

نجات خلی

(د بيا جوړونې كيسه)

ليکوال
محمد اسماعيل يون

۱۳۹۶

Ketabton.com

نجات خلی

(د بیا جوړونې کیسه)

لیکوال

محمد اسمعیل یون

۱۳۹۶ المریز کال

نجات خلی

د بيا جوړونې كيسه

ليکوال: محمد اسمعيل يون

کمپوز: فياض حميد

ډيزاين: سپين سهار

خپرنډوی: د افغانستان ملي تحریک

د ليکوال د خپرونو لړ: (۴۴)

د خپرنډوی د خپرونو لړ: (۱۳۴)

چاپکال: ۱۳۹۶ل / ۲۰۱۷ز

چاپشمېر: ۱۰۰۰ ټوکه

وېبپاڼه: www.melitahirk.com

چاپځی: اسد دانش مطبعه - کابل / ۰۷۰۰۴۴۹۲۹۸

د دې کتاب د چاپي او آنلاين خپرولو ټولې رښتې له خپرنډوی سره خوندي دي

نيوليك

- 6..... نجات څلي د يوه ملت ژوندی تاريخ
- 11..... د دې اثر د ليكلو اهميت او ضرورت
- 18..... حبيب الله كلکانی څوک و او څه يې وکړل؟! .....
- 46..... د نجات څلي د جوړونې او ړنگونې فلسفه
- 55..... د نجات څلي د بيا جوړونې لپاره لومړني افکار او نظريات
- 58..... خاورو ته د کلکاني د خاورو بيا سپارنه
- 72..... د نجات څلي د بيا جوړونې لومړنی هڅې او متواترې غونډې
- 83..... په ژوندون کې د ملي نجات ورځ
- 89..... د څلي د بيا جوړونې لپاره لويه غونډه او د ډبرې ايښودنه
- 99..... ژمنې او ځان پټونې
- 121..... د څلي د بيا جوړونې لپاره ليکلی تړون
- 156..... د کار د لومړۍ برخې بشپړتيا او د ځينو ستونزو بيا راټوکېدا
- 180..... د سلا مشورو غونډې

د بيا جوړونې كيسه / 5

191	..... د خلي د دويم يا بنكلايز پړاو چارې
200	..... د ساختماني چارو د بشپړتيا ارزونه
220	..... د نجات خلي ډبرليک د شهرت او ضمير مقابله
233	..... يو ځل بيا جرگې او مرکې
245	..... د خلي ډبرليک او د هغه برخليک
252	..... درنه جرگه او ترخې خبرې
267	..... ژوندون کې د بښنې او پخلاينې جرگه
286	..... ولوليز پيل او بې ځوره پای
292	..... مشورې، تجربې او توصيې
299	..... پايله، بښنه او مننه

نجات څلی د یوه ملت ژوندی تاریخ

لکه څرنګه چې هر ملت خپل خپل ارزښتونه لري او د هغو دساتنې او پالنې په فکر کې وي، د نجات څلی هم د افغان ملت د برم سمبول او د اغتشاش د له منځه وړلو یو ژوندی تاریخ دی، چې د هېواد ژغورنې لپاره خپلو اوسنیو او راتلونکو نسلونو ته هغه سرښندنې ور په زړه کوي، چې د دې ملت اصیلو بچیانو د خپلو سرونو په نذرانه کولو سره هېواد ژغورلی او تر دې دمه یې اوسنیو نسلونو ته سپارلی دی. کله چې سپه سالار محمد نادر خان څو میاشتې د پکتیا پر ولسونو وگرځېد په پای کې یې د پکتیا مشران (سپینه شګه) کې جرګه کړل او هغوی ته یې درې وړاندیزونه وکړل:

۱- د سقاو زوی ته چې زموږ پر سر یې ډېرې پیسې اېښي، موږ وروسپاری او هغه زیاتې پیسې ترلاسه کړئ!

۲- که مو خوښه وي موږ له ځاځیو څخه وشړئ چې موږ نور پر تاسو بوج نه شو او درېیم وړاندیز دا چې:

۳- راځئ په ګډه ملا وتړو او خپل وطن د سقاو له تورتم څخه خلاص کړو. د نادر خان تر وړاندیزونو وروسته د ځاځیو مشرانو، له نادر خان او د هغه له ورونو پرته په یوه جلا غونډه کې پرېکړه وکړه چې دا به تاریخي بدنامي وي چې دا وروڼه د پیسو په مقابل کې سقاویانو ته وسپارو، د پښتونولۍ د دود دستور له مخې هم سمه نه ده چې دا وروڼه موږ له خپلې سیمې وشړو، نو راځئ چې ملا وتړو او کابل بېرته ونیسو. پر همدې وروستۍ پرېکړه دوعا وشوه او

د بيا جوړونې كيسه / 7

درې ورځې وروسته د قومي اربكيو يو لښکر تيار شو. په پای کې د (۱۳۴۸ هـ.ق) کال د ربيع الثاني پر يوويشتمه نېټه مشران سره جرگه شول او په يوه پنځلس ماده ييزې پرېکړې سره يې د هېواد ژغورنې ته ملا وتړله. چې ددغو غازيانو په سرښندنو سره هېواد يو ځل بيا له اړ و دوړ څخه وژغورل شو او د يو ملي حکومت حاکميت ته لاره اواره شوه.

د دې سترې بريا د ژوندۍ ساتلو او راتلونکو نسلونو ته د يادگار په توگه يې په لاهورۍ دروازه کې يو څلی جوړ کړ. نوموړی څلی د ببرک کارمل دواکمنۍ پر مهال په دې نيت له بېخه ونړول شو، چې هېڅ اثار يې پاتې نه شي، خو ژوندي ملتونه هېڅ وخت خپل ارزښتونه له لاسه نه ورکوي او نه يې د لاسه ورکولو ته تيار دي، که څه هم په پښتني ټولنه کې ټولې بدبختۍ په پوره شدت سره موجودې دي، خو بيا هم په همدغو بدبختيو کې خدای ج په دغو پرگنو ځينې د کار او دستار سړي لورولي دي.

چې دستار تړي هزار دي

د دستار سړي په شمار دي

هو د پښتنو د دستار سړيو په جمله کې يو هم پوهاند محمد اسمعيل يون دی چې د نجات څلي د بياجوړونې لپاره يې له نورو هېوادوالو او يو شمېر مشرانو سره يوځای مټې را ونغښتلې او په پوره مېړانه او نه سترې کېدونکي زيار يې وکولای شول چې د هېواد ټول قومونه د نجات څلي په يو ځل بيا جوړولو سره سلا کړي. له نيکه مرغه د استاد او ځينو نورو مشرانو دغو هڅو رنگ راوړ، د نجات څلي تر پخواني هغه نور هم لوړ او د تاريخ په حساسو شېبو کې چې د ملي ارزښتونو او يادگارونو د له منځه وړلو پوره هڅه کېږي؛ يو ځل بيا دنگ کړ. خو دغه کار استاد له زياتو ننگونو او خنډونو سره مخ کړی دی، ځکه چې استاد د ټولو هېوادپالو شخصيتونو دروازې ته لکه دروېزگر درېدلی او د څلي لپاره يې د هغوی د کړيو ژمنو د پوره کولو غوښتنه ځنې کړې (په دې اثر کې

ورته په تفصيلي ډول اشاره شوې) چې دا بيا تر ټولو سخت کار و. له چا څخه د يو ((ملي)) کار لپاره پيسې غوښتل او دهغه پوره حساب ورکول او د ټولو شکاکانو د شکونو رفع کول هم ساده خبره نه ده. د ځينو په وينا د مرستې جلبول يانې سيند ته د هغوی غورځول دي (ښه وکړه او سيند ته يې وغورځوه!)، دا نو د ستر کيمياگرو کار دی د هر وگړي په وس پوره خبر نه ده. په دې اثر کې پوهاند صيب د څلي پر تاريخ، ارزښت او بيا جوړولو رڼا اچولې ده، پوهاند صيب په دې اثر کې هغو ټولو لوړو ژورو ته اشاره کړې، چې د کار په بهير کې ورسره مخ شوی دی؛ د چا له خوا ننگول شوی، د چا له خوا رټل شوی، د چا له خوا ستايل شوی او نور ټول موضوعات يې په کې واضح کړي دي، چې دلته يې تکرار او بيا بيان ته ضرورت نشته. لکه څنگه چې خوشال خان خټک له پښتنو سره د کار پوره تجربه لري، د بې اتفاقي په شمول د هغوی هرې چارې ته يې اشاره کړې. دغسې استاد يون هم له پښتنو سره د گډ کار پوره تجربه لري. خوشال بابا وايي:

اتفاق په پښتانه کې پيدا نه شه
گڼه ما به د مغول گروان پاره کړ

يو شی چې زه يې ډېر زيات تر اغېز لاندې راوستم هغه د پوهاند صيب د قلم يوه ځانگړنه ده، چې هر کله د حکومت پر نادودو هم ليکلې نيوکه کوي، نو په پای کې د علمي ليکنو په څېر ورته ځينې سپارښتنې هم کوي، چې دا چاره يې پر لوستونکي د ليکنې اغېز لا پيسې زياتوي چې په دې سره يې د ليکنې عينيت او علميت جوتېږي.

د دې اثر په پای کې يې په پښتنې ټولنه کې د کار ټولې تجربې شريکې کړي که هغه مثبتې دي او که منفي او استاد په پوره امانتدارۍ سره پرته له دې چې د چا شخصيت ته زيان ورسېږي، ټول تېر بهير يې واضح کړی، له دې څخه هدف دا دی چې راتلونکو مبارزينو او د کار سرپو لپاره د لارې مثال شي.

څوک چې دا کتاب لولي نو راساً يې د ځلي ماضي او حال ته بيايي، تاريخي واقعيتونه په تسلسل سره يو پر بل پسې بيانېږي او بيا خبره تر دې دمه رارسېږي. دا کتاب د تاريخي او اوسنيو واقعيتونو د بيان ترڅنگ د يونليک بڼه هم لري چې په ډېر دقت سره د ځلي د بياجوړونې بهير په کې گام پر گام تعقيب شوی. دا کتاب د دېرشو ورځو په بهير کې ليکل شوی، ايډېټ شوی او چاپ ته تيار شوی دی. له يوه پاڅه ليکوال پرته دا د هر ليکوال په وس پوره خبره نه ده.

که ملي ضرورت او احساس نه وای او قوي انگېزه، نو هېڅکله به داسې يو اثر نه و رامنځته شوی. په دې اثر کې چې کوم ترخه جريانونه بيان شوي، زه نه غواړم چې هغه دلته راوسپړم، ښه ده چې لوستونکي يې خپله په دقت سره ولولي.

هغو مبارزينو ته چې مبارزه کوی او غواړي په پښتني ټولنه کې کار وکړي او کار يې ثمر هم ورکړي، مشورې ورکوي، دغه مشورې ځينې ډېرې خوږې او ځينې ډېرې ترخې دي، خو ددغو مشورو پلي کول به مو هڅه او هاند په اوبو نه وړي، په دې مشورو کې يې د کار پر وړاندې ټولو خنډونو، خطرونو او ننگونو ته د حل لاره په گوته کړې ده، که مبارزين غواړي کار وکړي، نو څه ډول پيل او څه ډول يې پای ته ورسوي، که وننگول شي څه بايد وکړي، له خنډونو سره څه ډول مبارزه وکړي، مور د پېښومديريت په نوم يو مضمون تدريسوو، چې په کې د پېښې تر مخه څه بايد وشي، د پېښې پر مهال څه بايد وشي او تر پېښې وروسته څه بايد وشي، نو استاد هم د پېښو د مديريت د پرنسيپونو له مخې خپلې چارې داسې ترتيب کړې وې، ته به وايې چې دا مضمون يې په زور او زېر لوستی دی. ځينې پېښې دي چې د هغو مخنيوی ناشونی وي، نو پر وړاندې يې بايد داسې لارې ولټول شي، چې د گواښ کچه راټيټه شي. چې استاد هم په دې اثر کې ورته اشاره کړې آن پر خپلو کړيو کارونو يې د دې لپاره چې د خلکو حسادت راونه پارېږي، پرده اچولې، د هغو د نه يادولو قرباني يې ورکړې ده، خو په داسې حال کې چې له هغو څخه

یادونه یې مطلق حقوقي حق دی، خو استاد د پرگنو د وحدت او پښتني برم لپاره، لکه څرنګه چې یو مشر ته ښایي هماغسې اوسپله کړې او لکه د مدبر مدیر په څېر یې په ټولیزه توګه دغه ټولې ناخوالې مدیریت کړي دي. په پای کې زه درانه لوستونکي د استاد د ترخو او خوړو تجربو لوستو ته رابولم، چې د خلی د بیا جوړونې په کاري بهیر کې یې ورته نغوته کړې، بویه که په پښتني ټولنه کې مبارزین غواړي کار وکړي، نو له دغه اثر څخه د یوه لارښود په توګه ښه کار اخیستلای شي.

په درناوي

وفالرحمن وفا

احمدشاه بابا مېنه کابل - افغانستان

د دې اثر د ليكلو اهميت او ضرورت

هغه ټولنې چې غم خپلې او درد خپلې وي، ستونزې او كړاوونه يې زيات گاللي وي، په هغو كې د خدمتگار او خاين تثبيت اسانه كار نه دی. د شخصيت زغمل هم په كې يو سخت كار دی او د شخصيت جوړونې بهير هم په كې له سختو كړاوونو څخه تېرېږي. په داسې ټولنو كې مصنوعي شخصيتونه ډېر وخت د اصلي شخصيتونو ځای نيسي او تر څو چې حقيقت روښانه كېږي، دروغو خپل كار كړی وي، په همدې خاطر زموږ په ټولنه كې متل دی: ((څو چې رښتيا راځي درواغو به كلي وړان كړي وي)). متل په يوه ټولنه كې د هغې ټولنې د وگړو د متواترو تجربو وروستۍ نتيجه او نچوړ دی. دا د ټولنيز منطق داسې يو فورمول دی چې د هغه له پاسه بيا بله خبره ځای نه لري، نو ځكه خو پر متل باندې پر ناليكلې او نا رسمي بڼه د ټولنې عام توافق موجود وي. متل په داسې ځای كې كارېږي چې ورته مسله پېښه شي او څوك يې د غوتې خلاصولو وس نه لري، يا هم د طرف او طرفينو تر منځ پرې د گټو او نظر توافق موجود نه وي، نو جرگه مار يا متلچي چې پر خپل وخت او پر خپل ځای اړوند متل وکاروي، نو خبره راټوله او بيا نورو خبرو، دليل او څنگړنو مسايلو ته په كې د بحث مجال پاتې نه شي. زموږ په ټولنه كې رښتيني او كاذب شخصيتونه دواړه موجود دي. رښتيني شخصيتونه نه غواړي په تصنع، تكلفي

ډول او د تظاهر له مخې ځان څرگند کړي، کار او خدمت کوي، خپله خوله تویوي، خو په اکثر وختونو کې ځان شاته ساتي، پر خپل نفس پښه ږدي او د ځان د شهرت او نېکنامې لپاره هڅه نه کوي. خو په مقابل کې بیا تصنعی او تکلفي شخصیتونه چې اصلاً د کار وس او توان نه لري، غواړي د حقیقي شخصیتونو د کار او زیار په برکت رامنځته شوي مثبت کارونه د ځان په نامه تمام کړي او په دې ډول د خپل شخصیت د تصنعی تبارز لپاره لاره اواره کړي. ډېر وخت رښتیني شخصیتونه د خپلې حیا او عزت په خاطر د دې ډول اشخاصو پر وړاندې غبرگون نه ښيي او نه غواړي خپل فزیکي او فکري ځواک د دې ډول اشخاصو پر وړاندې وکاروي، نو تصنعی اشخاص له دې تشیال څخه هم گټه پورته کوي او غواړي په یو نه یو ډول په ډېره سپین سترگی سره ځان مطرح او د عوامو ذهنیت منحرف کړي. له همدې کبله هغو اشخاصو چې د ژوندانه په هر ډگر کې توره کړې، د تورې ثمرې تکلفي او ځان خوښو اشخاصو وړی، نو ځکه خو د همدغه جریان د تثبیت په خاطر په پښتو کې یو متل رامنځته شوی چې: ((تورې دې لالا وهي، مړی دې عبدالله وهي)).

د نجات خلی د بیا جوړونې په برخه کې دواړه یاد متلونه یو ځل بیا د عمل په ډگر کې پلي شول. د خلی تر جوړونې مخکې د ښاغلي محمد نذیر احمدزي په کور، ژوندون ټلوېزیون او ځینو نورو ځایونو کې چې څومره غونډې شوې وې، په هغو کې چې کومو سیاسي او تصنعی اشخاصو کومې ژمنې کړې وې، هغه یې یوه هم عملي نه کړه، نه یوازې خپل لوزونه یې عملي نه کړل، بلکې داسې یې ځانونه غیب کړل چې په میاشتو میاشتو یې پیدا کېدل ناشوني شول. د موضوع د رڼاوي لپاره به یو دوه درې بېلگې راوړم. ښاغلی محمد نذیر احمدزي چې د دې خلی د بیا جوړونې له اساسي اشخاصو څخه و، د خلی د ډېرې تر ایښودلو وروسته لا درکه شو، څه موده وروسته مې په ډېر تکلیف او هڅونې یو ځل د خلی کتلو ته اړ کړ، خو تر هغه وروسته مې بیا د سلگونو ټلېفونونو او واسطو په کارولو سره هم پیدا نه کړای شو. د (۱۳۹۵ل) کال د تلې

(۲۳) مه نېټه د څلي ډبره کېښودل شوه. د (۲۰۱۶م) کال د نومبر پر دويمه نېټه چې د (۱۳۹۵ل) کال د لړم (۱۲) مې نېټې سره سمون خوري، زه (يون) او احمدزی صيب د څلي د کار ليدلو ته ورغلو، نور مې نو بيا احمدزی صيب څو مياشتې وروسته د (۱۳۹۶ل) کال د سرطان پر (۳۱) مه نېټه د شپې لس بجې د هغه په کور کې وليد. تفصيل يې وروسته د دې کتابگوټي په متن کې راځي. ښاغلی عبدالرشيد ايوبی چې د (عدالت) په نامه يو گوند هم لري او د نذير احمدزي په کور کې يې د نږدې دوو سوو قومي مشرانو او مخورو پر وړاندې ژمنه وکړه چې لومړنۍ بسپنه چې هر چا وکړه او تر هغه وروسته چې پر څلي هر څومره مصارف راځي، هغه ټول زه ورکوم، هېڅ تشويش مه کوئ، ان که خبره تر پنځه لکو ډالرو هم ورسېږي. کله چې د څلي ډبره کېښودل شوه، ايوبی صيب چې له ستيح څخه ښکته شو، پر هماغه ورځ دوی ته لاړ، د نږدې لسو مياشتو په بهير کې يو ځل هم د څلي خواته ور ونه گرځېد، يوازې (يو لک) افغانۍ ترې په متواترو ټلېفونونو او فشارونو ترلاسه شوې.

د نجات څلي د ډبرې تر اېښودو وروسته ايوبی صيب د هماغه کال د ډسمبر پر (۱۰) مه نېټه چې د (قوس) مياشتې له (۱۹) مې نېټې سره سمون خوري، (احمد شاه بابا مېنې) په (ملالۍ څلور لارې) کې يوه لويه غونډه جوړه کړه او هلته يې وويل چې دا څلور لارې او د ملالۍ يادگاري څلی به جوړوم، يوازې د ملالۍ واټن لوحه يې ولگوله او لاندې يې ترې وليکل، (عدالت گوند) تر هغه وروسته بيا تر دې دمه چې نږدې (اته) مياشتې تېرېږي، په هغه ځای کې نه چا ايوبی صيب وليد، نه کار ښکاره شو او نه چا ((عدالت)) وليد.

د نجات څلي لپاره د مالي مرستو د راټولولو، جواز اخيستلو او فرهنگي کمېټو په نامه دوه درې کمېټې جوړې شوې، نه يوازې دا چې کوم کار يې تر سره نه کړ، بلکې خپله کمېټې او غړي يې هم لادرکه شول. کله چې د څلي د ډبرې د اېښودلو لپاره لويه غونډه جوړه شوه، نو پرېکړه دا شوې وه چې دا يوه ملي مسئله ده، هېڅ گوند او شخص حق نه لري چې دې

غونډې ته خپل عکس او يا د گوند لوگو، بينر او بيرغ راوړي او له دې ملي حرکت څخه سياسي گټه پورته کړي، خو کله چې مو ستيچ وکته، د بناغلي نذير احمدزي يو څو عکسونه هم بنکارېدل او عبدالرشيد ايوبي بيا د خپل گوند بيرغ، لوگو، د خطابې مېز او بينرونه راوړي وو.

کله چې غونډه (ويناواله برخه) خلاصه شوه ډېره لانه وه ايسنودل شوې چې پر ستيچ ولاړ مشران او ويناوال ټول لادرکه شول، چا د کورني او چا د بهرني سفر لمنه ونيوه. مور د گڼو ولسي مشرانو په گډون ډېره کېښوده. ساعت وروسته چې مو د ټوليزو رسنيو پاڼې واړولې، هر چا د خپل فېسبوک پر پاڼه ليکلي وو چې: ((مبارزو مو رنګ راوړ.)) د (عدالت) گوند خپلو پلويانو او هېوادوالو ته ليکلي وو چې د گوند مبارزو يې رنګ راوړ، ځلی مو پرانيست، د اصولي صيب پلويانو هم هغه ته مبارکي ورکړې وه او نورو په لسگونو اشخاصو هر يو ليکلي وو چې مبارزې او تورو يې رنګ راوړ.

زموږ فرهنگي ملگرو او نورو انډيوالانو ماته وويل چې دا څه خبره ده چې له دې ځلي څخه سر له همدا اوسه د مومن خان د ښامار کيسه جوړه شوه، هر سړی په کې خپله توره سره کوي او په خپل نامه يې يادوي؟ خدای حاضر دی ما ورته وويل: ((د خوشالی کار دی، پرېږدئ چې هر سړی يې يادونه وکړي، هر سړی يې ځان وارث وگڼي او هر سړی يې خپل مال وگڼي. د خلکو روحيه او جذبه بايد مراوې نه شي، بل که په دې کې د دوی شخصيتونه وځلېږي او مطرح شي، مور ته يې تاوان څه دی؟ مور داسې يوه مرحله کې يو چې څومره مو شخصيتونه زياتېږي، د کار پر شخصيتونو فشار کمېږي او ټولنيز مسوليتونه تقسمېږي. بله خبره دا ده چې دا د ځلي د جوړېدو د اکمال افتتاح نه ده، دا يوازې د ډېرې د ايسنودلو مراسم دي چې دا له څلورو مياشتو نيولې بيا تر کال پورې وخت غواړي، دې کې بيا معلومېږي چې څوک کار کوي او څوک ځان باسي، تر هغو وروسته بيا قضاوت کول په کار دي.)) څه موده ځينو اشخاصو فېسبوکونه د خپل ځان په گټه ډک کړل، خو وروسته يو يو لادرکه شو. هغو

اشخاصو کار ته ودانگل چې نه يې ژمنه کړې وه، نه يې شهرت غوښته او نه تردې دمه د څلي د جوړونې په بهير کې شامل وو. دې خلکو مالي او معنوي زيار وويست، قرباني يې ورکړه. د نهه نيمو مياشتو په بهير کې د څلي د جوړېدو کار نوي سلنه بشپړ شو، په دې مانا چې اسکلېټ يې جوړ شو. دا مهال بيا يو شمېر هغه اشخاص، لکه ښاغلی نذير احمدزی، صمد څاڅی او يو شمېر نور چې د څلي د ډبرې تر اړينودو دمخه ډېر فعال وو او د څلي د بيا جوړونې له اصلي مدعيانو څخه گڼل کېدل، خو په تېرو نهو مياشتو کې يې بيا پته ونه لگېده، يو ځل بيا لاس په کار شول، دې منځ کې زمور او د قراردادي شرکت تر منځ ستونزې هم پيدا شوې چې پر خپل ځای ورته اشارې کېږي. د دې يادو ښاغلو په گډون گڼ شمېر نور اشخاص ټول راپيدا شول او د څلي د کار د څرنگوالي پوښتونکي شول، هغه څوارلس، پنځه لس تنه چې څلي يې تردې ځايه راوړسوه، پر ځای پاتې شول، يو ځل بيا زور داستان راغبرگ شو. ځينو بيا په فيسبوک کې خپل عکسونه پورته کړل، ځينو خپلو پلويانو ته وويل چې له مور څخه مننه وکړئ چې څلي مو درته تکميل کړ. د قراردادي انجنير په اشاره د هغه پلويانو د هغه عکسونه پورته کړل چې له انجنير (ځلانډ) څخه مننه چې مور ته يې دا څلي جوړ کړ، په داسې حال کې چې دی د ساختماني شرکت مسول و او د کار په مقابل کې يې اجوره اخيستله. په دې منځ کې پر ما (يون) هم ډول ډول تورونه پورې شول، چې کار يې انحصار کړی، له څلي د خپل ځان او خپل تحريک په گټه کار اخلي، دا وياړ له يوه سمت څخه بل ته وړي او نور ډول ډول تورونه. دې ډول تورونو او دېته ورته نورو نارښتنيو پېښو او گونگوسيو زه دېته اړ کړم چې دغه کتابگوټی وليکم او د څلي د جوړونې ټول جريان هېوادوالو ته تشييت او د راتلونکي تاريخ برخه يې کړم. خدای شته له سره مې په زړه کې هېڅکله هم نه گرځېدل چې زه به له ډول ډول ستونزو سره مخامخېږم او بيا به د دې کتابگوټي ليکلو ته هم اړ کېږم اوس مې نو فکر وکړ، که زه دا کار ونه کړم، نو د هغو خلکو پر حقوقو به خاورې اړول شوې

وي، چې تر ټولو زيات زيار يې گاللی او يو شمېر اشخاص، ډلې يا گوندونه غواړي، د هغوی زيار او کار په خپل نامه تمام کړي، د هغه مثل د بيا تکرار مخه بايد ونیول شي چې کلي وړانوي او يا دې هم د لالا په توره عبدالله غورې مړی تر ستوني تېروي؛ مننه او تشکر دې هم نه کوي او هغه دې په خپل نامه هم تماموي. په همدې ډول بايد مور د تاريخ هغه برید ته هم ورسېرو چې د تکلفي، تصنعي او ځان خوښو اشخاصو د ناطيبي وډې مخه ونيسو او حقيقي شخصيتونو ته لاره پرانيزو. يو ځل بيا يادونه کوم چې خدای (ج) حاضر، ناظر او شاهد دی چې زما په زړه کې هم د دې اثر د ليکلو اراده موجوده نه وه، نو ځکه خو مې د ځلي د جوړونې له پيله بيا تر دې دمه هېڅ ډول يادښت نه دی ليکلی او نه مې کوم اسناد راټول کړي، خو د ځينو اشخاصو ناسمو حرکتونو مجبور کړم چې د دې ځلي حقيقي داستان بيان کړم، اوس خو د ټکنالوژۍ او انټرنېټ زمانه ده، ځينې اسناد خو به د هغو له څپو څخه ترلاسه کړم، د سترگو ليدلی حال به هم بيان کړم او پر خپلې حافظې به هم فشار راوړم چې د تېرو نږدې لسو مياشتو مهم ټکي رابرسېره کړم. غواړم د هغو رښتينو افغانانو حق ادا کړم چې د زړه له اخلاصه يې په دې کار کې هلې ځلې کړي او تر اوسه لا خبر هم نه دي چې له دوی څخه به مننه او يادونه کېږي او که نه؟ او دوی هم هېچرې تر اوسه پورې هڅه نه ده کړې چې خپله مرسته پر ولس وپاسلي. داسې تصور بايد وکړو چې مور ژوندي خلک، د ملي مبارزې يو لوری او تگلوری يو، فکر او قلم هم خوځوو، نو اوس چې يو شمېر سياسي خلک، تنگنظران، لنډپاري او شهرت غوښتونکي زموږ په سترگو کې رانوزي، د عام ولس به څه حال وي؟ څرنگه چې د نجات ځلی د ټولو افغانانو يو تاريخي وياړ او د تاريخي واقعيتونو پر بنسټ ولاړ دی، نو ځکه خو يې بايد د بيا جوړونې تاريخ هم همداسې د واقعيتونو پر اساس ولاړ پاتې شي، نو ځکه مې د دې کتابگوټي د ليکلو تکل وکړ.

د (۱۳۹۶ل) کال د اسد پر (۲)مه د دوشنبې پر ورځ د سهار تر لمانځه وروسته

د بيا جوړونې كيسه / 17

پر پنځو بجو مې د دې اثر د ليكلو عملي كار پيل كړ او دا يې لومړۍ يادښت
دی چې تاسو ولوست، نور پوره داستان او تر دې يادښت وروسته كيسې او
حقيقتونه ټول د دې كتابگوټي په نورو پاڼو كې لوستلای شئ!

په درنښت

ستاسو د ټولو خدمتگار

ستاسو خپل يون

(۱۳۹۶ل) كال د اسد (۲) مه، دوشنبه، كابل، مكروريان

زما خپل كور

حبيب الله کلکانی څوک و او څه

يې وکړل؟؟

حبيب الله کلکانی

د نجات منار يا څلي اساس هغې موضوع پورې تړلی چې د دې څلي تر جوړېدو دمخه پېښه شوې او دا څلي په واقعيت کې د همغږي تورې حادثې او زمانې په مقابل کې د يوه تاريخي يادگار په توگه هسک شوی دی. دې زمانې ته په تاريخ کې (سقاوي اپو دور) وايي. دا دوره د حبيب الله کلکاني چې د (بچه سقاو) يا (سقاو زوی) په نامه هم يادېده، له واکمنۍ سره پيل او د ده د واکمنۍ له

نړولو سره سمه پایته ورسېده. د دې لپاره چې درانه لوستونکي (د نجات منار) د جوړولو پر اهميت او ضرورت ښه پوه شي، نو ښه به وي، تر هغه وړاندې د حبيب الله کلکاني پر ژوند او د هغه د واکمنۍ پر څرنگوالي هم رڼا واچول شي. کله چې څوک د کلکاني د واکمنۍ پر څرنگوالي خبر شي، نو بيا تر هر چا زيات د نجات څلي پر اهميت، ضرورت او ارزښت پوهېږي.

((کله چې انگرېزانو له افغانانو څخه په درېيو سترو جنگونو کې د ماتې مزه وڅکله، نړيوال پر سترژ او حيثيت يې کمزوری او پيکه شو، نو له افغانانو څخه د يو ډول غچ اخيستلو په لټه کې شول، هغوی په افغانستان کې د لاسوهنې او کور ورانۍ بڼه پخه تجربه لرله. پر (۱۹۱۹م) کال چې انگرېزانو په رسمي ډول په نړيواله کچه خپله ماتې ومنله او د افغانانو بری يې تصديق کړ، نو په افغانستان کې د يو نوي، بشکلي او ښهرازه تمدن د زرغونېدو او ټوکېدو هيلې پيدا شوې، په نړيواله کچه د افغانستان نوم او نښان څرگند شو، په ټوله نړۍ کې زموږ هېواد د يو ځانگړي حيثيت وياړ او پرتم خاوند شو. افغانستان په ډېرې چټکۍ سره د تمدن او پرمختگ پر لوري گامونه واخيستل.

انگرېزانو سره له دې چې په رسمي ډول د افغانانو سياسي خپلواکي او خپله ماتې منلې وه، خو بيا يې هم له لاسوهنو څخه لاس نه اخيسته، دا ځل د يوې بلې تجربې د ازمېښت په لټه کې شول. دوی د دې کار لپاره دا وار داسې يو شخص وټاکه چې هم ساده او امپر و او هم ظاهراً يو لږکي قوم ته منسوب و، انگرېزانو دا ټسټ کاوه چې د لږکيو د حکومت ظرفيت څومره دی، ايا دوی هم په راتلونکي کې د واک د يو کانديد او فکتور په توگه مطرح کېدی شي او که نه؟ د انگرېزانو گټې تضمینولای او پاللای شي که څنگه؟ د حکومت کولو او د هېواد د کنترول ظرفيت يې څومره دی؟ په ټولنيز ثبات او بېثباتۍ کې يې ونډه څومره ده؟ همدغو پوښتنو ته د ځواب موندلو او د يو نوي تمدن د پرشا تمبولو لپاره يې حبيب الله کلکانی (بچه سقاو) انتخاب کړ. په خپلو مرستو او د کورنۍ ارتجاع په ملتيا يې هغه د دې جوگه کړ چې لومړی گړ و پر جوړ کړي او بيا نوی راتوکېدلی تمدن له سقوط سره مامخ کړي.

حبيب الله کلکانی د امين الله زوی پر (۱۸۹۰م) کال زېږېدلی دی، هغه د شمالي د کلکانو د (ډکو) د کلي اوسېدونکی، پلار يې څه مهال مالونه پوول، بيا يې سقاوي غوره کړه، غوښتل يې چې زوی يې څه درس مکتب ووايي، خو ښوونځی يې ونه شو لوستلای، له بدو او اوباشو هلکانو سره يې ناسته ولاړه

شوه، په غلا، قمار بازی و وروردی شو، پر (۱۹۲۶م) کال په شاهي پوځ کې عسکر شو او د یوه عادي عسکر په توگه یې دنده سرته رسوله، یو ځل یې د لسو ورځو لپاره رخصت واخیست او کور ته لاړ، له ځان سره یې سرکاري وسله هم په پټه یوړه، کله چې له کابل څخه ننه میله لرې د (حاجي کلا) کوتل ته ورسېد، درې غله په لار کې پرې راپورته شول، له هغوی سره یې مقابله وکړه او یو غل یې وواژه، کله چې تر رخصتۍ وروسته بېرته کابل ته راغی، نو بیا په پټه د وسلې په وړلو او د غله د وژلو پر تور تر پوښتنې لاندې راغی، تر پنځو میاشتو سزا وروسته خوشې شو او پېښور ته وتبېد، په قصه خوانۍ بازار کې یې له (محمد صدیق) بوبت خرڅوونکي سره مزدوري کوله، پر (۱۹۲۷م) کال د دسمبر پر شلمه ده ته له کابله خبر راغی، په پرده کې او په بدله څېره خپلې سیمې ته ورسېد او په داړه ماری یې پیل وکړ.

ځینې نورو څېړونکو د هغه په باب ویلي چې هغه یو ډېر کور مغزه وگری و، د حافظې ځواک یې نه درلود، ځکه خو یې په درېیو کلونو کې له څو ملایانو څخه د بغدادۍ قاعده هم زده نه کړای شوه، کله چې یې پلار د هغه له زده کړې څخه بېخي مایوسه شو، نو هغه یې له ملک (محسن خان کلکاني) سره چې د کلکانو یو غټ خان و، مزدور کړ، خو تر یو څه ځنډ وروسته یې دا کار هم پرېښود او د سیمې د داړه مارانو له ډلې سره یو ځای شو، وروسته یې د افغانستان په ځینو نورو سیمو کې هم پر چور او چپاول لاس پورې کړ، کله چې پوه شو نور نو د خلکو اوسېله تنگه ده او دولت د ده د نیولو په هڅه کې دی، پر (۱۹۲۶م) کال یې له (محمد اعظم خان) سره د افغانستان خاوره پرېښوده او د غلا بازار یې گرم کړ، وروسته د ده او د ده د ملگري (محمد اعظم خان) تر منځ مخالفت پیدا شو، د سقاو زوی پېښور ته لاړ او هلته له (محمد صدیق) بوبت خرڅوونکي سره مزدور شو، څرنگه چې د غلا په وجه دی دلته هم تر څارنې لاندې و، نو د محمد اعظم خان بېلتون او خپگان ده ته ډېر گران تمامېدل، نو ځکه خو (پاړه چنار) ته لاړ او هلته له هغه سره پخلا شو.

ځينې كتونكي او څېړونكي په دې نظر دي چې سقاو زوی په پېښور كې د اوسېدو پر وخت د برتانيې له استخباراتو سره تماسونه لرل، مثلاً پر (۱۹۲۶م - ۱۳۰۵ل) كال يې په پېښور كې د سرحدونو د پوليسو له ريس (پيروان) سره اوږدې ليدنې كتنې لرلې. ځينې نور څېړونكي نظر څرگندوي چې د كابل د اشغال په لومړيو هڅو كې د سقاويانو د فعاليت په ساحو كې برتانوي استازي هم موجود وو او د سقاو زوی، د برتانيې له استازي (ام فرنيس) سره شخصي تماسونه درلودل.

مير غلام محمد غبار ليكي: ((بعد از آنكه در ماورای خط ديورند به دزدی در پاره چنار متهم و محكوم به يازده سال حبس گرديد، دفعتاً بطور مرموز رها شد و به افغانستان برگشت))

كله چې افغانستان ته راوستل شو، نو د كابل شمال د كوهدامن سيمه كې يې نور غله او داړه ماران هم پر ځان راټول كړل، د لارې پر شكولو، لوټ او تالان يې لاس پورې كړ، له خپلو غلو سره د مركزي دولت پر وړاندې ودرېد، كورنۍ ارتجاع، ځينې تنگظره روحانيون او انگليسي استخبارات ټول سره يو ځای شول او د كابل د نيولو پلان يې جوړ كړ.

د (۱۹۲۸م) كال په نومبر او د (۱۳۰۷ل) كال د عقرب په پای كې يې د كابل او د هېواد شمال ولايتونو لاره قطع كړه، د (۱۳۰۷ل) كال د لېنډۍ پر (۲۲)مه يې د (سرای خواجه) سيمه ييز حكومت له منځه يوړ، حبيب الله كلكاني د (۱۹۲۸م) كال د دسمبر پر (۱۳)مه (۱۳۰۷ل لېنډۍ) د بريد لپاره د كابل شمال ته راغی، د خير خانې له کوتله راواوښت او په (شهر آرا) كې ودرول شو. د جنورۍ پر (۱۳)مه غازي امان الله خان له سلطنت نه خپله خلع اعلان كړه او د جنورۍ پر (۱۵)مه سردار عنايت الله خان په داسې حال كې چې د سقاو زوی د (ده كېپك) سيمه نيولې وه او كابل يې محاصره كړې و، د پادشاهۍ اعلان وكړ، د جنورۍ پر (۱۷)مه بېرته خلع او واك د سقاو زوی ته ورسېد، د جنوري پر (۱۸)مه د مازيگر (۵) بجې د (۱۳۰۷ل) كل د مرغومي (۲۸) د سقاو زوی

هم ارگ ته راغی او په گلخانې ماڼۍ کې کېناست او په دې ترتیب د افغانستان د تاریخ یوه دوره پیل شوه.

غلام محمد غبار په دې اړه لیکي: ((شخص حبیب الله طبعاً از اداره یک کشور نی بلکه از اداره حسابی یک قریه هم عاجز بود)).

((اینها چون از عصر و حتی محیط کابل عقب مانده افتاده تر بودند و هر جا سری می یافتند در صدد بریدن ان می شدند، تا در یک عرصه در شده هیچ سری باقی نماند و آنها به تنهایی سر افرازند، پس به شمشیر و زنجیر و اعدام تکیه می کردند)).

((انقرض سلطنت شان امان الله با استقرار حکومت اغتشاشی بچه سقاو توام بود، و این واقعه در افغانستان به حیث یک فاجعه تلقی گردید، مخصوصاً در بین طبقه روشنفکر. و خدمت ملی افغانستان به واسطه تولید نفاق عمومی بنامهای پشتون و تاجک، هزاره و ازبک، سنی و شیعه و امثال ان بر هم خواهد خورد، و بالاخره فضای دیگر و قشر دیگر ایجاد خواهد گردید که به منافع و مصالح مردم افغانستان ارتباط نداشته و بساز دیگران خواهد رقصيد.))

د سقاو زوی په واکمنۍ سره په ټول هېواد کې یوه سراسري انارشي رامنځته شوه، نوی رایتوکېدلی تمدن پر شا وتمبول شو، د خلکو عزت، حیا، سر او مال په خطر کې شو، د پوهې، کلتور او پرمختګ دروازې وتړل شوې، ان تر دې چې بچه سقاو لومړی کار دا وکړ چې په خپله کابینه کې یې د معارف او عدلیې وزارت ته ځای ورته کړ.

د واک د لومړیو ورځو پر مهال یې خلکو ته په خپله یوه وینا کې وویل: ((مه (من) اوضای (اوضاع) کفر و بی دینی ولایتگیری (لارد نمایی = کفر) حکومت سابقه ره دیده، و برای خدمت دین رسول الله کمر جهاده بسته کدم (کردم)، تا شما بیادرا ره (برادرها را) از کفر ولاتی گری نجات بتم (بدهم). مه باد ازی پیسه (پول) بیت المال به تعمیر و متب (مکتب) خرچ نجات کدم، همه ره به عسکر خود میتم (میدهم) که چای و قند و پلو بخورن، و به ملاها میتم که

عبادت كنى، مه ماليه صفايي و ماسول (محصول) گمرک نى گيرم و همه ره بخشيدم و ديگه مه پاچاى (پادشاه) شما ستم و شما ريت (رعيت) مه (من) مى باشين، برين (برويد) باد ازى (بعد از اين) هميشه سات خوده تير كنين (وقت خود را خوش بگذرانيد)، مرغ بازي، بودنه بازي كنين، و ترنگ تانه (لحظات تان را) خوش بگذرانين.))

نو هغه حكومت چې نه په كې عدل وي او نه هم په كې د علم ډيوه، سپرى خپله اټكل كولاى شي چې هغه به خومه د جهل، تيارو او فساد سرچينه وي. د حبيب الله كلكانى د واكمنۍ د حالاتو د روښانتيا لپاره به ښه دا وي چې د هغه وخت د ليكوالو ځينو ليكنو او يادښتونو ته مراجعه وشي، چې په دې اړه په كې معلومات راغلي دي، په دې يادښتونو كې مهم د (سراج التواريخ) د ليكوال (فيض محمد كاتب هزاره) يادښتونه دي، چې څه يې په سترگو ليدلي هغه يې د نېټې په قيد ليكلي او داسې ښكاري چې وروسته يې پر خپلو يادښتونو د بيا كتنې وخت هم نه دى پيدا كړى، ځكه چې د سقاو د زوى جلادانو هغه دومره وهلى و، چې ډېر سخت ناروغ شو او څه كم يو نيم كال وروسته د همغو وهلو ټكولو له لاسه وفات شو، دا يادښتونه افغانستان ته د روسانو تر راتگ وروسته پر (۱۹۸۱م) كال يوه روسي ليكوال د افغانستان له ملي ارشيف څخه اخيستي، په روسي يې ترجمه كړي او بيا وروسته امريكايي ليكوال (رابرټ ميگ چيسني) پر (۱۹۹۹م) كال په انگليسي ژبه ترجمه كړي او د (كابل په محاصره كې) كتاب په نوم يې چاپ كړي دي.

د دې كتاب هره پاڼه د سقاوي رژيم له جناياتو او تباهيو څخه پرده پورته كوي، خو مور يې صرف ځينې برخې د خپلو لوستونكو لپاره په دې منظور رااځلو چې هغوى دا قضاوت وكړاى شي چې اوس هم دغه رژيم ته د ځوانمردانو او عيارانو نظام ويل كېدى شي كه نه؟ (فيض محمد كاتب هزاره) د خپل كتاب په يوه برخه كې د سقاويانو په اړه ليكلي چې دوى ته صرف د مذهب، دولت او مسلمانانو د تباه كوونكو نوم وركول كېدلای شي. د دوى د وحشت د بيانولو

لپاره نور کلمات او تعریفونه نه شته. (حبيب الله کلکانی) چې هر خومره فرمانونه صادر کړي او په هغوی کې یې ځان د مذهب خادم معرفي کړی دی، دا صرف د خلکو د غولولو لپاره دي. دوی (سقاویانو) د حکومت ټوله هغه شتمني چې له هېواد څخه د دفاع لپاره ذخیره شوي وه، لوټ کړه. پر دې سربېره خلک په وچ زور یې له تنخوا د امیر حبيب الله په پوځ کې برتي کړي. دا په حقیقت کې د شیطان پوځ دی، چې ودانۍ تباہ کوي او کورونه چوروي، مگر سره له دې هم فاسد وزیران، حضرتان او تش په نامه ملایان او نور یې دینه خلک دا غم لرلې وضع چې د دوی له لاسه پر خلکو راغلې ده. عادي بولي او وايي چې خیر او خیرت دی. (فیض محمد کاتب - ۵۷ مخ) فیض محمد کاتب وروسته لیکلي چې دوی (سقاویانو) د هغو نجونو لستونه پیدا کړل چې بنوونځي ته تللي او هغوی ته یې امر وکړ چې هره یوه باید یوه کوهستانی یا کوهدامني غله ته واده شي او د اسلام په نوم یې پر وطن باندې داسې فاجعه راوستله چې تصور یې نه شي کېدلای. (هغه کتاب - ۵۹)

سقاویان گواکې کابل ته صرف د چور لپاره راغلي وو او په دې لاره کې یې پر هېڅ شي صرفه نه کوله، فیض محمد کاتب لیکلي چې هره ورځ به جار وهل کېده چې خلک باید خپل دوکانونه خلاص کړي او هر څوک چې چور کوي، هغه به اعدام شي. مگر د غلو دې ډلې هېڅ وخت دوکاندارانو ته پیسې نه ورکولې او چې هر څه یې خوښ وو، هغه یې په توبرو کې اچول او په خپله مخه تلل. (هغه کتاب - ۵۹مخ) هغوی د وسلو د پیدا کولو په پلمه کورونه تلاشي کول او چې څه یې لاس ته ورتلل هغه یې وړل. (هغه کتاب ۶۰ مخ).

د کابل خلکو هر څه د سر په سترگو لیدل، حبيب الله په دې عقیده و چې د کابل خلکو د یوه غله په حیث ځکه د ده حمایه وکړه چې د امان الله فاسد حکومت څخه په تنگ وو، مگر کله چې دی په خپله پاچا شو او د خلکو په وهلو او چورولو او پر ناموس باندې په تېریو کولو یې بنا وکړه، نو خلک هم د ده مخالف شول او له خدای څخه یې د هغه د تباہ کېدلو غوښتنه کوله. (هغه

کتاب - ۸۰ مخ)

د سقاو زوی خپل د جنگ وزير (سید حسین) او خپل ورور (حمید الله) ته چې د ده وکیل السلطنه و، تام واک اختیار ورکړی و او د هېڅ شي پوښتنه یې نه ورڅخه کوله. فیض محمد کاتب لیکي چې سید حسین او د حبیب الله ورور حمید الله چې په دې تازه شپو کې یې د وزیر جنگ او سردار اعلیٰ او نایب السلطنه لقبونه اخیستي وو، له ښځو او هلکانو سره په عیش او نوش لگیا وو او کله چې د تگاو د خلکو له قیام څخه خبر شول، نو سملاسي یې خپلو باوري کسانو ته امر وکړ چې پر دفاعي کارونو لگیا شي، (هغه کتاب - ۱۱۴ مخ) د ژونديو انسانانو څلور ځایه کول، د ښځو او هلکانو پر عزت تېری کول، په زندانونو کې د بې گناه انسانانو اچول، غرغره کول او په ناحقه د خلکو د وینو تویول، د سقاویانو ورځني کارونه وو (هغه کتاب - ۱۱۷ مخ) د سقاو د زوی ورور (حمید الله) د کابل والي (ملک محسن) ته ځکه سزا ورکړه چې ویل یې د مرحوم خزانه دار محمد سرور خان د کور د ضبطولو پر وخت یې څلوېښت زره روپۍ ځان ته گرځولې دي.

حمیدالله دغه راز د امیر امان الله خان د خارجه وزیر غلام صدیق خان، د دربار د وزیر محمد یعقوب، د دفاع وزیر عبدالعزیز، محمد خان یاور، حیات الله خان عضو دوله او تقریباً نورو دوو سوو تنو له کورونو څخه پیسې او قیمتي شیان پټ کړل (هغه کتاب - ۱۲۴ مخ) د حبیب الله ورور حمید الله د خپل ورور په امر د کابل والي (ملک محسن) او د دربار وزیر شېرجان او نورو غلو څخه دوه سوه زره روپۍ چې له خلکو څخه یې په زور اخیستې وې واخیستلې (هغه کتاب - ۱۳۵ مخ).

فیض محمد کاتب د سقاو د زوی د حکومتي اجراتو یوه په زړه پورې کيسه کوي او وايي چې د (مۍ) پر څلیريشتمه د کابل والي (ملک محسن) د کابل د پخواني والي (میر زمان الدین) پر کور د شپې بې خبره ورننوت، د کور ټول قیمتي شیان او پیسې یې یووړې او د هغه دوو زمانو او کونډې ته یې وویل

چې په کور کې هېڅ شي ته لاس ورنه وړي او دی سبا د موجودی لپاره بېرته راځي.

د جون پر دویمه د (میر زمان الدین) کونډې ((خادم دین رسول الله)) ته عریضه وکړه او ورته ویې لیکل چې د هغه والي (ملک محسن) د هغې کور ته لوېدلی او د هغه له کور څخه یې پنځه ویشت زره روپۍ، قالینې، د ښځو

گانې او دوه ټوپکونه وړي دي، امیر د هغې د عریضې په ځواب کې په خپله ملک محسن ته وظیفه ورکړه چې د دغې قضیې په باره کې تحقیقات وکړي، که څه هم چې ملک محسن د میر زمان الدین د کور د لوټلو په شپه په خپله امیر حبیب الله ته د ښځو گانې راوړې وې. د کابل والي ملک محسن د میر زمان الدین کونډه تهدید کړه او هغې وروسته په یوه بل مکتوب کې حبیب الله ته ولیکل چې د هغې له کور څخه صرف دوې قالینې ورکې شوې

د بيا جوړونې كيسه / 27

دي. سړی به د غلو له حکومت څخه د بل څه شي انتظار ولري؟ (هغه کتاب - ۱۳۴-۱۳۵ مخونه)

زموږ ځينې هغه ليکوال چې له بده مرغه د سقاو د زوی د وحشت دوره يې په سترگو ليدلې ده، بيا هم هغه ته د

عيار او ځوانمرد خطاب کوي. فيض محمد کاتب د دې ځوانمرد د ناموس داری په باره کې چې د عیاری د مسلک اساس دی، داسې لیکي: ((حبيب الله چې په ډېرو لږو ورځو کې يې د بنځو يو لوی حرم ځانته جوړ کړی و، د اپریل پر لومړۍ نېټه فيصله وکړه چې د سردار نصر الله خان او سردار امين الله خان چې دا وخت بنديان وو،

لونې خپل ځان ته کېږي. خو کله چې خبر شو هغوی واده شوي دي، نو لاس يې ترې واخيست او د سردار محمد علي د بنایستې لور د واده کولو فيصله يې وکړه. هغې نجلی د سقاو له زوی سره تر واده کولو مرگ بهتر وبال له او زهر يې وخورل. مگر د خدای په فضل زهرو مړه نه کړه او ژوندی پاتې شوه. (هغه کتاب - ۱۴۴مخ)

فيض محمد کاتب وروسته لیکي چې د سقاو د زوی مرستیال (سید حسين) د اپریل پر اوويشتمه وروسته له هغه چې يوه معصومه نجلی يې په خپل کور کې په زوره بې سیرته کړه، نو امر يې وکړ چې د امير عبدالرحمن خان او امير حبيب الله خان د کورنيو له بنځو سره دې هغه سلوک وشي چې هغوی د هزاره گانو له بنځو سره کاوه. څو چې د نورو خلکو عبرت شي. البته سید حسين د سردارانو پر مال او ناموس باندې د سقاو د زوی په اشاره تېری

کاوه. (هغه کتاب - ۱۴۵مخ)

د سقاو زوی د ټولو خلکو په تېره بیا د هغو کسانو مال ځان ته حلال باله چې ده ته یې بیعت نه و ورکړی، هغه د شینوارو، خوگیانیو او سلېمانخېلو د قبایلو ملکانو او خانانو ته چې له ده څخه یې د پیسو او وسلو غوښتنه کوله، د اپریل پر دېرشمه وویل چې هزاره گانو ده ته بیعت نه دی کړی، د هغوی شتمني، ځمکې، ښځې او کوچیان ټول د دوی مال او په دوی پورې اړه لري. هغه یوه ورځ وروسته د درېو تنو هزاره گانو سرونه چې په اور یې وړیت کړي او په لرگیو یې مېخ کړي وو او نولس تنه هزاره بندیان په بازارونو گرځول او خلکو ته یې وربښودل چې هر څوک له خادم دین رسول الله سره مخالفت وکړي عاقبت به یې دغه وي. (هغه کتاب - ۱۵۲-۱۵۳مخ).

حبيب الله کلکانی او د هغه پلویان د خپلې واکمنۍ پر مهال

فیض محمد کاتب وروسته لیکي چې د (می) په ورستیو شپو ورځو کې حبيب الله امر وکړ چې د کوچي پښتنو هغه دولس زره کورنۍ دې په بتخاک کې راوگرځول شي چې له پېښور او جلال اباد څخه هزاره جاتو ته روانې دي. د هغوی ټول بار وړونکي حیوانات او نور څاروي او ټول تجارتي مالونه یې

ورڅخه واخيستل او امر يې وکړ چې د هغوی بار وپرونکي حيوانات دې د وسلو او مهماتو د وړلو لپاره قطعن، بدخشان، مزار شريف، هزاره جات، کندهار او جنوبي ته واستول شي. هغه وروسته د کوچيانو مشران وروبلل او ورته ويې ويل چې که پر هزاره گانو باندې حملې وکړي، نو د هغوی ځمکې او شتمني به دوی ته ورکړي. مگر په دې نه و خبر چې ده له پښتنو څخه قدرت غصب کړی دی او ټول پښتانه يې د ځان دښمنان کړي او بيا غواړي پښتانه له هغو هزاره گانو سره وجنگوي، چې هغوی د پښتنو د ملاتړ لپاره د جنگ ميدان ته وتلي دي. دی غواړي په دې توگه قدرت په خپل لاس کې وساتي، مگر دی يو جاهل دی او په دې نه پوهېږي چې مملکت څرنگه اداره کېږي. (هغه کتاب - ۱۵۳ مخ)

فيض محمد کاتب د خپلو يادښتونو په سلسله کې د سقاو د زوی د ورور حميد الله، چې د ده نايب السلطنه و، د چور او تالان کيسه کوي او وايي چې د جولای پر لومړۍ نېټه حميد الله او د هغه پوځيانو پر (سره چشمه) باندې حمله وکړه. د تاجکو او هزاره گانو توپير يې ونه کړ او کورونه يې لوټ کړل. څاروي يې ورسره بوتل او بالاخره يې د کورونو دروازې وايستلې. ويل کېږي چې حميد الله او د هغه سړيو د يو نيم ميليون روپيو په ارزښت مالونه لوټ کړل. حميد الله څلور دېرش (۳۴) نارينه او (خلوښت) ښځې کابل ته ورسره بوتلې، نارينه يې بنديان کړل او خپلو سړيو ته يې امر وکړ چې ښځې خرڅې کړي. (هغه کتاب ۲۵۷ مخ). ملک محسن د اگست د مياشتې پر اوله د هغې ښځې مېړه غرغره کړ چې حامله وه، د ماشوم د زېږېدلو تر وخته پورې يې هغه په بنديخانه کې وساتله او وروسته يې حکم وکړ چې ښځه او ماشوم دې دواړه ووژل شي. قاضي اعتراض وکړ او ويې ويل چې دا د شرعې شريفې خلاف کار دی، خو ملک محسن وويل چې که د شرعې خلاف وي او که نه وي، دا زما حکم دی او بايد چې عملي شي، نورې خبرې په کار نه دي. (هغه کتاب - ۲۳۴ مخ)

د سقاو زوی د برچې په زور خلک په خپل پوځ کې ساتل او چې چا د تېښتې تکل کاوه، هغه یې ځای پر ځای اعداماوه. ملک محسن کله چې له لوگریانو سره جنگ ته روان و، په لاره کې هغه څلور تنه عسکر ځای پر ځای وويشتل چې له پوځ څخه تېښتېدلې وو. د سقاو زوی د جولای پر څلورويشتمه شپاړس تنه عسکر یې وسلې او اعدام کړل. د سقاو زوی د ابو القاسم په نوم شيعه سید چې ده ته یې په وزیر اباد کې د جنگ محاذ ته یو پوځ کړی پسه، ډوډی، شلومبې او نور خوراکی شيان وروړي وو، د دې رپوټ پر اساس چې ویل یې هغه په خپل کور کې یاغي هزاره گانو ته ځای ورکړی و، په خپل لاس اووه مرمی وويشت. د هغه کور یې چور کړ، د هغه دوه ښځې او یوه نامزده لور یې خپلو کوهدامنیو ته په نکاح کړې، د هغه کور او جایداد ته یې اور واچاوه او بیا نو د غله امیر ورور (حمید الله) د هغه د مېرمن له غېږې څخه اته میاشتنی ماشوم زوی واخیست، د هغې مخې ته یې پر ځمکې وويشت او ځای پر ځای یې مړ کړ. هغه کتاب- (۱۴۷-۱۴۸مخونه)

لوستونکي ته ښایي د فیض محمد کاتب خبرې د یوه سړي قضاوت ښکاره

غلام محی الدین انیس

شي او داسې فکر وکړي چې د یوه سړي د شخصي قضاوت پر اساس د بشپړ نظام محکومول له واقعیت او حقیقت څخه لرې خبره ده، خو له ښکته مرغه چې د سقاو د زوی د پاچاهۍ پر وخت نورو کسانو هم د خپلو سترگو لیدلي حالات لیکلي دي. البته فیض محمد کاتب د یوه هوښیار او څیرمن لیکوال په حیث خپله وظیفه په ډېره ښه توګه سرته رسولې او پېښې یې په

تفصیل سره بیان کړي دي. د افغانستان مشهور ژورنالېست او لیکوال

غلام محى الدين انيس) چې د پېښو د لومړيو شپو ورځو پر مهال په كابل كې و، داسې ليكي: ((په كابل كې د ظلم او تېريو يو قيامت جوړ و او د شمالي خلك د يوه كرڼيل، يا برگړ او يا خودمختار نايب سالار تر قوماندې لاندې د كابل د مشهورو خلكو او عالي رتبه مامورينو كورونو ته ننوتل او د وسلو او يا سرڪاري مالونو د پيدا كولو په پلمه يې كورونه تلاشي كول او د وهلو ټكولو او د ټوپك د قنداك په واسطه يې هغوى مجبورول چې څه په كور كې لري، ټول حاضر كړي، بيا يې نو چې زړه غوښتل هغه يې اخيستل او په خپله مخه به تلل. (بحران و نجات ۹۸ مخ). بل ځاى ليكي: ((قلم د هغه څه له تصويرولو څخه عاجز دى چې د كابل پر خلكو تېر شول او نه غواړم په دې كتاب كې هغه فجايح بيان كړم چې په دغو خطرناكو او بېروونكو لحظو كې د كابل پر ښار باندې تېر شول. فقط دومره به ووايو چې غالبه ډله د عوامو او جهالو يو ټولى و او مغلوبه ډله عسکر او صاحب منصبان وو. دې غلو دومره چور وكړ او د كابل خلك يې دومره لوڅ كړل چې حتى د سقاو د زوى هم پر خلكو زړه وسوزېد.)) (هغه كتاب - ۹۸-۹۹ مخونه) غلام محى الدين انيس بل ځاى ليكي: ((د سقاو د زوى منصبدارانو خصوصاً خودمختارانو پر ښار قيامت جوړ كړى دى، مگر كه د امنيت مسئلې ته وگورو نو امنيت خو معمولاً غله او لوچكان خرابوي، مگر څرنگه چې اوس په خپله دغو غلو ته د ملك د پاچاهۍ وظيفه ورتراغړې شوې ده، نو ويلاى شو چې په ملك كې امنيت ټينگ دى، خو د امنيت پر ځاى بل قيامت جوړ دى او هغه دا چې د دغه ښار خلك د دغو بدبختو خودمختارانو له لاسه د شپې آرام خوب نه لري. هغوى د وسلو او سرڪاري مالونو د پيدا كولو په پلمه كورونو ته ننوزي او خلكو ته ازار وركوي. د دې خودمختارانو تر ټولو خندوونكى كار دادى چې وړې وړې صندوقچې په خلكو خلاصوي او وايي مبادا ټوپكونه مو په كې پټ كړي نه وي او بيا نو چې څه پيسې او جواهر پيدا كوي هغه چوروي.)) (هغه كتاب - ۱۰۰ مخ) بل ځاى ليكي چې د سقاو زوى او د هغه حكومت په ډېره كوچنۍ گناه خلك

عدمول او چې په چا کې به یې د مخالفت نښه ولیده، هغه به یې واژه او یا یې ډېرې سختې سزاګانې ورکولې. (هغه کتاب ۱۰۶ مخ).

د تاریخ پروفیسر مرحوم محمد علي، چې د سقاو د زوی د نظام د لومړیو شپو ورځو پر مهال په کابل کې حاضر و، لیکي چې: ((د کابل پر ښار باندې بېخده زیات ظلمونه وشول، ارګ د داسې ظالمانو لاس ته ورغلی و، چې د هېڅ ډول قانون مراعات یې نه کاوه، ښوونځي، پوهنځي او مفیدې موسسې ټولې وټرل شوې، کتابتون، لابراتوارونه او شاهي میوزیم چور شو او نادر کتابونه تباه شول، وسوزول شول او یا په ډېره نازله بیه خرڅ شول. د سقاو زوی اشراف او پوهان په ډېره بې ادبۍ له کورونو څخه را ایستل، په بازارونو یې گرځول، شکنجې یې ورکولې او په زور یې پیسې ورڅخه اخیستلې، د سقاو له زوی سره راغلي غله او داړه ماران هر یو پاچا و او حتی یوه عسکر هم ځان مستقل باله او چې څه یې زړه غوښتل هغه یې کول. د کابل تاجرانو ته یې وویل چې حکومت ته ډېرې زیاتې پیسې ورکړي، که نه نو سخت عذابونه او شکنجې یې تر خوادې. دا بېسواده مستبد پر ټولو شتمنو او متنفذو خلکو بدګومانه و. د دې وینې ځښونکي پاچا د قهر تنده د سر بدللو نه ده او چې پر هر چا به بدګومانه شو، هغه به د ده د غضب قرباني کېده. نه چا څه ویلای شول او نه چا ته د څه ویلو مجال ورکول کېده. اکثر بدمرغه قربانیان یا په توپونو کې والوزول شول یا وویشتل شول، یا ووهل شول، یا په نيزو ټوکر ټوکر شول او یا په لوړه قتل شول. په اېشېدلو تېلو شکنجه کول، د اوسپنې په قفسونو کې د خلکو اچول، د لاسونو او حتی د وجود د ټولو اندامونو یو په یو پرې کول، د هرې ورځې عادي خبرې وې.))

انګرېز ژورنالست (رانالډو ایلډ) چې په دغو شرایطو کې زیاتره وخت په کابل کې و، لیکي چې: ((د سقاو زوی لکه ځناور په وهلو ټکولو کې لوی شوی و او کله چې قدرت ته ورسېد، نو داسې ظلمونه یې وکړل چې په تاریخ کې یې چندانې ساری نه درلود. په لومړي سر کې د کابل خلک ورته خوشاله وو او

چې ده ځينو كسانو ته چې د كابل خلكو بڼه خاطر نه ورڅخه درلوده، سزاوې وركولې، نو هغوى به ويل چې بڼه كوي، چې ظالم ته سزا وركوي. خو كله چې د كابل خلكو ته څرگنده شوه چې هغه د انسانانو له كړاو او شكنجه كېدلو څخه خوند اخلي او چې هر څومره ظلم كوي، زړه يې نه سپرېږي، نو د كابل خلك پښېمانه وو او له خدايه څخه يې پخوانى حال غوښت. په لومړي سر كې يې هغه بڼڅې او ماشومان په زندانونو كې واچول چې په پخواني دربار پورې يې اړه درلوده. خو وروسته خلكو ته معلومه شوه چې هغه له ظلم او قساوت سره مينه لري او صرف گناهكارانو ته نه، بلكې هر چاته چې زړه يې شي سزا وركوي او كړوي يې.)) (٢٥٦-٢٥٧م). رانالډو ايلډ) بل ځاى ليكي چې: ((په كابل كې د حبيب الله د امارت له اعلاتېدلو سره د ښار خلك يا مړه شول او يا د مرگ په انتظار ناست وو، له غرغو څخه به مړي لرې شوي نه وو، چې بيا به نور ورباندې وڅرېدل. خلك مېخ كېدل او په دار كېدل او د ښار پر دېوالونو باندې د انسانانو سرونه څرېدل. په كابل كې د سقاو د زوى له پاچا كېدلو سره خلك د انسانانو د غوښو د سوزېدلو له بوى او د نېزو پر سرونو باندې د سرونو له ليدلو سره عادت شول.

سقاويانو د انتقام د اور د سرولو لپاره د منځنيو پېړيو شكنجې بېرته رواج كړې. انسانان په تېلو كې ايشول كېدل او كابل رښتيا هم تاريخو پېړيو ته ولاړ.))
مير غلام محمد غبار چې پر دغه وخت په كابل كې هر څه د سر په سترگو ليدلي دي، ليكي چې دوى (سقاويانو) قاضي عبدالرحمن، چې د مولوي عبدالواسع په شان د نوي فكر څښتن قاضي و، د كابل پر چوك باندې بند پر بند پرې كړ او په جنگ كې د وژل شويو كسانو سرونه يې د (پل خشتي) په بازار كې پر دېوالونو وڅرول او په دې توگه يې په ښار كې وحشت ايجاد كړ.

میر غلام محمد غبار

له بده مرغه چې مرحوم غبار خپلې هغه خبرې چې صرف یوه پاڼه مخکې یې لیکلې دي، هېروي او په بله پاڼه کې د سقاویانو په باره کې ډېر کمزوری او ناعادلانه قضاوت کوي او وایي چې هغوی د تودو له منځه راپورته شوي وو، له چل، توطیې او د خلکو له غولولو څخه یې نفرت درلود، مالونه یې ټولول، مگر خصیص نه وو او هغه څه چې یې ترلاسه کول هغه یې په نورو مصرفول او

د اوسینو عصري غلو په شان د طلا او نقرې له ذخیره کولو، تجارت او سودخوری سره بلد نه وو.

مرحوم غبار گواکې په دې عقیده دی چې که څوک له نا مشروع لارو لاسته راوړې پیسې پر خپلو داړه مارانو ولگوي او د عیش او عشرت محفلونه ورباندې جوړ کړي، نو بیا چندانې پروا نه لري. مرحوم غبار فکر کوي چې که څوک د خلکو له منځه راووي هغه چې هر څه جنایتونه کوي، باید چې یو څه له اغماض څخه کار ورسره واخیستل شي.

البته حقیقت د لمر په شان روښان دی، د فیض محمد کاتب هزاره او نورو ټولو هغو کسانو له یادښتونو څخه چې هر څه یې د سر په سترگو لیدلي دي، څرگنده ده چې په کابل کې د (۱۹۲۹م) کال له جنوري څخه د اکتوبر تر نیمايي پورې د غلو، داړه مارانو او قاتلانو حکومت و او له سر او مال څخه نیولې د خلکو تر ناموس پورې یې پر هر څه باندې تجاوز وکړ.

سردار فیض محمد خان زکریا وایي: ((من شخصاً بچه سقاو را از نقطه نظر اینکه پسر یکنفر سقاو بود انتقاد نمی کنم (باشد متاع نیکو ازهر دکان که باشد) لیکن اعمال بچه سقاو، ظلم و ستمگاری بچه سقاو، جهالت و وحشت بچه

سقاو راننگ و عار بشریت میدانم، و در عصر بیستم سلطه جهل و وحشت در افغانستان یک حادثه بس ناگوار و انفعال انگیز است.))

له ښاري کلتور او تمدن څخه د سقاو زوی د ناخبرۍ په هکله یوه ناوېلې کیسه چې تر اوسه رسنیو ته نه ده رسېدلې، غواړم هغه هم درنو لوستونکو سره شریکه کړم. د دې کتاب د لیکلو پر مهال زه (یون)، مېرمنې مې (ارین یون او لور مې (هیله یون) په کابل کې د غازي امان الله خان لور (شهزادګۍ هندیه) کور ته ورغلو، د (۱۳۹۶ل) کال، د

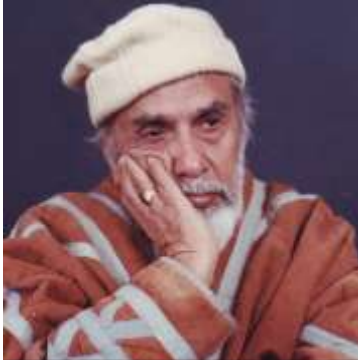
محمد اسمعیل یون او شهزادګۍ هندیه

اسد میاشتي (۱۹)مه نېټه، د غرمې یوولس بجې وې. هدف مو دا و چې د غازي امان الله خان د زوی او د شهزادګۍ هندیه ورور (شهزاده احسان الله) چې په دې نږدې ورځو کې په حق رسېدلی و او حکومت یې

په ارګ کې رسمي فاتحه واخیسته، نو موږ هم د فاتحې او دعا لپاره کور ته ورغلو، د غازي امان الله خان د ژوند د وروستيو کلونو دردوونکې خاطرې، له وطن سره د هغه مینه او پردیس ژوند، ټول یې بیان کړل، دې کې د سقاو زوی بحث هم راغی، هغې وویل: ((د سقاو زوی یو ساده او نادان شخص و، له تمدن او ترقۍ څخه ناخبره و، ښاري ژوند یې نه پېژند، ان د ښځینه وو او نارینه وو د لباس توپیر یې هم نه شو کولای، کله چې پاچاهۍ ته ورسېد، نو په ارګ کې زما د مور او د کورنۍ دنورو ښځو ښځینه کالي پاتې وو، په هغې کې رنگه او گلداره جاکټونه هم وو، خپله سقاو زوی او نورو ملګرو یې هغه ښځینه جاکټونه هم له بکسونو راوویستل، وایې غوستل، یو بل ته یې ویل: دا د پاچاهۍ کالي دي، خوند کوي، وایې غوندئ.)) نو اوس خپله فکر وکړئ،

داسې شخص او اشخاص چې واک ته ورسېږي، د هېواد حالات به کومې خواته لاړ شي؟

د سقاو زوی د واکمنۍ پرمهال د شویو ظلمونو په باب چې څه یادښتونه زموږ لاس ته راغلي او یا تر مورې پورې رارسېدلي دي، هغه زیاتره د کابل په باره کې دي. د ولایاتو په باره کې لا چا زیات څه لیکلي نه دي او سپری د کابل له

خلیل الله خلیلی

وضعی څخه د ټولو ولایاتو د وضعې اټکل هم کولای شي. د سقاو زوی د ظلمونو په باب د هېواد د یو زیات شمېر لیکوالو له خوا د حقیقتونو له څرگندولو سره سره دې کې هم شک نه شته چې د سقاو زوی هم خپل درباریان او غوره مالان درلودل، یو شمېر لیکوال یې هم درلودل، له هغې جملې څخه (خلیل الله خلیلی) چې د

کلکانی د دربار منشي و، پلار یې (میرزا حسین خان) د امان الله خان د واکمنۍ پر مهال د مشهود جرم په تور اعدام شوی و، نو ځکه خو خلیلی د سقاو زوی ته ډېر نږدې و، د هغه په باب یې د (عیاری از خراسان) په نامه یو کتاب هم ولیکه، ده او نورو درباریانو هغه ته د ((خادم دین رسول الله)) لقب هم ورکړ. په داسې حال کې چې تاریخ شاهدي ورکوي د سقاو زوی د اسلام له اساساتو هېڅ خبر نه و، ان د اوداسه او لمانځه پر فرایضو او ارکانو هم خبر نه و. ځینې تاریخ لیکونکي وايي، د سقاو زوی چې کله ارگ کې د واک پر گدی کېناست، نو ملایان ورته راغلل، بیا یې ورته نایي راوست چې وېښتان یې اصلاح او هم یې د سنتو پر طریقه برابر کړي. د اوداسه او لمانځه طریقه ورزده کړي او نور دیني فرایض. تاریخ لیکونکو د سقاو زوی په باب ان ځینې داسې واقعیتونه هم بیان کړي چې عادي مجلس کې یې سپری په بیان شرمېږي. همغه

وخت يو ځوان انگرېز ژورنالېست له کلکاني څخه څو ساده ديني پوښتنې وکړې، خو سقاو ورته داسې ځوابونه ورکړل چې هغه ژورنالېست يې حيران کړ. دا انگرېز ځوان اوليور جاري (Oliur Jarry) نومېده او د يوې مياشتنۍ مهالنۍ د ليکوال په توگه يې له سقاو زوی څخه وپوښتل:

اوليور: بنده کی هستی؟

بچه سقاو: من بنده امت هستم!

اوليور: به امت کی هستی؟

بچه سقاو: به امت خدا

اوليور بيا وپوښتل: اخيرين نبی از جانب خداوند کی است؟

بچه سقاو: حضرت ادم!

د سقاو زوی د ناپوهۍ او له دين څخه د ناخبرې خبرې د (the King of Miracle) په نامه يو کتاب کې چې په انگليسي ژبه ليکل شوی او په درېو ټوکو کې ترتيب شوی دی، په ترتيب سره راغلي. په دې کتاب کې (۱۵۳) ځله د کلکاني د جهالت مستندې خبرې راغلي دي. (د زياتو معلوماتو لپاره د اعظم سيستاني نوی اثر (منار نجات) ولولئ. خو له دې سره سره بيا هم کورنۍ ارتجاع او هم بهرنيو کړيو هغه ((خادم دين رسول الله)) گانې او د يوه ملتپال او اسلامپال پاچا (غازي امان الله خان) واکمني يې پرې ړنگه کړه. د سقاو زوی د وحشت، دهشت، له انگرېزانو سره پټې او ښکاره معاملې، له انگرېزي ملایانو څخه هغه ته د خښو شويو او پټو وسلو ورکړه، د هغه بېسوادي او له دين څخه ناخبري، ډېرو ليکوالو بيان کړي، نه غواړو دلته هغه ټول مسايل بيان کړو، خو ښه به وي چې د پرتلني په توگه دلته د غازي امان الله خان د ژوند د وروستيو

اعلیحضرت غازي امان الله خان

شپو ورځو یوه خاطره هم راوړو او بیا دواړه سره پرتله کړو چې له دېنه یو نا خبره شخص څرنگه د دین په نامه واک ته رسېږي او یو اسلامپال پاچا څنگه له اسلامه د لرې والي په تور له واکمنۍ څخه لرې کېږي.

دا کیسه د (ډوبوډ جونز) د تاریخي یادښتونو پر بنسټ لیکل شوې، د (بغدادی پیر) په نامه په یوه ښکلي ناول کې چې د (نصیر احمد احمدی) له

خوا لیکل شوی، د یوه داستان په بڼه راغلي ده:

"په انگلیسي مې وویل:

-په ماشومتوب کې دې کومه لوبه خوښېدلې؟

سړي را وکتل، ویي خندل:

-د اس سورلی.

بېرته یې سر وځړېد.

یوه شېبه ناست و. بیا ور ولاړ شو. گام یې واخیست. په پښتو مې وویل:

-مېلمه یواځې پرېږدې؟

نېغ یې را وکتل. سترگې یې وځلېدې. په خوند یې وویل:

-افغان یې؟

راغی، تر لاس یې کش کړم، ودرېدم، تر ډېرو یې په غېږ کې نیولی وم. نه یې

پرېښودم.

و مې ویل:

-نه! پرنگی یم.

-ویي ویل:

ټوکې مه کوه! پرنګيان او داسې صافه پښتو! ډېر سره لېرې دي.

-ومې ويل:

ډېوبډه جونز يم. په ۱۹۱۹ کال کې ارګ ته درغلی وم. درې کسه وو. د چانسېر لیک مو در وړ. په کابل کې مو د خپلو څو نماینده گانو فتوا غوښته. د سړي لاسونه مړه شول. تر څنګ مې کېناست. سر يې څو ځله يوې، بلې خوا ته وخوځاوه:

ا-ه! پرنګيانو دلته هم نه يم درنه خلاص!

-ومې ويل:

-خو اوس مې تقاعد اخیستی. له سیاست سره کار نه لرم. ایتالیا ته مې د خپلې مور جنازه راوړه. په ذهن کې مې را وگرځېدې. لیدو ته دې راغلم.

امان الله خان ودرېد. تر لاس يې ونيولم. په موسکايې وويل:

-راځه کور ته ځو. بيا و نه وايې چې يوه افغان بوډا په پردي وطن کې خپله مېلمه پالنه هېره کړې وه.

تر پارک ووتو. تنګه کوڅه راغله. امان الله خان په يوه زاړه کور کې اوسېده. پورته وختو. وړه کوټه وه. پر زړې، رنگ خوړل شوې غالی يو کټ، کوچنی مېز، دوی څوکۍ.... ښکارېدې. کېناستم. شاوخوا مې وکتل. وړه الماری له کتابونو ډکه وه. پورته د لرګي په چوکاټ کې کلیمه نيول شوې وه. کټه ته نږدې په تاقچه کې د جاينماز پر سر کوچنی قران شريف ايښی و.

امان الله خان دباندي ووت. زاړه وره چولې درلودې. غږ يې راته، يو چا ته يې وويل:

-څه مو پاڅه کړي؟

ښځينه غږ راغی.

-لوييا!

-مېلمه لرم. قابلي پلو پوخ کړئ.

دروازه خلاصه شوه، امان الله خان بېرته راغی. ويې ويل:

کړکی ته کښه، کوټه سره ده.

-څوکی مې وکښوله. د لمر وړانگې مې اوږو ته سیخې شوې. امان الله خان په کټ کښاست. و یې خندل:

اوس مې نو سم زړه ته ولوېده چې ډېوېد جونز یې. فکر کوم یو ځل مو بیا هم سره لیدلي وو.

و مې خندل:

-هو، زه او سفیر دې په نیمه شپه کې در وغوښتو. ویل دې چې انگرېزان د افغانستان په شمال کې مداخله کوي. خلک یې مسلح کړي. سفیر ته دې د هغه له خوا امضا کړی سند ورکړ. ورته ودې ویل چې په دوه اویاوو ساعتونو کې به له افغانستانه وځي. یوه اوونۍ وروسته دې زمونږ انگرېز جاسوس اعدام کړ.

امان الله خان سره ساه و اېسته:

-اې پرنګیانو، وطن مو را غرق کړ.

و مې خندل:

-ته هم گرم وي، ډېر تېز تلې.

راته و یې کتل، څه یې ونه ویل.

د کوټې دروازه وټکېده. امان الله خان ولاړ شو. بېرته له پتنوس سره راستون شو. دوه گیلانسه یې له شنو چایو ډک کړل.

کړکی ته ودرېد، و یې ویل:

-هاغه ماشومان وینې؟!

و درېدم. لاندې پاک، سوتره او صحتمند ماشومان روان وو. خندل یې، په

ملاوو پسې یې د مکتب بکسې تړلې وې.

امان الله خان وویل:

-دا ماشومان پچې نه جارو کوي، په دوو اوزو پسې هم ټوله ورځ نه دي روان،

لوربه نه پېژني، مکتب ته ځي، خاندي، تفریح لري، تلویزون ته گوري، غم نه

ويني، د ټوپک ټک يې نه دی اوربدلی، روغ دي، له ژونده خوند اخلي....
غلی شو، ويې ويل:

-د هاغه دکان مخ ته ناست بودا زمونږ گاونډی دی. پنځه څلوېښت کاله يې په يوه فابريکه کې کار وکړ. اوس کرار ناست دی. د تقاعد پيسې ورته راځي. نه زوی ته احتياج دی، نه لمسو ته، تر مرگه به په گېده مور او په تن پټ وي.
هاغه بله ځوانه ښځه ډاکټره ده. اته ساعته کار کوي، خو څوارلس ساعته هوسا ژوند لري. کونډه ده، خو دومره پيسې پيدا کولی شي چې د خپلو اولادونو، درس، روغتيا، خوراک، تفريح.... ته ورسېري.

دا د روم تر ټولو غريبه سيمه ده. خو کورونه يې څليريشت ساعته برق، گاز او اوبه لري. کوڅې يې پخې دي، مکتب او روغتون نږدې دی. په دې ټوله غريبه سيمه کې به يو سوالگر هم ونه وينې.

غلی شو. بېرته پر خپل ځای کېناست، پياله يې ور پورته کړه. ويې ويل:
-سم وايې. زه تېز تلم. ځکه وخت کم و. ما ويل چې په خپل ژوند کې يو پرمختللی افغانستان ووينم. داسې وطن چې اوسېدونکي يې د دې خلکو په خبر ارام ژوند ولري. لوړه ونه پېژني. تعليم وکړي. د ځان او نورو په حقونو پوه شي. ښه او بد ور مالوم شي. په کورونو کې د مورچو جوړولو پر ځای د کتابونو ځای جوړ کړي او نور يې په يوه او بل نوم غلط نه کړي.

غلی شو. له پيالې يې غږپ وکړ. سوړ اسوبلی يې و ايست:
-ايتالويان له دويمې نړيوالې جگړې را ووتل. ټوله ايتاليا خاورې شوه. خو خلک يې پوه او تعليم يافته وو. په لسو کلونو کې يې بېرته ايتاليا، ايتاليا کړه. اوس موټرې او طيارې جوړوي. خو زما خلک بېسواده وو. ماغزه به مې ور سره خوړل. په عادي خبرو به يې قناعت نه کاوه. غلی شو، ترخه يې وخنډل:
-يو وخت يو څو سپين ريري راغلل. دوی په کابل کې روان رېل ليدلی و. غوصه يې نه کنټرولېده. ويل چې ښار ته دې د اوسپنې ښامار راوستی، خوراک يې اور دی، شيطان يې چلوي.

ور سره ووتم. په رېل کې مې کېنول. دوره مې ورکړه. پوه مې کړل چې رېل د مسافرو او تجارتي اجناسو لپاره تر ټولو گټوره او ارزانه لاره ده. ورته و مې ویل چې دا رېل له اوسپنې او لرگیو جوړ دی. د ډبرو په سکرو کار کوي. بنیادم یې چلوي... هر څه یې په خپلو سترگو ولیدل، خو کله چې رېل ودرېد، بېرته به یې هماغه پخوانۍ خبره را واخیسته. تور شیطان او د اوسپنې ښامار یې نه غوښت.

رادیو یې نه منله. ویل یې چې په منځ کې یې واړه واړه شیطانان ناست دي... خلک له دینه باسي... تیلیفون کوپر ورته ښکارېده. ویل یې چې له دینه اوښتی یې، شیطان سره غږېږي.

دې خلکو ان په پخه خښته او پوخ دېوال کې هم شیطان لیده... پوهېږي چې ولې؟ علت یې بې سوادې وه.

ما باید دا ستونزه حل کړې وای. مکتبونه مې جوړ کړل. غوښتل مې چې دا خلک له تیارې را وباسم. په هر څه یې پوه کړم. خو دوی مکتبونه هم نه غوښتل. د کفر ځالې یې بللې....

و مې ویل:

-نو فکر نه کوې چې په داسې یوه ساده او بېسواده ټولنه کې ترکیبې ته د نجونو لېږل ښه نه و؟

امان الله خان پیاله ور ډکه کړه. سره ساه یې وایسته:

-په ټول وطن کې ښځینه ډاکټره نه وه. ښځې به په ډېرو عادي ناروغیو مړې کېدلې. فکر مې وکړ. په ټولو اسلامي هېوادونو کې ترکیه ښه راته واپسېده. تر عربو مخکې وه. ما باید په خپل وطن کې ښځینه ډاکټرانې درلودای. سلامت پوهنتون، استادان، لابراتوارونه، کتابخانې... خو مې غریب افغانستان ته نشوای راوړلی. چاره نه وه. نجونې او هلکان مې ترکیبې ته ولېږل. د شرعې خلاف کار مې نه گاڼه. ترکیه اسلامي هېواد دی. د نجونو لیلیه، خوراک، څښاک، هر څه بېل ول.

و مې ويل:

د چادري په اړه څه وايې؟ تا په کابل کې چادري منع کړه.

امان الله خان سر و خوځاوه:

-زه دينې عالم نه يم. خو اسلامي نړۍ مې ليدلې ده. مطالعه لرم. ما په يوه اسلامي نړۍ کې هم دا ډول شنې رنگه چادريانې و نه ليدلې... زموږ د خلکو لوی مشکل دا دی چې دين او رواجونه يې سره گډ کړي دي.

زه به د بند، فابريکې، برق، سړک، پل، پلچک، مکتب، پوهنتون... د جوړېدو په اړه ورته غږېدم. گټې به مې ورته بيانولې. د دې شيانو په جوړولو کې به مې د خلکو همکاري غوښته... خو دوی به په هر څه کې ښځې را گډولې. پوخ سړک او په موټر کې هوسا تگ ته يې پام نه و. ويل به يې چې نه، بيا له روان موټره زموږ کورونه او د کورونو په منځ کې ښځې ښکاري.

د مکتب او پوهنتون په گټو به مې خوله سترې شوه. خو په اخير کې به يې را ته ويل چې نجونې مو کوپر او فحشا ته مه باسه...

د روغتون فايده به مې ور يادې کړې. ويل به يې چې ته عياشي غواړې، تور سړې به مو څنگه له کوره دباندې وځي؟

خوار ځواکه ماشومانو او ښځو ته مې د تقويې دواوې ور لېرلې، خو خلکو اور ور اچاوه، ويل يې چې پاچا د اسلامي امت د ډېرېدو مخالف دی. دا دوا زموږ ښځې را وچوي. اولاد نشي پيدا کولی.

ما به د وطن د پرمختگ خبرې ورته کولې. خو دوی به خامخا پل، پلچک، دېوال، پوخ لښتۍ.... د ښځو له نوم سره تاره.... ويل به يې په دې کې خو زموږ ښځې راځي. خلک به يې مخ وويني. بې بندوباره به شي.... دوی هر څه ته بدبينه و. هر پرمختگ يې خامخا د ښځو د مخونو له لوڅوالي او عياشي سره تاره....

امان الله خان اورېدې خبرې وکړې. سترگې يې لنډې شوې. غټې غټې اوبښکې يې وبهېدې".....

دا د غازي امان الله خان د ژوند د وروستیو کلونو د داستان یوه برخه وه چې د هغه له ماضي سره تړلې وه. اوس نو قدرمن هېوادوال کولای شي چې د حبيب الله کلکانی او غازي امان الله خان عملونه، پوهه، شخصیتونه، واکمني او اسلامیت سره پرتله کړي. سقاوي اړو دوړه هېڅ افغان ته د منلو وړ نه و او دې گډوډۍ د ټول هېواد بشپړتیا له گواښ سره مخ کړې وه.

مارشال شاه ولي خان وايي: ((اگر این شورش دوام میکرد، شیرازه وحدت کشور بر هم می خورد)) ځکه خو د هېواد غازیان د جهل او تیارو د واکمنۍ د له منځه وړلو لپاره خپل ملي مسولیت او رسالت ته متوجه شول او د هغو د

مارشال شاه ولي خان

راپرخولو په لټه کې شول. سپه سالار غازي محمد نادر خان د دغو غازيانو او هېوادپالو سرلښکر و، هغه دا انارشي او سراسري گډوډي ونه شوه زغملای، نو ځکه يې د هغې راپرخولو ته ودانگل، غازي محمد نادر خان پر هغه وخت د دې سقاوي انارشۍ په باب وايي: ((اگر این حالت دوام کند، مملکت ويران،

اوضاع خطرناک و استقلال که با قرباني های متوالی بدست آمده از دست خواهد رفت، انگاه زندگی برای ما چه معنی خواهد داشت؟)) نورو گڼو ليکوالو هم د کلکانی د واکمنۍ څرنگوالی تشریح کړی دی چې د ټولو يادول يې د دې کتابگوټي له زغمه وځي، خو لوستونکي کولای شي چې د زیاتو معلوماتو لپاره، (بحران و نجات) (منار نجات) (دويمه سقاوي) (افغانستان در مسیر تاریخ) (زما ژوند له غلا تر پاچاهۍ) (تذکره الانقلاب)، (حبيب الله کلکانی کی بود؟) (عیاری از خراسان یا دزدی از کلکان)، د جنرال

يارمحمدخان وزيرې يادښتونه او نور گڼ شمېر اثار ولولي. محمد نادر خان،

اعليحضرت غازي محمد نادر خان

نورو افغان مشرانو او غازيانو د جهالت، وحشت او بربريت دغه واکمني د افغانستان او زموږ د خلکو لپاره داسې يوه خطرناکه ناروغي وبلله چې هم يې د هېواد جوړښت گواښه او هم د ولس ژوند، نو ملي لښکر يې راټول کړ او پر اساسي مبارزې يې لاس پورې کړ. سره له دې چې پر دې وخت د ده د کورنۍ

ځينې غړي له کلکاني سره اسيران وو، د ده د مبارزې له کبله ورته هره شپه د مرگ خطر و او د سقاو زوی به همدا اخطارونه ورکول: ((من از سلطنت دست

حبيب الله کلکاني او ملگري يې تر اعدام وړاندې

نمی بردارم، ملتفت باشید، که اگر بکابل نیاید و امر مرا نشنويد عايله شما که تا اکنون در کمال احترام میباشد، امر میدهم که بصورت بسیار فجیح کشته شوند)). خو غازي

محمد نادر خان د دې خبرو او اخطارونو پروا ونه کړه، ځای پر ځای يې سقاويانو ته ماتې ورکړه. د (۱۹۲۹م) کال د اکتوبر پر (۱۵)مه غازي محمد نادر خان د ارگ سلامخاني ماني ته ورسېد، د سقاو زوی (۹) مياشتنۍ واکمني يې ختمه کړه، خو ورځې وروسته يې کلکاني او د هغه ځينې نږدې ياران په دار وځړول او افغانستان يې له دې ناروغۍ او گډوډۍ څخه وژغوره.

د نجات څلي د جوړونې او رنگونې فلسفه

د نجات څلي لومړنۍ بڼه

د غازي امان الله خان د سلطنت تر
پنځولو وروسته، سقاوي انارشي پر
ټول افغانستان په تېره بيا پر کابل
واکمنه شوه، په کابل کې نه د چا
مال خوندي و، نه د چا عزت، نه د
چا کور، نه د چا اور او نه د چا
اولاد، په دغسې يو حالت کې د
غازي محمد نادر خان په مشرۍ د
هېواد اصلي وارثان سره جرگه شول
او د هېواد د ژغورنې لپاره يې ملا

وترپله. لومړی يې د پکتيا د څاڅيو په (عليخېلو) کې جرگه وکړه، د څاڅيو او
وزيرستان د قومونو مشران ورسره شول او له سقاوي اړو دوړ، غلا، لوټ او
تالان څخه د هېواد د نجات لپاره يې مبارزې ته راودانگل، د سيمې قوتونه يې
هم د ځان ملگري کړل، وروسته ورسره د هېواد له ختيځ، کندهار او نورو سيمو
څخه هم خلک ملگري شول او تر ډېرو سختو خونړيو جگړو وروسته يې
کابل او شاهي ارگ له سقاويانو څخه پاک کړ.

د بيا جوړونې كيسه / 47

تاريخ ليکونکي وايي چې له کلکاني او د هغه له ملگرو څخه د کابل په بيا

نيونه کې نه يوازې د سويلي سيمو لښکرو اساسي نقش درلود، بلکې ځينو نورو ملي او پوځي شخصيتونو هم کارنده رول درلود. له هغې جملې څخه (محمد گل خان مومند) ستر نقش ولوباوه، د يوه مدبر سياستوال او پوځي شخصيت په توگه يې د اسمايي غره له لمنو

وزیر محمد گل خان مومند

څخه ارگ تر هغه پورې تراور لاندې ونيوه چې د سقاو زوی تېښتې ته اړ کړي او همداسې نور شخصيتونه.

تاريخونه وايي چې سپه سالار (محمد نادر خان) او د هغه دوه نور ورونه (شاه ولي خان او شاه محمود خان) څو مياشتې د پکتيا پر ولسونو وگرځېدل چې د سقاو زوی پر ضد خلک بغاوت ته تيار کړي، نادر خان او دوه ورونه يې د ځاځيو په عليخېلو کې اوسېدل، دا داسې مهال و چې لوگر، گردېز، ميرزکه او شاوخوا سيمې ټولې سقاوي شوې وې. نادر خان له ډېرو ستړياوو سره سره بيا هم کومه مثبتې نتيجه ترلاسه نه کړه، ان خبره د هغه د نهيلې بريد ته ورسېده، يوه ورځ ده د پکتيا د ځاځيو مشران په (سپينه شگه) کې يوې جرگې ته سره راوبلل. نادر خان دې جرگې ته په خطاب کې وويل چې تاسو تجار خلک ياست او زموږ له امله تاسې نه شئ کولای چې خپل تجارتي کړه وړه له کابل او نورو سيمو سره پر مخ يوسئ، نو موږ درې وړاندیزونه لرو:

۱- د سقاو زوی ته چې زموږ پر سر يې ډېرې پيسې ايښي، موږ وروسپارئ او هغه زياتې پيسې ترلاسه کړئ!

۲- که مو خوښه وي موږ له ځاځيو څخه وشړئ چې موږ نور پر تاسو بوج نه

شو او درېم وړاندیز دا چې:

۳- راځئ په گډه ملا وتړو او خپل وطن د سقاو له تورتم څخه خلاص کړو. د نادر خان تر وړاندیزونو وروسته د ځاځیو مشرانو، له نادر خان او د هغه له ورونو پرته په یوه جلا غونډه کې پرېکړه وکړه چې دا به تاریخي بدنامي وي چې دا وروڼه د پیسو په مقابل کې سقاویانو ته وسپارو، د پښتونولۍ د دود دستور له مخې هم سمه نه ده چې دا وروڼه مور له خپلې سیمې وشړو، نور اځئ چې ملا وتړو او کابل بېرته ونیسو. پر همدې وروستۍ پرېکړه دعا شوه او درې ورځې وروسته د قومي اربکیو یو لښکر تیار شو.

ولسي مشر (جنرال یار محمد خان وزیري) د دې جرگې په باب په خپل کتاب کې وایي: ((له سپاه سالار صاحب سره تر جرگې وروسته مور د لښکر مشران خپل تم ځای ته ستانه شوو او د غونډې په پای کې فیصله وشوه چې سبا به جرگه کوو او د وطن د نجات لپاره به یو د بل په همکارۍ نقشه سنجوو.

د (۱۳۴۸ هجري قمري) کال د ربیع الثاني یو ویشتمه نېټه وه، چې د سهار پر لسو

جنرال یار محمد خان وزیري

بجو باندي د عليخېلو په چوڼۍ کې چې د محمد نادرخان مقر و، د مشرانو غونډه جوړه شوه او په دې غونډه کې سپاه سالار محمد نادر خان، کرنیل سردار شاه محمود خان، مولوي صاحب الله نواز خان، حاجي صاحب نواب خان، زلمی خان منگل، زمرک خان ځدران، سنک خان منگل، عبدالغني خان گردېزی، فیض محمد د حاجي

نواب خان زوی، غونډه مشر صاحب نور محمد خان گردېزی، سردار صاحب امین جان د اعلیحضرت امان الله خان ورور، فقیر محمد خان مومند؛ د اعلیحضرت غازي امان الله خان د سلطنت په دوره کې د جنوبي سمت د ځنگلونو رییس،

حاجي صاحب جان خان سربلند، سيد خان او لبيت خان د ځاځيو د گل غونډۍ، شېر جان تنې، سدو خان تنې، شادينخان دور او د وزيرو او مسودو ټولو مشرانو زما تر قيادت لاندې گډون درلود.

د ربیع الثاني د يوويشتمې جرگه سپاه سالار صاحب په خپلو څو لنډو خبرو سره پيل كړه، په دې جرگه كې بيا هم محمد نادر خان خپل مجبورييت او پرېشاني مور مشرانو ته په گوته كړه، د سپاه سالار صاحب تر افتتاحيه وينا وروسته، د جرگې او غونډې گډون كوونكو تر اورېدو خبرو وروسته مور مشرانو او سپاه سالار محمد نادر خان په دې لاندینې پرېكړه تعهد او پيمان وكړ:

۱- د ټولو قبيلو او قومونو مشران دې خپل جنگيالي وطن ته تر نجات وركولو پورې ترغيب وركوي.

۲- د ځدرانو، منگلو، ځاځيو او گردېزيانو لښكر دې بېل وي او د وزيرو، مسودو، دوړو او تنيو د جنگياليو لښكر دې بېل وي.

۳- د حبيب الله له طرفدارانو سره د جنگ او جگړې ټول امور به د مشرانو په پرېكړه او فيصله سره كېږي.

۴- د كابل تر نيولو پورې دې سپاه سالار صاحب په عليخېلو كې ځای پر ځای وي او كرنيل شاه ولي خان دې د سپاه سالار په وكالت له لښكرو سره مل وي.

۵- د وطن تر نجات وروسته دې اعليحضرت غازي امان الله خان سلطنت كولو ته راوغوښتل شي او يا دې د ده له خېلخاني څخه يو بل اهل ته سلطنت وسپارل شي.

۶- د اعليحضرت غازي امان الله خان تر راتگ پورې به سپاه سالار صاحب د سلطنت وكيل وي.

۷- حقاني علماؤ او مشايخو د طريقت ته دې په درنده سترگه او عزت سره وکتل شي.

۸- د عسكرو روزنه او پالنه دې په هغه طريقه سره وشي څنگه چې د يو مملكت پادشاه د خپلې كورنۍ د غړو روزنه او پالنه كوي.

۹- د ولس د لوټولو او د بېو اخیستلو څخه دې د حكومت د مامورينو لاس ونيول

شي.

۱۰- هغه کسان چې د وطن د نجات لپاره له ځانونو او مالونو څخه تېر شوي دي، حکومت دې د هغوی یادښت واخلي او په تاریخ کې دې ثبت شي.

۱۱- د وطن د نجات حاصلولو نه وروسته دې، د ناجي لښکرو د شهیدانو او معلولينو وارثانو ته معاشات او مکافات مقرر کړه شي.

۱۲- څنگه چې د افغانستان پوځ په کورنۍ جگړه کې تباہ شوی دی او هم یو شمېر صاحب منصبانو له خاورې او حکومت سره خیانت او غداري کړې ده، نو د ناجي لښکرو مشرانو او افرادو ته دې په پوځ کې دندې ورکړل شي.

۱۳- د وزیرو او مسودو د لښکرو مشرانو د ۱۳۰۸ لمریز کال د ثور له میاشتې څخه بیا تر دې گټو پورې د وطن د نجات او د تاج او تخت د بیا اعداې لپاره په کروړونو کروړونو افغانۍ لگولې دي، د وطن تر نجات وروسته دې هغه لگښتونه محاسبه شي او د حکومت له خزاني څخه دې د لښکر مشرانو ته تادیه شي.

۱۴- همدا گټه دې د حبيب الله ټولو پلویانو ته عفو او بښنه اعلان شي.

۱۵- د جگړې بنديان دې د وطن تر نجات پورې وساتل شي او د نجات تر حاصلېدو وروسته دې په عزت او احترام سره رخصت کړل شي.

دا وې د علیخېلو د مهمې جرگې نسبتاً عادلانه پرېکړې چې همدا جرگه په حقیقت او واقعیت کې د هېواد د نجات یوه اساسي وسیله شوه او کله چې کابل فتح شو، تر هغه وروسته ورپسې په هېواد کې گڼ شمېر بدلونونه راغلل چې د هغو ټولو بیان دلته ضروري نه برېښي. د دې جرگې په لسمه ماده کې راغلي: ((هغه کسان چې د وطن د نجات لپاره له ځانونو او مالونو تېر شوي دي، حکومت دې د هغوی یادښت واخلي او په تاریخ کې دې ثبت شي.)) د نجات ځلي د جوړونې محتوا جوړوي. د نجات منار د کابل د خلکو په غوښتنه د همدغو غیرتمنو پښتنو د اتلولیو د قدردانی په خاطر د سپه سالار محمد نادر خان په سپارښتنه او لارښوونه جوړ شو. له غلو او داړه مارانو څخه د کابل د خلکو او افغان ولس ژغورنه یو بې ساری او ستر ملي حرکت و، چې د پکتیا د ځاځیو، نورو ولسونو او د وزیرستان د خلکو له خوا د جنرال یار محمد خان وزیري او نورو قومي

مشرانو په ملگرتيا او مشرۍ ترسره شو، نو په کار وه چې د هغوی د اتلولۍ یادونه، ستاینه او نمانځنه وشي، په کابل کې پر یوې څلور لارې یو یادگاري منار جوړ شي، همدارنگه له دولت څخه وغوښتل شي چې یوه ورځ دې د (ملي نجات) د ورځې په نامه ونومول شي، رسمي جنتری کې دې ځای شي او بیا دې هر کال د یوه ملي جشن په توگه د دې ورځې نمانځنه وشي. د دې منار د جوړولو هدف هم دا و چې هر کال کابل ښاریان او نور هېوادوال دلته راشي او د دې منار پر لمن د گلانو گڼې کبږي، غله او داږه ماران وغندي، د هېواد د رښتینو بچيو ستاینه وکړي او په دې ډول دا منار غلو او داږه مارانو ته د عبرت او د هېواد نوي نسل ته د وینتابه سبب شي. د کابل خلکو د دې منار د جوړولو لپاره د کابل بالا حصار ته څېرمه سیمه چې د (لاهورۍ دروازې) په نامه یادېده، غوره وبلله، د دې کار علت دا و چې د پښتنو قبایلو لښکرې له همدې دروازې څخه کابل ته داخلې شوې وې، دا منار د (۱۳۵۹ل) کال تر ثور میاشتې پورې هسک و، خو تر دې وروسته د واکمن گوند د ځینو لوړ پوړو غړو له خوا، چې سقاوي اړو دوړو ته یې د بزگري پاڅون نوم ورکاوه او تر دې عنوان لاندې یې له هغه سره خپل قومي او نژادي اړیکي پالل، ونړول شو. ځینې لیکوال وايي چې د څلي اصلي نړوونکي د خلکو دیموکراتیک گوند (پرچم) ډله وه، چې سقاوي پلوي افکار یې درلودل او په شعوري ډول یې د هېواد اکثریت (پښتنو) له واکمنۍ سره دښمني لرله. خو د یاد گوند د (خلق) څانگې هم بیا له نادرخان او د هغه له کورنۍ سره د طبقاتي دښمنۍ له وجې له دې منار سره زیاته علاقه نه لرله او د هغه تاریخي ارزښت ته یې زیات پام نه و، په تېره بیا دا چې د منار په ډبرلیک کې د (سپه سالار نادر خان) نوم هم په درنو الفاظو یاد شوی وي. دا مهال نو د انقلابي احساساتو پړاو و او د نادرخان کورنۍ ته هر منسوب څیز د دې گوند د زیاتو غړو په نظر د کرکې وړ و. د (۱۳۵۹ل) کال په بهیر کې (خلق) څانگې د (پرچم) په انډول اساسي واک نه درلود. ځینې کسان بیا وايي چې څلی د (۱۳۵۸ل) کال په بهیر کې یو څه

زیانمن شوی و، خو یو زیات شمېر هېوادوال په دې نظر دي چې دوی د روسانو تر یرغل وروسته هم دا ځلی په خپلو سترگو لیدلی دی. له هغې جملې څخه د علومو اکاډمۍ غړی او تاریخپوه (سرمحقق ډاکټر شریف ځدران) وايي چې دا ځلی د روسانو تر یرغل پورې روغ جوړ و او کله چې شورويانو پر افغانستان یرغل وکړ، نو د کارمل د واکمنۍ پر لومړي کال دا ځلی ونړول شو. د خلقيانو د واکمنۍ پر مهال د پوځ یو صاحب منصب (غلام محمد کاموال) ماته وویل، دا ځلی د خلقيانو د واکمنۍ پر مهال جوړ و، خو کله چې همدا مهال په بالاحصار کې یوې عسکري قطعې د حکومت پر ضد د پوځي کودتا هڅه کوله، نو د یاغیانو یو زغروال ټانک له دې ځلي سره ولگېد او هغه یې یو څه زیانمن کړ (یو څه کور شو)، کله چې د روسانو له یرغل سره د کارمل واکمني پیل شوه، نو دا ځلی یې بیا په شپه کې ونړوه). وروسته بیا د ملي تحریک غړي (څرېن هدایي) د خپل پلار او د خلقيانو د وخت د ځینو نورو چارواکو له خولې ماته وویل، کله چې د پرچميانو (په حقیقت کې د ستمیانو او سقاویانو) له خوا په شپه کې دا ځلی په قصدي ډول ونړول شو، نو د خلقيانو، په تېره بیا د پکتیاوالو په استازی (محمد اسلم وطنجار) او (سید محمد گلاب زوی) بېرک کارمل ته ورغلل او هغه ته یې د ځلي د ړنگولو په باب احتیاج وکړ، خو کارمل ورته وویل خیر دی، دا ځلی کور شوی او غیر له هغې هم ړنگېده، نو اوس چې چه کړای شوی دی، زه به یې له سره نوی جوړ کړم، خو کارمل بیا پر خپله ژمنه وفا ونه کړه. په هر ترتیب اکثره کتونکي په دې نظر دي چې د خلکو دیموکراتیک گوند د واکمنۍ پر مهال د (۱۳۵۹ل) کال پر دویمه یا درېیمه میاشت د نجات منار په شپه کې له بېخه ونړول شو او سهار یې هېڅ اثار پاتې نه وو. تر دې خبرو وروسته اوس راځو دې موضوع ته چې ځینو ته کېدی شي دا پوښتنه راپیدا شي چې (غازي محمد نادر خان) ولې د (سقاو زوی) او د هغه انډیوالان په دار وځړول؟ تاریخ لیکونکي په دې باب وايي: که د سقاو زوی او د هغه د ملگرو ظلمونه چا لیدلي وي چې هغه مهال

د هېڅ کورنۍ ننگ او عزت خوندي نه و، ظلم وروستي حد ته رسېدلی و، د پخواني حکومت د مهمو شخصیتونو پر کورنیو او نورو مخورو افغانانو چې څومره ظلمونه وشول، څومره ککړۍ تولې شولې، د خلکو زړونه په بل هېڅ شي دومره نه تسلي کېدل، لکه د دې غلو او داړه مارانو په له منځه وړلو. په خپله سقاویانو اعدام داسې عام کړی و چې د کابل خلک هره ورځ د اعدام له یوې نوې پېښې سره مخامخېدل، نو هغوی چې نور یې اعدامول، خپله هم له همدې برخليک سره مخامخ شول، (څه چې کړې، هغه به رېبې). د هېواد د یو نامتو لیکوال کاتب هزاره د سترگو لیدلي حال له مخې د سقاو زوی یو غل، لوټمار، جاهل، د تمدن او کلتور مخالف، د پوهې، مکتب او تحصیل ضد، د ارتجاع نوکر او د انگلیسانو د لاس اله و. تاریخ لیکونکي وايي: کلکانی د افغانستان د تاریخ یوه توره څېره وه او عملونه یې هر هېوادوال ته د شرم او کرکې سبب شوي وو. حبيب الله کلکانی لکه څنگه چې لومړني بحث کې ورته اشاره وشوه. د تاریخ لیکونکو په نظر دومره ظالم سړی و چې اسیران به یې ژوندي ژوندي اور ته اچول او کله چې به یې بدن وسوزېده، نو سر به یې ترې جلا کړ. په یوه لرگي کې به یې وټومبه او بیا به یې په ښار کې گرځاوه چې نورو خلکو ته د وېرې سبب شي. ټوپکوال یې دومره بې رحمه وو چې واړه شیده روي ماشومان به یې د مور په غېره کې ویشتل، چې له هغې سره یو ځای هلاک شي. تاریخ لیکونکي وايي، دوی دومره وحشیان وو چې کېدی شي د چنگېز او هلاکو په ظلمونو کې یې بېلگې پیدا شي. تاریخونو کې راغلي چې سقاو زوی څو ځله د قزلباشو او هزاره گانو د ډله ییزې وژنې فرمانونه صادر کړل چې دا خپله یو ملي ضد عمل گڼل کېږي. ده د خپل واک د دوام په خاطر د خلکو پر حیثیت تېری وکړ. فحشا ته یې لاس واچوه، په خلکو کې یې قومي، ژبني او سمی نفاق ته لمن ووهله. نادر خان او د هغه ملگرو په هېواد کې دغسې یو جابرانه حالت ته د پای ټکی کېښود. د (۱۹۲۹م) کال د اکتوبر پر (۱۵) مه نېټه چې د (۱۳۰۸ل) کال د تلې یا میزان له (۲۳) مې سره سمون

خوري، شاهي ارگ ته داخل شو، دا مهال (سقاو زوی) د ارگ د شمالي دروازي له لاري تښتېدلی و، خو ورځې وروسته يې هغه له خپلو ملگرو سره اعدام کړ او تر هغې وروسته د ميزان (۲۳) مه د (ملي نجات) د ورځې په نامه ياده شوه، هر کال به دا ورځ د يوه ملي جشن په توگه نمانځل کېده، تر (۱۳۵۷ل) کال پورې د دې ورځې نمانځه کېدله او تر يادې نېټې وروسته افغانستان يو بل ناورين ته داخل شو، چې د دې اثر د ليکنې تر وخته لا هم دا ناورين دوام لري.

د نجات څلي د بيا جوړونې لپاره لومړني افکار او نظريات

کله چې د (۱۳۵۹ل) کال د لومړۍ نيمايي په نيمايي کې د نجات څلي ونړول شو، نو له همغه کاله بيا د (۱۳۹۵ل) کال تر لومړيو دريو مياشتو پورې، چې نږدې (۳۶) کلونه تېر شول، د نجات څلي د بيا جوړونې لپاره عملي گامونه پورته نه شول. په دې ټول بهير کې په هېواد کې نه امنيت، نه ثبات او نه هم ملي حکومت و، چې د تاريخي وياړونو د بيا جوړونې او څلونې لپاره يې هڅې کړې وای. د هېواد په نورو برخو کې تيار جوړ تاريخي څلي، ودانۍ او تاريخي منارونه له منځه وړل کېدل، نو د پخوانيو د بيا جوړونې خبرې خو هسې يو خيال، خوب او تصور و. د ټول هېواد په کچه شپږ ولايتي موزيمونه لوټ شول، څو مهم تاريخي څلي چې لرغونوالی يې ان تر زرو کلونو اوښته، له منځه لاړل، د ملي موزيم (۷۰) سلنه مهم اثار تالا شول، د دارالامان، چهلستون او تاج بېگ په شان تاريخي ودانۍ وړانې ويجاړې شوې او نور لسگونه تاريخي اثار له منځه لاړل په دغسې يو حالت کې چې ټول هېواد د جگړې او بې ثباتۍ په ناخوالو کې سوځېده، د تاريخي ودانيو او څلو بيا جوړونه ناممکنه برېښېده. کله چې د بهرنيو ځواکونو په زور د طالبانو اسلامي امارت ړنگ کړای شو او پر ځای يې يوه موقته (شپږ مياشتنۍ) اداره رامنځته شوه، نو دا مهال افغانستان ته زياته بهرنۍ مالي پانگه راماته شوه، خلکوسره هيله پيدا شوه چې څه که

خدای کول، اوس به د هېواد په هر ډگر کې د بیا جوړونې، نوې جوړونې او بیا رغونې کارونه پیل شي. په ځینو برخو، له هغې جملې څخه د تاریخي ابداتو په بیا رغونه او جوړونه کې یو څه پرمختگونه هم وشول:

په غزني، کابل، کندهار، هرات او ځینو نورو سیمو کې یو شمېر تاریخي ودانۍ، څلي، مقبرې او نور تاریخي اثار ورغول شول، خو د (نجات څلي) په شان د یو شمېر نورو تاریخي اثارو د بیا جوړونې او بیا رغونې په باب حکومتي چارواکو نه یوازې دا چې فکر نه کاوه، بلکې شدید مخالفت یې هم ښوده. د طالبانو نظام تر ړنگونې وروسته اصلاً په کابل کې داسې اشخاص، تنظیمونه او جریانونه واکمن وو چې عملونه او نظرونه یې کت مټ د حبیب الله کلکاني (سقاو زوی) ته ورته وو، به ځینو برخو کې لا ان تر هغه هم افراطي او بدتر وو. د حامد کرزي په ګډون، د حکومت پر نورو مهمو څوکیو چې هر چا کار کاوه، هغوی هسې خپلې شپې تېرولې، د دې نویو سقاویانو پر وړاندې یې غوڅه خبره هلو کولای نه شوه. د دې چوپ خولو او بې زړه پښتنو ځانساتي سیاست په حکومت کې د شمالتلوالې اړوندو چارواکو ته لاپسې د دې جرئت ورکړ چې د افراط لپاسه نور افراط ته هم لاس وغځوي.

نږدې څوارلس کلونه په متواتر ډول دې حالت دوام وکړ او په دې بهیر کې په یوه نه یو ډول همغه سقاوي اړو دوړ، غله او داړه ماران واکمن وو، اوس هم څه نا څه واکمن دي، خو د (۱۳۸۱-۱۳۹۰) لمریز کلونو په انډول یې اغېزې یو څه کمې شوې دي. د همدې تېرو اوولسو کلونو په بهیر، په تېره بیا د حامد کرزي د حاکمیت په وروستیو څلورو کلونو کې څو ځله د بېلابېلو ټولنو، د لویې پکتیا د ولسونو او مدني بنسټونو له خوا د (نجات څلي) د بیا جوړونې مفکوره رابرسېره شوه او له حکومت څخه غوښتنه وشوه چې د دې څلي د بیا جوړونې په برخه کې ګام پورته کړي، خو نه حامد کرزي او نه هم نورو چارواکو د دې کار جرئت وکړ. یو ځل په کابل کې، غالباً چې، (۱۳۹۰ل) کال و، د حضوري چمن د ختیزې څنډې په یوه هوټل کې د لویې پکتیا د منګلو

قوم يوه سراسري شورا يا غونډه درلودله، په دې غونډه کې ماته هم بلنه راکړل شوې وه، ما په اضطراري لويه جرگه کې د لويې پکتيا د وکيلانو له اوسپلې او تدبير څخه د مننې تر څنگ، دې غونډې ته يو څو وړانديزونه هم وړاندې کړل. په دې وړانديزونو کې يو وړانديز هم دا و چې د ټولو افغانانو په تېره بيا د ټولو پښتنو د يووالي او مبارزې د سمبول په توگه بايد د (نجات څلي) پر خپل پخواني ځای بيا له سره جوړ شي، هلته خلکو زما وړانديز ته هرکلی ووايه او ځينو بيا تر غونډې وروسته ماته وويل؛ دا څو کلونه کېږي چې مور د دې څلي د بيا جوړونې لپاره هڅې پيل کړې دي. ښاغلي گلاب منگل بيا تر غونډې څو ورځې وروسته دا هم وويل چې مور ان د دې لپاره يو مقدار پيسې هم راټولې کړې دي. د دې تر څنگ د ځاځيو بېلابېلو مشرانو او ځينو مطرحو شخصيتونو هم وروسته راته وويل چې مور هم هلې څلې پيل کړې وې چې د دې څلي د بيا جوړېدو کارونه بايد پيل شي.

ويل کېږي چې کمال ناصر اصولي، گل پاچا مجيدي، نسيم گل توتاخېل او گن شمېر نورو اشخاصو وخت پر وخت د دې څلي د بيا جوړونې لپاره نظري هلې څلې کړې دي. د څلي د بيا جوړونې دې مفکورو او نظرياتو نږدې لس کاله وخت راوغاړه، خو په دې موده کې فکر د فکر او نظر د نظر په توگه پاتې شو، نه چا جرئت وکړ او نه هم په دې برخه کې عملي گام پورته شو. خبره ان دېته ورسېده چې د پخواني سقاو نوي نسل چې د حامد کرزي د واکمنۍ په بهير کې يې د حکومت ټول حساس رگونه نيولي وو، د سقاو زوی خاورې او هاديوکي يو ځل بيا له خاورو راجلا او بيا يې خاورو ته د سپارلو پلان جوړ کړي او په اصطلاح يو ځل بيا يې د خاورو جنازه خاورو ته وسپاري.

ښه به وي چې دلته دې موضوع ته يو څه نور هم تم شو، د يوه ځانگړي عنوان په توگه يې وڅېړو او د موضوع ماضي ته هم لږ نغوته وکړو:

خاورو ته د کلکاني د خاورو بيا سپارنه

لکه څنگه چې یادونه وشوه حبيب الله کلکاني د افغانستان د معاصر تاریخ یوه توره څېره وه، چې د پرديو په لمسون او د خپلو غلو داړه مارانو په ملتیا او د خپل ارتجاعي حرکت په واسطه یې په افغانستان

خاورو ته د حبيب الله کلکاني او د هغه د ملگريو د احتمالي جسدونو بيا سپارنه

کې د پرمختگ او د ولس د سوکالی مخه ډب کړه او د غازي امان الله خان په مشرۍ یې یو ملي او مترقي حکومت پڼگ کړ. د میر غلام محمد غبار، کاتب هزاره، غلام محی الدین انیس او نورو په گډون د افغانستان اکثره تاریخ لیکونکو، حبيب الله کلکانی د هېواد د تاریخ

يوه توره او نامتمدنه څېره بللې، چې افغانستان يې د تمدن له کاروانه لرې کړې. پر افغانستان باندې د شورويانو تر يرغل پورې دا توره څېره همداسې توره پاتې وه، خو کله چې شورويانو پر افغانستان يرغل وکړ او د خپلې تيورۍ پر اساس يې واک د دوی خپلخوښو اشخاصو او اقليتونو ته انتقال کړ، نو نه يوازې په هېواد کې يې يو شمېر نوي مصنوعي شخصيتونه او اتلان جوړ کړل، بلکې پر پخوانيو رښتينو ملي اتلانو يې هم ډول ډول توروته پورې کړل او د پخوانيو تورو تاريخي څېرو د سپينولو هڅه هم پيل شوه. د دې تورو څېرو په لړ کې يوه هم حبيب الله کلکانی و چې په تاريخونو کې د (بچه سقاو) يا (سقاو زوی) په نامه مشهور دی. روسانو په افغانستان کې د خپلو پلويانو او اقليتونو د حقوقو د مدعيانو په واسطه وغوښتل، کلکانی او هغه ته ورته نورې تورې څېرې سپينې کړي، نو ځکه خو يې په خپلو پوهنتونونو کې د هغه په باب د لېسانس، ماسترۍ او دوکتورا دورې د تېرسونو ليکلو ته ځينې اشخاص وهڅول. د ساري په توگه (وداد بارش) چې پرچم او ستم ډلې ته نږدې شخص او د پنجشېر اوسېدونکی و، په شوروي کې يې تر لوړو زده کړو وروسته خپل تېز د حبيب الله کلکاني ژوند، حاکميت او په اصطلاح مبارزو ته وقف کړی، همداسې يو لړ نور اشخاص هم شته چې سقاو زوی ته يې خپلې ليکنې او ځينې اثار ځانگړي کړي دي. د جهاد په کلونو کې چې کله هم شورويان نور پر خپلې بريا ناباوره شول، د ناکامۍ احتمال يې احساس کړ، نو د پرچم ډلې رول يې اسلامي جمعيت ته په پام کې ونيو او د (طاهر بدخشي) له خوا رامنځته شوې، د (ملي ستم) ډله يې د (پرچم) او (جمعيت) ترڅنگ د يو بل ځواک په توگه تر پالنې لاندې ونيوله.

تر دې وړاندې يو شمېر نورو ارتجاعی ليکوالو هم هڅه کړې وه چې

د سقاو زوی توره خېره سپینه کړي او هغه ته شخصیت ورکړي. لکه څنگه چې دمخه یادونه وشوه استاد خلیل الله خلیلي د یوې تاریخي عقدې له مخې د سقاو زوی په اړه یو ځانگړی اثر ولیکه، د دې اثر نوم و: ((عیاری از خراسان)) په داسې حال کې چې په شمالي کې ډېر نامتو او مخور شخصیتونه تېر شوي وو، خوده د هغوی په باب څه ونه لیکل او د یوه غله او داړه مار په اړه یې ځانگړی اثر ولیکه. خلیلي په دې کار سره غوښتل له امان الله خان څخه د خپل پلار د اعدام غچ واخلي. لکه څنگه چې دمخه مو هم یادونه وکړه د خلیلي پلار (میرزا حسین خان) د غازي امان الله خان له خوا د هغه د یو لړ ناوړه کارونو له امله اعدام شوی و.

خلیلي د امان الله خان د حکومت تر ړنگېدا وروسته د سقاو زوی د حاکمیت په بهیر کې د دربار د (سرمنشي) په توگه پر دنده وگومارل شو. بیا یې د سقاو زوی په تایدي امر د امان الله خان د پلوی په تور گڼ شمېر کورنۍ له منځه یوړلې. خلیلي د محمد ظاهر شاه په سلطنت کې د ستاینې او د عوامو په اصطلاح د غوړه مالي له امله د سفارت او وکالت څوکیو ته ورسېد، د شورویانو پر ضد د جهاد پر مهال، بیا له امریکا څخه پاکستان ته راغی او د پاکستان دکتاتور (ضیاء الحق) ته یې یوه ستاینیزه (مداحیه) قصیده وویله.

د خلیلي له ستاینو سره سره لکه څنگه چې مو دمخه یادونه وکړه، د خپل وخت مشهور تاریخ لیکونکي (کاتب هزاره) او نورو لیکوالو بیا د سقاو زوی د یو لوټمار، غله او وحشي شخص په توگه معرفي کړی دی.

د خلیلي تر څنگ (صدیق فرهنگ) بیا بل شخص دی چې د کلکاني پر ستاینه یې لاس پورې کړی او د واقعیتونو خلاف یې د هغه توصیف کړی دی.

ځینې اشخاصو دا هڅه هم کړې چې د ځینو مشهورو لیکوالو په نامه جعلی لیکنې جوړې کړي او په هغو کې د سقاو د زوی ستاینه وکړي؛ له غله څخه عیار جوړ کړي او د اسلام د اساساتو له مخالف څخه د اسلام خدمتگار، د

ايران يو مشهور ليکوال او شاعر (احمد شاملو) ته هم همدا ډول يوه ليکنه منسوب شوې، چې په هغې کې د سقاو زوی ستاينه شوې وه، خو د هغه پلويانو ډېر ژر هغه ليکنه جعلی وبلله او دا کار يې د (احمد شاملو) شخصيت او فکر ته يو توهين وگاڼه.

د حبيب الله کلکاني په اړه که له يوې خوا د هغه پلويانو هڅه کړې، هغه پورې داسې القاب او صفات وتړي چې اصلاً هغه کې موجود نه وو، خو ځينو نورو ليکوالو بيا حقيقت نه دی پټ کړی، غلام محمد غبار بيا د ځينو ورو برخو له تائيدونې پرته په ټوليز ډول د سقاو زوی او د هغه پلويان غله او داړه ماران گڼلي او داسې يوه ډله يې بللې چې له تمدن څخه ډېر لرې دي.

د سقاو زوی د تائيدونې په برخه کې په افغانستان کې د شورويانو د واکمنۍ پر مهال، همغږې شويو درېو ډلو؛ جمعيت، پرچم او ستم اکثريت غړو په دې برخه کې گډ دريځ درلود.

دې درېو ډلو که څه هم بېلابېلې ايډيالوژۍ لرلې، خو د پښتنو پر وړاندې يې گډ دريځ درلود، شورويانو ورو ورو (رباني) د (کارمل) په رول کې عيار او (احمد شاه مسعود) يې هم ورسره ملگرۍ کړه. مسعود د جهاد په گرمو کلونو کې له شوروي ځواکونو سره اوربند وکړ او همدا کار يې له هغوی سره د دوستۍ د اثبات او ټينگښت لپاره قوي بنسټ شو. د جهاد په وروستيو کلونو کې رباني روسيې ته سفر وکړ او روسان دې نتيجې ته ورسېدل چې د ډاکټر نجيب الله حکومت ړنگ او واک د رباني او مسعود په مشرۍ اسلامي جمعيت او نورو لږکيو ته انتقال کړي.

تر دې دمخه هم، د کارمل د واکمنۍ پر مهال پوره هڅه وشوه چې د (بچه سقاو) څېره وځلوي او يا يې لږ تر لږه تور رنگ له خلکو پټ کړي. په همدې خاطر يې په تعليمي او تدريسي نصاب کې هڅه وکړه د (سقاو زوی) د تورې واکمنۍ نهه مياشتنۍ دوره له تدريسه حذف کړي. هغه وخت د سقاو زوی په باب عامه ذهنيت دومره حساسيت درلود چې د وخت واکمنو نه شو

کولای، د دې حساسیت پر وړاندې ودرېږي، نو دا یې هم یو غنیمت ګاڼه چې دا دوره لږ تر لږه د نوي پښت له حافظې څخه لرې وساتي، نو ځکه خو یې د تاریخ مضمون یو زیات شمېر استادانو ته ویلي وو چې د دې دورې پر ځانګړنو بحث مه کوئ او دا دوره په اصطلاح سپینه پرېږدئ، دا کار همغه مهال د یو شمېر پوهانو او تاریخپوهانو د نیوکې سبب شو، له هغې جملې څخه دافغانستان د علومو اکاډمۍ غړي (کاندید اکاډمیسن محمد صدیق روهي) اعتراض وکړ او ویې ویل چې: ((په تاریخ کې سپینه پاڼه نه شته، څه چې پېښ شوي هغه باید ولیکل شي او وویل شي.))

تر (۱۳۵۸ل) کال وروسته بیا تر (۱۳۶۷ل) کال پورې په حکومت کې ستمي، پرچمي او پرديپاله عناصر مخ په بره روان وو، واک او ځواک یې زیاتېده، همدا وخت د حبيب الله کلکاني (بچه سقاو) پټ او ښکاره توصیف، تائید او سپیناوی راڅرګند شو. د ډاکټر نجیب الله د حاکمیت په دوران کې هم سقاو پلوي عناصر له واک و ځواکه راونه غورځېدل، خپل فعالیت ته یې دوام ورکاوه، ان د عظمی صدارت تر مرستیالۍ پورې ورسېدل؛ (محبوب الله کوشانی) د (سازمان انقلابي زحمتکش افغانستان) (سازا) د مشر په توګه د صدارت مرستیال و او په کابل کې یې ښه شان و شوکت درلود، ګوند یې رسمي و او د (میهن) په نامه یې یوه اوونیزه هم خپروله چې ستمي افکار یې نشرول او د سقاوي چلند پلوي یې کوله. دې ډلې او د سقاو نورو پلویانو وخت ناوخت له ډاکټر نجیب الله او د حاکمیت له نورو چارواکو سره پر ځینو مسایلو پټې او ښکاره ناندري هم وهلې. د ډاکټر نجیب الله د حکومت پرمهال ستمي ډلو په تخار او نورو سیمو کې ځانګړي قومي غونډونه او ملبشې هم جوړې کړې. په دې دوره کې که څه هم ستمي عناصر یو څه وپرسېدل، خو د کارمل د واکمنۍ په انډول یې پټ حکومتی او فکري قوت یو څه کنټرول شو.

د ډاکټر نجیب الله حکومت په حقیقت کې د همدې ستمي ډلو (پرچم، ستم، جمعیت، وحدت) او یو شمېر نورو عناصرو له خوا ړنګ شو او د واک د

سوله ييز لېږد لپاره يې د ملگرو ملتو سوله ييز پلان شنډ کړ. کله چې په کابل کې د (رباني) نيمواکه واکمني چلېدله، نو په ځينو عسکري پوستو او دولتي ځايونو کې د بچه سقاو، احمد شاه مسعود او رباني گډ تصويرونه راڅرگند شول، خو د رباني واکمني له داسې ستونزو سره مخ وه چې نه يې شو کولای، د حبيب الله کلکاني تصويرونه زيات او عملونه يې تر ډېر زياته حده تائيد کړي. يوازې دومره يې وکړل چې د کابل په کلکانو کې د هغه په نامه يوه لېسه ونوموي او همدارنگه د هغه د مېرمن (سنگري) فاتحه چې همدا مهال وفات شوې وه، د کابل په خيرخانه مېنه کې د (کاظم اهنګ) او يو شمېر نورو سقاو پلوه عناصرو په حضور کې واخلي. ويل کېږي چې کلکاني د خپل ژوند پر مهال خپله دامېرمن پرې ايښې وه او له هغه څخه جلا شوې وه. اوسنيو سقاويانو هغې ته د ((بي بي سنگري)) او د افغانستان ((ملکې)) خطاب وکړ. کله چې د انتقالي حکومت پر مهال يونس قانوني د پوهنې وزير و، نو د (بي بي سنگري) په نامه يې په کابل کې يوه لېسه هم ونوموله.

کله چې طالبانو له اسلامي جمعيت څخه کابل ونيو او جنگ د کابل شمال او بيا د هېواد شمال ته انتقال شو، نو دا مهال احمد شاه مسعود زياته هڅه وکړه چې حبيب الله کلکانی د جگړې د يوه سپر په توگه وکاروي، طالبان له جنوب څخه د راپاڅېدلي داسې يو لښکر په توگه معرفي کړي چې له دوی څخه پاچاهي نيسي او يو ځل بيا د سقاو تاريخ تکرارېږي. طالبانو سره که څه هم قومي ايډيالوژي مطرح نه وه، خو مسعود هڅه کوله چې دوی په يوه قومي جگړه کې رابنکېل کړي، د طالبانو څلور نيم کلنه دوره هم له جمعيت او ځينو نورو تنظيمونو سره په جنجالونو او جگړو کې تېره شوه، خو پر دې بريالي شول چې د هېواد پنځه نوي سلنه خاوره له تنظيمي ټوپکمارو پاکه کړي. کله چې د طالبانو نظام د بهرنيو ځواکونو په زور ړنگ شو او شماليوالي د هغو د ځمکيو عسکرو په توگه خپل رول ترسره کړ، نو يو ځل بيا پر کابل داسې اشخاص حاکم شول چې سقاوي خصلت يې درلود. د يادونې وړ ده کله چې پر کابل

د رباني او مسعود نيمواکه واکمني چلېدله، نو دا مهال دوی داسې کارونه ترسره کړل چې کت مټ د بچه سقاو عملونو ته ورته وو.

د دې خبرې يادول هم په کار دي چې سقاوي کوم فکر نه دی، بلکې يو لړ داسې عملونه دي چې د غلا، لوټ او گډوډۍ پر محور راڅرخي.

همغه مهال يو شمېر ليکوالو د هغې دورې (د رباني او مسعود واکمني) په باب بېلابېلې ليکنې وکړې، دا ليکنې د (سمسور افغان) په نامه يوه ليکوال راتولې کړې او يو کتاب يې ترې جوړ کړ او نوم يې شو: (دويمه سقاوي). پر کتاب باندې سقاو پلوه عناصرو سخت غبرگون وښود، احمد شاه مسعود او نورو پرې هم عکس العمل ښکاره کړ، ان تردې چې هڅه يې وکړه، له دې کتاب څخه هم د خپل ځان په گټه کار واخلي. خو په کتاب کې داسې واقعيتونه وو چې دوی نه شول کولای ټول متن يې خلکو ته ښکاره کړي، له يوې خوا به يې تبليغ کاوه چې مور ته ولې سقاويان ويل کېږي؛ د نورو له خوا به يې ځان ته د دې اصطلاح کارونه يو سپکاوی گانې او له بلې خوا به يې پلويانو د سقاو عکسونه د مسعود او رباني له عکسونو سره څړول او پر هغو به يې افتخار کاوه. هغه وخت کې هم دا پوښتنه مطرح کېدله چې دوی خپله ځانونه سقاويان بولي او وياړ هم پرې کوي، نو چې بل چا ورته د سقاويانو خطاب وکړ، ولې بيا دا کار بد گڼي؟ ان يو شمېر پښتنو محافظه کارانو او ځانساتو به هم ويل چې دا خو مجاهدين دي، دوی ته بايد د سقاويانو اصطلاح ونه کارول شي. يو شمېر نورو اشخاصو بيا سقاو ته هم د (مجاهد) خطاب کاوه، خو اکثريت هېوادوالو د سقاو زوی مطلق غل گانې او يو بېسواده شخص. پلويانو کې يې هم د غلا، لوټ او تالان خصلت تر ټولو قوي و. سقاويانو د دې پر ځای چې د (دويمې سقاوي) اثر محتويات په علمي ډول رد کړي، د کتاب د راتولونکي د تثبيت په لټه کې شول، زما په شمول يې بېلابېلو ليکوالو ته دا کتاب منسوب کړ، خو تر اخره يې هغه څه خلکو ته څرگند نه کړل چې په دې اثر کې راغلي وو، دوی ونه ويل چې په دې اثر کې دغه راغلي معلومات سم نه دي او سمه بڼه

د بيا جوړونې كيسه / 65

يې دغه ده. کله چې د طالبانو نظام ړنگ کړای شو، نو سقاو پلوي عناصر بيا پر کابل راشپوه شول، شکل او بڼه يې لږ شان نوې، خو محتوا، خصلت او عمل يې همغه سقاوي ډوله وو. دا نو د درېيمې سقاوي يوه نوې بڼه وه. دوه مياشتې ټول کابل دې اشخاصو ته خوشې و، دوه مياشتې وروسته په اصطلاح (قدرت) حامد کرزي ته انتقال شو. دې ډلو او اشخاصو د بهرنيانو په مرسته نږدې څوارلس کاله پر کابل او نور هېواد خپله ناکنټروله واکمني وچلوله، دوی د حکومت پر حساسو رگونو واکمن وو، دا ځل نو په حکومت کې د قلم، ټوپک، دفتر او سياست په زور غلا پيل شوه. د غلا او فساد کچه دومره پورته شوه چې افغانستان د مالي او اداري فساد له امله د نړۍ په کچه په دويمه او درېيمه پوړۍ کې راغی، سره له دې چې د نظام يا حکومت په سر کې حامد

پخوانی ولسمشر حامد کرزی

کرزي ځای درلود، خو د حکومت د ماشين درنه برخه د همدې ټلوالې په لاس کې وه چې سقاوي خصلت يې درلود. د حامد کرزي په وخت کې د سقاو پلويان د واک په اوج کې واقع وو، خپله جمهور رييس حامد کرزي يو وخت ما (يون) ته

کيسه وکړه او ويې ويل چې: ((زما د حکومت دوه درې کلونه تېر شوي وو، چې (فهيم خان) ماته راغی او ويې ويل چې مور د حبيب الله کلکاني مړی راوباسو او په شاندارو دولتي مراسمو يې بېرته خاورو ته سپارو او دا زمور د خلکو غوښتنه ده.)) کرزي صيب وويل: ((ما ورته وويل چې بيا نو طالبانو سره ولې جگړه کوئ؟ طالبانو هم د نجونو مکتبونه تړلي وو او کلکاني هم، طالبان هم د تعليم مخالف وو او کلکانی هم، نو بيا طالبانو سره په څه وران ياست او

جگړه ورسره ولې کوي؟)) کرزي صيب وويل: ((فهيم خان زما خبرو ته د تائيد سر وخواه او هغه موضوع بيا څه موده غلې شوه.)) د کرزي صيب له دې څرگندونو سره سره سقاويانو د کرزي د حاکمیت په موده کې څو ځله هڅه وکړه چې د کلکاني د بيا خښولو مراسم جوړ کړي، د مرزجان غونډۍ بېخ ته څو ځله سره راټول شول، (حفيظ منصور) او ځينې نور ستميان هم په کې ښکارېدل، جغې او شعارونه يې هم ورکول او د کلکاني د بيا خښولو غوښتنه يې کوله.

د کرزي د حاکمیت پر مهال وخت پر وخت سقاوي عناصرو هڅه کړې چې د سقاو زوی د هډوکو له بيا خښونې څخه يوه سياسي او جنجالي موضوع جوړه کړي، داسې انگېرل کېدله چې دوی به يې د بيا خښولو هڅه وکړي او مخالفين به يې مخنيوی کوي، دې کې به جنجال جوړ شي او ملک به له بېباتۍ سره مخامخ شي، په دې ډول به يو ځل بيا يوه بله گډوډي يا سقاوي جوړه شي. د کرزي د واکمنۍ پر مهال يوه ورځ له ولسمشر کرزي سره د يو شمېر ځوانانو، مدني ټولنو او فرهنگيانو ملاقات و، په دې ملاقات کې هم يو شمېر سقاو پلوه عناصرو هڅه وکړه چې کرزي صيب ته دا موضوع ياده کړي، خو د خبرو چانس ورته برابر نه شو. د کرزي صيب د واکمنۍ پر مهال دې ډول خلکو په حکومت کې دومره واک و ځواک درلود چې چا د سقاو زوی پر ضد د بيان د ازادۍ حق هم نه درلود.

گل اغا شېرزی چې ډېر مهال د ننگرهار والي و، د خپل ولايت د تصدۍ پر مهال يې د سقاو زوی نوم لکه څنگه چې د هغه ظرفيت و، په همغه شکل يې ياد کړی و، دې کار په کابل کې واکمنې سقاو پلوه ډلې دومره په غوصه کړې چې گل اغا شېرزي غوندې سپری يې هم بښنې غوښتلو ته اړ کړ. دې حالت همداسې دوام وکړ، خبره د داکټر غني جمهوري رياست ته راورسېده. دا مهال چې حکومت په رسمي ډول له سقاو پلوه ډلو سره نيمايي شوی و او دې ډلو اجرائيه رياست د يوه بنسټ په توگه خپل پوخ ملاتړی گانې، نو د کلکاني د بيا

خښونې موضوع يې يو ځل بيا راگرمه کړه. د غني حکومت چې هسې هم له پيله کمزوری و، د ډېرو سياسي، قومي او سيمه ييزو بحرانونو تاب يې نه درلود، نو ځکه خو د کلکاني پلويانو دا وخت د خپل هدف لپاره ډېر مناسب وگاڼه، لومړی يې څو پرلپسې خپلمنځي غونډې وکړې او بيا يې له حکومته، په تېره بيا له جمهور رييس (غني) څخه وغوښتل چې د يوه فرمان له لارې د کلکاني خاورې يا د دوی په اصطلاح جسد په ډېر اعزاز سره په رسمي او دولتي تشریفاتو بيا خاورو ته وسپاري. ډاکټر غني د دوی غوښتنو ته غاړه کېښوده، البته له بيا خښولو سره يې مخالفت هم ونه ښود، ويې ويل چې خپلې سيمې ته يې يوسئ، مخالفت يې نه کوم، خو فرمان هم نه ورکوم، په پيل کې د کلکاني پلويانو داسې اوازې اچولې وه، چې د بيا خښونې مراسم يې په کلي کې ترسره کېږي او هدف يې دا و چې په دې ډول له غني څخه فرمان ترلاسه کړي. دا مهال د سقاو پلويانو داسې اوازې هم اچولې وې چې که غني فرمان ورکړي، که ور يې نه کړي، عبدالله به دا فرمان ورکړي، ځکه چې هغه خو هم د حکومت اساسي برخه ده، داسې راپورونه هم وو چې د (مجيب رحيمي) په نامه يو کس چې د عبدالله عبدالله وياند هم دی، يو فرمان ليکلی، پنځه مادې لري، په عبدالله يې لاسليک کړی او په هغه کې يې په اعزاز سره د سقاو زوی د بيا خښونې امر شوی دی. دا فرمان عملي ډگر ته راونه ووت، خو عبدالله عبدالله څو ځله په ډاگه د سقاو او سقاويانو پر پلوی څرگندونې وکړې. غني د پړانگ او پاڼ تر منځ و، له يوې خوا اکثريت پښتانه او د سقاو زوی نور مخالفين خفه کېدل او بلې خوا ته (محدود)، خو فعال او زورور اشخاص وو. يو زيات شمېر ملتپالو، هېوادپالو افغانانو او د ارتجاع ضد قوتونو حکومت ته گواښ وکړ چې د کلکاني تائيد، د غلا، لوټ او انارشۍ د تائيد مانا لري او د افغانانو په ذهن کې يو ځل بيا د تېرو ناخوالو تداعي کوي، دا کار په ټولنه کې عامه نفرت راپاروي او هېواد يو ځل بيا له گډوډۍ سره مخامخوي، دا هغه خلک دي چې په ژوندونې هم په ټولنه کې د گډوډۍ سبب شوي وو او تر

ژوند وروسته يې د مړي را ايستل يو ځل بيا ټولنه له بحران سره مخامخوي. په حکومت کې د ملي امنيت شورا د دفتر مشر او د جمهور رييس سلاکار (حنيف اتمر) په گډون اغېزمنو اشخاصو هم جمهور رييس ته د ولس دا پيغام ور رسولى و.

يوه ورځ ښاغلي حنيف اتمر ماته زنگ وواوه او ويې ويل: ((ولسمشر وايي: په اويووو کلونو کې به هم له ما څخه څوک دا ډول فرمان وانخلي، هو د مړي له ښخولو سره يې مخالفت نه لرم، هغه يې خپل کار دى خو زه فرمان نه ورکوم)). اتمر صيب ماته وويل چې تاسو خپلو ملگرو او نورو دوستانو ته ووايئ چې دا موضوع مه جنجالي کوئ. ما ورته وويل: ((موره سوله ييز خلک يو، نه چا سره جنجال کوو او نه چاته اجازه ورکوو چې په داسې خاورې شويو مړو هېواد له يوه بل جنجال سره مخامخ کړي)).

تر دې دمخه ما (يون) ته په کابل کې د ملگرو ملتونو د مرستو دفتر (يوناما) يو تن استازى او څو نور بهرني ژورنالېستان راغلل او په دې باب يې ما سره خبرې وکړې، ما ته يې وويل چې حکومتي اشخاص او ځينې سياسي ډلې غواړي د حبيب الله کلکاني (بچه سقاو) مړى بيا راوباسي او بيا يې خښ کړي، دوى زياته کړه: مور تشويش لرو چې حکومت کمزورى دى، حالات به کنترول نه کړای شي، پښتانه، يو شمېر هزاره گان او نور مخالفان به د سقاو زوى پر ضد راپاڅي او ملک به له بحران څخه مخامخ شي، دوى وويل: ((که حکومت د هغو خبره مني، پښتانه به خفه شي او که يې نه مني هغوى حکومت ته ستونزې راولاړوي)). ماته يې وويل چې ستا نظر په دې برخه کې څه دى، څه کولای شې چې دا مشکل حل شي او حکومت له دې ننگونې خلاص شي؟ ما ورته وويل: ((زه يو عادي افغان يم، د يوه افغان په توگه د هر ډول گډوډۍ مخالف يم، نو هڅه بايد وشي چې د عام ولس احساسات راونه پارول شي او بله خبره دا ده چې که مور يو ځل د تاريخي مړو بيا خښونې ته ورستانه شو، نو ډېر زيات نور مشکلات به پيدا شي، ښه به وي چې پر تېرو مړو تاريخ قضاوت

د بيا جوړونې كيسه / 69

وگړي او مور پر حال او راتلونکي فکر وکړو.)) ما (يون) د (يوناما) استازي ته وويل: ((ښه به وي چې تاسو د حکومت پر هغو مشرانو فشار راوړئ چې د دې مړي تر شا ولاړ دي، د يوه مړي په خاطر دې نور افغانان نه وژني او گډوډي دې نه جوړوي.))

دا خبرې هم تېرې شوې، څه موده وروسته د ښار بېلابېلو واټونو کې باينرونه بند شول او په هغو کې ليکل شوي وو: ((يازده سنبله روز به خاک سپاری دوباره امير حبيب الله، خادم دين رسول الله)) په ځينو نورو کې ليکل شوي وو: ((روز به خاک سپاری امير حبيب الله کلکانی و يارانش)) ځينو ځايونو کې د کلکاني له عکسونو سره د احمد شاه مسعود او رباني گډه عکسونه هم چاپ شوي وو، په حکومت کې د اشرف غني له برخې سره د سقاويانو خبرې

د کلکاني او د هغه د ملگريو د احتمالي جسدونو تابوتونه

کومې نتيجې ته ونه رسېدې او دوی خپلو ټولو پلويانو ته اعلان وکړ چې مور به وسلې راوباسو او دا کار به په زور ترسره کړو، د هغو کسانو په ډله کې چې د وسلو راکښلو گواښ او سپارښتنه يې کړې وه، قومندان گل حيدر، حفيظ منصور او نور شامل وو. د هغوی دا نظامي گواښ او د جگړې احتمال له ټلوېزيونونو او نورو رسينو څخه هم خپور شو. هغوی

همداسې وکړل، په عيدگاه جومات کې يې (دولس، ديارلس) تابوتونه کېښودل له خاورو او يا هم احتمالي هډوکو يې ډک کړل، پر هر تابوت يې يو نوم وليکه.

په عيدگاه جومات کې يونس قانوني، د عبدالله وياند (رحيمي) او د جمعيت گوند يو شمېر سقاو پلوه اشخاص راغلي وو، قانوني وويل چې دی دلته د تحمل د کلتور د عامولو په خاطر راغلی دی، خو دلته يې اصلي سقاوي خصلت معلوم شو. له عيدگاه جومات څخه يې تابوتونه پورته کړل او د (شهرارا) د تاريخي غونډۍ پر لوري يې حرکت وکړ، د خلکو گڼه گڼه او لېوالتيا ډېره کمه وه، ټول ښار د سقاو زوی د واکمنۍ په شان وحشت، دهشت، رسمي او نارسمي ناقانونه وسلوالو نيولی و، د يادونې وړ ده چې د سقاو زوی چې کوم لومړنی ښوونځی سوځولی و، هغه هم په همدې غونډۍ کې واقع و او دا د نجونو يو لومړنی ښوونځی و. کله چې د شهرارا غونډۍ ته نږدې شول، د جنرال دوستم پلويانو او د سقاويانو تر منځ ډزې تبادلې شوې، تابوتونه پر ځای پاتې شول او خلک په منډه شول. دوستم ته يو شمېر ازبکانو ويلي وو چې دلته د ازبکانو د څو تاريخي شخصيتونو مړي ښخ دي او د کلکاني مړي ته بايد دلته د خښېدو اجازه ورنه کړای شي.

دوستم پر خپله خبره ټينگ و او د کلکاني او د هغه د انډيوالانو فرضي او خيالي جسدونه په تابوتونو کې پر سرک پاتې شول، دا داسې مړي وو چې هېڅ ژوندي يې نه څېره او نه هم هډوکي وليدل. د شپې له خوا څو عسکري قطعات

په توره شپه کې خاورو ته د کلکاني او د هغه د ملگريو د احتمالي جسدونو بيا سپارنه

په دې پلمه چې د دواړو خواوو تر منځ فاصله رامنځته کوي چې يو بل سره

وسلواله نښته ونه کړي، هلته ولېرل شول او همدا مهال يې دوستم ته يو شمېر اشخاص لکه؛ قومندان الماس، يوسف اعتبار او نور د عذر او بښنې لپاره هم ورلېرلي وو، د اشرف غني د ټيم په استازی (معصوم ستانکزی) هم ورسره ملگری و او په اصطلاح خپل ملي (!) مسولیت يې ادا کاوه. د دوستم او کلکاني د پلويانو ترمنځ دريو تنو ته مرگ ژوبله هم واوښته، خو کله چې هلته حکومتي ځواکونه ورسېدل، د کلکاني د پلويانو لپاره يو څه فضا خلاصه شوه او د شپې ناوخته يوه بجه يې مخکې تر مخکې کيندل شويو قبرونو کې تابوتونه کېښودل، په تياره کې يې پرې خاورې واړولې او په دې ډول د سقاو زوی ته منسوبې احتمالي خاورې له نورو خاورو سره يو ځای شوې.

د نجات څلي د بيا جوړونې لومړنۍ هڅې او متواترې غونډې

لكه څنگه چې دمخه مو يادونه وكړه، د نجات څلي د بيا جوړونې لپاره خو فكر او نظر د څلي تر پنگولو لږ وروسته مهال او بيا تر هغه څو كلونه وروسته وختونو كې هم موجود و، خو دا نظر او فكر يوازې د يوه ارمان، فكر او نظر په توگه وو، عملي ډگر ته تردې دمه نه وو داخل شوي، خو كله چې د سقاو زوى جسد ته منسوبې خاورې يو ځل بيا خاورو ته وسپارل شوې او د هغه د پلويانو وحشت، دهشت كابل بناريانو او نورو هېوادوالو محسوس كړ، نو يو ځل بيا پر بنار باندي د همغې لومړۍ سقاوۍ تصوير راژوندى شو، د اكثرثيت هېوادوالو احساسات راوپارېدل او د مقابل ځواب په لټه كې شول. په بېلابېلو ځايونو كې د اعتراضې غونډو جوړول پيل شول چې دلته يې ځينو ته نغوته كوو.

۱- په ژوندون ټلوېزيون كې لومړنۍ غونډه:

كله چې د جنرال دوستم د پلويانو او سقاويانو تر منځ كړكېچ زيات شو او عام پښتانه هم د سقاو زوى د بيا خښونې په باب په غوصه وو، نو دا مهال د يو شمېر مدني ټولنو، سياسي حركتونو او قومي شوراگانو مشران او استازي ژوندون ټلوېزيون ته راغلل او دلته د دې مسلې پر وړاندې د خپل غبرگون ښودلو په نيت سره جرگه شول. نږدې دوه سوه تنه بېلابېل مشران به وو، د ولسي جرگې

په ژوندون ټلوېزيون كې خاورو ته د كلكاني د احتمالي جسد د بيا سپارنې پر وړاندې
د مدني ټولنو غونډه

يو شمېر وكيلان، لكه؛ جبار قهرمان، حميدزى لالى، قيص حسن، همايون همايون، يو شمېر مشاور وزياران او د بېلابېلو قومونو استازي هم په كې شامل وو.

جرگې تقريباً تر دوه ساعته بحث وروسته پرېكړه وكړه چې كه حكومت د كلكاني د مړي لپاره فرمان وركړ او يا يې د دې خلكو ملاتړ وكړ، نو مور به د حكومت پر وړاندې سخت غبرگون وښيو او همدارنگه كه چېرې د كلكاني پلويانو حكومت وگواښه او عام نظم يې اخلال كړ، نو مور به د حكومت ملاتړ كوو او د دې خلكو پر وړاندې به ټينگ غبرگون ښيو. يو نظر په كې دا هم و چې دوستم د سقاويانو پر وړاندې ولاړ دى، پر پښتنو يې غبر كړى چې ملاتړ يې وكړي، نو اول بايد لار شو دوستم ته د هغه ملاتړ وكړو، بيا به بېرته ژوندون

ټلوېزيون ته راشو او بيا به د سبا مظاهري يا غونډې په باب همدلته پرېکړه کوو. قيص حسن څو شپې وروسته خپل کور ته لاړ، همایون غوښتل چې سباڼی غونډه يا مظاهره پر سمتونو وپوشي او هر څوک بايد له يوه سمته خلک خبر

په آيينې ټلوېزيون کې د مدني ټولنو او د ولس د يو شمېر استازيو خبري کنفرانس

کړي، خو د ډېر غوڅ غبرگون ښودلو اراده يې نه درلوده، په پای کې خبره په دې غوټه شوه چې ټول د دوستم کور ته ورشي.

لالی او قهرمان چې لا له وړاندې له دوستم سره د شخصي انډيوالی تار لري، دې وړاندیز ته هرکلی ووايه، ماښام ناوخته و چې له ما (يون) پرته نور ټول د دوستم کور ته ورغلل، ما د دوستم پر ماضي او اوسني تاريخ او د هغه پر سياسي چلند خپلې نيوکې درلودې، نو ځکه هلته ورنغلم، دوی ټولو هلته د دوستم له نظر څخه ملاتړ څرگند کړ او هم يې سقاويانو ته د احتمالي انارشۍ د جوړولو په باب گوتڅنډنه وکړه. دوی له (اينې ټلوېزيون) څخه په ژوندۍ بڼه په همدې اړه يو خبري کنفرانس هم ورکړ.

د شپې لس نیمې بجې همدا اشخاص بېرته ژوندون ټلوېزيون ته راغلل او يوولس بجې يې په ژوندۍ بڼه له ژوندون څخه خبري کنفرانس ورکړ. سره له دې چې ټول کسان په سټډيو کې نه ځايدل، خو څه ودرېدل او مشرانو ته مو څوکۍ برابرې کړې، همایون همایون، جاوېد دلاور، جبار قهرمان،

د بيا جوړونې كيسه / 75

په ژوندون ټلوېزيون کې د مدنی ټولنو او د ولس د يو شمېر استازيو خبري کنفرانس

حمیدزي لالی، ما (یون) او ځینو نورو اشخاصو خبرې وکړې او ټولو له حکومتو وغوښتل چې د انارشی، مخه ونیسي او د کلکاني پلویانو ته یې گواښه وکړه چې بېخایه حرکتونه ونه کړي او ملي ثبات ته گواښ پېښ نه کړي. په دې خبري کنفرانس کې دا اعلان هم وشو چې سبا سهار (۸) بجې باید مطرح هېوادوال ژوندون ټلوېزيون ته تشریف راوړي چې یا د مظاهري او یا د لویې غونډې په باب پرېکړه وشي. څرنگه چې دا خبري کنفرانس د شپې ناوخته

په ولسي جرگه کې د ولس استازي عبدالجبار قهرمان او حمیدزی لالی

خپور شو، نو ډېرو خلکو ته پیغام نه و رسېدلی، سبا سهار ځینې خلک راغلل، د ژوندون په انگرې کې کېناستل، خو هغه خلک چې د شپې تر ټولو زیات گرم

وو، سهار بیا تر ټولو زیات ساړه وو. حمیدزی لالی خوب وړی و، په ټلېفون مې راپاڅوه، جبار قهرمان هم یوولس بجې تشریف راوړ او نور مشران هم همدارنگه پر وخت راونه رسېدل، د ژوندون جرگه خونه کې مو غونډه پیل کړه، غونډه د کمیت له پلوه کمه او د کیفیت له پلوه ښه وه، ځینو تکراري اشخاصو او ځینو نویو اشخاصو په کې خبرې وکړې، خو د خبرو کیفیت یې ښه و، حمیدزی لالی په کې په زړه پورې او ډاډمنې خبرې وکړې. دې غونډې ولسي روحیه پیاوړې کړه او ورو ورو په مرکز او ولایتونو کې د غونډو د جوړېدو لړۍ پیل شوې.

۲- په مرکز کې غونډې:

کله چې په ژوندون کې دوه غونډې او یو خبري کنفرانس ترسره شول، نو ورو ورو نورو ځایونو کې هم د غونډو د جوړولو حرکتونه پیل شول. یوه غونډه په شش درک کې چې ویل کېږي د جنوب ختیز زون شوراگانو او یا هم د مدني ټولنو د همغږې دفتر دی، جوړه شوه، په دې غونډه کې د جنوبي ولایتونو پر شوراگانو سربېره د ختیزو ولایتونو د شوراگانو او همدارنگه د لوی کندهار د شوراگانو استازو هم گډون کړی و، د کمال ناصر اصولي په وینا چې د ده او نورو مشرانو وړاندیز دا و چې د حبیب الله کلکاني د پلویانو پر وړاندې تر ټولو ښه ځواب دادی چې موږ د کابل ښار د لاهوری دروازې په سیمه کې د (نجات منار)، چې د کلکاني د ماتې په ویاړ جوړ شوی و، یو ځل بیا له سره جوړ کړو، ټولو دا وړاندیز ومانه او ویې ویل چې د دې کار د پیل لپاره باید سلا مشورو ته دوام ورکړو. د یادونې وړ ده چې کمال ناصر اصولي تر دې دمخه هم ورته نظر درلود، پر (۱۳۹۰ل) کال یې د وخت د اطلاعاتو کلتور وزیر (سید مخدوم رهین) او بیا تر هغه وروسته نورو اړوندو اشخاصو سره هم په دې باب خبرې اترې کړې وې، خو کومې غوڅې او عملي نتيجې ته نه و رسېدلی، د اصولي په وینا اوس نو د دې کار لپاره مناسب وخت دی، تر دې غونډې وروسته د

د بيا جوړونې كيسه / 77

ولسي جرگې د غړي (نذير احمدزي) په کور کې څو متواترې غونډې وشوې، نږدې پنځه غونډې چې هرې غونډې د کميت او کيفيت له پلوه خپل خپل وزن درلود او د هېواد ډېرو مخورو شخصيتونو په کې گډون کړی و، دا غونډې په رسنيو کې نه خپرېدې، نو ځکه خو په کې د ازاد بحث چانس زيات و، د دې ټولو غونډو مرکزي او اساسي ټکي همدا وو چې د (نجات خلی) بايد له سره جوړ او په دې برخه کې عملي گام پورته شي. د ټولو غونډو اجنډا، محتوا، شکل، پيل او پای يو شان و، هره غونډه به د قران کریم د څو مبارکو ايتونو په تلاوت پيل شوه، وکيلانو، مشرانو، ځوانانو او مخورو به په ترتيب او تفصيل

د حاجي محمد نذير احمدزي په کور کې د ولسونو د مشرانو غونډه

سره خبرې وکړې، تېر تاريخ، خپلې تورې، تېرې جگړې او خپل غيرتونه به يې بيان کړل، کله چې به د ماښام د لمانځه وخت راورسېد، ټول به سترې شول، دعا به وشوه او غونډه به له کومې عملي نتيجه پرته پایته ورسېده. کله کله به مالي او فرهنگي کميسيونونه هم وټاکل شول چې له ښاروالۍ او کلتور وزارت څخه د ځلي د بيا جوړونې جواز ترلاسه کړي، خو کله چې به بله غونډه جوړه شوه، خبره به بيا له سره پيل شوه، دا غونډې دومره تکراري شوې چې نور يې نو د فکر د خاوندانو زړونه راتنگ کړل. زه (يون) يوازې په لومړۍ غونډه کې چې په شش درک کې جوړه شوې وه، نه وم، په دې پاتې نورو پنځه وارو

غونډو کې حاضر وم، د لومړۍ غونډې جريان هم راته معلوم و دې نورو غونډو له متحدالمال خبرو پرته نوره لاسته راوړنه نه درلوده. خبره څلورمې غونډې ته ورسېده، په درېيمه غونډه کې فيصله وشوه چې څلورمې غونډې ته

د نذير احمدزي په کور کې د ولسونو د مشرانو غونډه

به د څلي د جوړونې نقشه، اقتصادي امکانات او جواز ټول حاضر وي او نور به کار پيلوو. کله چې څلورمه غونډه د معمول په څېر پيل شوه، خبره بيا په همغه صفري نقطه کې وه. دا ځل ما اعتراض وکړ، ما وويل دا خو په همغه نقطه کې يو چې پر لومړۍ ورځ په کې واقع وو، تر دې دمخه چې زه څلورمې غونډې ته راشم، د بي بي سي تکړه خبريال (ډاکټر داود جنبش) راته وويل چې د ميزان (۲۳) مه د نادر خان له خوا د کابل دفتحي ورځ ده، نو که تاسې لويه غونډه جوړوئ، پر همدې ورځ يې ونيسئ، ښه به وي. د جنبش صاحب وړانديز زما خوښ شو. کابل کې مې د غونډې يو تن چلوونکي (عبدالرشيد ايوبی) ته زنگ ووايه چې زه له جلال اباده پر لاره يم، غونډې ته درځم، خو که پر ما ناوخته شو، نو زموږ وړانديز دادی چې عمومي غونډه بايد د ميزان پر درويشتمه، چې د کابل دفتحي ورځ ده، جوړه شي او هملته بايد د نجات څلي ډبره کېښودل شي. له نېکه مرغه زه هم غونډې ته ورسېدل، خو لږ ناوخته. ايوبی صيب غونډې ته زما وړانديز اورولی و، خو ما خپل وړانديز يو ځل بيا تکرار کړ او ومې ويل چې نور بايد پر عملي کار لاس پورې کړو. ما پسې

د بيا جوړونې كيسه / 79

ايوبي صيب پورته شو ويې ويل د خلي نقشه جوړه ده (په پنسل باندې يو خو خطونه كښل شوي وو) هغه يې ښكاره كړه او د پيسو په باب يې وويل چې لومړنۍ پيسې چې هر چا هر څومره وركړې، تر هغه وروسته نورو ټولو پيسو ته زه تيار يم، هېڅ تشويش مه كوئ، زه بيا ورپورته شوم چې ايوبي صيب! د دې حساب او كتاب مو كړۍ، كه هسې ژمنې كوئ؟ زما د محاسبې له مخې هغه خلی چې مور غواړو هغه بايد تر (پنځوس مترو) لوړ وي او لږ تر لږه (پنځه لکه ډالر) لگښت پرې راځي، ما هلته پر ټولو غږ وكړ چې گورئ هغومره ژمنه وكړئ چې له وسه مو پوره وي، يو شمېر نورو هم ژمنې وكړې، خو د ايوبي صيب ژمنه تر ټولو زياته او لوړه وه او او خبره لكونو ډالرو ته رسېده.

د همدې غونډې په بهير كې ځينو كسانو يادونه وكړه چې په دې برخه كې بايد له ولسمشر سره وكتل شي، د هغه نظر هم مهم دی، د قومونو او قبایلو چارو او د اطلاعات او كلتور وزارت له وزيرانو سره هم ملاقاتونه وشي. دا مو هم خپل خلك دي، كمال سادات چې د كلتور وزارت د ځوانانو معين و، هم حاضر و، هلته ما بيا اعتراض وكړ چې نور د خبرو وخت تېر شوی، حكومت دومره بې

د نذير احمدزي په كور كې د ولسونو د مشرانو غونډه

كفايته دی چې خپل ځان نه شي راټولولای، نور هم كه د هغو په هيله كېنو هېڅ شی نه شو ترلاسه كولای، خو د جمهور رييس يو مشاور ښاغلي (خيال محمد حسيني) له حكومت سره پر خبرو ټينگار كاوه، ما يو بل وړانديز هم

و کړ او هغه داسې چې هر څوک هر ډول کار کولای شي، هغه دې وکړي؛ که څوک امکانات راتولولای شي، هغه دې پیدا کړي، که څوک جواز اخیستی شي، هغه پسې دې لاړ شي، که څوک له جمهور رییس سره کتلاي شي، هغه سره دې وگوري، که څوک کار کولای شي، عملي کار دې وکړي، خو یو کار به بل ته نه معطلوو چې وخت کم دی. لنډه دا چې د دې څلورمې غونډې په پای کې پرېکړه وشوه چې پنځمې غونډې ته باید هر څه تیار وي او نوره هېڅ خبره باید په کې پاتې نه وي.

د پنځمې غونډې وخت هم راورسېد، بیا هم خبره همغه زړه په زړه وه، تکراري خبرې وې او هېڅ ډول پرمختګ په کې نه و، دا نو داسې یو مهال دی چې د میزان (۲۳) مې ته یوازې یوه اوونۍ پاتې ده، په ولسي جرګه کې د لوگر وکیل (زمرک پادخوابی) پاڅېد او ویې ویل چې راتلونکې دوشنبه چې د میزان له (۱۹) مې نېټې سره سمون خوري په (خلیج هویل) کې غونډه ده، هلته ټول راشئ، هغه وویل که څه هم زه قومي مسایلو سره علاقه نه لرم، خو بیا هم ستاسو د دې حرکت ملاتړ کوم، ما بیا نوبت واخیست، ما وویل مور بیا هم په صفري نقطه کې یو، همغه د لومړۍ ورځې خبرې دي، دا سیمینار دی که داسې یوه جرګه چې غوڅه نتیجه ورکړي، نه جواز واخیستل شو، نه پیسې درک شوې، نه کوم بل کار وشو، هېڅ ډول پرمختګ نه شته، که په دې سرعت روان یو، کال دا وخت به مو هم همدا حال وي. زما خبرې پر ډېرو بڼې ونه لگېدې، خو تر دې دمخه د لویې پکتیا د توتاخېلو د قوم په استازۍ د (احمد گل توتاخېل) په نامه یو تن پورته شو، ویې وویل: ((ورورنو! دا وړۍ نه شړۍ کېږي، یو هغه غړولي او بل دا غړ، زه د حاجي عبدالباري منگل په استازۍ وایم چې هر ډول مالي مرستې ته حاضر دی او بل که غواړئ دا کار خلاص کړئ، یون صیب ته یې وسپارئ، دا داسې یو سپری دی چې یو کار یې سر ته نه وي رسولی، پرېږدي یې نه، وگورئ د تذکرو مسئله یې چې یوه حد ته ونه رسوله، پرې یې نه ښوده، مور او تاسې نه کارونه همدا سې پاتې کېږي، یو یې پر یوه سپارو بل

يې پر بل ۰۰))

ماد وروستی
نتیجې په توگه
ورته وویل چې
نورې خبرې نه
کوو که څوک
غواړي څلی جوړ
کړي، نو راتلونکې
سه شنبه دې، چې
د میزان له
(۲۰)مې نېټې سره

د حاجي محمد نذیر احمدزي په کور کې د غونډې یوه څنډه

سمون خوري، ژوندون ټلوېزيون ته راشي، نه د څلي جواز ته ضرورت شته او نه بل څه ته، کله چې دوی دا څلی وړانوه، دوی له موره اجازه واخيسته؟ اوس يې چې مور جوړوو، نو د دوی جواز ته هم اړتیا نه شته. ځينو پر جواز ټينگار کاوه، مور وویل څوک چې پر جواز ټينگار کوي هغه دې جواز پسې لاړ شي، مور خپل کارونه پیلوو، بل دا خو نوی منار نه دی چې مور يې جواز ته اړتیا ولرو، پخوانی منار دی، یو ځل بیا يې له سره جوړوو.

غونډه پر همدې خبرو پایته ورسېده، خلک رخصت شول، زه (یون)، نذیر احمدزی او رشید ایوبي په یوه موټر کې کیناستو او ومو ویل چې لاړ شو د څلي ساحه په عملي ډول وگورو. په موټر کې راته ایوبي صیب او احمدزي صیب وویل چې؛ (یون) صیب به راسره په شپاړس اولس مترو قانع نه شي چې دا کار ژر خلاص شي، ما وویل تر پنځوسو نه راټیټیږم، دوی وویل لږ ښه شه، د دوی اصلي هدف خو لا تر دې هم ټیټ (دولس) متره و، ما وویل: دا خو دیندک دی، څلی خو نه دی، دوی وویل: پخوانی څومره و؟ ما وویل پخوا

خو دومره وسایل نه وو چې لوړ ساختمان پرې جوړ شي. لاهوری دروازي يانې د نجات منار اصلي ځای ته ورسېدو، پخوانی ځای مو وکوت، د څلورلارې منځ نقطه مو انتخاب کړه، ساحه لویه وه، موټرو ته یې هم مزاحمت نه پېښوه، دوی نور لارل خپل کار پسې اوزه خپل دفتر ته لاړم.

په ژوندون کې د ملي نجات ورځ

د ميزان پر (۲۰)مه نېټه د سه شنبې ورځ ماسپينين مو په ژوندون ټلوېزيون کې د لويې غونډې لپاره ترتيبات پيل کړل. د احمدزي صيب په کور کې مې يادونه کړې وه چې که څوک رښتيا هم غواړي ځلې جوړ کړي، نو د سه شنبې ورځې پر ماسپينين دې ژوندون ته راشي. د پنځمې غونډې پر مهال د خوست يو مخور ښاغلي (جنرال همت) راته وويل: ((يون صيب! زه په ښاروالۍ کې يو څوک پېژنم، که ستا خوښه وي، زه به هغه پخوانۍ نقشه يا د منار ځای ترې راواخلم.)) همت صيب درې ورځې په ښاروالۍ کې گرځېدلی و، چا ورته نقشه او جواز په لاس نه وو ورکړي، اخر د ښاروالۍ کوم مسؤل ورته ويلي وو، چې څه وروړه دا حساسه سياسي موضوع ده، موږ ته غمونه مه گوره، ځی خپل کار کوئ، نه درباندي موږ کار لرو او مه تاسې څه غواړئ، خپل کار شروع کړئ، څوک مو مخه نه نيسي. همت صيب ماته وويل، دغسې وايي، ما ورته وويل د چهارشنبې ورځ هم عاشورا ده، رخصتي ده، پنجشنبه هم موږ ټلوېزيون کې غونډه لرو، د جمعې ورځ هم هغه لويه غونډه ده، نو څه وخت به نقشه ترلاسه کړو؟ بيا مې ورته وويل؛ تاسو نورې نقشې پسې مه گرځئ، تاسو د ښاروالۍ له ماسټر پلان څخه ماته يوازې د لاهورۍ دروازې د څلور لارې نقشه راپيدا کړئ چې موږ د هغې له مخې د څلور لارې د سقل يا تقاطع مرکز معلوم

کړو. هغه وویل ماستر پلان کې مې تیار ملگری دی، هغه ته به ووايم، خورنگه فوټو کاپي به کله ممکنه وي؟ ما وویل فوټو کاپي يې څه کړې، ټلېفون کې يې عکس واخله او رابې وړه، د سه شنبې ورځې ماسپښين مهال و، د تدارکاتي غونډې لپاره د لويې پکتيا له شوراگانو څخه يو څو تنه نور دوستان هم راغلي وو، چې همت صيب له خندا ډکه خوله زما دفتر رانوته، ويل يې يون صيب شی خو مې ترلاسه کړ، خپل ټلېفون کې يې له ماستر پلان سره سمه نقشه راوښوده، ژر مې د ده له ټلېفون څخه خپل ته کاپي کړه، په هغې کې د تقاطع نقطه په بڼه ډول تثبیتدلای شوه.

نقشه په دې ډول وه:

ما د (همت صيب) له (همت) څخه مننه وکړه او ډېر خوشاله شوم، دا مهال نږدې دېرش تنه مخور شخصیتونه او ځوانان راغلل او په ژوندون کې مو د پنجشنبې د ورځې او همدارنگه د میزان د (۲۳)مې نېټې د ورځې په وياړ د لويې غونډې لپاره ترتيبات پيل کړل، ټول زما له نظر سره موافق وو.

د جنوبي قومونو د يووالي شورا مشران، د ځاځيو د قوم مشران، ښاغلی صمد ځاځی، بيدار ځاځی او نور مشران هم حاضر وو. ومو ويل چې د پنجشنبې ورځې لپاره بايد لږ تر لږه (۸۰۰ - ۱۰۰۰) کسان غونډې ته راوبولو. په دې غونډه کې به د نجات منار د ارزښت او جوړښت په باب بحث وکړو او دا به د

د بيا جوړونې كيسه / 85

لويې غونډې لپاره يوه پيلاوه وي. د غونډې پر هر برخوال به غږ وکړو چې لويې غونډې ته لږ تر لږه لس لس تنه ځان سره راوړي، په دې ډول به لويه غونډه زرگونو کسانو ته پورته شي. د سه شنبې ورځې په غونډه کې مو پرېکړه وکړه چې د پنجشنبې ورځې غونډې ته به مخور شخصيتونه او قومي مشران خبروو، دې سره مو د دې غونډې لپاره يوه ټلوېزيوني (پرومو) جوړه کړه، په دې پرومو يا اعلان کې د غازي محمد نادرخان، مارشال شاه ولي خان او وزير محمد گل خان مومند عکسونه وو، دا مو ټلوېزيون ته د نشر په خاطر ورکړه او

ساعت کې يو ځل يا دوه ځل خپرېده. د چهارشنبې ورځ مو بيا غونډې ته ترتيبات ونيول. د عاشورا ورځ وه، رخصتي هم وه او زمونږ لپاره ښه فرصت و، د يادونې وړ ده، هغه غونډه چې (زمرک پادخوابي) يې يادونه وکړه هغه هم د بېلابېلو عواملو له امله باد يوره، خپله کوربه هم لادرکه شو، نو د ځلي لپاره د عامه پوهاوي او ښه ترتيب لپاره د داسې يوې لويې غونډې جوړېدو ته ډېره اړتيا وه. د چهارشنبې پر ورځ د عبدالرشيد ايوبي په گډون يو شمېر نور دوستان هم راغلل چې د عمومي يا لويې غونډې په باب ترتيبات لاپسې قوي شي. هر چا د ډېرو خلکو راوستلو ټټر واهه، خوماته چې تر بل هر چا زياته د داسې غونډو جوړولو تجربه وه، د ژمنو او عمل ترمنځ راته څرگند توپير ليدل کېده، نو ژر مې يو جدول جوړ کړ، جدول په دې ډول و.

کټي	لاسليک	د کسانو احتمالي شمېر	شخص يا بنسټ	نوم	گڼه

ټولو هغو کسانو چې ژمنه کوله، لاسليک مې هم ترې اخيسته، چاچې دوه زره کسان ويل، ما زړه کې دوه سوه حسابول او چا چې دوه سوه ويل هغه مې (۲۰) محاسبه کول. بيدار ځاڅي د (دوه زره تنو) راوستلو ژمنه وکړه، جاوېد دلاورد (زر تنو)، (راضېې منگل) د (پنځه سوه تنو)، مشرقي شورا هم د (زرو تنو) او نورو هم همداسې لوړې ژمنې وکړې، هېڅوک نه وو چې له (۲۰) څخه تر (۵۰۰) تنو د راوستلو ژمنه يې نه وي کړې، خو حقيقت دا و چې دې ټولو څخه دې بايد يو صفر کم کړی وای، خو ما له اکثر و څخه لاسليکونه واخيستل.

په ژوندون ټلوېزيون کې د نجات ورځې د نمانځلو لپاره هم تياری روان و، غونډه مو د پنجشنبې ورځې ماسپښين مهال تياره کړه. (۷۰۰-۸۰۰) تنو په کې گډون درلود چې اکثره يې مخور شخصيتونه او مشران وو او يو زيات شمېر هغه مشران هم ورته راغلي وو چې تر دې وړاندې يې د ښاغلي نذير احمدزي

په ژوندون ټلوېزيون کې د ملي نجات ورځې نمانځغونډه

په کور کې په غونډو کې گډون کړی و، درنو مشرانو په کې خبرې وکړې، هم د نجات د ورځې پر ارزښت، ماهيت او اهميت بحث وشو او هم مو د څلي د ډبرې د اېښودلو لپاره له ناستو کسانو وغوښتل چې هغې غونډې ته هر سړی لږ تر لږه لس تنه ځان سره راولي. په همدې غونډه کې د څلي د جوړېدو په

خاطر د حاجي عبدالباري منگل په استازی، يو تن د اوه زرو (۷۰۰۰) امريکايي ډالرو او حاجي صيب حکيم خان ځاځي د (شپږ زرو ډالرو) مرستې ژمنه وکړه. غونډه د شپې ناوخته د تلوېزيون پر څپو نشر شوه، دې غونډې د عامه پوهاوي او د خلکو په وينتيا کې خپل نقش ولوباوه.

د ځلي د ډبرې تر اېښودلو يوه ورځ دمخه او په ژوندون کې تر غونډې يو ساعت وروسته يو ځل بيا په ژوندون تلوېزيون کې کېناستلو، نذير احمدزي، عبدالرشيد ايوبي او يو شمېر نور مطرح شخصيتونه ټول موجود وو. د يادونې وړ ده چې احمدزي صيب او ايوبي صيب يو ځل بل هم په ژوندون کې په بله غونډه کې گډون کړی و چې د پرانيستې غونډې لپاره يې ترتيبات نيول، همدا په حقيقت کې د لويې غونډې د تدارکاتو کميسيون و، څرنگه چې د احمدزي صيب په کور کې د لويو غونډو په ترڅ کې کومې غوڅې نتيجه او پرېکړې ته ونه رسېدو، نو ځکه مو هر څه رالنډ کړل، دلته خبرې او ويناوې نه وې، يوازې د غونډې او د ځلي د جوړېدو پر عملي لارو چارو بحث کېده او پرېکړه کېده. پرېکړه ليک او لوی باينر، سونډ سسټم او ځينې نور اړوند شيان په کار وو، د تدارک په دې غونډه کې پرېکړه وشوه چې دا يوه ملي غونډه ده په هېڅ گوند، ډلې ټپلې او سياسي جريان پورې اړه نه لري، ځکه نو هېڅوک حق نه لري چې د خپل گوند يا ډلې بيرغ، باينر، لوگو، عکسونه او نور داسې تبليغاتي مواد راوړي چې د گوند لپاره د تبليغاتي وسيلې په توگه ترې کار واخيستل شي. البته تردې وړاندې د تدارک کميسيون او ځينو نورو غونډو کې زما ټينگار تردې حده نه و، ما ويل که کوم گوند يا شورا خپله ډله تر خپل بينر يا بيرغ لاندې تنظيموي او غونډې ته يې په منظم ډول رارسوي، کنترول، امنيت او نظم يې ټول پرغاړه اخلي، رادې ولي، څه پروا کوي؟ هغه وخت ځينو وړو ډلو او اشخاصو زما د نظر مخالفت وکړ ځکه چې د ځينو ډلو او خلکو نومونه لوی، خو افراد يې کم او په نشت حساب دي، نو ځکه خو د تدارک کميسيون په وروستۍ غونډه کې ما ايوبي صيب او د نورو گوندونو يو شمېر استازو ته وويل

چې ټول باید له گوند او گوندبازی څخه تېر شو، ټولو راسره ومنله، ایوبی صیب هم راسره ومنله. د تبلیغاتي موادو، اجنایا او نورو اړوندو شیانو مسولیت ما پر غاړه واخیست. پر اجنایا مو توافق وکړ، چې د قران کریم تلاوت به وي، ملي سرود او پرېکړه لیک به وي، ډبره به په گڼه بردو او نور به دعا کوو او په پای کې به اتې وي او غونډه به خلاصېږي.

په همدې توافق وشو، د ډبرې د ایښودلو لپاره ما یو مېکانیزم په پام کې ونيو، د یوه لوی څادر، چې لویوالی یې څلور په پنځه مترو کې و، په جوړولو پسې مې هلکان ولېږل، څادر د افغانستان د بیرغ رنگ درلود، هدف مې دا و چې د همدې څادرڅنډه به د شمال، سویل، ختیځ، لویدیځ او مرکز مشران ټول په گڼه نیسي، تېره به یې په منځ کې وي او ټول به په گڼه تیره پر خپل ځای کېږدي، په دې ډول به په محمدي طریقي سره د ټولو خلکو ونډه په کې تضمین شي او اینده کې به دا نه ویل کېږي چې ډبره د احمد یا محمود په لاس کېښودل شوه، د لویو او کوچنیو بینرونو د چاپونې ژمنه مو هم وکړه چې سهار وختي یې درته تیاروو. د ملي تحریک غړي (څږین هدایي) دا دنده واخیسته چې سهار وختي به له چاپخونې څخه باینرونه راوړي، لوی بیرغونه به د غونډې ساحې او واړه به ژوندون ټلوېزیون ته راوړي، غونډه ماښام مهال پایته ورسېده، هر څوک د خپل کار په لټه کې شول.

د خلي د بيا جوړونې لپاره لويه غونډه او د ډبرې ايسودنه

لكه څنگه مو يادونه وكړه د ميزان پر (۲۲)مه نېټه مور خپل كارونه ښه منظم كړل او له ژمنې سره سم مو سره هر څه برابر كړل، په ژمنو كې يوه هم دا وه چې د ډبرې د ايسودلو پر ورځ به هېڅ گوند، ډله يا شخص حق نه لري چې خپل

څړبن هدايي

عكس، لوگو، بيرغ او يا هم خپل شعارونه هلته راوړي. (څړبن هدايي) سهار وختي په احمد شاه بابا مېنه كې چاپخونې ته ورغی، چې بينرونه، شعارونه او هغه درې لوی باينرونه راوړي چې د همدې غونډې لپاره جوړ شوي وو، لوی باينرونه د هغه ځای لپاره ډيزاين شوي وو چې مشران بايد هلته ودرېږي او خپله اجنډا تعقيب كړي. د شپې ناوخته

تقريباً لس بجې به وې چې ماته ښاغلي نذير احمدزي زنگ ووايه چې كه

څوک د خپل گوند يا شورا شعارونه هم راوړي پروا نه کوي، دا مهال نو غالباً چې عبدالرشید ایوبي هم ورسره ناست و، دوی دواړو دا خبره غوټه کړې وه چې سټیج به دوی جوړوي او په اصطلاح د پروگرام د چلولو چارې به هم په خپله پرمخ وړي. ما وویل دا خو د تېرو ژمنو خلاف کار دی، ځکه دا به هره ډله د ځان د تبلیغ لپاره کاروي او بیا به د اختلاف سبب شي، دوی وویل، دا دومره مهمه خبره نه ده، پروا نه کوي، دا نو داسې یو مهال دی چې هېڅوک، شخص، ډله یا گوند نه شي کولای د شپې په دې ناوخته کې خپل باینرونه، لوگوگانې او یا هم شعارونه، ډیزاین، چاپ او تکثیر کړي، خدای (ج) شاهد دی، ماته د دوی دې کار چندان خوند رانه کړ، ځکه چې له ورايه په کې سیاسي هدف لیدل کېده، سهار وختي څېړن هدایي له چاپخونې څخه باینرونه راوړل، ځینې یې ژوندون ټلوېزیون کې پرېښودل او نور ضروري یې د حضورې چمن سویل ختیځې څنډې (لاهوری دروازې) ته یوړل، همدا ځای د غونډې د راټولېدو ځای و، څېړن هدایي چې هلته ورسېد، د ایوبي صیب نمبرونه بند وو، څېړن هدایي هم پولیسو اصلي ځای ته نه پرېښوده، ماته څېړن زنگ وواکه چې ایوبي صیب ټلېفون نه پورته کوي او بله خبره دا ده چې دلته لا وختي لوی لوی باینرونه لگېدلي ښکاري، خلک هم یو څه وختي راغلي، ما ویل چې کار جوړ دی، نو تشویش مه کوه، ما څو ځله ایوبي صیب ته زنگونه ووهل، خو ټلېفون یې جگ نه کړ، دلته په ټلوېزیون کې د ملي تحریک ځینې غړي او څه نور ځوانان راټول شوي وو، ځینو ملگرو ته مو ویلي وو، هر څوک چې د غونډې ساحې ته نږدې وي، هغوی دې خپله ځان ورسوي، زه د هوتخېلو د قوم مخورو او ځوانانو ته منتظر وم، هغوی وویل: ټول په گډه څو، مور څو موټره په بیرغونو او دوه موټره مو په سونډ سستم او بیرغونو ډیزاین کړي وو. کله چې د هوتخېلو ځوانان او مشران راوړسېدل، نو ټول سره یو ځای شولو، د موټرو یو کاروان شو، تقریباً (۳۰-۴۰) موټره او ټول به څه کم درې سوه تنه وو، د حضورې چمن پر لوري مو حرکت وکړ، د هوتخېلو د مشرانو

د بيا جوړونې كيسه / 91

ښاغلي (يونس هوتک) او (جاوېد دلاور) ترمنځ هم د نظر يو څه اختلاف و، خو ما جاوېد دلاور ته وويل چې نن د اختلافاتو د مطرح کولو وخت نه دی، کله چې د غونډې ځای ته ورسېدو، اته نيمې بجې شاوخوا وې، ټول ستيج ډک و، نذير احمدزي او رشيد ايوبي يو لوی ټيلر موټر ودرولی، له هغه څخه

د نجات څلي د ډبر اېښودنې د غونډې يوه څنډه

يې ستيج جوړ کړی و، ښايسته ستيج، ټول مشران پرې راټول دي، مخې ته يې د خطابې مېز ولاړ دی، د (عدالت گوند) لوگو پرې نصب ده، شاته

يې يو بيرغ هم ولاړ دی، د ستيج په ليدو، د خلکو او مشرانو پر گڼې گونې خورا خوښ شوم، خو د بيرغ او مېز ليدلو راته خوند رانه کړ، خصوصاً دا چې د ملي بيرغونو په گڼه گونه کې تنظيمي او گوندي بيرغونه هېڅ خوند نه کوي، خو دا داسې يو مهال و چې خبرو او بحث ته په کې هېڅ مجال نه و، پر ستيج

د نجات څلي د ډبر اېښودنې د غونډې يو انځور

که څه هم د پښې اېښودلو ځای نه و، خو زه خلکو له لاسه ونيولم او ستيج ته يې پورته کړم، پر ستيج باندي د معلومو کسانو ترڅنگ داسې کسان هم ولاړ

وو چې ځينې يې اول ځل په داسې غونډه کې وليدل شول. ځينې يې داسې هم وو چې پخوا يې له دې ډول ملي مسايلو سره هډو لېوالتيا نه درلودله، خو داسې خلک هم په کې ډېر وو چې هم درانه شخصيتونه وو او هم يې پخوا د ملي گټو او ملي مسايلو لپاره پټه او څرگنده مبارزه کړې وه. ما چې مخکې تر مخکې له پخواني تفاهم سره سم اجنډا جوړه کړې وه، ايوبې صيب ته مې وويل چې له اجنډا سره سم بايد پرمخ لاړ شو، گډوډۍ ته بايد زمينه برابره نه شي، په اجنډا کې لومړۍ تلاوت، بيا ملي سرود، بيا پرېکړه ليک او بيا د ډېرې اينبودل شامل وو او وروسته اتن، خبرو ته په کې ځای نه و، د انانسرۍ چارې لا وختي ايوبې صيب په خپله پر خپله غاړه اخيستې وې، تلاوت يې هم په خپله وکړ بيا ملي سرود وغږول شو، ما تر دې وړاندې په پښتو او دري ژبو د نجات ځلي د ارزښت او اهميت په اړه څو شعارونه ليکلي وو، هغه مې ايوبې صيب ته ورکړل، څرنگه چې ايوبې صيب هغه اول ځل وکتل، نو هغه يې هم گډ وډ لوستل، د خلکو احساسات پرې سم راونه پارېدل، خو خلک په مجموعي توگه له شعارونو پرته احساساتي او خوشاله وو. شعارونه ټول د ځلي د تاريخي ارزښت او ماهيت پر محور راڅرخېدل.

د ستيج پر سر له مطرحو شخصيتونو څخه د ولسي جرگې غړي، نذير احمدزی، کمال ناصر اصولي، عبيدالله بارکزی، قادر کلاتوال، نادر خان کتوازی، نواب منگل او يو شمېر نور غړي ولاړ وو، انوار الحق احدي، ضياء الحق امرخېل، حميد الله فاروقي، حاجي فضل کريم فضل، عبدالرشيد ايوبې، عبدالخالق حسيني پشه يي، د جمهور رييس تره (عبدالقيوم کوچي)، د بنځينه وو له جملې څخه راضيه منگل او ځينې نور مطرح شخصيتونه هم حاضر وو، د قران کريم تر تلاوت او ملي سرود وروسته ټاکل شوې وه، راساً پرېکړه ليک ولوستل شي او بيا ډېره کېښودل شي، خو تر سرود وروسته د خبرو ور پرانيستل شو. نذير احمدزي او خپله ايوبې صيب خبرې پيل کړې، بيا هر چا تقاضا کوله، په دې لړ کې کمال ناصر اصولي، عبيد الله بارکزي،

د بيا جوړونې كيسه / 93

راضېې منگل، حميد الله فاروقي او ضياء الحق امرخېل خبرې وکړې، احدي صيب هم خپله لنډه وينا وکړه، حاجي فضل کريم فضل او عبدالخالق حسيني پشه يي هم خبرې وکړې، په دې منځ کې د جمهور رييس تره (عبدالقيوم کوچي) ته هم بلنه ورکړل شوه، حقيقت دادی چې ما نه غوښتل کوچي صيب خبرې وکړي، دا وخت عام پښتانه د اشرف غني سخت مخالف وو، مور نه غوښتل له دې غونډې څخه څوک سياسي گټه پورته کړي. نذير احمدزي ته مې وويل، غونډه مو د پخوانۍ پرېکړې خلاف سياسي کړه، دې خلکو خو د

د نجات ځلي د ډبر اېښودنې د غونډې يو بل انځور

ځلي له جوړولو سره هېڅ لېوالتيا نه درلودله او نه يې کوم کار کړی، دا چا رابللي؟ نذير احمدزي وويل خیر دی اوسپله کوئ. بيا به زه درته ووايم چې ولې مو ده ته بلنه ورکړې، احمدزي صيب بيا وروسته ماته وويل چې دی مو ځکه راغوښتی و چې خلکو ته وښو چې د جمهور رييس او حکومت ملاتړ هم مور سره دی. دا يې هم يو اساسي دليل کېدی شي، خو دا نظر هم رډېدی نه شي چې نذير احمدزي له تره (کوچي) او وراره (غني) سره خپل دريځ پياوړی کاوه. کله چې مور د ستيځ پر سر ولاړ وو، لاندې په زرگونو خلکو زموږ خبرې تعقيبولې او تائيدولې، د نږدې (۷-۸) زرو تنو په شاوخوا کې افغانان په ډېر جم و جوش سره راټول شوي وو، دا په خپل ذات کې يوه

بېسارې، ملي احساساتي او عکس العملي غونډه وه، ويناوال ټول ښه وو، هېچا هم داسې ترڅه خبره ونه کړه چې په داسې غونډو کې يې احتمال وي، شعرونه او شعارونه هم په کې ولوستل شول، تکړه شاعر مطيع الله تراب هم په کې لڼد

د نجات څلي د ډبر اېښودنې د غونډې يو بل انځور

شعر ولوست، کلاتوال صيب هم څو لنډه شعرونه دکلمه کړل، پرېکړه ليک ما خپله ولوست چې پنځه مادې يې درلودلې او بشپړ متن يې په لاندې ډول دی:

بسم الله الرحمن الرحيم

د افغانستان د نجات څلي د بيا جوړونې لپاره

د ولسونو پرېکړه ليک

د افغانستان بېلابېلو ولسونو، د ملي يووالي پلويانو او گڼ شمېر هېوادپالو، اسلامپالو، تاريخ پالو، ملتپالو افغانانو د (۱۳۹۵ل) کال د تلې يا ميزان پر (۲۳)مه نېټه د کابل ښار د حضورې چمن په سويل ختيزه سيمه کې د هېواد د نجات څلي پر تاريخي سيمه يوه لويه پراخه او پرتمينه غونډه وکړه، د غونډې په ترڅ کې يې د نجات څلي د بيا جوړونې ډبره کېښوده او دغه لاندې پرېکړه ليک يې صادر کړ:

۱- د ملي نجات څلي چې د (۱۳۰۸هـ ش) کال د تلې په مياشت کې د

اعليحضرت غازي محمد نادر خان، وزير محمد گل خان مومند، جنرال يار محمد خان وزيری او نورو غازيانو له خوا د جهل او تورتم پر وړاندې د افغانانو د بري په وياړ جوړ شوی و، بيا جوړول يې يوه ستره تاريخي، ملي او هېوادنۍ اړتيا وه.

۲- د ملي نجات څلی پر افغانستان باندې د شوروي لښکرو تر يرغل وروسته د (۱۳۵۹ل) کال په لومړۍ نيمايي کې د هغه مهال په حکومت کې د يو شمېر تنگنظرو اشخاصو له خوا نړول شوی و او د تېرو څه کم څلورو لسيزو په بهير کې هېوادپالو افغانانو د گڼو دلایلو او عواملو له کبله د دې مجال پيدا نه کړ چې دا تاريخي څلی له سره ورغوي، دادی اوس د افغان ملت بېلابېلې پرگنې، د ملي يووالي په روحيې سره د تلې پر (۲۳) مه يو ځل بيا پر دې بريالی شوي چې پر خپل اصلي ځای د دې څلي د بيا جوړېدو ډبره کېږدي.

۳- د ملي نجات څلی په هېواد کې د ملي يووالي او ملي حاکميت د ټينگښت، د انارشۍ، ايله جارۍ او لا قانونيت د له منځه وړلو او د تورتمونو د ختمولو سمبول دی، احترام او درناوی يې د هر هېوادپال، سمونپال، قانونپال او ترقي پال افغان دنده ده.

۴- که څه هم دې او دېته ورته د نورو تاريخي او ملي څلو جوړونه د حکومت دنده او تاريخي مسؤليت گڼل کېږي، خو بېلابېلو مدني ټولنو، قومي شوراگانو، ټولنيزو او ملي حرکتونو، چې تر دولت وړاندې يې په دې برخه کې مثمر او نوښتگر گامونه اوچت کړل، دا کار يې د مننې او ستاينې وړ دی.

۵- موږ له حکومت څخه غواړو چې د هېواد د تاريخ د حافظې د خونديتابه لپاره موثر گامونه پورته کړي، ماضي له حال سره وصل او حال ته له راتلونکي سره د وصل زمينه برابره کړي او په دې ډول هېڅ اخلا لگړ او د تاريخ مسخه کوونکي ته د دې مجال ورته کړي چې تاريخي واقعيتونه او حقيقتونه د خپل سياسي ذوق او خپلې شخصي سليقې له مخې تعبير او تفسير کړي، د اتلانو ځلانده برياوې پيکه وښيي او غلو او داړه مارانو ته د مصنوعي اتلانو ماسکونه

ورواغوندي.

د هېواد د تاريخي وياړونو او څلو

د بيارغونې او ځلا په هيله

په درنښت

د نجات څلي د بيا جوړونې د ولسونو استازي

کله چې د خبرو او شعارونو دا برخه ختمه شوه، نو ټاکل شوې وه، له مخکيني پلان سره سم ټول په گډه د ملي بيرغ په رنگ کې د جوړ شوي لوی څادر څنډې ونيسي او ټول په گډه تيره کېږدو، څادر مې لا وار دمخه راضي منگل خور ته ورکړی و چې څادر به تاسره وي او تيره به هم تاسو خپله په څادر کې ږدئ، کله چې له ستیجه راکوز شولو، نو د خلکو هجوم، گڼه گڼه او احساسات دومره زيات وو چې څوک يې هم د څادر هوارولو او پراختيا ته نه پرېښودل، دا مهال نو هغه دوستان يا مشران چې مخکې د ستیج پر سر ولاړ وو او ځينو يې انقلابي ويناوې هم وکړې په لاندې صحنه کې يو هم حاضر نه وو، ټولو پښې سپکې کړې وې او پر خپله مخه تللي وو، دلته په مخه کې هم گڼ شمېر مشران او د بېلابېلو سيمو مخور شخصيتونه پاتې وو، ځوانان خو بېخي له شمېره وتي وو، د خلکو په گڼه گڼه کې د تيرې د اېښودلو محل ته ورسېدو، لومړی مو د (پکتين ساختماني شرکت) په سکواتر چې لا وار دمخه پر ټاکلي ځای ودرول شوی و، څه ځمکه وکندله، بيا مو تيره چې د ياد شرکت له خوا له معمول سره سم په ښکلي کاغذ کې پوښل شوې وه، په څادر کې کېښوده، ټولو څادر ونيوه، پر څادر باندې د لاسونو تعداد دومره زيات وو چې شمېرل يې ناشوني وو، احساسات دومره گرم وو چې فکر دې کاوه کوم لوی قومي يا دولتي مشر په يوه ستره پېښه کې د خلکو منځ ته راغلی وي. يا هم لکه په کوم ستر دولتي مارش کې چې هر سړی کونښ کوي د مشر تر ځايه ځان ورسوي او يا هم هغه ته لاس ورکړي، يوه ستره تاريخي ورځ وه، له ولولو ډکه ورځ، بيا

د بيا جوړونې كيسه / 97

ټولو په گډه ځادر راټول کړ او تېره يې به ځادر کې تر ټاکلي محله ورسوله. تر هغه وروسته ډولونه وغږول شول او اتنونه پيل شول، په مجموعي ډول تر (۱۲) زيات ډولچيان راغلي وو، ځينو سره يې سورنچيان هم وو، بيدار ځاڅي چې غونډې ته د (۲۰۰۰) تنو د راوستلو ليکلي ژمنه کړې وه، د کسانو شمېر يې هغه

د نجات څلي د ډبر اېښودنې د غونډې يو بل انځور

حد ته ونه شو رسولای، بيا يې هم خپله وسه کړې وه، خو د ډولچيانو په راوستلو کې يې رول تر ټولو زيات اوچت و. تقريباً (اته - نهه) تنه ډولچيان يوازې بيدار ځاڅي راوستي وو. ماته يې وويل چې په ټول ښار کې نور ډولچيان او سورنچيان نه پيدا کېدل، بيدار ځاڅي، صمد ځاڅي او نورو دوستانو ټولو په خپله سيمه کې د خلکو په خبرولو کې تر خپله وسه منډه کړې وه، خو هېچا هم هغه ژمنه سل په سلو کې نه وه پوره کړې، چې تر غونډې دمخه يې کړې وه. څرنگه چې يو شمېر خلک د عامه تبليغاتو په واسطه دې غونډې ته راغلي وو او عمومي شمېر زيات وو، نو د ټولو هغو مشرانو پرې پرده پته شوه چې د غونډې تر مخه يې د زرگونو خلکو د خبرولو ژمنه کړې وه. څرنگه چې اوس هم په زرگونو خلک راغلي وو، نو هر يو د ځان په گټه

د نجات څلي د ډېر اېښودنې د غونډې يو بل انځور

حسابولای شول، عیناً لکه انتخاباتو کې د یو چا په ګټه کارېدلې رایې چې د هغه کمپاینران یې هر یو د خپل ځان په ګډم کې محاسبه کوي. خیر په هر ترتیب غونډه ښه خوږه، ولولیزه، هدفمنه او له خپل مرام سره سمه پایته ورسېده او زیات شمېر رسنیو هم په ژوندۍ او ناژوندۍ ښه منعکس کړه.

ژمنې او ځان پټونې

د هر کار لپاره ژمنه اسانه، خو د کار سرته رسونه سخته وي، د نجات څلي په بيا جوړونه کې هم مور د ژمنې او عمل تر منځ پر واټن او تضاد پوه شو او يو ځل بيا راته د کار او وينا خلک په ډاگه شول. زه دلته نه غواړم هغو خلکو ته چې تر ټولو زياتې ژمنې يې کړې وي، په مستقيم ډول گوته ونيسم، خو غواړم د حقيقت کيسه ټکي په ټکي بيان کړم، بيا هر څه په خپله په ډاگه کېږي.

کله چې مور په ژوندون ټلوېزيون کې د لويې غونډې لپاره ترتيبات نيول، نو د جنوبي قومونو د يووالي شورا په گډون شل دېرش تنه مخور درې څلور څله په ژوندون ټلوېزيون کې سره جرگه شولو. د گڼو خبرو په لړ کې د څلي لپاره د ډيکور، ډيزاين، ساختماني نقشې او جوړوونکي شرکت په لټه کې شو، په دې باب مو هم بحث وکړ. د دې لړۍ په دوو غونډو کې د (پکتين ساختماني شرکت) مشر (انجنير رحمت الله څلاند) چې تر دې مهاله ما نه پېژنده او نه مې ليدلی و او همدارنگه (انجنير دلاور توتاخېل) چې د اوبو او برشنا وزارت يو رسمي انجنير دی، هم حاضر وو، دی مې هم له نږدې څخه نه پېژنده، کله چې د څلي د جوړېدو بحث مطرح شو، نو د جنوبي د قومونو د يووالي شورا يو تن مشر غالباً (نېک محمد ولسمل) وويل: ((انجنير صيب څلاند ساختماني چارې پر مخ وړلای شي.)) ما ورته وويل: ((څنگه دی انجنير صيب قرباني به

په کې ورکړي که نه؟)) انجنیر صیب دلاور هم وویل چې زه به یې د مهندسی پر نقشه کار وکړم، انجنیر رحمت الله ځلانند وویل: ((تاسې نورو شرکتونو سره هم خبرې وکړئ، هغوی چې څه نرخ درکړ، زه به یې تر هغو لس سلنه ارزانه وکړم.)) مور ټولو ته دې خبرې خوند راکړ، مور وویل: تر دې ښه خبره چېرته ده. انجنیر ځلانند د پیسو په برخه کې دا خبره هم وکړه چې: ((که چا پیسې

د نجات څلي د بیا جوړونې خیالي انځور

راکړې غورځوم یې نه او که رایې نه کړې ورپسې گرځم نه، دا د ټولو گډ کار دی، زه هم په کې قربانی ته حاضر یم.)) دا نو داسې یو مهال دی چې عمومي غونډې ته یوازې دوه ورځې پاتې دي او مور یوازې دومره کولای شو چې د څلي لپاره یوازې نما (بېرونی انځور) جوړ کړو. انجنیر دلاور او انجنیر ځلانند دواړو ژمنه وکړه چې تر لویې غونډې یوه ورځ وړاندې مور

تاته د څلي نما درکولای شو، نور کارونه به بیا وروسته ترسره کوو، ما هم ورسره

ومنله، تر عمومي غونډې يوه ورځ دمخه ماښام مهال دواړو انجنيرانو ماته د خلي يوه يوه فرضي نما راکړه او ما پر همغه شپه چاپخونې ته د چاپ لپاره ورولېږله. عمومي غونډې ته د تياري پر مهال د ژوندون ټلويزيون په لويه غونډه کې چې نږدې (۸۰۰) تنه په کې حاضر وو، حاجي صيب عبدالباري منگل د (۷۰۰۰) ډالرو او حاجي حکيم خان ځاڅي د (۶۰۰۰) زرو ډالرو مرستې ژمنه وکړه. حاجي صيب حکيم خان ځاڅي مور سره په وږه ناسته کې دا ژمنه هم وکړه چې که نور هېچا پيسې ورنه کړې، نو زه نورې مرستې ان ټولو پيسو ته هم حاضر يم. کله چې لويه غونډه پایته ورسېده او د خلي ډبره کېښودل شوه، نور ټول مشران پر خپله مخه لارل. پکښين ساختماني شرکت د

حاجي حکيم خان ځاڅي

ځمکې پر کيندلو پيل وکړ او له نښه شوي ځای څخه يې شين څادر راتاو کړ. يو دوه ورځې وروسته ما انجنير صيب ځلانده ته زنگ وواوه، هغه راته وويل: ((يون صيب مور چې کله ځمکه وکيندله، له نېکه مرغه دهمغه خلي دبنسټ تيرې راووتلې چې پخوا دلته جوړ شوی و)) په دې خبره ډبر خوشاله شوم چې مور پر خپل اصلي ځای ډبره ايښې ده. څو ورځې وروسته

د بناغلي نذير احمدزي په کور کې يو ځل بيا غونډه وشوه، بنايسته ډبرو مخورو کسانو په کې گډون کړی و، نږدې همغومره شخصيتونه چې پخوا به وو، يو ځل بيا د خلي د جوړېدو پر عملي مېکانيزم بحث وشو، پر دې باندې هم بحث وشو چې کوم شرکت ته دا کار ورکړای شي، دا مهال نو انجنيز دلاور توتاخېل د خلي مهندسي نقشه جوړه کړې وه او تياره يې غونډې ته له ځان سره راوړې وه، د پکښين ساختماني شرکت مسول انجنير (رحمت الله ځلانده)

هم حاضر و چې اوس مهال يې يوازې خو متره ځمکه شلولې وه. غونډه کې مختلف نظرونه وو، چا وويل اعلان بايد وشي، د داوطلبې له لارې يو شرکت

د ولسي جرگې غړې نسیمه نیازی

ته ورکړل شي، چا وويل؛ دوه درې شرکتونه دې راوغوښتل شي، تر بحث وروسته دې يو شرکت ته ورکړل شي، چا ويل همدغه شرکت چې اوس يې کار پيل کړی، همدغه ته دې ورکړل شي او چا وويل اول بايد بانکي حساب خلاص شي، پيسې راټولې شي، له فیسبوکه اعلان وشي، کله چې پيسې راټولې شي، بيا دې د داوطلبې له لارې يو ښه

شرکت ته ورکړل شي، نظرونه هم ډېر وو، هم بېلابېل او هم مختلف، خو په ولسي جرگه کې د هلمند د خلکو استازې (نسیمې نیازی) وويل: ((دا کار چې مو يو ځل داوطلبې ته وړاندې کړ او دا داوطلبې ما وطلبې چې شروع شوې، بيا مياشتې مياشتې وخت نيسي، بيا به هر شرکت گيله کوي، چې ولې ماته دې رانه کړ، ولې دې هغه ته ورکړ، دې څخه ډېر جنجال راپيدا کېږي او بل دا خو څه دولتي پروژه نه ده او نه داسې لويه پروژه ده چې مور مياشتې مياشتې پر داوطلبې تېرې کړو، بله خبره دا ده چې تاسې چېرته نقدې پيسې ورکوئ چې سملاسي يو شرکت سره قرارداد وکړئ؟)) نیازی زیاته کړه: ((زما په نظر دغه شرکت چې اوس يې کار شروع کړی دی، زه خو يې نه پېژنم، نه پېژنم، هر څوک چې دی، همدا دې کار شروع کړي، تر هغې به ورته پيسې هم پيدا کېږي)) دا وخت (انجنير دلاور توتاخېل) خپله مهندسي نقشه ښکاره کړه، هغه وويل: ((ما د ځلي ټولې برخې سنجولي، دې کې لوړوالی، قطر او ټول محاسبه شوي، دا تقريباً (۷۰) زره ډالره شاوخوا کېږي، دا لومړنی سنجش دی، دې کې

كېدى شي پنځه زره ډالر زيات و كم شي، خو ډېر تفاوت په كې نه راځي.)) انجنير توتاخېل وويل: ((زما نظر خو دادى چې همدغه شركت چې همدا اوس يې كار پيل كړى، همدغه ته يې كه وركړو بڼه به وي، دى به هم پر مور گټه نه كوي.)) دا مهال د پكتين شركت مسول (انجنير ځلانده) پورته شو، ويې ويل: ((جوړوم، گټه درځخه نه غواړم، تاوان ته هم چمتو يم، هر څومره تاوان چې پر ما ږدى، زه ورته حاضر يم.)) ما (يون) په دې برخه كې هېڅ ونه ويل، خو زړه مې و چې همدې شركت ته يې ځكه وركړي چې يو خو يې كار شروع كړى، بل وخت ضايع كېږي، درېيم دا چې اوس دې شركت تياره پرده غوړولې، خوازې يې راوړي، د كار لښ يې برابر كړى، دا چې اوس لرې كوي او بل راوړي، دا خپله يو جنجال دى، له بلې خوا يو شمېر خلکو ته هم پلمه برابرېږي، هلته ترافيكې ستونزې هم راولاړېږي، د خلکو شكايت هم پورته كېږي، لنډه دا چې سل جنجالونه ورځخه پيدا كېږي، خو په ياده غونډه كې د ځاځيو د يوې ټولنې مشر (صمد ځاځي) او يو شمېر نور خلک موافق نه وو چې پكتين ساختماني شركت ته دې دا قرارداد وركړل شي، صمد ځاځي او انجنير ځلانده دواړه ځاځيان دي او يو بل سره بڼه پېژني، تردې مهاله يو بل سره جوړ نه وو، خو په دې غونډه كې اكثریت په دې نظر وو چې كار بايد همدې شركت ته وركړل شي او ژر تر ژره كار پيل شي. په پای كې د غونډې اكثریت برخوالو پر همدې فيصله وكړه او دعا پرې وشوه.

څلور پنځه ورځې وروسته مو ژوندون ټلوېزيون كې يو ځل بيا د مرستې د راټولولو په نيت يوه وړه غونډه وكړه چې يوازې د لويې پكتيا يو شمېر مشران په كې حاضر وو. څو ورځې وروسته حاجي صيب عبدالباري منگل (پنځه زره) او حاجي حكيم خان ځاځي (شپږ زره) امريكايي ډالره مرسته وكړه. دا پيسې پكتين ساختماني شركت ته ورسېدې، مانا دا چې د عملي كار او نظري كار تر منځ يو څه پيوستون رامنځته شو، كله چې مور د لويې غونډې راپورتاژ د ټلوېزيون پر څپو خپور كړ، نو ډېرو دوستانو دا غونډه ډېره خوښه كړې وه،

له لندن څخه تکړه افغان لیکوال ښاغلي (غلام محمد کاموال) راته تېلېفون وکړ او ویې ویل چې د خلی لپاره غونډه ډېره ښایسته وه، د ژوندون پر څپو مې ورته بشپړ راپورتاژ ولیده، زما او د نورو افغانانو ډېره خوښه شوه، زما خو نور څه په وس پوره نه دي، کاشکې هلته وای چې تاسو سره مې په غونډه کې گډون کړی وای، خو (پنځه سوه ډالره) به زه هم خپله مرسته وکړم، اوس مې همدومره وس دی او دا پیسې زه د خپل وراره په لاس درلېرم. څو ورځې وروسته کاموال صیب خپله ژمنه پوره کړه، (پنځه سوه ډالر) یې راولېږل او ما

د خلی د بیا جوړونې لومړني پړاوونه

هغه انجنیر ځلانده ته ورکړل، په دې ډول د نومبر تر وروستیو پورې انجنیر ځلانده ته ټول (یوولس نیم زره ډالره) ورسېدل. انجنیر ځلانده په دې پیسو ډېر ابتدایي کارونه راپیل کړل او د خلی بنسټ یې کېښود او جال یې وټړه، د خلی ټول ځمکنی بنسټ یا پراخوالی (۹) متره په (۹) مترو کې و او (۳،۳۵) متره یې ژوروالی و.

په همدې زمانې بهیر کې یو ځل بیا د نذیر احمدزي په کور کې مازیگر مهال یوه بله غونډه وشوه، بیا گڼ شمېر مخور په کې راټول شوي وو. نذیر احمدزي ماته په تېلېفون کې وویل چې مشران مې راغوستي او یوه تشویقي غونډه ده، تاسو هم ورته ضرور راشئ، کله چې غونډې ته ورسېدم، نو رښتیا هم یو شمېر مشران راغلي وو، خو شمېر یې هغومره نه وو، لکه په نورو غونډو کې چې و، ښاغلي ضیاء الحق امرخېل صیب هم حضور درلود، نذیر احمدزي د غونډې

ټولو برخوالو ته يوه يوه لونگۍ په دې خاطر ډالۍ کړه چې گڼې د څلي په جوړونه کې يې منډې ترې کړي، غالباً چې نذير احمدزي ته دا لونگۍ بل چا ډالۍ کړې وې، خو خیر په هر ترتيب لونگۍ ټولو ته ډالۍ شوې او ټولو په

د نذير احمدزي په کور کې ستاينغونډه

گډه يادگاري عکسونه هم واخيستل، ما خو په زړه کې وويل چې تر اوسه خو لا کار په ډېرو لومړنيو مرحالو کې دی، دې ډول ډاليو ته هېڅ اړتيا نه وه، نذير احمدزي ته مې وويل، تر اوسه خو لا کار په همغه لومړيو شېبو کې دی، کله چې کار خلاص شوی

وای، بيا به مو يو بل ته سوغاتونه او ستاينليکونه ډالۍ کول، خلک به څه وايي چې څه توره مو کړې؟ د لونگۍ ارزښت ته هم بايد پام وشي. احمدزي صيب وويل: پرېږده چې دا خلک تشويق شي، همدغه مو مشران دي مور نور څوک لرو او بله دا چې پرېږده دوی لا پسې وهڅول شي او څلي ته امکانات پيدا کړي، دا غونډه هم په خوښۍ او خوشالۍ پایته ورسېده، خو د څلي لپاره ترې کوم عملي کوچ ترلاسه نه شول.

پکتين ساختماني شرکت خپل کارونه پر مخ وړل، خو کارونه ډېر چټک روان نه وو، کله چې له ځمکې څخه سيخان راپورته شول، په اصطلاح د بېخ سيخان يې په ځمکه کې بڼخ او سيمنتو کې ټينگ شول، نوزه يو ځل بيا احمدزي صيب پسې کور ته ورغلم، کور يې د دارالامان وانټ پر عمومي سړک حبيبي لېسې ته ورڅېرمه موقعيت لري، هلته مې ورته وويل چې يو خو بايد څلي ته پيسې پيدا کړو او بل يې کار وگورو، تر دې دمخه مې څو ځله ورسره په تېلفون کې هم خبرې کړې وې، خو چې نتيجه يې ورنه کړه، مجبور شوم کور ته

ورپسې ورغلم. ده وويل زه خارج ته په سفر روان يم، كله چې راغلم د څلي لپاره به اساسي كارونه ترسره كوو، اوس فقط ماته يو څو ورځې نور وخت راكړه، دومره كارونه دې كړي دي. يو څو ورځې نور هم صبر وكړه، ټول كارونه جوړېږي په خير. ما وويل: سمه ده، مخكې تردې چې بهر ته لاړ شې، لومړی به د څلي كار له نږدې وگورو چې څومره كار شوی دی، ده وويل: زه خو همدا نن ماسپين بهر ته روان يم، ما وويل: همدا اوس څو، ساعت د سهار نږدې (لس) بجې وې. ده وويل: سمه ده، خپلو امنيتي مسولينو ته يې امر وكړ چې موټر تيار كړئ. دوه درې مرمی ضد گاډي، پوليس او ترافيك، يو د پوليسو گاډی او څو نور موټرونه تيار شول، زه ده سره په موټر كې

نذیر احمدزی او محمد اسمعیل یون د څلي د بیا
جوړونې د کار کتنې پر مهال

سطحي سيخونه پورته شوي وو، له نږدې وكوت، احمدزي صيب قراردادي ته

كېناستم، ما خپل ډرېور او يو تن امنيتي ساتونكي ته وويل چې وروسته راپسې راځئ، تر نږدې (پنځه لس شل دقيقو) وروسته په لاهورۍ دروازه كې د څلي موقعيت ته ورسېدو.

د څلي د قراردادي شركت مسول (انجنير ځلانده) تيار موږ ته د كار په ساحه كې منتظر و، څلي مو، چې دا مهال يې د ځمكې له

خپلې سپارښتنې وکړې، هغه ورته وويل چې تاسې مشران ياست يو تن ماته خپل داسې تېلېفون نمبر راکړئ چې فعال وي، چې که زه دلته له ستونزو (له امنيتي مشکلاتو څخه نيولې نورو ډول ډول ستونزو) سره مخ شم، زه هغه ته زنگ ووهم او هغه زما مشکل حل کړي، اوس هېڅوک زما تېلېفون نه جگوي، احمدزي صيب خپل سکرتر ته امر وکړ چې هلې ژر شئ، زما نمبر هم ورکړئ او خپل هم. انجنير ته يې وويل که زما نمبر کله بند وي، د سکرتر مې هر وخت چالان وي، ما سره اړيکه نيسه، نور هېڅ تشويش مه کوه، انجنير ځلاندا او مور ټول خوشاله شولو. احمدزي صيب ته مو رخصت ورکړ، زه او انجنير ځلاندا په ساحه کې پاتې شو، کله چې احمدزي صيب رخصت شو، انجنير ځلاندا ماته وويل چې کور دې ودان چې دا سپری دې دلته راوسته، زه خو دا څووم ځل دی چې تېلېفون ورته کوم، څوک زما تېلېفون نه پورته کوي، نه مې ميسج ته ځواب ورکوي. ما ويل دغه دی اوس خو يې ژمنه وکړه نور به ان شاء الله کارونه سم شي.

دې سره زه د خپل دفتر پر لوري راغلم، څه موده دې کې تېره شوه، ساختماني شرکت په همغو (يوولس نيم زره) ډالرو چې دمخه مو يادونه وکړه خپل کار تر يوه وخته پر مخ يوړ، تر دې وروسته يې تر لسگونو ځله زيات نذير احمدزي او همدارنگه رشيد ايوبي ته چې د ځلي له اساسي مالي ملاتړو څخه گټل کېدل، زنگونه ووهل، خو چا يې تېلېفون پورته نه کړ، ما هم د قراردې په شان ورته کار ترسره کړ، په لسگونو ځله مې ورته زنگونه ووهل، خو دواړو بناغلو نور نو خپلو تېلېفونونو ته زولنې واچولې، ايوبي صيب خو د ځلي د ډبرې د اېښودلو پر ورځ، همغه مهال چې له ستېجه کوز شوی و، راساً (دوبی) ته مخه کړې وه، ان له مور سره يې د ډبرې اېښودلو په مراسمو کې هم گډون ونه کړ، ما هم له همغې ورځې بيا تر دې دمه چې تر يوې مياشتې زياته موده وشوه، بيا ايوبي صيب نه په سترگو وليد او نه مې هم په تېلېفون پيدا کړای شو، د دوبي په تېلېفون مې هم پيدا نه کړای شو. دا په داسې حال کې وه چې د ډبرې د

ایښودلو پر مهال یې په فیسبوک کې له خپلې ګوندي پانې او نورو پلوي پانوخڅه ټولو، په تېره بیا خپلو ګوندي انډیوالانو ته مبارکۍ ورکړې وې چې دادی منار مې درته جوړ کړ، دا کار یې د (عدالت) ګوند ستر ابتکار او ارمان بللی و او ځینو غړو یې هم لیکلي وو چې د دوی مبارزو رنگ راوړ. هېڅ شخص او ډلې د ایوبی صیب او عدالت ګوند په شان له دې څلي څخه دومره د ځان د تبلیغ لپاره ګټه پورته نه کړه، لکه دوی چې تصنعی او دروغجن تبلیغات وکړل، رښتیا خبره دا وه چې ماته د ایوبی صیب او د دوی د ګوند دا

عبدالرشید ایوبی

حرکتونه ښه نه برېښېدل، ایوبی صیب ته مې په دې خاطر هم ټلېفون کاوه چې له دې ډول دروغجنو حرکتونو او سیاسي کمپاینی تبلیغاتو ډډه وکړي، البته یو شمېر اشخاصو اصولي صیب، حاجي فضل کریم فضل او ځینو نورو وړو ډلو هم د ځان په ګټه یو څه اعلانونه او تبلیغات کړي وو، اصولي پورې ځینو اړوندو لیکنو کې ویل

شوي وو چې دا یې وکالت ته دنوماندي پرمهال د کمپاین د دورې یو شعار و چې دا څلی به جوړوي، خو هېچا هم د عدالت ګوند په شان یې مالګې تبلیغات نه کول. یوه ورځ انجنیر ځلانده په ژوندون ټلوېزیون کې زما دفتر ته راغی راته یې وویل: تر یوې میاشتي زیاته موده کېږي چې ایوبی پسې ګرځم پیدا کولای یې نه شم، اوس یې په لغمان کې د ګوند کوم غړی دی، یو پوست یې پورته کړی چې د نجات څلی د عدالت ګوند په هلو ځلو جوړ شوی او د دوی مبارزو رنگ راوړ، ما ویل زنگ ورته ووهه، ځلانده ورته په فیسبوک کې ولیکل چې ژر دې پوست پاک کړه، کار خو نه شی کولای، لاپې لا هم وهی او ورته ویي ویل دلته د (یون صیب) څنگ کې ناست یم. دې سره هغه ژر

خپل پوست لري کړي، خو زما او د انجنير ځلانده تلاش سره سره بيا هم مور د ايوبې صيب په پيدا کولو بريالي نه شو. انجنير ځلانده گيله وکړه چې د احمدزي صيب کور ته ورغلم، ساتونکو يې ورتلم او راته يې وويل چې نور نو دلته د منار په کارونو پسې رانه شې او خپله احمدزي صيب تېلفون نه پورته کوي. انجنير ځلانده وويل: ((زه نور په دې شکل کار ته دوام نه شم ورکولای.)) ما ورته وويل: ((خير دی گوزاره کوه، زه به احمدزي صيب، ايوبې صيب، اصولي صيب او نور ټول دوستان پيدا کړم، په هر ترتيب چې وي، ستا مشکل به حل شي.)) دا نو داسې مهال دی چې څلی له ځمکې څخه درې - څلور متره لوړ شوی دی. د څلي کار ورو ورو مخ پر بره روان و. دا وخت (عبدالله ارين) يو تن ځوان او تحصيل کړي افغان چې پخوا يې په (صافي هوايي شرکت) کې کار کاوه، ماته زنگ ووايه چې سبا شپه چېرته وعده ونه کړې، زما مېلمه يې، خو تنو نورو ځوانانو، ملي او سياسي شخصيتونو ته مې هم بلنه ورکړې او په (صافي لنډ مارک) کې به ما بنام سره کېنو، ډوډۍ به هم وخورو او سياسي مجلس به هم وکړو. ما ورسره ومنله، خو نور مې ترې پوښتنه ونه کړه چې اجنډا څه ده او نور مو څوک خبر کړي دي. له وعدې سره سم صافي لنډ مارک هوټل ته ورغلو، يو يو ملگری راروان و، ښه ښايسته باشعوره ځوانان راغلل، ايوبې صيب او د گوند دوه غړي يې (اميد حيران او يو بل تن) هم ورسره وو، دوی دواړه پخوا په نورو ډلو کې وو، خو اوس يې د ايوبې صيب لمن نيولې وه، هغوی هم راغلل.

ښه گڼ شمېر انډيوالان چې ټول نږدې شل تنه کېدل، راټول شوي وو، پر بېلابېلو سياسي او ټولنيزو مسايلو بحث وشو. ما ايوبې صيب ته وويل، نږدې دوه مياشتې وشوې چې تېلفونونه دې گڼل کړي، د څلي د ډبرې تر اېښودلو وروسته لادرکه شوې، اوس به څنگه کېږي، څلي سره مرسته؟ ايوبې صيب وويل: ((ما خو د نغدو پيسو ژمنه نه ده کړې، ما ويل چې زه خپله مکسر او پلانټ لرم، څومره مواد چې د هغه په کار وي زه به هغه ورکوم، ماته

انجنیر ځلاندهم زنگ وواوه او هغه ته مې وویل هر وخت چې دې ساختماني مواد په کار وي او کله چې دې لنتیر اچوه، زه هغه مواد درلېرم)) ما ورته وویل: ((تاسو خو د احمدزي صیب په کور کې وویل چې په پیل کې هر چا هر څومره بسپنه واچوله، نور نو له یو څخه نیولې تر پنځه لکو ډالرو یانې دا چې څومره پاتې لگښت راته، هغه ټول زه ورکوم، اوس وایې چې زه یوازې د لنتیر لپاره تیار مواد ورکوم، بل دا خبره عملي ده که نه؟ چې ته همغه مواد تیاروې چې ساختماني شرکت یې غواړي؟ د دې موادو کیفیت به څوک تضمینوي، د سمیتو او د شگې د گډې اندازې گړتېي به څوک ورکوي؟)) ده وویل: ((دا

ټول زه تضمینوم.)) ما ورته وویل: ((انجنیر وایې زه د شپې دولس بجې یوه طبقه لنتیر اچوم، د ورځې له خوا ترافیکي گڼه گوڼه وي، ایا ستاسو پلانټ او مکسر د شپې دولس بجې تیار وي، مزدور کار هلته وي که نه وي، له هغه ځایه چې ستاسو مکسر حرکت کوي، دا به ساحې ته څه وخت رارسېږي؟ امنیت به یې څنگه کېږي، احتمالي خرابي به یې

عبدالرشید ایوبی

څنگه کېږي؟ د موادو کمی او زیاتې به څنگه کېږي او بله مهمه خبره دا ده چې موږ به سبا ته ساختماني شرکت سره حساب او کتاب څنگه کوو؟ ځکه هغه سره خو د نقشې له مخې پر متر مکعب خبره شوې ده. دا چې یو سړی سمیت ورته راوړي، بل شگه، بل اوبه، بل سیخ، نو د دې ټولو حساب به بیا د کوم تړون له مخې محاسبه کېږي؟)) ده وویل: ((ما د همدغه شي وعده کړې، هغه یې چې هر وخت په کار وي زه یې ورته رالېرم.)) ما وویل: ((ایوبی صیب ستا خو په دې شگه، سمیتو، میکسر او نورو جوړونکو موادو لگښت راځي که نه؟)) وېی ویل: ((هو راځي)) ما وویل: ((همغه لگښت محاسبه کړه همغه به

ورته ورکړو، خبره خلاصه ده.) ده وويل: ((نه دا ماته ارزانه پرېوزي)) ما وويل: ((همغه ارزانه او وروستی قیمت محاسبه کړه!))، خو ده وويل: ((نه! زه يوازې همدا ساختماني مواد ورکوم)) زه چې پوه شوم د ايوبی صيب په زړه کې نور څه گرځي او دی داسې شرايط وړاندې کوي چې عملي کېدل يې ناشوني دي او کله چې دا شرط ورسره ومنې، نو بيا به يې د لنتير پر شپه تېلفون بند وي او کار يې څو چې ريس صاحب مور ته هدايت ونه کړي، مور چاته مواد نه شو لېرلی او بيا په دې توره شپه کې دا کار ناشونی دی، نو ما ورته يوه كيسه وکړه: ما وويل: ((د طالبانو د واکمنۍ پر مهال به زه کله کله پېښور ته د يو شمېر فرهنگي کارونو د سرته رسونې لپاره تللم، هغه وخت د خلکو اقتصادي حالت ډېر خراب و. نو پېښور کې يو افغان ليکوال د يوه لغمان مېشتي ليکوال په باب راڅخه پوښتنه وکړه، ماته يې وويل چې څنگه دی ژوند او اقتصاد يې؟ ما ويل ژوند خو په ټول افغانستان کې تريخ دی او په لغمان کې خو بيا د دې ليکوال هم ژوند تريخ دی او هم له اقتصادي پلوه له ستونزو سره لاس او گړپوان دی)). پېښور مېشتي افغان ليکوال راته وويل: ((خير نو چې لغمان ته تلې، زه به درته يو دوه بوجی وره واخلم، هغه ورته يوسه)). ما ورته وويل: ((له لورپينې دې مننه خو که د همدې دوو بوجيو اوږو معادل پيسې راکړې، زه به يې ورته ورسوم، بيا د هغه خوبه چې اوږه يې پرې اخيستل او که کوم بل ضروري مجبوريت يې پرې رفع کاوه. کېدی شي هغه تر اوږو بل څيز ته ډېر ضرورت ولري)) خو ده وويل: ((نه زه فکر کوم دا اوږه ښه دي)) دا چې دا مهال ژمی و، باد و باران هم و، فکر مې وکړ، زه چې تر الينگار پورې ځم، له پېښوره تر هغه ځايه بايد دا اوږه شپږو او موټرو کې يوسم، له يوه به يې کښته کوم بل ته به يې پورته کوم، ټول بايد شپږ موټره او شپږ کراچۍ وکاروو او ماته به هم مشکله وي چې دا بوجی په شا کړم او د موټر له يوه تمځايه يې بل ته انتقال کړم، هرځای کې کراچيوان او جوالي هم نه پيدا کېږي او دا کرایه چې پرې ورزياته کړو، نو نږدې يوه بوجی بله پرې کېږي، خو سپری

لیکوال صیب) شله و چې نه همدا دوه بوجی اوږه ورته اخلم او دا به ورته ضروري رسوي. د لیکوال په زړه کې اصلي خبره دا وه، چې دی (یون) خو هسې هم دا اوږه نه شي وپلاي، نو راځه همدا خبره ټینګه کړه، یو خو به له ده څخه جوالي جوړکړم او بل به مې هغه بل لغمان مېشتي لیکوال ته د سبا لپاره تیاره پلمه جوړه وي چې ما خو درته اوږه درلېږل خو ده درنه وړل، په داسې حال کې چې دا اوږه په لغمان کې هم تقریباً دېته په ورته قیمت خرڅېدل او تکلیف هم پرې نه راته، خو څرنګه چې اصلاً د لیکوال زړه نه و، نو ځکه یې داسې دروند شرط ایښوده چې ما نه شو پوره کولای، زه یې چې ډېر مجبور کړم نو ما ورته وویل: ((زه درته همداسې درې بوجی اوږه په پېښور کې اخلم، ته یې لغمان کې هغه لیکوال ته ورسوه، کرایه هم درکوم)) خو دې سره سره بیا هم لیکوال صیب پر خپله خبره ټینګار کاوه.

ما ایوبي صیب ته وویل چې دا کیسه ترې مه جوړوه، چې زړه دې نه وي، هغه بېله خبره ده خو د دې اوږو کیسه ترې مه جوړوه، تاسو اوس وواياست چې څلي ته پیسې ورکوي او که نه؟ او څومره ورکوي؟ ما دا هم ورته وویل چې د دووسو مشرانو په مخکې په ډېر جرئت سره یوه ژمنه کول او له هغې څخه بیا په دې پلمو په شا کېدل، دا ستا راتلونکي شخصیت او کرکټر ته ډېر تاوان رسوي او بل مور غوندې خلکو ته هم د ماشومانو فکر کېږي چې یو سړی دې پورته شي او د ډېرو خلکو په مخکې دې داسې یوه وعده وکړي چې هېچا هم پرې د مجبوریت فشار نه وي راوړی، نو څه ضرورت و دې خبرو او بیا یې ځایه فیسبوکي تبلیغاتو ته چې ټول وطن مو پر سر اخیستی وي او اخر خبره دې حد ته ورسېږي چې مور پرې دومره بحث وکړو. زما او د ایوبي صیب خبرې ترڅې شوې، نورو دوستانو مداخله وکړه او وېې ویل چې دا محفل باید د څلي پر محور راونه څرخي، نور مسایل هم دي چې باید بحث پرې وشي. ایوبي صیب وویل، ما چې کومه ژمنه کړې، زه اوس هم پرې ولاړ یم، مانا د لټر لپاره مواد ورکوم، هغه مور ته د پیغور په توګه دا اشاره هم وکړه چا چې

هم جگې جگې لونگې گانې پر سر ولې، هغوی دې اوس د خلي جوړونې کارونه هم ترسره کړي. مقصد يې د نذير احمدزي په کور کې هغه غونډه وه چې ايوبی صيب په کې حضور نه درلود (دوبی) کې و او احمدزي صيب په کې زما په شمول راغلو کسانو ته لونگې ور پسر کړې، ما ورته وويل چې په هغې غونډه کې تاسو نه وئ، که نه تر ټولو دمخه به تاسو پر سر کړې وای، بل تاسو هغه کس وئ چې تر ټولو زيات دې په دې کار کې لېوالتيا لرله، د غونډو انانسري دې هم کوله، تر ټولو زياتې ژمنې هم تاسو کړي، په پرايستې لويه غونډه کې دې د خپل گوند بيرغ، باينر، مېز او لوگوگانې ټولې کارولې وې، د ستيچ چارې دې هم پرمخ وړلې، تلاوت دې هم وکړ، فیسبوک کې دې دا کار د خپل گوند (عدالت) يو ابتکار وباله او تر ټولو بيا تاسو لومړی شخص وئ چې لادرکه شوی. دې غونډه کې زه او ايوبی صيب چندان توافق ته ونه رسېدو، خو د دې يادونه مې وکړه چې هر چا هر چېرته په هره لويه او وړه غونډه کې تورې او لاپې وهلې وي او بې ځايه ژمنې يې کړې وي، په همغه شان يوه غونډه کې به يې بايد بيا يادونه وشي چې دغو خلکو خپله ژمنه پوره نه کړای شوه. د عبدالله ارين ورور محفل کې که څه هم نورې خبرې هم وې، خو يوه درنه برخه يې خلي رانغاړله. څو ورځې وروسته ايوبی صيب بيا دوبی ته لاړ، خو د ساختماني شرکت مسول انجنير رحمت الله ځلاند پسې تعقيبوه، هغه راته بله ورځ زنگ ووايه چې له ايوبی څخه مې (سل زره) افغانی ترلاسه کړې، پر همغه ورځ مې د خپل يادښت په کتابچه وليکلې، همغه مهال مې پر ډالرو محاسبه کړې (يونيم زر) ډالره شول او د پخوانيو پيسو په گډون چې قراردادي ته ورکړل شوې وې او دا مهال ټولې (يوولس نيم زره) ډالره کېدل، له هغو پيسو سره مې د يادښت په کتابچه کې وليکلې. څه موده نوره هم تېره شوه نور نو يو ځل بيا د خلي د اصلي مدعيانو، احمدزي صيب، اصولي صيب، ايوبی صيب او نورو په لټه کې شوم، څومره زنگونه چې وهو د چا تېلفون ځواب نه ورکوي، احمدزي صيب ته مې بې حده زيات زنگونه ووهل، خو

هېڅ ځواب مې ترلاسه نه کړ. د خلي کارونه څه موده د پيسو نشتوالي له امله پر تپه ودرېدل، داسې يو مهال راورسېد چې د عوامو په اصطلاح د پولې ټک ته کېناستو، حيران وو چې څه وکړو. قراردادي د (ساختماني شرکت مسول) هم هر چاته ځان په ټلېفونونو ستړی کړی و، خوله هېچا څخه يې مثبت ځواب نه و ترلاسه کړی، نو يوازې زه ورته پاتې وم، هغه ته چې به هر څومره قهر ورغی، نو يو ځل به يې د ټلېفون له لارې ماته زړه خالي کاوه، ټلوېزيون ته به هم وخت پر وخت راته. ما ورته وويل يو ځل به گلاب منگل سره هم وگورو، هغه د خلي د ډبرې د ايسنودلو په غونډه کې د خلکو په خبرونې کې ښه مرسته کړې وه، هغه مهال گلاب منگل د سرحدونو او قبایلو چارو وزير و او دا مهال د ننگرهار والي دی. منگل صيب ماته ويلي وو لومړی به هغو خلکو ته انتظار وکړو چې په پرانيستې غونډه کې يې لاپې شاپې وهلې، که هغوی څه ونه کړل بيا به مور گورو او خپله هڅه به کوو. گلاب منگل نو مور ته د يو ښه هيله من ريزرف ځواک په توگه پاتې و. د خلي کارونه پر تپه ولاړ وو، ما يو دوو کسانو ته په پټه هم دنده سپارلې وه چې هر وخت د خلي پر شاوخوا راڅرخي، په اصطلاح گزمه کوئ، يوه ورځ يوه ماته راپور راوړ چې نه يوازې پر خلي کار بند دی، بلکې د شنې پردې شاته کله کله پوډريان هم راځي او ځان پټوي، دې خبرې سره ډېر خفه شوم، انجنير ځلانده ته مې وويل، وروړه پيره دار دې بايد ډېر متوجه وي، هغه وويل زمور کاري وسايل يې هم پټ کړي دي. زمور له مشکلاتو سره سره له گلاب منگل سره زمور ملاقات ونه شو، خو د ټلېفون له لارې مې تر لسو څلو زيات هغه ته يادونه کړې ده. اقتصادي مشکلات همداسې پر خپل ځای پاتې وو چې يو دوست راسره په تماس کې شو، ويې ويل چې د خلي په رابطه له کندهار څخه د جنرال عبدالرازق پيغام لري، په ژوندون ټلوېزيون کې مې ورسره د ملاقات وخت وټاکه، دوه ساعته وروسته له نورو ملگرو سره راورسېدل. د جنرال عبدالرازق سلامونه يې هم راورسول او د خلي لپاره يې د هغه (شل زره) ډالره نقدي مرسته هم راکړه او دا يې هم وويل

چې جنرال صيب وويل دا مرسته به مستقيماً يون صيب ته رسوي او درېيم شخص ته به يې نه ورکوي، نو دادی د هغه مرسته مواتسو ته در تسليم کړه، ما هغوی ته وويل راځئ دا مرسته به مستقيماً تاسو خپله د ساختماني شرکت مسول ته ورسوي او زه به د هغه په مخکې له جنرال صيب څخه مننه وکړم،

جنرال عبدالرازق

هغوی وويل مور نه غواړو د جنرال صيب د مرستې په برکت خپل ځان په رسنيو کې څرگند کړو، مور ته يې چې څه ويلي وو، هغه همدا وو، نور نو ستاسو خپل کار دی. ما پر همغه ورځ انجنير ځلانده ته زنگ ووهه، هغه په گردېز کې و، ما ورته وويل چې کابل ته راشه چې د جنرال صيب عبدالرازق مرسته درته تسليم کړم، هغه وويل دوه ساعته وروسته

دررسېرم. دوه ساعته وروسته هغه هم ځلي ته راوړسېد او زه هم ورغلم، د جنرال صاحب عبدالرازق (شل زره ډالره) مرسته مې ورتسليم کړه او مور دواړو له جنرال رازق څخه مننه وکړه او خبر مو ورته د ژوندون ټلوېزيون پر څپو خپور کړ. په دې ډول د ځلي کار، چې يو څه موده ټکنی شوی و او دا مهال نږدې څلور پنځه مترو لوړوالي ته رسېدلی و، يو ځل بيا له سره پيل شو او په دغه برخه کې راپېښ شوي تشويشونه يو څه رفع شول.

دا مهال انجنير ځلانده وويل: ((که مالي امکانات راته برابر شي، نو زه به په پاتې دريو مياشتو کې د ځلي ساختماني چارې بشپړې کړم.)) ځلي لا لس مترو ته نه و رسېدلی چې يو ځل بيا د پيسو کمښت احساس شو، انجنير ځلانده وويل چې ماته راکړل شوې پيسې تر هغو ډېرې کمې دي چې ما لگولي دي. دا مهال چې مور د ځلي ټول لگښت له (۷۰-۷۵) زرو ډالرو پورې اټکل کړی و، د

ساختماني شرکت تقاضا څه بل ډول راته ښکاره شوه. یو ځل بیا زه د نذیر احمدزي په لټه کې شوم چې له ساختماني شرکت سره کېني، حسابونه ورسره پاک کړي او پاتې پیسې ورته ور ورسوي. هر څومره تېلفونونه چې مې ورته وکړل احمدزي صیب مې گیر نه کړای شو. کله د خارج، کله په داخل کې د جلسې او کله هم د سکرتر له خولې د بېلابېلو پلمو په واسطه ځواب شوم، کله کله خو یې هېڅ ځواب هم نه وایه، د ټولو هغو تېلفونونو شمېر چې ما به احمدزي صیب ته کړي وي، تر (۵۰) څلو زیاتېږي. کله چې تېلفونونو ځواب رانه کړ، نو بیا مسېجونو ته اړم شوم، یوازې یو مسج یې ځواب کړ چې د ولایتي شورا گانو له وکیلانو سره په جلسه کې یم، بېرته درته زنگ وهم، تر هغه وروسته مې بیا ورته تېلفونونه وکړل، خو د یوه ځواب یې هم رانه کړ، بیا مې ورته مسېج وکړ چې کوم داسې کارونه دي چې تر ځلي زیات مهم دي او ته یې دومره مصروف کړی یې چې په دوو میاشتو کې ماته ځواب نه شې راکولای؟ نذیر احمدزي په پای کې زما مسېجونو ته ځواب هم بند کړ.

خدای (ج) خبر دی چې نذیر احمدزي څخه تر دې حده خفه شوم چې ما ویل په ټول عمر کې به بیا ورسره خبرې ونه کړم. زړه کې مې شیطان څو ځله داسې وسوسې واچولې چې افسوس د هغه ملت پر حال چې استازي یې دومره بې تفاوته وي، دا نو داسې یو مهال و چې نذیر احمدزي د خپل وخت او کار

د ولسي جرگې غړی نذیر احمدزی

یوه زیاته برخه د (قومندان زرداد فریادي) ساتنې او مېلمه پالنې ته وقف کړې وه. وکیل صاحب، (قومندان صیب) ته په شپه ورځ کې (۱۲) ساعته وخت درلود خو د پوهنتون یو استاد ته یې په دوو میاشتو کې د یوه مهم ملي

کار لپاره دوه دقیقې وخت نه درلود. دا په داسې حال کې ده چې د کرزي په

حاکمیت کې چې کله هم په ولسي جرگه کې د کوچیانو لپاره څوکي ځانگړې کېدلې، نو یوناما، د انتخاباتو گډ کمېسیون او ان د کرزي صاحب د حکومت کابینې، کوچیانو ته ټولې (پنځه څوکي) په پام کې نیولې وې. خو ما (یون)، ډاکټر عمر زاخېلوال، کاوون کاکړ او ډاکټر اکرم خېلواک بېلابېلې احصایې یا شمېرنې راټولې کړې، د ټولو یادو ارگانونو دروازې مو وروټکولې او دا مو وریاده کړه، چې کوچیان د خپل نفوس له مخې د (پنځه لسو) څوکیو مستحق گڼل کېږي، کله چې دا ټول اسناد یادو ارگانونو ته ورسېدل او کابینه کې هم پرې بحث پیل شو، نو ډاکټر انوارالحق احدي د کوچیانو د حقه حقوقو ملاتړ وکړ او ډاکټر عبدالله عبدالله چې دا مهال د بهرنیو چارو وزیر و مخالفت، په پای کې کابینې یوه منځنۍ لاره غوره کړه، نه پنځه او نه پنځه لس، کوچیانو ته یې (لس څوکي) مختصې کړې. که چېرې کوچیانو اوس پنځه څوکي لرلای او په هغوی کې یوه یا دوه د مېرمنو وای، نو کېدی شي بناغلي نذیر احمدزي ته په کې د وکالت چانس نه وای برابر شوی. احمدزي صیب او د کوچیانو نور وکیلان کېدی شي ان تراوسه پر دې حقیقت خبر نه وي چې په ولسي جرگه کې د کوچیانو د حقه حقوقو (څوکیو په تثبیت کې) چا زیار گاللی دی، خو خیر په هر ترتیب اصلي گيله او خفگان په دې کې وو چې ما له احمدزي صیب څخه کومه شخصي غوښتنه نه لرله او نه زه له ټولنیز، اکاډمیک او سیاسي پلوه په داسې یوه ټیټ موقف کې وم چې د احمدزي صیب لاسنيوي ته اړتیا ولرم. ان په همدې ولسي جرگه کې زما مېرمن (ارین یون) په ملي مسایلو کې تر ډېرو وکیلانو ډېره فعاله او هڅاننده ده او د تحصیل کچه یې هم تر ډېرو لوړه ده (په ادبیاتو کې ماسټري لري)، خو څرنگه چې د نجات څلي موضوع یوه ملي مسله وه او احمدزي صیب یې د بیا جوړونې له اساسي غړو څخه و، نو ځکه خو د کار او مسولیت یوه اساسي برخه ده ته راجع کېدله. کله چې له احمدزي صیب څخه د بیا بیا اړیکو نیولو له پلوه نهیلې شوم، نور مې پر هغه درنه تیره کېښوده او غوښتل مې د نورو اشخاصو په لټه کې شم، یو ځل بیا

گلاب منگل سره په تماس کې شوم، هغه وويل څه شو احمدزی صيب، اصولي صيب، ايوبی صيب او هغه نور وکيلان چې د افتتاح پر ورځ يې د سټيج پر سر هېچا ته اجازه نه ورکوله؟ هغه ته مې له سره د احمدزي صيب داستان تېر کړ او ومې ويل چې اصولي صيب سره هم پر اړيکو ټينگولو بريالی نه شوم. د اصولي صيب دوه ټلېفون نمبرونه ما سره وو، يو بېخي چوپ او دويم کله کله زنگ تېراوه، خو ځواب يې نه راکاوه، رښتيا خبره وه چې اصولي صيب څخه هم يو څه خفه شوم، خو د احمدزي صيب په انډول نه، ځکه اصولي صيب د مالي مرستې په برخه کې له پيله هم ډېرې لاپې نه وې وهلې. انجنير ځلاندهم يو ځل بيا ټولو ته ټلېفونونه کړي وو، خو نتيجه يې صفر وه، ماته يې هم څو ځله ټلېفونونه وکړل، خو ما يې ټلېفونونه ځواب کړي او هر ځل مې ورته ويلي تر څو چې دا ټول خلک پيدا نه کړم، تر هغه پورې موږ غوڅې نتيجه ته نه رسېږو، ځلاندهم څو ځله ماته د گواښې په ژبه وويل چې زه ميديا راغواړم او دا ټول حقيقتونه ورته وایم، ما ورته وويل خير دی اوسېله کوه، دا ډېر شرم دی، مخالفين به وايي چې دوی يو ځلی نه شي جوړولای، نو نور کارونه به څنگه ترسره کړي؟ کله کله به يې وويل چې دا او هغه ټلوېزيون راپسې راغلی و، د شمشاد ټلوېزيون نوم به يې ډېر اخيسته او ويل به يې چې هغوی ډېر اسرار کوي چې دا ځلی ولې نه جوړېږي؟ د ده په وينا چې د هغوی ژورنالېست څو ځله ما پسې راغلی، خو ما ورسره له مرکې ډډه کړې ده، ما وويل ټولو ټلوېزيونونو ته زما نمبر ورکړه، مسؤليت يې پر ما، ته ورته ووايه چې زه يو ساختماني شرکت يم ماته که چا پيسې راکړې کار کوم او که نه وي کار به ولاړ وي، سياسي او نور مسوليت يې ستا پر غاړه نه دی. د شمشاد ټلوېزيون د خبريال په باب بايد ووايم چې هغه اول ما سره مخامخ کړه چې زه يې حاجي صيب فضل کريم پسې ولېږم چې يوه ځانگړې مرکه ورسره وکړي، حاجي صيب فضل کريم ته مې د ځلي په خاطر درې ځله يادونه وکړه، لومړی ځل مې زنگ ووايه، ما ويل چې حاجي صيب کله وخت لرې چې د ځلي په

اړه درسره خبرې کوم، ويې ويل کوم څلی؟ ما وويل د نجات څلی چې تاسو يې پرانيستونکې يا ډېر اېښودنې غونډه کې گډون درلود، ويې ويل په فرصت کې به خبرې وکړو. دويم ځل چې مې زنگ ورته ووايه ما ويل حاجي صيب څلي کې بايد خپله ونډه واخلي، مانا مالي مرسته وکړې، هغه وويل زه خو اوس (دوبی) ته پر لاره يم کله چې راغلم خبرې به وکړو. کله چې راغی، بيا مې

حاجي فضل کریم فضل

ورته زنگ ووايه، ما ويل حاجي صيب څلي کې به مرسته وکړې، زه له نږدې درځم، خبرې به درسره وکړم، هغه رمزي او مالگينه خندا وکړه، څلی، څلی، کوم څلی؟ هغه خو د پکتياوالو دی، د مشرقیوالو يې پرې څه؟ ما وويل حاجي صيب هغه د ټولو پښتنو او ټولو افغانانو دی، يوازې په پکتيا والو پورې اړه نه لري، که په هغوی پورې يې اړه لرلای، نو تاسو او نورو زرگونو افغانانو څه کول

چې په پرانيستونکې غونډه کې مو گډون کاوه او د ستيج پر سر مو وينا کوله؟ حاجي فضل کریم هم د هغو کسانو له جملې څخه و چې هم يې پر ستيج وينا وکړه او هم يې له شمشاد ټلوېزيون څخه په ژوندۍ بڼه د غونډې يوه زياته برخه خپره کړه او هم کله چې غونډه خلاصه شوه، له ژوندون ټلوېزيون او نورو سره يې ځانگړې لنډه مرکه وکړه، د گلانو يو اوږد امبل يې غاړه کې و، عيناً لکه په هند کې چې غټ غټ سبتان ټاکنو ته ولاړ وي او يا هم کوم سبت (خان) کوم لوی محفل ته وينا کوي، يا د کوم لوی پروگرام افتتاح ته راغلی او پلويانو يې ورته د گلانو اوږد امبل پر غاړه ځړولی وي. د حاجي صيب له رمزي خندا څخه ماته پته ولگېده چې نه د مرستې لېوالتيا لري او نه هم غواړي ما سره په دې برخه کې ځانگړی ملاقات وکړي، نو پر ده مې هم درنه تيره کېښوده، کله

چې يې ماته د ژورنالېست د ټينگار مسئله ياده شوه ما ويل چې دی دې د ټلوېزيون مسول شخص راوړي چې زه يې د حقيقت سرچينې ته بوخم. غالباً چې د شمشاد ټلوېزيون په شمول د نورو ټلوېزيونونو خبريالانو به د خلي په باب د معلوماتو پر خپرولو هغومره ټينگار نه وي کړی، لکه د ساختماني شرکت خاوند چې دعوه لرله او ده غوښتل د رسنيو له لارې پر مور فشار زيات شي چې ده ته ژر پيسې په لاس ورشي. کله کله به يې د فيسبوکي خبرونو گواښونه هم کول او کله کله به يې يو لنډ پوست هم پورته کړ. يوه ورځ يې راته يو ډېر تريخ اخطار راکړ او ويې ويل: ((يون صيب! که دا خلک ماته پيسې رانه کړي، نو زه سکواتر راغواړم، ميډيا هم راغواړم، دا خلی نړوم، پرېرده چې زما پيسې هم په کې لارې شي، خو دوی ته خپل زور نيمم.)) ما ورته وويل: ((پام چې دا کار ونه کړې، په شرمو به وشرمېرو.)) ما انجنير ځلاند ته بار بار ويلي چې دا مسئله به په هېڅ ډول رسنيزه کوو نه، ځکه يو وخت به پيسې پيدا شي، خو د رسنيو تورونه او پېغورونه به هماغسې پاتې شي. ده هم تر ډېره وخته زما پر نصيحت عمل وکړ او خبره ډېره رسنيو ته ونه وته، خو د پيسو د کمښت او بيا بيا غوښتنې مسئله لا هماغسې جاري وه.

د څلي د بيا جوړونې لپاره ليكلی تړون

د (۱۳۹۶ل) کال د وري يا حمل پر (۲۰) نېټه زه جلال اباد ته تللی وم او زړه مې و چې لومړی (ښوې ولسوالۍ) او بيا له هغه ځايه (کونړ) ته سفر وکړم، شپه مې له (سنگر مومند) سره وه، سنگر د ملي تحريک غړی دی، څو تنه نور ملگري هم راغلل، د شپې تر (۱۲) بجو مو ادبي او سياسي بنډار وکړ، هغوی پر خپله مخه لاړل او ما په ځانگړې خونه کې د خوب لپاره تياری ونيو. بالښت مې سر لاندې کېښود، يو ځل بيا د څلي په فکر کې ډوب شوم، يو ساعت چورت مې وواهه، خوب رانغی، بېرته مې گروپ روښانه کړ، ما ويل هسې نه چې د دې ساختمانې شرکت مسول پر دې څلي څه ونه کړي، نو ځان سره مې يو احتمالي او فرضي لېست جوړ کړ چې کله هم بېرته له سفره کابل ته ستون شم، نو لومړی به دې يو يو شخص ته زنگ وهم، کور ته به ورپسې ورځم او د څلي مسله به يو طرفه کوم. په دې لست کې دغه لاندې کسان شامل وو:

((گلاب منگل، انوارالحق احدي، عبدالرشيد ايوبي، همايون همايون، راضيه منگل، حميد الله خيبر، اصغرخېل منگل، حاجي فضل کريم فضل، مشرقي شورا، کمال ناصر اصولي، شېر علي خان شېر، ضياء الحق امرخېل،

حميد الله فاروقي، ډاکټر زلمي احمدزی، بيدار ځاځي، قدرت الله سهاک، احسان الله کاموال، حلیم فدايي، حیات الله حیات، نبي مصداق، حکم خان حبیبی، غلام نبي فراهي، کلیمزی وردگ، ډاکټر فاروق وردگ، مولوي تره خېل محمدي، حاجي نوروزخان، عمر ننگیالی، امیر خان یار، نادر خان کتوازی، زمړک پادخوايي، صمد ځاځي، قیوم کوچی او خپله زه (یون)). دې هر یو ته مې یو احتمالي رقم په پام کې ونیو، ما ویل سر له سبا به دا لست تعقیوم او کوم مقدار چې ما هر یو ته په نظر کې نیولی و، که ترې حاصل شوی وای نو تر (۹۵-۱۰۰ زرو ډالرو) پورې رسېدل. د دې خیالي او احتمالي لست تر اکمال وروسته هم چندانې خوب راغی. یوازې د سهار تر لمانځه وروسته مې یوه شپه خوب وکړ، ټوله شپه راباندې نارامه تېره شوه. زړه کې مې وسوسه وه، هسې نه چې قراردادي خپل گواښونه عملي کړي، یا رسنی راوغواړي او یا د ځلي پر نړولو لاس پورې کړي، ځکه چې څو ځله یې ماته د دې خبرو گواښنه کړې وه. سهار (۹) بجې شاوخوا له جلال اباده د کونړ پر لوري رهي شوم، زړه مې و، یوه شپه هلته تېره کړم او سهار بیرته جلال اباد او بیا کابل ته راشم، ښېوې ولسوالۍ ته لا رسېدلې نه وم چې له کابله د (بهترین پکتیاوال) زنگ راغی، ماته یې وویل استاده چېرته یې؟ ما وویل جلال اباد کې، ویې ویل له ځلي څخه خبر نه شوې؟ ما ویل نه، څه خبره شوې ده؟ دې سره مې زړه کې وسوسه زیاته شوه، ویې ویل بېگانه ماښام هغه قراردادي دی که څه بلا ده، ځلانده ورته وایي که څه ورته وایي، هغه سکواتر راوستی و، غوښتل یې ځلی ونړوي، ما وویل: ((له ځلي سره نو د هغه څه کار دی، هغه خو یوازې قراردادي دی)) پکتیاوال وویل: ((هغه وایي چې ماته څوک د ځلي پیسې نه راکوي، نو ځکه یې زه پڼگوم)). ما وویل: ((هغه ته خو مور پیسې ورکړي او څه یې چې پاتې هغه ورکوو، د ده پیسې خو خوړل کېږي نه، دا چې مشران نه شته پیدا به شي، ځلی خو د ده شخصي نه دی او بل تر اوسه چې جوړ شوی هم دی، د ده په پیسو خو نه دی جوړ شوی، که د ده په کې څه پیسې مصرف شوي وي، هغه

طبعاً اصول دي، چې هېڅ قراردادي ته څوک ټولې پيسې په يو ځايي ډول نه ورکوي او ده ته خو موږ تر اوسه نږدې (پنځه دېرش زره) ډالر وررسولي دي.))
 بهترين پکتياوال وويل چې موږ ټولو ورته وويل، خو دی ډېر شله و، د ځلي د پیک ځينې برخې يې هم په سکواتر کنډو کنډو کړې، خو بيا د سيمې ټول ځوانان راټول شول او دی يې د ځلي نورې وړانوي ته پرېښود، پکتياوال وويل، ما بېگه ما بنام ناوخته تاته ډېر زنگونه ووهل، ستاسو ټلېفون گل و، نو ځکه مې اوس يو ځل بيا درته ټلېفون وکړ، اوس ښه شو، ټلېفون دې رخ شو، بهترين پکتياوال د ملي تحريک غړی او د پکتيا د ډېرو ښو ځوانانو له جملې څخه دی، هغه چې ما سره ټلېفون کې خبرې کولې، نو ډېر ژرغونی او خواشینی و، ماته يې وويل: ((استاده هر څنگه چې کېږي د دې ځلي غم وخورئ، والله چې شرمېرو زياتي.)) ما خپل ډرېور ته وويل، راوگرځه مخ په

بهترين پکتياوال

کابل، ډرېور او ساتونکو وويل: څه خبره ده، ما ويل خيريت دی، د نجات ځلي کې يو څه مشکل دی، بېرته بايد کابل ته لاړ شو. کله چې موټر بېرته د جلال اباد پر لوري خپل مسير برابر کړ، نو قراردادي (انجنير ځلاندي) ته مې زنگ وواهه، ما ويل څه خبره ده وروره په ځلي کې؟ ده وويل: ((ماته څوک پيسې نه راکوي، زه خو څه لېونی نه يم چې ځلي به جوړوم، ما

بېگه پنگوه، خپلو پيسو نه هم په کې تېروم، ميلويا مې هم راغوښتله...)) ما ورته وويل: ((دا ستا شخصي ځلی دی چې ته به يې پنگوې؟ تا خو د کار په مقابل کې پيسې اخيستې دي، وړيا خو دې کار نه دی کړی؟)) ده وويل: ((تاسو چې ماته کومې پيسې راکړي، ما څو چنده د هغو لگولي، راشئ ما سره

حساب وکړئ..)) ما وويل: ((ستا چې کومې پيسې پاتې دي، هغه حساب به درکړو او ته چې دا څلي پنگوې، هغو خلکو چې په کې پيسې ورکړي د هغوی ځواب به څوک وايي، تاوان به يې څوک ورکوي؟ بل دا خو د ټول ملت گډ افتخار دی، د چا شخصي نه دی او نه ستا شخصي دی چې سکواتر دې ورپسې راوستی، د ده پنگول خو د ملت د وياړونو پنگول دي.)) هغه ماته وويل: ((پر پر مه غبرېره، ستا هم شخصي نه دی، زه خو يې دغسې کوم که څوک نر وي، رادې شي او دلته دې ودرېږي چې زه ورسره څه کوم؟)) ما وويل: ((گوره خوله دې سمه خوځوه، زه دوه بجې دررسېږم او راساً څلي ته درځم، که ته نر وي ته هم راشه او سکواتر دې هم راوله چې زه بيا تا سره څه کوم؟)) ده وويل: ((که ته نر يې او د نر زوی يې نو راشه بيا به گورو)) خبرې ډېرې ترخې شوې. بهسودو ولسوالی ته چې راوړسېدو، د ننگرهار والي (گلاب منگل) ته مې زنگ ووايه، ما وويل عاجل کار مې درسره دی، د پنځه دقيقو لپاره دې گورم او بيا عاجل کابل ته ځم، هغه وويل: چېرته يې؟ ما وويل جلال اباد کې، هغه وويل: (۱۲)

بجو ته راشه زموږ جلسه به هم خلاصه وي، سره وبه گورو، سکرتر يې امنيتي چک پوستونو ته ويلي وو، لس کم دولس بجې ورسېدم، دا داستان مې ټول ورته تېر کړ، گلاب منگل ډېر خفه شو، سکرتر ته يې وويل، عاجل لاړ شه له صرافه يې اخلي که له بل چا، عاجل ماته لس زره ډالر پيدا

محمد گلاب منگل

کړئ! زه هم ډېر خفه وم او گلاب منگل هم ډېر خفه شو، ماته يې وويل د ټيکه دار يا قراردادي نمبر درسره شته، څوک دی؟ د کوم ځای دی؟ ما وويل

(انجنير ځلانډ) نومېږي، د پکتيا دى، ده وويل: د پکتيا دى؟ ورمېر دې د ده مات شي. تېلېفون يې ورته وکړ، په نرمه لهجه يې ورته وويل، وه انجنير صيب دا ولې داسې کوي؟ هغه وويل: ماته څوک پيسې نه راکوي، نو ده وويل چې پيسې نه درکوي بيا خلک داسې کوي او يون صيب سره دې بيا داسې وضع کړې؟ اول خو دا خبره سمه ده چې دا منار د ټولو افغانانو وياړ دى، خو ډېر وياړ يې بيا مور او تاسو پکتياوالو او جنوبي والو ته منسوب دى، نو يو څوک چې بيا له مشرقي او لغمان څخه راځي او تا سره په دې کار کې دومره منډې رامنډې وهي، نو بيا مور ورسره داسې چلند وکړو؟ خداى حاضر دى چې يون صيب تر اوسه پورې ماته تر لسو زيات د دې ځلي يادونه کړې، همداسې هر پښتون او هر افغان پسې تللى، ستا چلند ماته مناسب ښکاره نه شو، اوس داسې وکړه چې زه يون صيب ته لس زره ډالر ورکوم، که نور هېچا درنه کړل، زه په هر ترتيب چې وي دا پيسې پيدا کوم. خپل کور درته خرڅوم خو دا پيسې پوره کوم. ته نور جنجال مه جوړوه، پنځه لس شل دقيقې وروسته يې يو سکرتر لس زره ډالره راوړل او ما ورڅخه رخصت واخيست، ډرېور ته مې وويل: د کابل پر لوري حرکت کوه، څومره چې ژر تللاى شي حرکت کوه. کابل ته دوه نيمې بجې ورسېدو، خپل دفتر ته چې ورسېدو، نو اودس مې وکړ پر سر مې هم اوبه تېرې کړې، لږه دمه مې وکړه، بيا مې دوه ساتونکو او يو تن امنيتي مسول ته وويل: ځان تيار کړئ چې څو ځلي ته! دې وخت کې زنگ راغى، يو تن ځان معرفي کړ، د جنوبي د قومونو د يووالي شورا څخه يو، ويې ويل که دفتر کې ياست، مور او انجنير ځلانډ درځو، ما ويل راشئ! څه کم څلور بجې به وې چې راغلل، نېک محمد ولسمل، څو تنه نور سپين ږيري او انجنير ځلانډ ورسره وو. دوى وويل دغسې ستاسو او د انجنير ځلانډ تر منځ څه کشيدگي او خفگان رامنځته شوى، مور غواړو دا ستونزه حل شي او دا خفگان زيات نه شي، نو ځکه مور دلته راغلو که کومه خبره تروه ترخه تېره شوې وي، چې له هغو څخه تېر شو او ټول د ورونو په څېر د دې منار په جوړونه کې

برخه واخلو، تاسو رشتيا هم په دې برخه کې ډېرې منډې ترېرې کړې، خدای دې اجر و نه درکړي. بيا انجنير ځلانده هم يوه سسته غونډې بڼه وغوښته، ما وويل زه له (ځلانده) څخه خفه يم، دا څلي نه زما شخصي دی، نه د ده دی، بايد د وړانولو هڅه يې نه وای کړې، په دې ترېرې ډېر خفه يم، خير ماته چې يې کوم ترخه الفاظ کارولي، هغه د دې څلي په خاطر زه زغمم، که نه داسې هم نه ده چې مور په هره مسله کې هر چاته جواز ورکړو چې هر ډول الفاظ وکاروي. ځلانده وويل: زما هدف دا و چې د خلکو او مشرانو پام دې څلي ته راواړوم چې ماته زما پيسې ترلاسه شي، نور مې د څلي د وړانولو هدف نه و، اوس چې مې دا کار وکړ، وگوره ټول جدي شول. ما ويل که دا خبره رسنيو ته وتلې وای او مور خو خپل خپل مخالفين هم لرو بيا به نو نور څه کېدل؟ ما دې بناغلو سپين بړيو ته وويل چې خبره نوره له شف شف څخه ووتله، د الفاظو حرمت هم ورځ تر بلې ختمېږي، قراردادي د ډېرو پيسو دعوه کوي او هغه انجنير چې ساختماني نقشه يې جوړه کړې، هغه وايي دومره پيسې نه کېږي، انجنير ځلانده ته مې وويل چې ستاسو اټکل څو دی؟ هغه وويل: (يو لک او لس زره ډالره) شاوخوا، ما وويل انجنير خو د (۷۰-۷۵) زرو ډالرو شاوخوا پورې اټکل کړی و، دا توپير نو څوک جبيره کوي؟ ځلانده وويل، (انجنير دلاور) هسې هوايي برابرد کړی، کار يې کتلاي نه دی، زه عملاً کار کوم، هېڅوک يې په دې نرخ نه کوي، ما پر دې وخت دې مشرانو ته وويل: تاسې خو پوهېږئ،

نذير احمدزی، رشيد ايوبی او نور هغه مشران چې د څلي د جوړېدو پر ورځ او يا هم تر هغه دمخه يې تر ټولو زياتې ژمنې کړې وې او دا قرارداد هم په شفاهي ډول هلته (پکټين ساختماني شرکت) ته ورکړل شوی، تاسې لار شئ، د لويې پکټيا، لوی ننگرهار او لوی کندهار له همغو مشرانو سره کېنئ، خوښه يې پر همدې نرخ يې همدې شرکت ته ورکوي، ارزانه کوي يې، قيمته کوي يې، بل شرکت ته يې ورکوي، تر دې دمه د شوي کار په مقابل کې د دې

شرکت حسابونه پاکوي او بيا يې بل ته ورکوي او يا يې همدغه ته ورکوي، په ليکلي يا گړني ډول يې ورکوي، تاسو د پکتيا مشران ياست، تاسې خپله فيصله وکړئ، زه يو فرهنگي سړی يم، نه انجنير يم، نه تېکدار، نه د ساختماني شرکت انجنير او نه مې هم سر پر دې موضوع خلاصبري، زه به له منځه ووځم، تر اوسه چې څه پيسې ما له چا اخيستي او انجنير ځلانده ته مې ورکړي، د هغو به حساب او کتاب ورکړم او نور به له منځه ووځم، هغه د چا خبره (ورغستلی له منځه وتلی).

دا مهال دوی ټولو وويل: نه هېڅ امکان نه لري، تاسو له بيله په دې کار کې شريک وئ، بايد تر پايه يې ورسوئ، ځلانده زياته کړه، نور خلک مور چپرته پيدا کولای شو، که پيدا کولای مو شوای، نو بيا ولې تاته راتلو، د انجنير ځلانده خبرې، له ماسره د هغه د تېرو ترخو الفاظو د تبادلې له امله پر ما بڼې نه لگېدې، خو څرنگه چې يوه ملي موضوع وه او همدلته په خپل منځ کې پاتې کېدله، نو د دا ډول خبرو زغم ته مې ځان تياروه، تردې مخکې هم د څو مياشتو په بهير کې کله چې به د ځلي شاوخوا د موټرو گڼه گڼه شوه او لاره به يو مهال بنده شوه، يو چا به زنگ ووايه، يون صيب يې؟ هو! مهرباني وکړه، څنگه شو ځلی دې؟ ما به ويل: جوړېږي، څه وخت جوړېږي؟ هره ورځ دلته لاره بنده وي، سره له دې چې د ځلي جوړښت نه يوازې لاره بنده کړې نه وه، بلکې اسانتياوې يې هم رامنځته کړې وې، خو بيا هم عوامو داسې فکر کاوه چې د لارې هر ډول بندښت په ځلي پورې تړلی دی، ځينو به تېلفون کې ويل، يو ځلی نه شی جوړولای، خبرې مو اسمان غورځوي، هره ورځ ټلوپزيون کې پر غږېږئ! يوه ورځ يوه زنگ ووايه، سلام احترام نه و، وه وروره! څه وخت يې جوړوئ؟ دا ځلی ملی مو؟ مور خو مو نور تر سپر مو راوستو، زه هم لږ په فکر کې شوم، ما ويل وروره ستاسو معنوي او مالي مرستې ته معطل دی، کله چې هغه راورسېده، ژر به جوړ شي، نور يې خبرې ونه کړې او تېلفون يې بند کړ. داسې ډېر زنگونه راتلل، البته د دعاگانو او ملاتړ زنگونه هم بشمېره وو،

خو د غندنې او پېغور هغه هم په کې وو. ما د پکتيا سپين رېرو او مخورو ته وويل، د دې په خاطر چې مسله نوره له دغسې يو ناقانوني حالته راووخې، ښه به وي چې مور له ساختماني شرکت سره يو ليکلی تړون ولرو، په دې تړون کې به د دواړو خواوو مکلفيتونه او وځايې څرگند وي. زمان او مکان به په کې قيد وي. زه به د څلي د جوړونکو په استازي، حاضر دي که غايب، شته که نه شته، پيسې ورکوي که نه، لوی دي که واړه، ژمن دي که ناژمن، د هغوی په استازي تړون لاسليک کړم. دا چې هغوی پيسې ورکوي که نه؟ زه يې له ځمکې کوم که له اسمانه، ځان خرڅوم که خپل کور او ځمکه، زه ساختماني شرکت ته مکلفيت لرم، زه د څلي د خاوند په توگه تړون لاسليک کوم، نه د يوه درېيم گړي په توگه، په مقابل کې انجنير ځلاند دې د خپل ساختماني شرکت په استازي تړون لاسليک کړي، د يوه قراردادي يا تېکه دار په توگه، نه د څلي يا د دې ودانۍ د مالک په توگه او که چېرې قراردادي هم د قراردادي په توگه وي او هم د مالک په توگه نو بيا خو بايد پيسې هم خپله پيدا کړي او بل چا سره قرارداد ته څه اړتيا ده؟ په دې برخه کې نور بحث هم وشو، خو انجنير ځلاند په دې خوشاله و چې مدعي يې معلوم شي او دی له سرگردانۍ خلاص شي او ما هم په دې خاطر يو غټ مسوليت ته اوږه ورکړه چې نورې ټولې لارې بندې وې، څلي مو بايد جوړ کړي او دافشار مو بايد زغملای وای، هغه هم په داسې يو حالت کې چې هېچا هم مسوليت اخيستلو ته زړه نه ښه کاوه او نه د مالي امکاناتو د پيدا کېدو څرگند څرک لگېده. ما انجنير ځلاند ته وويل چې زه ستا د ټولو پيسو ذمه وار یم، ته نور د هېچا دروازه مه ټکوه، زه پوهېرم او ته، ته پوهېرې او زه، خو يو شرط همدا اوس لرم چې تاسو چې کوم قيمت وايئ، په هېڅ وجه د دې منلو ته تيار نه یم، دا نرخونه له اسمان سره خبرې کوي. سبا سهار به همدا مشران هم راشي، انجنير دلاور توتاخېل هم، چې د دې څلي ساختماني نقشه يې جوړه کړې او ټول لگښتونه يې سنجولي دي. ټولو موافقه وکړه، مازيگر

مې انجنير صيب دلاور ته زنگ وواهه، ما ويل سبا ضرور راشه او بل هغه نقشه او سنجش چې تاسو كړې و او انجنير ځلانده ته مو وركړې، هغه هم درسره شته

انجنير رحمت الله ځلانده

كه نه؟ كه هغه هم ځان سره راوړې ښه به وي، ما وويل د نقشې سافټ كاپي او خپل كمپيوټر دې هم ځان سره راوړه، انجنير دلاور چې يو پاك او مسلكي سړى دى او د اوبو بربننا وزارت كې د لغمان د بربننا د يوې سترې پروژې مسول هم دى، ماته يې وويل: هېڅ تشويش مه كوه، هر څه راسره دي، سبا سل په سلو كې درځم،

سهار (۹) بجې به وې چې ټول ژوندون ټلوېزيون ته راغلل، د (۱۳۹۶ل) كال د (وري) (۲۲) مه نېټه وه، ټول سره كېناستو، ما وويل لومړى دې دواړه انجنيران خپلو منځو كې حساب وكړي، بيا دې مور ته نتيجه ووايي، ما نو د شپې ناوخته د تړون يا قرارداد يوه ابتدايي خاكه هم تياره كړې وه چې كه چېرې دوى توافق ته سره ورسېږي، چې هغه پخه او لاسليك كړو. د انجنير دلاور او ځلانده په قيمتونو كې يوه متر مكعب كې (۵۰) ډالره توپير ليدل كېده، انجنير دلاور ورته وويل: همدا اوس چې مور تاته كوم قيمت دركړى، دا د بازار له نرخه شل فيصده لوړ دى. زه په هېڅ وجه حاضر نه يم چې دا قيمت نور لوړ شي، زه خو لا وایم چې دا قيمت دې لس فيصده نور هم ټيټ شي، بيا هم ته په كې لس فيصده گټه كوي، ډېره گټه مه كوه، دا قيمت مې د(اى، او، ام) او نړيوالو شركتونو په نرخ دركړى، ظلم مه كوه، خو انجنير ځلانده يې يوه خبره هم ونه منله، ويې ويل چې دې كې زه تاوان كوم، له گټې يې تېر خو تاوان مه رارسوه. انجنير دلاور ورته وويل، كه هر څو روپۍ دې تاوان وكړ، زه دې ذمه وار يم، كه خط غواړې، خط دركوم، خو مه كوه، دومره جگ مه ځه، تر غرمې پورې دوى وډزوله، خو كومې نتيجه ته سره ونه رسېدل، خبره ډېره سره ترخه شوه،

نه انجنير دلاور خپل نرخ پورته کړ او نه هم ځلانده خپل نرخه راکښته شو. د ځلانده جگ قيمت ټول (110000) ډالره شاوخوا و او د انجنير دلاور لوړ نرخ

انجنير دلاور توتاخېل

(۷۵) زره ډالره وو، پوره توپير په کې ښکارېده، غونډه ترخه او بې نتيجه پايته ورسېده. د غونډې په پای کې ما سپينږيرو ته وويل: ((د دې لپاره چې يوې دويمې لارې ته نږدې شو، نو ښه به وي چې سبا ته يو ځل بيا غونډه وکړو. سباني غونډې ته دې خیر انجنير صيب دلاور نه راځي، ځکه دی له ځلانده سره توافق ته نه رسېږي او د ځلانده صيب نرخ هم ډېر لوړ دی، دا هم انصاف نه

دی. نو ښه لاره به دا وي چې سبا ته انجنير ځلانده هم يو مسلکي انجنير او يو ټپکه دار راوولي او زه به هم يو څيرک انجنير او عملي ټپکه دار راپيدا کړم، زه، ځلانده او تاسې مشران به ورسره نه کېنو، هغوی به دا دواړه نرخونه ټول سره پرتله کړي، د حل لپاره به خپل نظر مور ته وړاندې کړي، که معقول و، وبه يې منو او که نه بلې ورځې ته به يې پرېږدو)) ټولو وويل: بېخي سمه ده، پر همدې پرېکړه وشوه.

د حمل (۲۳)مه سهار لس بجې مو په ژوندون ټلوېزيون کې د غونډې ياناستې ژمنه وکړه، يوه ورځ مخکې مازيگر مې انجنير دلاور ته زنگ وواژه چې تاسو خفه نه شئ، انجنير ځلانده سره ستاسو واټن زيات و، ستا د زړه درد زه احساسوم، له يوې خوا پيسې نه شته، له بلې خوا قيمت دومره پورته لار شې، دا به څوک پوره کوي او بله خبره دا چې خلک به څه وايي چې دومره لوړ قيمت حتماً خپله ورسره شريک ياست، همغه کانه به وشي چې هندو ستړی خدای ناراضه! انجنير دلاور چې يو ډېر پاک انسان او د دې هېواد يو رښتینی بچي

دی، ماته وویل: یون صیب! والله په بالله په سمت الله دا نرخ چې ما ورته ویلی، دې کې هم دی ډېره گټه کوي، خو دی دومره حریص دی چې ټولې پنځه گوتې په خولې منډي، ما ورته وویل چې ولې ظالمه! دومره ظلم مه کوه،

انجنیر محمد سالم

ده ویل چې ته یې څه کوي د پښتنو پیسې دي، ټول پښتانه یې جوړوي، پرېږده چې ماته راشي. نو اوس تاته وایم پام کوه چې تر دې نرخه ورته پورته نه شي، په ټول افغانستان کې تر دې لوړ نرخ نه شته. ما ویل ښه نظر دی، کونښن به وکړو. سهار (۹) بجې مې (انجنیر سالم) ته چې زما خپلوان او له کوچنیوالي زما

ملگری دی او اوس په ټولگټو وزارت کې یو لایق او فعال انجنیر دی، زنگ ووايه. ما ویل عاجل مې په کار یې وخت لرې؟ هغه وویل: ولې نه، ما ویل (لس) بجې ژوندون ته راشه، ټېکه دار نجیب الله ته مې هم زنگ ووايه، د هغه تېلفون کار ونه کړ، نجیب ټېکه دار بیا هغه څوک دی چې د ژوندون تېلوېزیون ودانۍ یې جوړې کړې دي، د هغه ورور ارشاد ټېکه دار ته مې زنگ ووايه، هغه جلال اباد کې و او ویې ویل نجیب بهر ته تللی دی. په دې ډول بل ټېکه دار په عاجل ډول گوتو ته رانغی، لس بجې وې چې انجنیر صیب سالم دفتر ته راغی، ورپسې د جنوبي قومونو د یووالي شورا مشر (نېک محمد ولسمل) او ورسره څو تنه نور مشران چې نومونه یې اوس زما په حافظه کې نه شته، دفتر ته رانوتل، ورپسې انجنیر ځلانده او یو تن بل چې وروسته یې مور ته معرفي کړ (انجنیر نذیر عظیمي) راغلل. خبرې مو پیل کړې، ما ورته وویل چې له پرونی ژمنې سره سم انجنیر سالم، زما له طرفه او انجنیر عظیمي به د ځلانده له طرفه هغه بلې کوتې ته لاړ شي، د انجنیر دلاور او انجنیر ځلانده دواړو نرخونه به سره پرتله کړي. خدای او رسول ته به مخ او بنده ته به شا کړي، د

انجنير نذير عظيمي

هېچا پلوي به نه کوي، هر څه چې دې دواړو انجنيرانو فيصله وکړه. هغه به ټولو خواوو ته د منلو وړ وي. ټولو همدا وړاندیز ومانه، دا مو هم ورته وويل چې په تېر سنجش کې که کوم شی ضروري يا نا ضروري وي، په هغو کې هم کمی، زياتی او سمون راوړلای شی! دوی دواړه لارل، نږدې يو ساعت سره ناست وو، بېرته راغلل، خپل يادښتونه يې په لاس کې وو.

انجنير ځلانده ته يې وويل، ستاسو نرخونه ډېر لوړ دي، هغوی ورته هر يو د خپلو خپلو پروژو نرخونه او مثالونه ورکړل. خو بيا هم په دې خاطر چې دا څلی دی او تاريخي څلی دی بايد تر ټولو په ښه کيفيت جوړ شي، نو کېدی شي په ځينو برخو کې يو څه تر معمولي نرخ پورته شي، خو هغه نرخ چې تاسو يې غواړئ، هغه ډېر لوړ دی، د انجنير ځلانده او انجنير دلاور په نرخونو کې په يوه متر مکعب کانکرېټ کې پنځوس ډالره توپير و، دوی (۳۰) ډالره د ځلانده له نرخه کم کړل او (۲۰) ډالره يې د دلاور له نرخه ورزيات کړل، يوه ځاه، يو بل دايروي استنادي دېوال او برېښناسونه چې په تېر نالاسليک شوي تړون کې نه وو، هغه يې هم په دې نوي تړون کې زيات کړل، سافټ کاپي يې ځلانده سره په کمپيوټر کې وه، هغه مو په کې اصلاح کړل، متن مو دوه ځله تر چاپ وروسته چک کړ او کله چې باوري شولو، نو بيا مو په پښتو ژبه له ليکل شوي تړون سره ضميمه کړ او په دې ډول يو تړون لاسليک شو، دا تړون په دې ډول دی:

د پکتين ساختماني شرکت او د نجات خلي د جوړوونکو تر منځ تړون

دواړه لوري د تړون مسؤلي خواوې گڼل کېږي او خپل خپل مکلفیتونه لري:

الف- د ساختماني شرکت مکلفیتونه:

۱- ساختماني شرکت مکلف دی چې له تړون سره سم په ورکړل شوې نقشه او اړوند جدول کې چې په مجموعي ډول (۸) مادې لري، ټولې غوښتنې په پام کې ونيسي.

۲- د کار کیفیت په اعلي درجه مراعت او تضمین کړي.

۳- د دې تړون له نېټې سره سم د دوو میاشتو په بهیر کې ټولې ساختماني چارې بشپړې کړي.

۴- ځینې هغه واړه، جزیي او فرعي مسایل چې په تړون کې یې یادونه نه ده راغلې، خو د خلي اړوند ضرورتونه دي، لکه خلي ته د برښنا رسونه او ځینې نور مسایل، هم د تړون یوه برخه وگڼي او هغه عملي کړي.

۵- د خلي تر بشپړېدو او اړوندو مسولینو ته تر تسلیمې پورې د خلي فزیکي امنیت د امنیتي ارگانونو په مرسته خوندي کړي.

ب- د جوړوونکو مکلفیتونه:

۱- جوړوونکي به د کار له تداوم سره سم وخت پر وخت ساختماني شرکت ته پیسې ورکوي.

۲- د کار د کیفیت د تثبیت او څارنې لپاره به خپل څارونکی هیټ ورلېږي.

۳- که چېرې په تړون کې پر لیکل شویو مندرجاتو سربېره پر هغو ساختماني چارو چې د خلي لپاره یې اړتیا احساسېږي، نور لگښت راځي او ساختماني

شرکت هم مخکې تر مخکې د هغوی یادونه کړې وي، د فني هیئت تر تثبیت وروسته به د هغو لگښت پرې کوي.

۴- جوړوونکي لوري مکلف دی چې د خلي د جوړېدو او اکمال په باب د جوړوونکي له خوا د فني هیئت او ساختماني شرکت د تخنیکي ټیم تر گډې فیصلې وروسته د (۲۰) ورځو په بهیر کې د ساختماني چارو پاتې پیسې چې په سلو کې تر (۳۰) سلنې کمې اټکل کېږي، په بشپړ ډول ورکړي او خلی له ساختماني شرکت څخه تسلیم شي.

یادښت: ټول اختلافي مسایل د جوړوونکو او ساختماني شرکت د مسوله خواوو او همدارنگه د ناپېلې تخنیکي، فني او مسلکي هیئت له خوا چې دواړو خواوو ته د منلو وړ وي، حلېږي. د خلي د لاسنه والي، ښکلا او ښې جوړونې په خاطر، نوي نظرونه او یا ضمني زیاتونې، کمونې او وړاندیزونه د دواړو خواوو په توافق ترسره کېږي.

دواړه لوري ژمن دي چې د خلي په چارو کې د نامسوله خلکو د ناسمو نظرونو او لاسوهنو مخه ونیسي. د ننگونو او ستونزو پرمهال یو بل سره اړیکي ټینګ کړي. دا تړون یوازې د خلي ساختماني جوړښت رانغاړي، د خلي ښکلایزه برخه به د یوه ځانگړي تړون له لارې وروسته بشپړېږي.

په درناوي

د خلي د جوړوونکو په استازی د پکتین ساختماني شرکت په استازی

انجنیر ځلانده

پوهاند محمد اسمعیل یون

دستخطی چارو تون

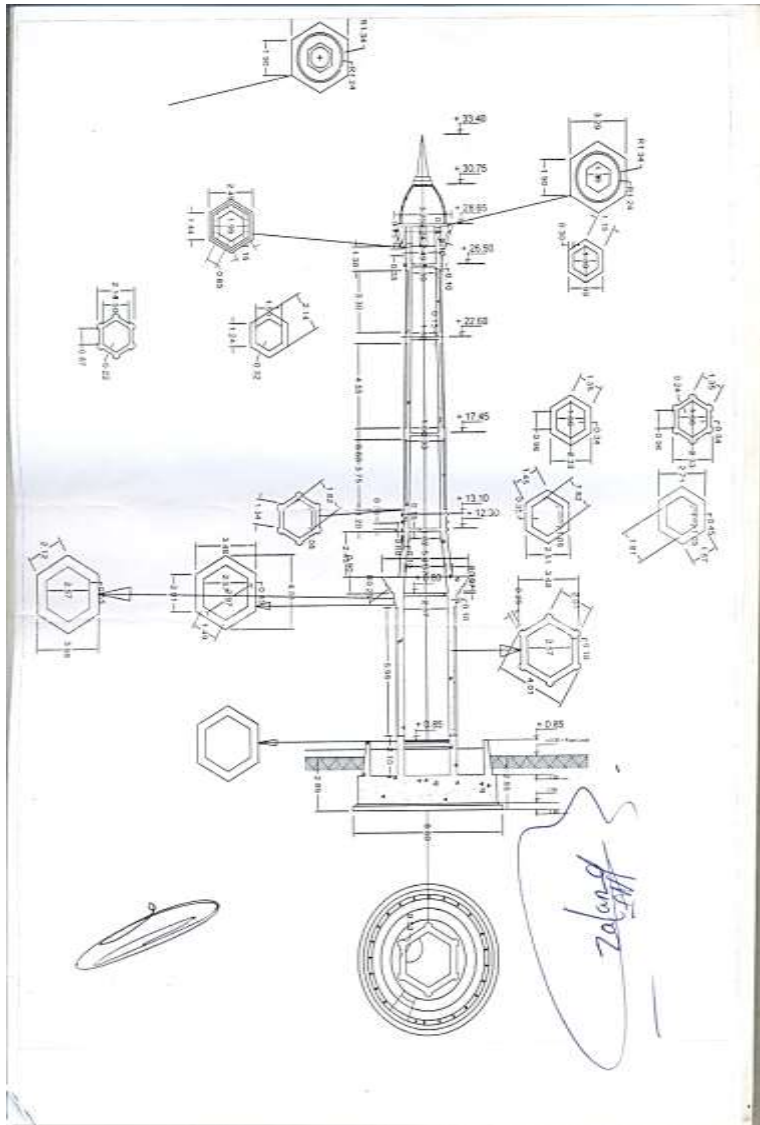
Paktin construction company

Monar Bco

S/No	ACTIVITIES	Unit	Quantity	unit cost	total cost	Remarks
1	Excavation (dry type of soil):					
1.1	PCG under Foundation	m ³	283.6	15	4,252.50	
1.2	Archival cutting & removal from site	m ³	4.0	15	60.00	
1.3	Supply of filling materials, excavation, cutting with all related works	m ³	12.15	140	1,701.00	
1.4	Back fill and compaction soil around of external and internal walls and foundations Supply of filling materials, excavation, cutting, removal of excess materials from site with all related activities. Back fill and compaction soil around of external and internal walls and foundations Supply of filling materials, excavation, cutting, removal of excess materials from site with all related activities. Back fill and compaction soil around of external and internal walls and foundations Supply of filling materials, excavation, cutting, removal of excess materials from site with all related activities.	m ³	115.	15	1,725.00	
1.6	Back fill and compaction soil around of external and internal walls and foundations Supply of filling materials, excavation, cutting, removal of excess materials from site with all related activities. Back fill and compaction soil around of external and internal walls and foundations Supply of filling materials, excavation, cutting, removal of excess materials from site with all related activities. Back fill and compaction soil around of external and internal walls and foundations Supply of filling materials, excavation, cutting, removal of excess materials from site with all related activities.	m ³	25	20	500.00	
1.7	Back fill and compaction soil around of external and internal walls and foundations Supply of filling materials, excavation, cutting, removal of excess materials from site with all related activities. Back fill and compaction soil around of external and internal walls and foundations Supply of filling materials, excavation, cutting, removal of excess materials from site with all related activities. Back fill and compaction soil around of external and internal walls and foundations Supply of filling materials, excavation, cutting, removal of excess materials from site with all related activities.	m ³	25	20	500.00	
2	CONCRETE WORKS					
2.1	Reinforced concrete for foundations, columns, beams, slabs, stairs, concrete curing with all related activities. Reinforced concrete for foundations, columns, beams, slabs, stairs, concrete curing with all related activities. Reinforced concrete for foundations, columns, beams, slabs, stairs, concrete curing with all related activities. Reinforced concrete for foundations, columns, beams, slabs, stairs, concrete curing with all related activities.	m ³	138.6	220	30,492.00	
2.2	Concrete reinforcement, slabs, stairs, concrete curing with all related activities. Concrete reinforcement, slabs, stairs, concrete curing with all related activities. Concrete reinforcement, slabs, stairs, concrete curing with all related activities. Concrete reinforcement, slabs, stairs, concrete curing with all related activities.	m ³	20	230	4,600.00	
2.3	Concrete reinforcement, slabs, stairs, concrete curing with all related activities. Concrete reinforcement, slabs, stairs, concrete curing with all related activities. Concrete reinforcement, slabs, stairs, concrete curing with all related activities. Concrete reinforcement, slabs, stairs, concrete curing with all related activities.	m ³	58	330	19,140.00	
3	Metal works	Mt	28	70	1,960.00	
3.1	Iron	Nt	24	100	2,400.00	
3.2	4 service bolt with 20 cm 20 cm flat neck tension					
4	Electrical works					
4.1	Water Work	LB	1	1600	1,600.00	
5.2	water well with PVC pipes submersible pump (solan 1") PVC conduit	RL	150	20	3,000.00	
6	FINISHING WORKS	M3	11	150	1,650.00	
7	Extra Reinforced concrete for around the corner (20 liter)	M3	20			
8	Extra reinforced concrete for corner (20 liter)					
	TOTAL				\$ 88,500.00	

Zaleng

دا تړون د څلي جوړونکو په استازۍ ما (يون)، د ساختماني شرکت په استازۍ (انجنير څلاند) او د شاهد په توگه د جنوبي قومونو د يووالي شورا مشر (نېک محمد ولسمل) لاسليک کړ، خبره خلاصه شوه، دعا مو وکړه، لس زره ډالر چې ماته گلاب منگل راکړي وو، همغه مې ورتسليم کړل، لاسليک مې ترې

واخيست، بيا د څلي پر لوري لاړو.

خبريال مو هم ځان سره بوت، دا مهال ځينو ليکوالو له هغې جملې څخه (عطاء الله خان حيران) د څلي هغه تصوير چې په سکواتر په ځينو برخو کې کنډو کنډو شوی و، لکه له ونې چې پوټکی واپوې، هم فيسبوک ته پورته کړی و او ليکلي يې وو چې دا د څلي کيسه څنگه شوه؟ زه او انجنير څلاند دواړه څلي

نېک محمد ولسمل

ته لاړو، مرکې مو وکړې چې دهوا د خرابۍ او په نقشه کې د يو څه ادلون بدلون له امله د څلي چارې يو څه ټکنۍ شوې وې، دادی يو ځل بيا پيل شوې او په راتلونکو دوه-درېو مياشتو کې به يې ساختماني چارې بشپړې شي. دې سره د څلي په باب اکثره تشويشونه، وسوسې او ناسم گومانونه ختم شول. کارونه هم روان شول او زه يو ځل بيا د پيسو پيدا کولو په لټه کې شوم. لومړی د هغو کسانو په لټه کې شوم چې د لويې غونډې پر ورځ يې خبرې کړې وې او د زياتې مرستې ژمنه يې کړې وه. حاجي نذير احمدزي څخه مې نوره هيله نه لرله، د حاجي فضل کريم فضل کيسه خو مې وکړه، مشرقي شورا ته مې احوال ورولبړه چې لږ تر لږه (پنځه زره ډالره) مرسته به راتولوی، خو د هو او نه ځواب يې تر ننه رانغی، ضياء الحق امرخېل ته مې وويل چې د څلي لپاره مې له سره تړون وکړ، ټوله کيسه مې ورته بيان کړه، هغه لومړی افسوس څرگند

کړ، بيا يې وويل: څه وکړم څومره بار پر ما اچوې؟ زما اقتصادي حالت خو هم درته معلوم دی، ما وويل تاسو چې يوه افغانی مرسته هم وکړئ، مور ته په زرو افغانیو منظور ده، ته ځکه مرسته وکړه چې ماته پلمه برابره شي، له نورو څخه يې بيا زه په زور او يا رضا اخلم. امرخېل صيب وويل: (يو لک افغانی) ورکړم بس دي؟ ما وويل ستا يو لک په سل لکو منظوري دي، هغه وويل: يو سبا

ضياء الحق امرخېل

وخت راکړه، بل سبا به درورسېږي. امرخېل صيب خپله ژمنه پوره کړه، د ملي ثبات ټولنې غړي (ادم خان سيرت) چې زه ورته (سړی خان ليدلوری) وایم، يوه ورځ ناوخته ماته پيسې راوړې. سم لاسي مې انجنير ځلانده ته ټلېفون وکړ، د (يو نيم زر ډالرو) لاسليک مې ترې واخيست، هغه وخت دا پيسې يو نيم زر ډالره کېدل. له امرخېل صيب

څخه مې مننه وکړه او زړه مې ورته دعا وکړه.

ډاکټر زلمي احمدزي ته مې درې ځله ټلېفون وکړ، ما ويل خپله به هم په کې ونډه واخلي، خو اصلي خبره داده چې (تره) ته به زنگ ووهې چې هغه له مسکو څخه پيسې راوېږي، ځکه د ځلي د غونډې پر ورځ خو اصلي ويناوال دی و، له (تره) څخه مې هدف د جمهور رييس (اشرف غني) تره (قيوم کوچی) دی چې اوس په مسکو کې د افغانستان سفير دی. ډاکټر زلمي احمدزی چې په ډوډۍ ماری او پښتونولي کې نامي دی، خپله مرسته يې نه تائيد او نه هم رد کړه، خو د تره په باب يې وويل: ((هغه ته به زنگ ووهم خو فکر نه کوم چې پيسې ترې بود شي، ځکه په دې سن او سال کې چې څوک وي له پيسو سره ډېره مينه لري، (تره) هم همداسې دی)) تر پایه نه د ډاکټر

زلمي او نه هم د (تره) د مرستې درک ولگېد. حميد الله فاروقي پسې درې ځله پوهنتون ته ورغلم، دوه ځله مې گير ته رانغی، درېيم ځل مې د مورنۍ ژبې د نمانځنې په غونډه کې وليد، د خلې لپاره د مرستې په باب مې ورته وويل، ده وويل: ((بيا به سره کېنو)) څه موده وروسته هغه په يوه انفجار کې تپي شو، بهر ته لاړ او په دې ډول ترې د مرستې هيله پرې شوه. بيدار ځاڅي ته مې څو ځله وويل، يو ځل ژوندون ټلويزيون ته د مرکې لپاره راغلی و، نږدې نيم ساعت ورسره په ټلويزيون کې وگرځېد، لومړی مې د منار په پرانيسته غونډه کې د درجن درجن ډولپچانو د راوستلو له امله مننه ترې وکړه، بيا مې ورته وويل چې دا دويم گام هم پورته کړه او خلې سره ډېره نه يوازې (دوه زره ډالره) مرسته وکړه، هغه وويل: ((والله زه اوس ډېر غريب شوی يم، د يوې روپۍ وس هم نه لرم)) له ده څخه مې هم هيله قطع شوه. حليم فدايي ته، چې دامهال د لوگر والي دی، هغه ته مې هم څو ځله زنگ ووايه، ما ويل خلې سره مرسته وکړه، ځان به يې په خدا تېراوه، ما ورته وويل: داسې خو هم نه کېږي چې خلې به مور جوړوو او ولايتونه به تاسو کوئ، ما وويل دوه زره ډالره مرسته به وکړې، بيا به يې وويل چې دغه پنجشنبه درځم او دا بله پنجشنبه درځم، مرسته راوړم، خو تر دې دمه نه هغه پنجشنبه راغله او نه هم حليم فدايي. حکم خان حبيبي (د خوست والي) ته مې زنگ ووايه او له منار سره د مرستې يادونه مې ورته وکړه، هغه په خدا خدا وويل: ((يون صيب ته زموږ د ټولو مشر يې، ته چې هر څومره بار پر ما کېږدې، پورته کوم يې، خو زه ډېر خوار والي يم، د نورو په شان نه يم چې هر څه يې په لاس کې دي، خو بيا هم خپله ونايه اخلم.)) د کونړي والي (کليمزي صيب) هم ورته ژمنه وکړه، رښتيا خبره داده چې زه دومره په نورو کارونو کې مصروف شوم چې د دوی مرسته مې بيا تعقيب نه کړای شوه او دوی هم داسې سخاوت ونه کړ چې په خپله يې رالېږلې وای. د هلمند والي (حيات الله حيات)، قدرت الله سهاک، احسان الله کاموال، غلام نبي فراهي، عمر ننگيالی، نادر خان کتوازی او ځينې نور راڅخه همداسې پاتې

شول، د همایون همایون پیدا کول مشکل و، زمړک پادخوابي یو ځل وعده خلافي وکړه، غونډه یې جوړه نه کړای شوه، بیا مې ورته ونه ویل. جرمني کې

شهر علي خان شېر

زما یو نږدې دوست (شېر علي خان شېر) ته مې زنگ وواهه چې (اصغر خېل منگل) ته که ووايي چې یو څه مرسته راټوله کړي، هغه ته اصغر خېل منگل منفي ځواب ورکړی و، ویلي یې وو چې زما اقتصاد خراب دی او نور څوک مرسته نه کوي. خپله شېر علي خان شېر چې وخت پر وخت یې له بېلابېلو افغانانو سره مرسته کړې،

خپله مرسته (یو زر یورو) راولېږله او ویې ویل چې دغه مې اوس له وسه پوره وه، ښاغلي غلام محمد کاموال ته چې مخکې یې پنځه سوه ډالره مرسته کړې وه، پنځه سوه ډالر نور راولېږل، احدي صاحب ته مې نامستقیم احوال ورلېږلی و، خو بېرته یې پر احوال پوه نه شوم. نبي مصداق چې اصلاً د پکتیا اوسېدونکی او فعلاً د جمهور رییس د رسنیزو چارو یو مشاور دی او څو ځله یې ماته د دې ځلي یادونه کړې وه او دا یې هم ویلي چې د ده د کورنۍ مشرانو هم د سقاوي اړو دوږو په له منځه وړلو کې نقش لوبولی او د نادر خان له خوا ورته د بهادری سند یا فرمان هم ورکړل شوی، د ځلي د بیا جوړونې یې ډېره یادونه کوله، هغه ته مې زنگ وواهه چې باید په ځلي کې مرسته وکړي، هغه ته مې وویل چې (دوه زره ډالره) به پیدا کوي، هغه وویل زما معاش خو تاسو ته معلوم دی چې دومره نه دی، زه به یې له کومه کړم؟ ما ویل له خپل ټولنیز، سیاسي، فرهنګي او اخلاقي نفوذ څخه گټه پورته کړه، له بل چا یې واخله، بل څوک چې وس یې لري هغه تشویق کړه، هغه وویل زه به نو څوک تشویق

کړم، خو بیا به هم خپل کوشنې وکړم، ما زړه کې وویل د جمهور رییس یو مشاور چې په خپل ټول توان سره د یو ملي ارزښت لپاره دوه زره ډالر نه شي پیدا کولای، نو هغه به دا ټول مملکت څنگه اباد کړي؟ لنډه دا چې مصداق صیب ته مې وویل: له هرې وجې چې وي، دا پیسې غواړم او ټولو پسې مې همداسې لیکلي دي، شل-پنځه ویشت ورځې وروسته مصداق صیب ټلوېزیون ته راغی، د خپلې کورنۍ د یو مشر د بهادری فرمان، چې نادرخان ورکړی و، هغه هم ورسره و، ماته یې وویل چې تاسو د ځلي لپاره د مرستې ويلي وو، ما چې هر څومره هڅه وکړه چا تر (پنځه سوه) څخه زیات وس نه درلود، نو زه پر دې بریالی نه شوم چې له چا څخه مرسته راټوله کړم، زه خپل دین ادا کوم، جېب ته یې لاس کړ، خپله بخشګۍ یې راوویسته، (سل ډالره) یې ترې راوویستل وېې ویل، تاسو (دوه سوه ډالره) راته ويلي وو، سل نور چا رانه کړل او دا دی ما خپل سل راوړل.

نبي مصداق

له هغو نورو (پنځه سوه) څخه یې هم هدف (پنځه سوه افغانۍ) و، نه پنځه سوه ډالر، چې دی یې په پیدا کولو کې پاتې راغلی و، زه هک پک حیران شوم او په دفتر کې نور هغه ملګري چې یو په کې هم د پکتیا ولایت د زرمتم ولسوالۍ اوسېدونکی او د ملي تحریک غړی (څرېن هدایي) و، ټول

حیران شولو. ما مصداق صیب ته وویل چې درسره یې کړه په کار به دې شي، ستاسو له مرستې ډېره مننه، په دې پیسو نه ځلی جوړېږي او که په دې مزله مور روان شو، نو سلو کلو کې هم هدف ته نه رسېږو، د هغه سل ډالره مې بېرته مسترد کړل، خو دی تر اخره هم پوه نه شو چې ما ورته د څومره مرستې د راجلبولو ويلي وو، مصداق صیب اسناد ماته راکړل پر دې وخت یو ټلېفون

ورته راغی او بيا لارې څرېن هدايي ماته وويل: ما ويل مصداق صيب خو ډېر غټ سپری دی، دی به اوس يو بنهېل راوباسي او وبه وايي چې نورې درته له نورو څخه اخلم، رايه مه وهه، دا خو لا هيله لري چې په ځلي کې يې د کورنۍ د مشرانو يادونه هم وشي، هي هي افسوس د دې وطن پر حال، زه والله د ده پر ځای و شرمېدم. دا مهال ماته سوچ پيدا شو، يو څوک چې د جمهور رييس د رسنيزو يا فرهنگي چارو مشاور وي، د هغه طاقت او زور دومره وي، نو د نورو خلکو به څه حال وي؟ د مصداق صيب د کورنۍ د يو تن مشر د بهادری او يا رتبې سند به دلته ځکه راوړم چې هغه مرحوم له نن څخه نږدې (۷۸) کاله وړاندې د افغانستان لپاره توره وهلې وه، خو دا چې نن مور کې د هغو د ځلولو وس نه شته دا نو زموږ گناه ده. ځلي کې د ټولو خلکو يادونه ممکنه نه ده، نو بڼه ده چې دلته يې يادونه وشي او د هغه ياد تازه کړو:

د مرستې راټولولو په همدې کړلېچن بهير کې وو چې کمال ناصر اصولي صيب راته زنگ وواوه، ما ورته وويل اصولي صيب چېرته يې؟ زما خو دې په

ډېرو د تېلفونونو زړه راشين کړ، هغه وويل: ((يو تېلفون مې بند دی او دا اوس چې مې درته زنگ ووايه، دا دايمي فعال دی، خو زه دا ډېره موده وشوه بهر کې وم، هغه د څلي له جنجاله خبر شوم، نو ځکه مې درته زنگ ووايه، ويې ويل هغه ځلاند دی که څه نومېري، هغه دا څلي وړانه؟)) ما وويل، دغسې گواښ يې کړی و، خو اوس زه مجبور شوم، د حمل مياشتې په وروستيو کې ورسره يو ليکلی قرارداد وکړم، ده وويل: ((دی څه کاره دی او قرارداد ورسره چا کړی؟)) ما ورته ټوله کيسه بيان کړه او ورته مې وويل چې وروستی ليکلی تړون مې ورسره د مجبورت له امله کړی، ده وويل جنرال رازق ته ما ويلي وو، هغه پيسې رااستولي که نه؟ ما وويل ټولې رارسېدلي او ساختماني شرکت ته مې ورسولي دي، خدای شته اصولي صيب د ساختماني شرکت پر مسول سخت په قهر و، ويل يې زه به ورسره گورم، بيا ما اصولي صيب ته وويل: که تاسو غواړئ له سره ورسره قرارداد وکړئ، هم سمه ده زه به د قرارداد کاپي دروړم، هغه ويل نه څه چې تاسو ورسره منلي، همغه سمه ده، زموږ د تائيد وړ ده، ته زموږ عام او تام نماينده يې، ښه اوس دا راته ووايه چې څه وکړو؟ ما وويل ټول هغه کسان چې د څلي پر ورځ تر ټولو ډېر زيات مطرح وو، هغه مخکښ کسان به ستاسو په ځای او يا هم په ژوندون ټلوېزيون کې سره کېنو او پاتې کارونه به تعقيب کړو. ده وويل: بېخي مو خوښه ده، زه درته بيا تېلفون کوم، درې څلور ورځې لا وتې نه وې چې اصولي صيب تېلفون وکړ او ويې ويل: يون صيب! همدا اوس نذير احمدزي صيب سره ناست يم، د څلي په باب مې ورسره خبرې وکړې، راځئ چې دا مسله بېخي حل کړو، ما ويل د احمدزي صيب کور ته خو زه نه ورځم، هغه سره خو ما خبره خلاصه کړې، څو چې د پښتنو جرگې ته راسره کېښي، نه ورځم، هغه وويل: احمدزی صيب وايي چې زه ورځم ټلوېزيون ته، ما ويل نه دلته زما خپل ځای دی، که خبره تروه شي، ښه به نه وي، ده وويل خیر دی زما کور کې به سره کېنو، راتلونکې جمعه غرمه زما کور، صحيح ده؟ ما وويل سمه ده. ده وويل احمدزی صيب

به هم هملته راشي، ټينگه وعده يې ده. د جمعې ورځې څه کم دولس بجې په خوشال مېنه کې زه له دوه درېيو تنو نورو ملگرو سره د اصولي صيب کور ته ورغلم، څو نور مېلمانه هم وو. اصولي صيب ته مې ټول داستان او خپلې گيلې مانې له سره بيان کړې، هغه وويل: وروره له تکليفونو دې مننه، خو اوس به خپله کارونه سره منظموو، پيسو ته تشويش مه کوه، هغه به پيدا شي، چورت

د ولسي جرگې غړې راضيه منگل

ورته مه خپته کوه. ما وويل لست مې برابر کړی، د همدغه لست مطابق چې پر مخ لاړ شو، هم کارونه بڼه کېږي، راضيې منگل خور ته مې ټلېفون کړی و، هغې خپله ژمنه کړې، اصولي وويل، هغې ته به زه همدا اوس زنگ ووهم، هغې ته يې ټلېفون وکړ، هغې د خپل ډرېور په لاس (درې زره ډالر) راولېږل.

احمدزي صيب ته منتظر شو، خو

يو ځل بيا يې وعده ماته کړه، ما اصولي صيب ته وويل، وعده يې وکړي او بيا يې درک نه لگي، داسې وعده يې ما سره ډېرې کړې دي. اصولي صيب غرمې ډوډۍ تياره کړې وه، نور مېلمانه هم وو، له خوست څخه څو تنه نور مېلمانه هم وو، يو هم په کې د خلقيانو د حاکميت پر مهال والي و، خو غلا يې نه وه کړی او رشوت يې نه واخيستی، د اوسنيو حالاتو او واکمنو خلاف، شخصيت يې درلود، له هغه سره مو هم تود سياسي مجلس وکړ او پر اوسنيو حالاتو بڼه ډېر وغږېدو، د دواړو پرتلنه مو هم وکړه. اصولي صيب ته مې ځينې وکيلان چې ما په لست کې په پام کې نيولي وو، په نښه کړل، هغه يې مسوليت واخيست او ويې ويل چې ضرور يې پيدا کوم او مرسته پرې کوم، اوونۍ - دوه وروسته مې يو ځل بيا اصولي صيب ته زنگ وواوه، ويې ويل تر اوسه مې يو

هم گير ته نه دی راغلی، ما ورته وویل خپل ځان دې له یاده ونه وځي، هغه وخنډل، مور خو یو، ودرېره چې اول دا نور گير کړو، ما و تاته خو راپرغاړه ده. خو ورځې وروسته زما مېرمن (ارین یون) یو شمېر وکیلاتو ته په ژوندون ټلوېزیون کې یوه مېلمستیا کړې وه، اصولي صیب هم دې مېلمستیا ته رابلل شوی و، د ملي دفاع نوماند وزیر بناغلی (طارق شاه بهرامی) هم له وکیلاتو سره د لیدو هیله لرله چې دې غونډې ته راشي، ځکه دا داسې یو محفل و چې ده کولای شول، ځینو وکیلاتو سره له نږدې وگوري، ځکه ټاکل شوې وه، هغه په همدې شپو ورځو کې ولسي جرگې ته د رایې اخیستنې په خاطر وروپېژني. پر وکیلاتو سربرېه د (حمیدالله خیبر) په گډون د هېواد یو شمېر نورو مخورو، ټولنیزو، سیاسي او علمي شخصیتونو هم په دې غونډه کې گډون درلود، غونډه یا مېلمستیا اصلاً د ما بنام تر اوو بجو وروسته وه، ما لا دمخه اصولي صیب ته زنگ وهلی و چې دی تر نورو وکیلاتو ساعت دوه دمخه راشي، هم به له ټلوېزیون سره ځانگړې مرکه وکړي او هم به د څلي په باب سره وغږېږو، اصولي صیب څه کم څلور بجې ټلوېزیون ته راغی، دا مهال نو ما رحمت الله ځلانده ته هم احوال ورکړی و چې اصولي صیب هم راځي، ته هم راشه چې د څلي د مشکلاتو په باب ورسره یو ځل بیا خبرې وکړو. دوی مې یو بل ته معرفي کړل، که څه هم اصولي صیب خو پېژندگلوی ته اړتیا نه درلوده، خو ځلانده مې ورته معرفي کړ چې دی د څلي قراردادې دی، اصولي صیب دا مهال ورته وویل: ((بښه همدا ته وې چې څلي دې ښه څه؟)) هغه ورته وویل: ((هو مور چې تاسې غونډې مشران لرو، خود مې ښه څه؟)) اصولي ورته وویل، دا ستا شخصي و؟ په خپلو پیسو دې جوړ کړی و؟ هغه ورته وویل زه تا بېخي په رسمیت نه پېژنم، ما سره یون صیب قرارداد کړی، زه پوهېږم، یون صیب، ته لا په کې څوک یې؟ په والله چې د څلي تر غونډې وروسته مې دا لومړی ځل دی چې گورم دې، څه خپل کار دې کوه، دوی دواړه سره دومره گرم شول چې د کلمو تسلسل نور خطا شو او هغه الفاظ یې یو بل ته سره وکارول چې

دلته د کاغذ پر مخ د لیکلو وړ نه دي، اصولي صیب انجنیر ځلانده نه پېژنده چې تر دویمې خبرې وروسته له نورمال حالت څخه وځي، څرنگه چې ما ورسره دا څو میاشتې سرو کار و، نو د الفاظو کراهت او لغوي زېرمه یې راته معلومه وه، کوشنې مې وکړ چې دواړه سره ساړه کړم، خبره یو څه ارامه شوه،

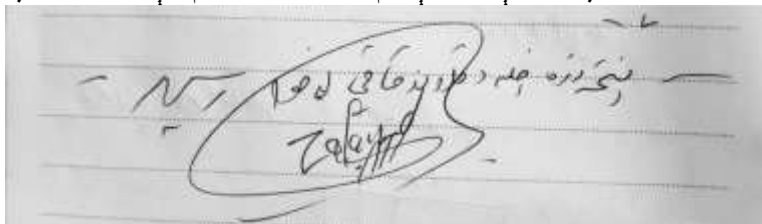
د ولسي جرگې غړی کمال ناصر اصولي

اصولي صیب لست راواخیست او په مسلسل ډول یې هر یو ته زنگونه ووهل، هغوی هم ورسره په متواتر ډول ژمنې وکړې، دا مهال نو مور قرار دادي ته نږدې (۴۷۰۰۰) ډالر وررسولي وو. اصولي صیب سره چې کومو کسانو ژمنې وکړې، دا پیسې

تقریباً پوره شوې، اصولي صیب وویل، واخله دا دې ځلې، ما ورته وخنډل، ما وویل د کاغذ پر مخ د دې ځلې پیسې څو ځله پوره شوي، خو عملي ډگر داسې نه دی، ده وویل، دغه دی ستا په مخ کې یې راسره ژمنې وکړې، دا خلک دومره بې وعدې دي؟ ما ویل وروسته وروسته درته معلومېږي. په لېست کې اکثره هغه کسان چې ما ورته په نښه کړي وو او یو څه نوي اشخاص هم په کې شامل وو.

ده وویل ته خپل یو تن ورپسې سر له سبا ورولېږه، زه به ورته همغه شپبه زنگ وهم او دی به ترې پیسې ترلاسه کوي. (څرېن هدایي) چې دا مهال هلته ناست و، ما ویل دی خپل موټر لري، دی به ورپسې گرځي، هغه وویل سمه ده، زه ورپسې ځم، خو اصولي صیب دې زما تر تگ دمخه هغه قانع او تیار کړي. دا مهال اصولي صیب انجنیر ځلانده ته وویل، ته خو هم د پکتیا یې لاپې ماېې خو ډېرې وهې، ته خپله په کې څو مرسته کوې؟ هغه وویل، زه یې هم کوم،

اوس مې هم کړې، اصولي صيب وويل، اوس موس پرېږده، ووايه چې خو مرسته کوي؟ هغه بيا وويل، کوم يې. ده ورته وويل، وليکه (لس زره ډالره)، هغه وويل: نه ډېرې دي، اصولي بيا وويل وليکه پنځه زره. ما پنځه زره ډالر د يادښت په همغه کتابچه کې وليکل چې له انجنير ځلانده څخه مې د پيسو د ورسېدنې لاسليک اخيسته، اصولي وويل: لاسليک يې کړه، ځلانده راغی لاسليک يې وکړ. نور لنډ متن ما وليکه، خو د (رسيد) کلمه ده په کې ورزياته کړه. (رسيد) په دې مانا چې دا پيسې هم د قراردادي په جم کې محاسبه شوي.

خو شېبې وروسته ما ځلانده ته وويل، گوره لاسليک خو دې وکړ او اصولي صيب هم دا په رسېدلو پيسو کې حسابوي، فکر دې وي چې گوره زه بيا دا پيسې دريسې حسابوم، هغه په خندا شو، زه خو څه ساده نه يم، زما همغه کمک بس دی چې نرخ دې راباندې شپاړس زره ډالره ارزانه کړ، ما ويل ښه ته نو خدای وهلي په قربانۍ کې حسابوي، ما باندې اوس تور دی او انجنير صيب دلاور وايي چې د (ای، او، ام) تر نرخه دې هم پورته ورکړی، ده وويل، انجنير دلاور هسې چتياوات وايي، هغه د څه شي انجنير دی؟ ما وويل، خوښه دې خپله خو لاسليک به دې نه کاوه، نورو شفاهي ژمنې کړې دي او تا دادی لاسليک هم پسې وکړ. ځلانده په خپله مخه لاړ، اصولي د ټلوېزيون له مرکې تېر شو او د ټلوېزيون په انگر کې ان د ماښام تر لمانځه پورې چې نور مېلمانان رارسېدل، ده ټولو خلکو ته په بيا بيا ټلېفونونو تېره کړه. بيا يې راته وويل بېغمه مې کړې. ما چې په شفاهي ژمنو کې تر اصولي صيب زياته تجربه لرله، ځان سره غلی

شوم، ده ته مې وويل، كاشكې پخوا راغلي وای، دا مشكل چې دې په دومره اسانۍ حلولاى شو، نو ولې پرې مور دومره وكړېدلې؟ د شپې اته بجې ډوډۍ تياره شوه، شل دوه ويشت وكيلان او نور گڼ شمېر مخور شخصيتونه چې ټول

الحاج مولوي تره خېل محمدي

شمېر يې نږدې سلو تنو ته رسېده راغلي وو، ډوډۍ خلاصه شوه، نوماند وزير (طارق شاه بهرامي) هم ځينو وكيانو ته ځان معرفي كړ، ځينو ورسره د مرستې او همكاري ژمنه هم وكړه. ما اصولي صيب ته وويل چې اوس خو دلته ځينې وكيلان هم شته، ځلي سره د مرستې خبره ورياده كړه. مولوي صيب تره خېل محمدي هم

ناست و، اصولي صيب ورته وويل، مولوي صيب! ځلي نه خو خبر يې چې د ټولو ځلي دى، اوس وايه څومره مرسته كوي؟ هغه وويل تابعدار يم، يو لك افغانۍ به دركړم، اصولي وويل، دوه لكه يې كړه، راضيې منگل هم وويل، يو لك يې زما لپاره زياتې كړه، تره خېل صيب وويل، څه چې تاسې وايئ، دا يې دوه لكه افغانۍ، سبا به يې زما سكرتر (يون صيب) ته راوړي، دې وخت كې مې اصولي صيب ته وويل چې (حميدالله خيبر) زما ملگرى دى، هغه ما سره په ژوندون ټلوېزيون كې ډېر كومك كړى، زه ورته نه شم ويلاى، هغه خرابات او مناجات سپرى دى، ورته يې ووايه، نوماند وزير صاحب هم دلته دې مهز كې ناست و، حميد الله خيبر ته مو غږ كړ، هغه هم راغى، اول مې دوى ته معرفي كړ، د خيبر ټولنيز بنسټ مشر او گڼ شمېر علمي، ټولنيز او سياسي خدمتونه يې كړي، د لغمان د الينگار دى، په قوم هم منگل دى، راضيې منگل ته مې وويل چې ستا قومي هم دى، اصولي صيب ورته وويل، خيبر جانه! ځلي سره به كومك كوي او ښه ډېر كومك، پوهېرم چې پيسې هم ښې ډېرې لرې. خيبر

وويل، په سترگو! ووايه څومره مرسته وکړم؟ اصولي صيب ورته وويل، جگه مرسته جنرال رازق کړې؛ شل زره ډالره، ته به هم شل زره ډالره مرسته کوي، هغه وويل ومې کړه، سمه ده، اصولي ورته وويل، قول دي، هغه وويل هو قول دي، راضيې منگل وويل، بيا هم منگل، زنده باد منگل، اصولي صيب د کندهار وکیل (عمر ننگيالي) ته وويل چې مرسته وکړه، هغه هم وويل، زه به خپله مرسته يون صيب ته راولېږم، د شپې مېلمستيا په خير تېره شوه، ټول وکیلان صاحبان

حميد الله خير

او نور مېلمانه په خير سره رخصت شول. مولوي صيب تره خپل سبا مازيگر د خپل سکرتر (بابکر خېل) په لاس (دوه لکه) افغاني راولېږلې، ما په ډالرو محاسبه کړې (درې زره ډالره شول) او يوه ورځ وروسته مې قراردادې ته ورکړې، د (حميدالله خير) پيسې يو څه موده وځنډېدې، خو اصولي صيب بيا تعقيب کړې، خير ماته زنگ ووايه، چې (لس زره ډالر) درکولای شم، اوس راسره نورې

نه شته، ما وويل له دې څخه دې هم مننه، هغه پيسې ما تر لاسه کړې او پر هماغه مهال مې قراردادې ته ورتسلم کړې. خو هغه لېست چې اصولي صيب جوړ کړ او بيا مو د هغو د حاصلو لپاره څېړن هدايي ته دنده وسپارله، د څېړن هدايي له هڅو سره سره هېڅ شى ترې تر لاسه نه شول، خو ځينو نورو خلکو بيا خپلې ژمنې عملي کړې. په دې ډول د ځلي جوړېدو چارې هم روانې وې او پيسې مو هم له تړون سره سمې ورسولې، ښاغلي گلاب منگل ما سره دا ژمنه هم کړې وه چې (پنځه زره ډالره) نوره مرسته هم کولای شم، خو تر دې زيات مې نور زور نه رسي، نور ته خپله پوهېږې چې له کومو اشخاصو يې واخلي.

تر دې وړاندې ښاغلي يوسف اصیل زوی او حاجي صيب عتيق الله احمدي دواړو (پنځه پنځه زره ډالره) مرسته رالېږلې وه او ډاکټر رضوان احمدزي (يو زر ډالره) چې دې ټولو ښاغلو ته اصولي صيب سپارښتنه کړې وه. د څلي لومړنۍ ساختماني چارې له يو لړ نيمگړتياوو سره سره، بشپړېدو ته نږدې شوې او زموږ هغه اندېښنې چې د پيسو د نشتوالي له امله راپيدا شوې وې، تر زياته بريده کمې شوې.

د دې لپاره چې قدرمنو لوستونکو ته د مرستې د څرنگوالي او څومره والي او همدارنگه ساختماني شرکت ته د هغو د رسېدنې په خاطر نور وضاحت هم وشي، نو ښه به وي چې خپله د ساختماني شرکت د مسول لاسليکونه او سندونه هم دلته راوړو.

حقيقت دادی چې د (۱۳۹۶ل) کال د وري پر (۲۳) مه نېټه چې ما کله له انجنير ځلانده سره ليکلې تړون وکړ، نو تر هغه وروسته مې ورڅخه د پيسو د ورکړې پر مهال لاسليک هم اخيسته، تر هغې وړاندې مې هغه ته وررسېدلې پيسې د يادښت په کتابچه کې ليکلې وې، خو لاسليک مې ترې نه واخيستی، خو کله چې مې ورسره تړون لاسليک کړ، هم مې ورڅخه د تېرو پيسو د وررسېدنې لاسليک واخيست او هم مې بيا وخت پر وخت د نورو پيسو ليکلې سند اخيسته، لکه دغه پاڼه وگورئ، لومړۍ برخه يې د وري تر (۲۳) مې دمخه پيسې دي چې د وري پر (۲۳) مه ترې لاسليک اخيستل شوی او دويم لاسليک يې د وري پر (۳۰) مه نېټه شوی دی.

د نجات خلی په اړه لاسلیک بیا تردی دمه بیا
 د ۹۹ مه مه کال د درې تر سپټمبر
 انجیر هکله مکرانه ته ټولې
 یو ټولوبښت نیم اړه ډالره ادیولک افغانه
 ورسپړل دی

د نجات خلی
 یولک افغانه د تقریباً یونیم اړه ډالره سپټمبر فورم
 د هکله په راز د ۸ مه نېټه انجیر هکله ورسپړل

درې اړه ډالره خود وړکړل ټول ،
 په مجموعی ټول افسانوی ټول له ډالره ادیولک
 ټول اوه ټولوبښت له اړه ډالره د شور تر اوسه نېټې پورې
 ورسپړل .
 (د افسانوی ټول فورم)

د نجات خلی
 د نجات خلی اړه ډالره سپټمبر

درېیم یې د شور پر لومړۍ نېټه لاسلیک شوی دی .
 بل اقرار لیک چې د شور پر (۷)مه او (۲۶)مه نېټه لاسلیک شوی دی او همدغه
 راز د جوزا پر (۸)مه نېټه له ورکړل شویو پیسو سره ټول (۶۱۶۰۰) ډالره د جوزا
 تر اتمې نېټې پورې قراردادي ته ورکړل شوي دي .

د ۱۳۹۶ ل کال د ویرا تر (۸) نېټې
پورې له مېرمن څخه لاس ته شوي مرستې

- ۱- حاجي محمد ابراهيم منگل ۵۰۰۰ ډالره
- ۲- حاجي حکيم خان ۶۰۰۰ ډالره
- ۳- مخدوم محمد کاموال ۵۰۰+۵۰۰ ډالره
- ۴- جنرال داروق ۲۰۰۰۰ ډالره
- ۵- رشيد ابي بي بي (يو تک اخواند) ۱۵۰۰ ډالره
- ۶- گلزار منگل ۱۰۰۰۰ ډالره
- ۷- ضيا الحق (يو تک اخواند) ۱۵۰۰ ډالره
- ۸- راضيه منگل ۳۰۰۰ ډالره
- ۹- حاجي عتيق الله احمدزي (کندهار) ۵۰۰۰ ډالره
- ۱۰- شيرعلي خان شير ۱۱۰۰ ډالره
- ۱۱- مولوي تره خېل محمدی (دده لکه نېټه) (۳۰۰۰) ډالره
- ۱۲- حاجي يوسف (کندهار) ۵۰۰۰ ډالره

يا (61600) ډالره
 د ویرا تر (۸) نېټې پورې د وروسته شوي لاس ته شوي مرستې د ویرا تر (۲۸) نېټې
 61600 + 5000 = 66600 - 62100 = 4500 ډالره رغړنه د ویرا تر (۲۸) نېټې
 نېټې پورې ورسېدل.

تر دې وروسته يو زر ډالره ډاکټر رضوان احمدزي، لس زره ډالره حميد الله
 خيبر او پنځه زره ډالره نور گلاب منگل مرسته وکړه، د سرطان تر (۲۸) مې نېټې
 پورې ځلانده ته (۷۸۱۰۰) ډالره ورسېدل.

د کار د لومړۍ برخې بشپړتیا او د ځینو ستونزو بیا راتوکېدا

کله چې لومړنۍ ساختماني چارې بشپړېدو ته نږدې شوې، تر هغه څو ورځې وړاندې ما قراردادي راوغوښت، ما ویل کارونه خو مخ پر خلاصېدو دي، که ستاسو شرکت د څلي د باندني ډیکور، ډیزاین او ښکلا په برخه کې کومه نظریه مور ته راکړي، مانا د څلي نما او څو ډوله نماگانې او همدارنگه هغه ساختماني مواد چې د څلي لپاره په کار دي، که ټول راته لست کړئ، ښه به شي، مور به نرخونه وگورو، دې کې درې خبرې دي، که بل چا تر تاسو په ښه او ارزانه نرخ کاوه، نو مور به بل چا سره خبره وکړو، که ستاسو نرخ تر هغو ښه و، تاسو ته به یې بېرته درحواله کړو او ان دېته هم حاضر یو چې که تر بل چا ستا نرخ یوه کمه سلنه لوړ و، هم تاسو سره به تړون وکړو، هغه هم په دې خاطر چې تاسو له سره کار پیل کړی دی، خو د تېر قرارداد په شان دا تړون نه شي کېدی، ځکه یو خو د پیسو پیدا کول سخت دي؛ د خلکو اقتصادي حالات خراب شوي، خلک ډېر سخاوت نه شي کولای او دویم زه خپله د خلکو له خبرو ځان ساتم، اوس هم یو شمېر خلک وایي چې دا قرارداد مو په لوړ قیمت ورکړی دی. دوی وویل سمه ده. دا مهال مې دسلیم کاروان شرکت یو مسول

ملگري (صفي الله کاروان) ته هم زنگ ووايه، هغوی او (خالد فدايي) مې يو ځل د څلي د جوړېدو پر مهال کتلي وو. زه د څلي ليدو ته تللی وم، دوی له څلي تاوېدل، يو څو بهرنيان هم ورسره وو، کله چې يې زه وليدم، خپل موټر يې ودرره، د څلي د کار پر بهير هم خوشاله شول او ماته يې وويل چې کله يې د رنګ وخت راورسېد، ماته ووايه هر ډول او هر څومره رنګ چې دې په کار وي، د رنګ مرسته به زه وکړم، ما ترې مننه وکړه، د نما د جوړېدو لپاره مې انجنير ځلانده ته وويل چې اصلي نقشه (سافټ کاپي) چې دوی سره په کمپيوټر کې وه، هغوی ته ولېږه، ويل يې سمه ده، تر درې ورځې انتظار او ټينگار وروسته هم نقشه سليم کاروان شرکت ته ونه رسېده، بله ورځ انجنير ځلانده او انجنير عظيمي زما دفتر ته راغلل، څو نماوې يې راوړې، خو خوښې مو نه شوې، خو زموږ ذهن ته يې يو ښه تصور راکړ. ما ويل نور کار هم پرې وکړئ، انجنير عظيمي وويل: نور کار به هم پرې وکړو. په دې ترڅ کې مو د څلي د دويم پړاو پر احتمالي ډيزاين او قيمت خبرې وکړې، دوی وويل، مور يو احتمالي نرخ محاسبه کړی، ما وويل، تاسو يې ووايئ، انجنير ځلانده وويل، تقريباً (څلوېښت زره ډالره)، ما وويل، دا خو ډېر قيمته دی، مور دا اوسنی پيسې نه شو پوره کولای، دا نورې به څنگه شي؟ بيا يې وويل، که ځينې شيان، لکه د بيرغونو ستنې، لايټ سستم، قيمتي گروپونه او ځينې نور شيان تاسې واخلي، نو د (دولس لکه) افغانيو شاوخوا کې به تمام شي، ما ويل خو ټول شيان يو ځل له قراردادي سره اجاره کوو، دا خو لاهه لانه ده چې يو شی به تاسو اخلئ، يو به موره، بيا به يې ملامتي، خرابوالی او ښه والی يو پر بل اړوو، دوی ته مې وويل يو متر مربع زينتي وطني سره غرنۍ تيره په څو لگوي؟ ځلانده وويل، له پنځه زرو څخه تر اته زرو افغانيو پورې، وروسته يې وويل چې که زه هېڅ گټه پرې حساب نه کړم؟ نو پنځه زره افغانی، ما وويل دا خو په نيويارک کې هم دومره قيمته نه ده، ده وويل، دا هم هغه صورت کې چې زه يې مزدورکار ته ورکړم، د هغه اجوره کېږي، ما ويل له دې څخه به اوس بېخي تېر

شو، تاسو اوس دا خپل کار بشپړ کړئ، پر دې به بيا وروسته خبرې کوو. زما زړه کې و چې که تر (۸-۱۰ لکه) افغانیو پورې هم ټول کار تمام شي، بيا به هم زړه ورته ښه کړو، خو دا بل قیمت ډېر لوړ او په لنډ وخت کې ورته پيسې پيدا کول هم اسانه کار نه و، دوی ته مې وويل چې تاسې خپل ساختماني کار خلاص کړئ، د دويم پړاو لپاره به زه يو ځل بيا له نورو مشرانو سره خبرې وکړم، بيا به پرېکړه وکړم، خو اوس اصلي خبره داده چې ساختماني چارې يانې د اسکلبټ برخه خلاصه شي او همدارنگه، دويمه دايره بشپړه شي، ډکون وشي، زينه جوړه شي او د ځلي داخل کې کنډو کپر ځايونه سره جوړ شي، پر همدې مو پرېکړه وکړه.

د ځلي بهرنۍ برخه کې د ټول ځلي پلستر، د زينتي ډبرو لگول، لايټ سسټم، کتارې، د بيرغ د ستونو نصب او نور مهم شيان شامل وو. دا هم په حقيقت کې ښکلې او مهمه ساختماني برخه ده چې ټولې پخوانۍ ساختماني چارې تر پوښښ لاندې راولي، د ليدونکي سترگې په لومړي ځل پر همدې برخې لگېږي، دا بايد داسې جوړه شي چې تاريخي بڼه يې هم خوندي شي، خوندي، استحکام او ښکلا هم ولري او زړونه هم راجذب کړي، د لومړيو ساختماني چارو د بشپړېدو پر مهال يو شمېر انجنيرانو د دې برخې د ډيزاين ژمنې هم کړې وې، خو ورو ورو هغه خلک لادرکه شول، ما خپله تر دې وړاندې ډېر ځلي وکتل، انټرنېټ کې مې پلټنه وکړه، خو داسې ځلي مې تر سترگو نه شو چې زړه مې پرې راټول شي.

قراردادي ته مې وويل چې د ځلي داخلي چارې بايد ژر خلاصې کړې، هغه يو دوه تنه مزدوران راوړل، د ځلي داخلي برخه (دېوال) يې په گچو اوار کړ، هغه هم يوازې لاندینۍ برخه، نه نور ټول ځلي، (۶) قوتی رنگ يې هم له (برجر) رنگ څخه په وړيا ډول واخيست، ځکه چې د سليم کاروان شرکت مسؤل (صفي الله کاروان) او (خالد فدايي) يې ژمنه کړې وه، خالد فدايي ماته وويل چې د دې رنگ مجموعي قيمت (شل زره افغانۍ) کېده، خو دا رنگ

هم ټول ونه کارول شو. نږدې لس ورځې يوازې دغو دوو تنو مزدورکارانو د خلي لس متره ارتفاع زمور له غوښتنې سره سمه جوړه نه کړای شوه.

په همدې ورځو کې ښاغلی (شمیم کتوازی) چې د ځوانانو په چارو کې د جمهور رييس مشاور دی او د پکتيا د نوي والي په توگه هم ټاکل شوی، د پوهنتون په دوره کې په اصطلاح زما شاگرد و، ټلېفون راته وکړ، استاده يوې

شمیم خان کتوازی

مشورې ته درځم، که وخت ولرې، هغه ټلوېزيون ته تشریف راوړ، ماته يې وويل، دوو مسلو ته راغلی يم، يو دا چې جمهور رييس غواړي ما د پکتيا د والي په توگه ولېږي، کار مې هم خلاص شوی، لار شم که لار نه شم؟ دويم د نجات خلي موضوع په باب درسره

غږېږم، چې کار يې ډېر سست روان دی، که زه کوم شرکت پيدا کړم او دا پاتې کارونه يې پر مخ يوسي څنگه به وي؟ د لومړي موضوع په باب مې ورته وويل: ((د پکتيا خلک خدمت ته اړتيا لري، تاسو که څه هم د پکتیکا یاست خو دواړه ولايتونه يو رنگ کلتور او ټولنيز حالات لري، په دې ولايتونو کې داسې شخص ته د والي په توگه اړتيا ده چې جمهور رييس يا په ټوله کې يې مرکزي حکومت سره مناسبات ښه وي، دلته يو څه وزن او پېژندگلوي ولري، نو بيا خپل اړوند ولايت ته مرستې راجلبولای شي، د هغه ځای رالېږلي کارونه يې هم دلته څوک نه ځنډوي، د خلکو هم ترې يو څه حيا کېږي، نو داسې واليان کېدی شي بريالي شي، پکتيا ته داسې يو شخص په کار دی چې پکتيا خپل کور وگني او پر خلکو يې زړه ودردېږي، ستا خو جمهور رييس سره اړيکي ښه دي، چې باور يې درباندي کړی، نو بايد لار شې، لومړی د پکتيا مشران راټول کړه، مشوره ورسره وکړه، ځکه پکتيا د جرگو، مرکو کور او د مشرانو وطن

دی، ستا عمر ډېر نه دی، که ته هر څومره ښه کارونه وکړې، بیا هم یو شمېر خلکو ته د تخریب چانس برابرېږي، نو که قومي مشران دې تر شا ولاړ وي، جمهور رییس دې هم ملاتړ وکړي او یو څه کار هم وکړې، نو بیا د تخریبکارو زور درباندي نه رسي.)) هغه وویل: ((د ولسمشر ملاتړ لرم، د خلکو په ژبه هم یو څه پوهېږم، مانا جرگې او مرکې کولای شم او د پکتیا د پرمختګ لپاره مې تیارې څو پروژې هم تر کار لاندې دي)) ما ویل، بیا خو نو سمه ده. دویمه مسئله دې د خلی یاده کړه، رښتیا خبره داده چې زه یې هم ښه ستړی کړی يم،

انجنیر محمد اسحق تکل

هغه چې طمع ترې کېدله ټول لاپړ لادرکه شول، د خلی دویمې برخې لپاره د شرکت پیدا کول اسانه کار دی، شرکت خو پیسې غواړي، د پیسو پیدا کول سخت کار دی، هغه وویل نه ما داسې شرکت پیدا کړی چې ټول کار خپله کوي، هېڅ پیسې نه غواړي، ما وویل تر دې نو ښه کار چېرته دی؟ یوه شمېره یې راکړه وې ویل، زه شنبه یا یکشنبې معرفي کېږم، که زه پکتیا ته لاړ نه

شوم، نو زه او شرکت والا به خپله دلته راشو او که زه لاړم، نو تاسو هغه ته زنگ ووهئ، هغه به خپله دلته راشي، تاسو بیا نورې خبرې ورسره وکړئ! دا یې هم وویل چې هغه دوی ته تللی، کېدی شي شنبه، یا یکشنبې راشي، د (انجنیر اسحق تکل) نمبر یې راکړ. د دوشنبې پر ورځ مې ورته زنگ وواوه، تېلفون یې پورته کړ، ځان مې معرفي کړ او بیا مې د شمیم کتیوازي خبره وکړه، هغه وویل، له ټولو شیانو څخه خبر يم، ما وویل که وخت لرې ټلوېزیون ته راشه، هغه وویل، سبا سهار (سه شنبه) به درشم، خپل دوه نور انجنیران ملگري به هم ځان سره راولم، ما ویل ډېره ښه ده، لس لس نیمې بجې وې چې انجنیر اسحق تکل، انجنیر محمد نصیر بهسودوال او انجنیر (سید نصیر یما) زموږ دفتر ته

تشریف راوړ، خپل کاري دفتر کې مو پر ټولو مسایلو خبرې وکړې، نتیجه دا

انجنیر سید نصیر یما

شوه چې دوی وویل، له تېر قراردادي
خڅه کار خلاص کړه، که کوم کم او نوم
کار یې پاتې هم وي، پروا نه کوي هغه هم
مور درته خلاصوو، خو چې کار مور ته ژر
تسليم کړي، ما وویل د اسد تر (۱۷-۱۸)
مې نېټې پورې یې که راته خلاص کړئ،
ښه به شي، دا نو تقریباً د سرطان (۱۷-
۱۸)مه نېټه ده. دوی وویل مور یو ځل کار
وگورو، انشاء الله ژر یې درته خلاصوو. ما

وویل څنې چې څو، څلورواړه د دوی په موټرو کې د څلي خواته لاړو، نږدې
دولس بجې وې، رحمت الله ځلاند ته مې وویل چې له څو ملگرو سره څلي
ته راځم، ته هلته اوسه، هغه وویل، زه تیار په ساحه کې يم، هلته چې لاړو، دې
انجنیرانو ته مې وویل چې تاسو به داسې نه وایئ چې مور دا ځای جوړوو،
تاسو به ووايئ، چې مور یې د بیروني ډیزان لپاره راغونښتي یو، ځلاند ته مې

انجنیر محمد نصیر بهسودال

وویل چې دا انجنیر صاحبان به د
بېروني ډیزاین یوه نقشه جوړه کړي،
نرخ به هم راکړي، که نقشه زمور
خوښه شوه، ښه او که نه بیا به گورو
چې څه وکړو، هدف مې دا و چې که
ده ته ټول جریان ووايم، هسې نه چې
يو دم یې حساسیت راوپارېږي، ما
انجنیر ځلاند ته دا هم وویل، که دوی
سره پرې توافق ته ورسېدو، نو بیا هم زه

او ته مجبور یو چې نظارت یې وکړو، چې کار خراب نه شي، دلته مې هم

هدف دا و چې د ده كينه راونه پارېږي، انجنيران چې مسلکي خلک وو، د څلي داخلي زينه، د گچو په واسطه د څلي د داخلي برخې اوارې او نورې نيمگړتياوې يې چې وکتلې له واره يې ورته گوته ونيوله، دې کار د ځلاندي حسادت يو څه زيات کړ، دا مهال بيا انجنير بهسودوال وويل، استاده بېغمه اوسه مور يې جوړوو، دې کې ځلاندي وويل، څنگه به يې جوړوې؟ هر څه به زما تر نظارت لاندې کوې، زه څوک نه پرېږدم چې کار خراب کړي، انجنير نصير بهسودوال ورته وويل: ته څوک يې چې نظارت کوې، مور خپل انجنيران لرو، خپل مسلکي کاريگر، ته بيا څوک يې؟ دې وخت کې ما د انجنير بهسودوال لاس کېکاره، چې خير دی بحث ته اړتيا نه شته، دا انجنير صيب ځلاندي چې د دې څلي ساختماني چارې يې تردې دمه رارسولي، ده سره به مشوره کوو. دوی دواړو غوښتل چې خبره نوره هم سره تاوه کړي، خو ما يې مخه ونيوله، بيا مې انجنير ځلاندي ته وويل چې څو دارالامان ته هغه وطني زینتي تيرې گورو چې څو ورځې وړاندې ما او تا کتلې وې اوس غواړو چې دوی هم همغه تيرې وگوري او که دوی سره توافق ته ورسېدو چې همدا تيره او بيا هم تردې ښه تيره ولگوي. پر همدې توافق وشو، زه له همدې انجنير صاحبانو سره کېناستم او ځلاندي له خپل يو بل ملگري سره په خپل موټر کې راپسې راوان شو او له لاهورۍ دروازې څخه مو د دارالامان سړک پر لوري حرکت وکړ، په لاره کې پوره فرصت و چې زه له انجنيرانو سره خپله مشوره شريکه کړم. دوی ته مې وويل چې تاسو اوس گوزاره کوئ چې دا سړی په خير سره خپل کارونه خلاص کړي، اوس خو زموږ لاس تر تيرې لاندې دی، دې سړي سره په لېتۍ کې غورځېدلي يو، اوس بايد په ډېر مهارت لاس له تيرې راوباسو، هغه کله غواړي چې د څلي دويم پړاو کار د ده له لاسه ووځي، اول پړاو کې يې قيمت دومره لوړ دی او دويمې برخې کار يې ماته څلوېښت زره ډالر اټکل کړی و او بيا يې وويل که د دغو، دغو، دغو شيانو مسوليت ته پر غاړه اخلي، نو کېدی شي دولس لکه افغانۍ شي، زه په دې پوهېږم چې دې

د بيا جوړونې كيسه / 163

کار کې يې هم نيمگړتيا شته، خو د دويم پړاو کار بايد ډېر ښکلی او صفا وي، څرنگه چې دی بل قراردادې ته کار سپاري، نو ځکه پرې باوري نه يم چې دويم کار به په ښه ډول ترسره کړي که نه؟ نو اوس به تاسو تر هغه وخته پوره گوزاره کوئ چې دی مور ته ځلی تسليم کړي، انجنيران دې اوسني نرخ ته هم حيران شول او ويې ويل چې استاده پخوانی يې هم ډېر قيمته دی، مور خو يې کار وکوت. ما د پخواني کار ټوله کيسه ورته وکړه، خو ټولو پر دې توافق وکړ چې حساسيت به يې نه راپاروو، مور به خپل کار کوو. دارلامان ته لاړو، يوه کور کې چې دا تيره لگول شوې وه هغه مو وکتله:

انجنيرانو وويل: دا خو زموږ خوښه نه شوه، تر دې بايد ښايسته پيدا کړو، دوی مو هلته رخصت کړل، زه له انجنير ځلانده سره بېرته موټر کې سپور شوم او د ځلي پر لوري راغلو، په لار کې مې انجنير ځلانده ته وويل، دې خلکو سره جنجال مه کوه، هر څه خو غير له هغې هم زموږ او ستاسو په لاس کې دي، پرې گرځو به، دوی يو شرکت لري، ځينې سامان الات يې خپل دي، کېدی شي، هغه مور ته په وړيا ډول راکړي او ځينې نور به ورته له بازاره واخلو، مزدوران يې هم خپل دي، د شرکت کسان يې دي، نو کېدی شي، مور ته يې په ارزانه وکړي، نو ته ورسره جنجال مه کوه او که کار يې خراب و، رخصت به يې کړو، ځلانده وويل، نه زه ورسره جنجال نه کوم، خو ماته يې قواړې د

انجنيرانو نه ښکارېدې، څنگه چې ستا خوښه وي، زه همغسې کوم، زه يې څه کوم. کله چې څلي ته راوړسېدو، ما ورته وويل، ښه خاوره راوړه چې لومړی دا بره او د څلي داخلي برخه ډکه شي، اوبه پرې واچول شي، چې وروسته يې د کېناستلو چانس له منځه لاړ شي، ده وويل سمه ده، نن شپه به ورته خاوره راوړو، زه همدا سې د ټلوېزيون پر لوري لارم او دی د کار ساحه کې پاتې شو. سبا سهار د پوهنتون پر لوري روان وم، معمولاً د نجات څلي پر لاره کابل پوهنتون ته تللم، گورم چې د څلي گرد چاپېره، له زرو ټوټو او پلاستيکونو ډکه خاوره پرته ده، څه يې د څلي يوه برخه کې خالي کړې هم ده، دا نو هغه خاوره ده چې انجنير څلانډ خپل بل قراردادې ته ويلي چې د څلي ډکون وکړه، زه له موټره کېښته شوم، ما ويل تاسې ته چا ويلي چې دا خاوره واچوئ؟ دا خو چټله خاوره ده، دا خو سبا ته کېښي، او له پاسه چې مور د ځمکې پر متن څومره قيمتي ډبرې ايښي وي، هغه ټولې پر ځمکه ننوځي. يو مزدور کار وويل، واللله مور نه پوهېږو دغه خاوره يې د شپې دلته ډبرې کړه مور ته يې وويل چې له دې څخه ډکون وکړئ، دا نو هغه خاوره ده چې د ښاروالۍ يا نور موټر چې د ښار له لښتو څخه کومه چټلي باسي له ښاره بهر ته يې وړي، هغه يې دلته ډبرې کړې ده، ژر مې څلانډ ته زنگ ووايه، ما ورته وويل، وه انجنير صيب دا دې څه راوړي؟ دا خو يې د ښاروالۍ گند راوړی، له دې څخه ته ډکون کوي؟ ده وويل، ما ورته ويلي، دا مه اچوئ، دا خرابه ده، زه له غره څخه سمه خاوره او رېگ راوړم، چې کېښي، ما ويل ژر يې ټوله کړئ چې هم يې ځای چټل کړی او هم يې د خلکو لاره بنده کړې، ده وويل، سمه ده ټولوم يې. درې څلور ورځې نوره هم دا خاوره پرته وه، بله ورځ چې لارم، د څلي بهرنۍ لومړۍ دايره له خاورو ډکه وه، څلانډ وويل چې دا مې نوې خاوره راوړې او پخوانۍ مې ټوله کړه، خاوره يو څه نوې ښکارېده، پوره باوري نه شوم چې لاندې برخه کې به يې پاکه خاوره اچولي وي که نه؟ دويمه دايره چې مور د شينوالي لپاره په پام کې نيولې وه، هغه لا همغسې پاتې وه. دويمه دايره چې مور په کوم

ښکلی ډيزاين غوښته، هغه هم هغسې نه وه جوړه شوې، کنډو کپر وه، نو ځکه خو انجنير ځلانده او انجنير نذير عظيمي، د قالب د خلاصېدو پر مهال د شپې ناوخته خپله ورپسې گېلماله اخيستې وه او پلستر يې ورکاوه، چې بهرنی عيب يې پټ شي. د ځلي داخلي برخه چې مخکې لا له کاغذونو او نورو لرگيو يې يوه برخه ډکه وه، څو ځله مې ورته وويل چې دا پاکه کړه او له ښې خاورې او ښه غرنې جغله يې ډکه کړه، هغه په په دې پلمه چې خوازې په کې خښې دي او پاس کار روان دی، وروسته يې ډکوم، د ده د کار تر پايه همغسې پاتې شوه. په دې بهير کې مې ورته وويل چې خوازې دې نورې ټولې کړه او ته دې هم خپل کار غوټه کړه، چې زه مشترک هيټ وټاکم، ستا استازی به هم په کې وي او زموږ هم، ستا کار به وارزوي او د تړون مطابق به تاسو ته خپلې پيسې درکړم، شپږ اوه ورځې يې په دې کې تېرې کړې، نن يې خلاصوم، سبا يې خلاصوم، خو کار پر خپل پاتې ځای و. دا خوازه نو ده له يوه بل ټپکه دار او هغه بيا له بل څخه په اجاره راوړې وه، ده هغه ته او هغه بيا هغه بل ته د خوازې د اجارې پيسې نه دي ورکړې، موږ د دواړو خوازو کارو ټلېفون نمبرونه پيدا کړل، دادی نن يې خلاصوو، سبا يې خلاصوو، نن جمعه ده، مزدورکار نه شته، خوازه کار لوگر ته تللی، شل پلمې يې جوړې کړې، اخر يې يوه وويل چې ځلانده ماته پيسې نه دي راکړې؟ څو چې هغه ماته پيسې رانه کړې، زه خوازې نه خلاصوم، اخر زه پرې په قهر شوم، ما وويل وروږه د تا حساب هغه سره دی، هغه خپل دفتر او ادرس لري، لاړ شه خپل حساب ورسره وکړه، بيا يې ټلېفون بند کړ، اخر مجبور شوم مسېج ورته وکړم چې موږ مه مجبوروه چې له قانوني زور څخه کار واخلو، که ستا خوازې دلته وي، يا نه وي، ته بايد خپل حساب له قراردادې سره وکړې، بيا يې هم ځواب رانه کړ، د (۱۲) مې حوزې د ملي امنيت امر (حاجي زمان) ورته زنگ ووايه چې وروږه خوازې دې خلاصې کړه، دا دی مازيگر يې خلاصوم، مازيگر چې لاړو، بيا هم هېڅوک رانغلل، يوه ورځ بله هم ضايع شوه، مازيگر ناوخته مې بيا ځلانده ته زنگ ووايه، چې وه وروږه

ولې مو د خولې خوند پیکه کوې، ستا کار خلاص دی، دا اوومه اتمه ورځ ده، زه درته وایم خوازې خلاصې کړه او ته کله یوه پلمه کوې او کله بله، هغه نه یوپه او نه راوپه، راته یې وویل، تر هغه پورې چې ماته مې سل په سلو کې پیسې رانه کړې او زما حساب خلاص نه کړې، زه نه خوازې خلاصوم او نه چاته اجازه ورکوم چې دلته راشي، لاس مو خلاص څه شی چې کولای شئ، ما ورته وویل وه وروړه له عقل څخه کار واخله، ما او تايو ترون کړی، قرارداد مو کړی چې کله ستا ساختماني چارې خلاصې شوې، د یوه فني هیئت تر ارزونې وروسته به زه تاته پاتې پیسې چې تر (۳۰) سلنې کمې اټکل کېږي، د شلو ورځو په بهیر کې دررسوم، ته باید ماسره د قرارداد مطابق لار شې او دیوه قراردادي او تېکه دار په توگه خبرې وکړې، دا کم عقلي خبرې په کار نه دي، مور مه مجبوروه چې په قانوني زور دې بیا خوازې لرې کړو، بله خبره داده چې هره ورځ چې پر مور تېرېږي، مور وخت له لاسه ورکوو او دویم شرکت تاوان کوي، مزدورکار راولي او بېرته یې رخصت کړي، ده وویل، زه هېڅوک په رسمیت نه پېژنم، ځلی ما جوړ کړی، څو چې مو پیسې نه وي راکړي، زه نه خوازه لرې کوم او نه ځلي ته څوک پرېږدم، که څوک نر وي، سبا ماسپین دې راشي، ما ویل سمه ده، سبا به سره گورو، مجبور شوم، د پولیسو امنیتي حوزې ته مې یو غوښتنلیک ولیکه، د دې غوښتنلیک متن په دې ډول و:

دا غوښتنلیک مې میوند شاه احمدزي ته ورکړ، ما ویل د اتمې حوزې امر ته یې یوسه، د (۱۲) مې حوزې د ملي امنیت امر (حاجي زمان) چې مخکې تر مخکې په جریان کې و، هغه مې هم راوغوښته، حاجي زمان وویل: ((د پولیسو حوزې ته ضرورت نه شته، زه یې خپله حلوم او بل دا چې دا واره کارونه دي، ستا له شخصیت سره مناسب نه دي، له گېلکار او ټپکه دار سره نښتی اوسې او دومره دې ورته اعصاب خراب دي. دا زه په یوه ساعت کې حلوم.)) انجنیر ځلاند ته یې زنگ وواوه، هغه ورته وویل چې ماته دې وخت راکړي، تر مازیگره یې خلاصوم، بیا یې د خوازې بل قراردادي ته زنگ ووهه چې تر مازیگر څلور بجو پورې دې خوازې ټولې کړه، هغه وویل ماته ځلاند وویل چې خوازې مه خلاصوه، میوند شاه احمدزی د پولیسو حوزې ته لار او جنایي مدیر ورسره د څلي ساحې ته راغی، حاجي زمان هم څلي ته لار،

رحمت الله ځلاند چې مخکې يې ويلي چې زه څوک نه پرېږدم چې څلي ته راشي، ځان پټ کړ، حوزې څخه ورته زنگونه ورتلل، خو تېلفون يې نه جگوه، يو ځل چې ميوند شاه احمدزي سره په تېلفون کې رخ شو، نو هغه ورته وويل چې راشه حوزې ته، هغه ته يې د خور، مور، قوم او ټول نسب کنځلې وکړې او د مرگ اخطارونه يې هم ورته ورکړل. هغه ورته وويل چې ته اخطارونه څه کوې، ته حوزې ته راشه او يا څلي ته، بيا به هلته خبرې کوو، خو ده هغه ته هغه سپکې سپورې استعمال کړې چې د کاغذ پر مخ د ليکلو وړ نه دي، جنايي مدير ماته وويل: ته بېغمه اوسه، هر څوک چې وي او زما لاس ته راشي، زه به يې ايمان په لاس کې ورکړم. مازيگر ناوخته زه خپله څلي ته ورغلم، د پخواني قراردادي مزدورانو ته مې وويل، تاسې ځئ ورونو، خپل سامان مو جمع کړئ، دلته هېڅ شې پرې نه ږدئ، چې سبا مو بيا حساب جر نه اوسي، هغوی خپله خېمه او بستره ټوله کړه، څلي ته مې خپل دوه امنيتي ساتونکي او يو تن امنيتي مسول چې درې واړه د ملي امنيت د لسمې ادارې کارکوونکي دي، د امنيت لپاره وگومارل، ورته مې وويل چې تر سبا پورې د څلي امنيت ساتل ستاسو پر غاړه دی، سبا به بيا گورو چې څه کېږي، د شپې ماښام دوی د څلي امنيت پر غاړه واخيست، کله چې انجنير ځلاند دا جدت وکوت، نو څلي او حوزې ته يې له راتگ څخه ډډه وکړه، ژر يې په داسې حرکتونو لاس پورې کړ چې پخوا يې تصور هم نه و، صمد ځاځي چې د ځاځيو د يوې شورا مشر دی او له پخوا نه له ځلاند څخه خوابدی و، ان ده ته د قرارداد له ورکړې سره هم مخالف و او خپله ځلاند به هم وخت پر وخت پر نامناسبو الفاظو يادوه، د هغه ور يې وټکوه چې (يون) خو غواړي دا څلی په خپل نامه کړي، د ملي تحريک په نامه يې کړي، دا افتخار مشرقي ته يوسي، څلی خو زموږ او ستاسو پکتياوالو او بيا د ځاځيو دی، اوس يې ولې وياړ بل چاته لار شي او نور په سلگونو توروڼه يې پورې کړي وو.

همدا مهال يې د ځاځيو يو څو تنه ځوانان هم راټول کړي وو او تر دې يې هم

غلطې خبرې ورسولې وې، د پکتيا يو شمېر نورو مخورو ته يې يو بل ډول خبر رسولى و او دا يې هم ورته ويلي وو چې يون د خپلو وسلوالو په زور زما خلک له ځلي شړلي او هغوى يې وهلي تګولي دي. هدف يې دا و چې دا موضوع همداسې جنجالي شي او دا ځلى همداسې نيمګړى پاتې شي او بيا خلکو ته ووايي چې گورئ له ما پرته څوک دا کار نه شي کولای، هغه ساختمانى شرکت چې اوس يې په وړيا ډول دې کار ته زړه ښه کړى، هغه به هم زړه توری شي او بيا چې تر څو پيسې پيدا کېږي او بيا بل شرکت ته يې ورکوي، دې کې به ډېر وخت ووځي.

صمد ځاځى چې تر دې مهاله له ځلانده سره وران و، د ځلانده عذر او بښنې يې د خپل ځاځيتوب او سيمه والى جذبه راپارولې، ژر يې د اتمې حوزې امر چې هغه هم د پکتيا دى او دوى يو بل سره پېژني، هغه ته تېلفون کړى چې دې کار کې بايد ته مداخله ونه کړې، دا قومى مسله ده، دا موږه په خپله حلوو. د صمد ځاځي يو هدف دا کېدى شي چې دوى خو له پيله بيا تر دې دمه په ځلي کې هېڅ ونه کړل او د دوى له مرستې پرته ځلى د بشپړېدو لوري ته روان شو، نو دا ورته يوه ښه پلمه وه چې يوځل بيا په ځلي کې ځان مطرح او په دې ډول خلکو ته وښيي چې همدوى دي چې د ځلي په چارو کې دخپل دي. زه چې له ميوند شاه احمدزي سره د حوزې د امر له سوږ چلند څخه خبر شوم او د صمد ځاځي له حرکت څخه، نو يو څه خوابدى شوم، صمد ځاځي ته خو مې ځکه زنگ ونه واهه چې تر دې وړاندې مې د همدې ځلي لپاره درې ځله ورته زنگ وهلى و، خو د ده تېلفون ځواب نه و راکړى، د حوزې امر ته مې وويل چې ستا وظيفه د امنيت ساتل دي، دا د سيمې، قوم، ولسوالى او قبيلې خبره نه ده، دا يوه ملي مسله ده او زه نږدې لس مياشتې کېږي چې په دې ځلي کې سرگردانه يم، اوس يو تېکه دار دى، د تړون خلاف ټولو ته اخطارونه ورکوي، زه تاسو ته وایم چې تاسو يې حوزې ته حاضر کړئ چې موږ هم درشو او هلته خبره سپينه کړو، خو دوى غواړي دا مسله سيمې ته کش کړي

او په دې ډول خپل عيب د سيمې او قوم تر چتر لاندې پټ کړي او تاسو بايد په دې کار کې د چا د عيب پټونې هڅه ونه کړئ، ما وويل زه دا څه کم لس مياشتې کېږي چې نذير احمدزي او صمد ځاځي پسې گرځم، پيدا کولای يې نه شم، اوس چې ځلي د بشپړېدو په حال کې دی، اوس ولې دوی ټول راوینښ شول، ما وويل، زماڅه کار و چې تر دې حده د ځلي په کار کې دخپل شم، دا خو د دوی کار و چې له پيله بيا تردې دمه يې تعقيب کړی وای، اوس چې پر ما تحميل شوی، زه مجبور یم، تر پایه يې ورسوم، د حوزې امر ماته وويل چې نذير احمدزي ماته زنگ نه دی وهلی، خو صمد ځاځي راته زنگ وهلی و، ما وويل له دې څخه معلومېږي چې حوزه هم په دې برخه کې څه نه شي کولای، خو د ځلي امنيت درڅخه غواړم، اوس خو ما له مجبوریته خپل ساتونکي هلته پرېښودل، که نه نو د ځلي امنيت ساتل خو ستاسو کار دی. اوس هم درته وایم چې د ځلي امنيت بايد ونیسئ او هېڅوک بايد ځلي ته پرې نه ردئ او که هرڅوک وسلوال وي او که نا وسلوال، بدمعاشي وکړي او يا که بيا کومه پېښه وشوه، نو مسولیت يې ستاسو پر غاړه دی. د حوزې امر وويل، هېڅ تشویش مه کوه، هېڅوک ځلي ته نه شي رانږدې کېدلای، ځلي مخکې هم زمور تر امنيتي پوښښ لاندې و او بيا به هم وي، د امنيت له پلوه هېڅ اندېښنه مه کوه او هغه نورو مسایلو کې مور ځکه گوتې نه وهو چې هغه ستاسو مشرانو کار دی، نور امنيت زمور پر غاړه. د ماسخوتن تر لسو بجو پورې مې څو ځلي د ځلي احوال واخيسته، ساتونکو راته وويل خیر او خيریت دی. د شپې نهه بجې مې يو خل حاجي خان محمد باز منگل او قدرت الله سهاک ته د يکشنبې ورځې (د سرطان د لومړۍ نېټې) د وعدې په باب وويل چې پر ځای ده که نه؟ هغوی وويل هو پر ځای ده، دا وعده ځکه مور ايښې وه چې تېره اوونۍ په سروبي کې يو سخت سېلاب راغلی و، اوه تنه يې شهيدان کړي وو، گڼ شمېر ټپيان او تر دوو سوو څخه زيات کورونه يې زيانمن کړي وو. درې کاله مخکې هم سروبي کې همداسې سېلاب راغلی و، خلکو ته يې ډېر زيان

رسولی و، هغه وخت مور رسنيز کمپاين وکړ او ډېرو هېوادوالو سېلاب ځپلو سره مرستې وکړې، د سروبي خلک له مور څخه ډېر خوشاله وو، سر کال چې بيا سېلاب راغی، نو بيا له سروبي څخه يو شمېر هېوادوالو زنگونه ووهل او له مصيبت ځپلو سره يې د مرستې غوښتنه وکړه. سر کال چې مور د نورو

حاجي خان محمد باز منگل

مصروفیتونو له امله د زیات رسنيز کمپاين جوگه نه وو او د مرستندویانو اقتصاد هم د پخوا په شان ښه نه و، مرستندويه موسسې هم په هغه قوت کې نه وې، یوازې جمهور ریس د هوا له څپو څخه د الوتکې په ذریعه سېلاب ځپلې سیمې وکتلې، نور نو د مرستو درک نه و، نو په داسې یو حالت کې ما یوازې حاجي خان محمد باز

منگل ته زنگ ووايه چې که مرسته کولای شي، خان محمد باز منگل تېر کال د کابل د سرای شهزده د صرافانو د ټولني ریس و، له یوې درنې کورنۍ څخه دی، وخت پر وخت یې خلکو سره مرستې کړې، دا ځل چې مې ورته زنگ ووايه، ده وویل سمه ده، خپل کوشن به وکړو، مور سره د همدې سختو ورځو لپاره تیارې یو څه پیسې شته، نورو ملگرو سره به مشوره وکړو، تاسو ته به احوال درکړو. د هغوی مشوره راغلې وه، ماته یې وویل چې مېکانیزم او وخت به تاسو او د کابل د خلکو استازی ښاغلی (قدرت الله سهاک) چې د همغې سیمې دی، جوړ او وټاکئ، ما (سهاک) صیب سره خبره شریکه کړه، هغه ټول سستم برابر کړ او د یکشنبې ورځې سهار (۸-۹) بجې مو سروبي ته د رسېدو وخت وټاکه. دا وعده هم پر خپل ځای وه او کابل کې د ځلي نوي راټوکېدلي جنجالونه هم وو، نو یو څه ورته اندېښمن وم، خان محمد باز منگل ته مې

وويل که زه درسره لار نه شم، څنگه به شي؟ هغه وويل ضرور به څي او د سهاک صيب ټينگار هم و، د شپې لس بجې وې چې د بناغلي نذير احمدزي زنگ راغی، څرنگه چې نذير احمدزي زما ډېر ټلېفونونه نه وو پورته کړي، نو شيطان راته وويل راځه مه يې پورته کوه، خو بيا مې ضمير وويل چې حتمي کومه د ژوند او خدای مه کړه د مرگ کومه پېښه شوې چې په دې ناوخته کې احمدزی صيب زنگ وهي. ټلېفون مې اوکی کړ، زه يم استاده احمدزی، بښنه غواړم چې په دې ناوخته مې درته تکليف درکړ، موضوع مهمه وه، ځکه مې درته زنگ وواوه، که نه نو نه مې په تکليفولي، ما وويل څه خبره ده؟ ده وويل هغه د څلي څه جنجال دی؟ ما وويل مخکې تر دې چې د څلي په باب درسره وغږېرم، به دې اړه خو زما او ستا حساب او کتاب پر خپل ځای دی، هغه به جرگې ته راسره کېښې، د احمدزيو او پښتنو جرگې ته؟ هغه په ارامو اعصابو وويل، مشر مې يې جرگې ته هم درسره کېښم، ملامتي هم منم، ناغه هم درکوم، هر جرم چې ته وايې هغه پور پرې کوم، نور څه وايې؟ ما ويل هغه حسابونه به وروسته کوو، خو اوس څه خبره شوې ده؟ ده وويل، د څلي جنجال دريادوم، نن څه خبره شوې ده؟ ما ويل هېڅ خبره نه ده شوې، ساختماني شرکت سره قرارداد پایته رسېدلی، د هغه کار خلاص دی، پاتې پيسې به يې تر حساب وروسته ورکړو، نور کار بل شرکت ته ورکوو، ده وويل نه خبره بل څه ده؟ دلته د پکتيا مشران راغلي او ډله ناست دي، ستا خبرې هم اوري، دوی وايي غټ مشکل دی، ما ويل دوی چېرې دي؟ ده وويل زما په کور کې، ما ويل دوی معطل کړه چې لار نه شي، زه درغلم، ژر مې له ټلوېزيونه موټر راوغوښت په لاهورۍ دروازه کې چې څلي ته ورسېدم، زما امنيتي مسول (فريدون شېرزی) چې دا مهال تيار په څلي کې و، هغه مې هم راواخيست او د نذير احمدزي کور ته لاړو، لارې خلاصې وې، لس نيمې بجې د هغه کور ته ورسېدو، گورم چې يو صمد ځاځی، يو بل سپين زيری چې وروسته مې وپېژنده چې حاجي عبدالباري منگل دی او يو دوه درې کسان نور ناست دي، ما ويل چېرې دي

نور مشران؟ احمدزي صيب وويل، څو تنه نور هم وو، هغه لاپل، په پغمان کې کومه کلتوري مېله وه، ما زړه کې وويل چې عجب مشران دي، د مشرانو يې له مېلې سره څه؟ هغه هم په دې نيمه شپه کې، خو واقعيت دا و چې يوازې عبدالباري منگل په کې مشر و او خپله صمد ځاځی او کېدی شي يو څو نور ځوانان هم ورسره وو چې هغه ترې همغه سرله ماښامه مېلې ته تللي وو او دوی ترې پاتې وو. ما نذير احمدی ته وويل، اول يې تاسو شروع کړئ چې زه په مقصد پوه شم چې اصلي خبره څه ده؟ خبره اخوا دېخوا وه، خو ورو ورو سپينېدله، احمدزي صيب وويل چې دا مشران وايي چې دا ځلی د ټولو دی، دا بايد د يو تن په نامه تمام نه شي، اوس يون صيب خپل وسلوال راوستي او پخواني خلک چې دا ځلی يې جوړوه، هغه يې په زوره له ځلي شړلي او دی غواړي دا ځلی په خپل نامه کړي، د خپل گوند ملي تحریک په نامه يې کړي او خپل نوم پرې وليکي، ځلی مور جوړ کړی، مور په کې خواري کړې او اوس دی په پای کې راولاړ شو، هر څه په خپل نامه تماموي، دې وخت کې صمد ځاځی وويل چې هلته ډېر شور ماشور و، ځوانان راټول شوي وو، ډېر

صمد ځاځی

احساساتي وو، پر ځلي راتلل او ويل يې څوک دي چې زموږ خلک يې شړلي دي، خو زه تر منځ شوم، نزاع مې خاموشه کړه، د حوزې امر ته مې زنگ ووايه چې دې کار کې مداخله مه کوه، که زه نه وای، نو نن مازيگر به ډېره غټه نزاع جوړه شوې وه. دا ځلی د ولس دی، نه دا چې يو څوک دې د خپل ځان، ډلې يا گوند په نامه کړي، دې کې له کلونو کلونو راهيسې خلکو قربانۍ

ورکړي، دا ټول کارونه بايد په مشوره وشي، د يوه شخص انحصار بايد ختم

شي، دلته قومي مشران دي، داسې خو نه ده چې هر سړی په خپل سر راجگ شي، وسلوال راوړي، دلته خو هر څوک وسلوال لري، ځلاند راغلی و، مشرانو ته يې وويل چې (يون) غواړي دا څلي په خپل نامه کړي، نو ما يې مخه ونيوله او دېته ورته نورې ډېر زياتې خبرې يې وکړې. ما وويل کله چې ستاسو خبرې خلاصې شوې، زه خپلې خبرې پيلوم، د نذير احمدزي نظر دا و چې دا خبره بايد جنجال ته ونه وځي، بايد خپلو منځو کې يې حل کړو، ما څخه يې هم مننه وکړه چې په دې نيمه شپه کې د دوی کور ته ورغلم. ما اول نذير احمدزي ته وويل چې تاته مې څو ځله زنگ وهلی، خبره ميسجونو او خفگان ته ووته، ايا زه په دې وطن کې دومره بې ارزښته کس وم چې تا زما لسگونو تېلفونونو ته د يوې دقيقې ځواب نه شو ويلای؟ د څلي کار خو د تا له همدې کوره پيل شو، ولې لادرکه شوې؟ د تېر کال د ميزان له (۲۳) مې بيا دا دی د سېر کال د (سرطان) تر پايه نږدې لس مياشتې تېرېږي، لس مياشتې بعد زه تاسره ستا په کور کې د څلي په باب بحث کوم، رشيد ايوبي ته چې تر ټولو زياتې لاپې يې وهلې، په لسو مياشتو کې يو ځل څلي ته راغلی؟ صمد ځاڅي ته مې څو ځله د همدې څلي په خاطر زنگونه وهلي، زما تېلفون يې اوکی کړی؟ دې وخت کې يو ځل بيا صمد ځاڅي زما خبرو کې راوړلېده: ((ته خو څه ملايکه نه وې، چې حتمي به مې ستا تېلفون اوکی کاوه، زه شل کاره لرم، زه خو اوزگار نه يم چې د هر چا زنگ راشي او فوراً يې اوکی کړم، يا به خارج کې وم او يا به چېرته مصروف وم او يا به سفر کې وم...)) ما ويل د دې په خاطر چې د خولې خوند مو پيکه نه شي، ډيالوگ به نه کوو، ما له ملايکې څخه ملايکې ته زنگ نه دی وهلی، ما له (اسماعيل يون) څخه (صمد ځاڅي) ته زنگ وهلی و، د ملايکو حساب جلا دی، هغوی تېلفون ته اړتيا نه لري، اوس ضرورت نه شته چې مور له اصلي موضوع څخه نورو موضوعگانو ته لاړ شو، هر سړی بايد د خپل وزن په تناسب خبرې وکړي، هغه وويل: ((ستا وزن هم مور ته معلوم دی او د نورو هم)). دې کې احمدزي مداخله وکړه، اول يې وويل:

((زه يون صيب ته ناغه يم، کور ته بې ورځم، ټلوېزيون ته ورځم، جرگه ورولم، پسه ورولم، غويی ورولم، هر عذر چې دی غواړي هغه منم، زه رښتيا هم ده ته ملامت يم، يا د ډېر مصروفيت، يا د لويو کارونو، يا هم د سستيا له امله، د هرې وجې چې و، ما د ده ټلېفون ځواب کړی نه دی، بايد احوال مې ورکړی وای،

حاجي محمد نذير احمدزی

دا چې ومې نه کړای شو، زه خپله ملامتيا منم، هر څه چې دی وایي، زه بې په سر سترگو منم، خو راځئ چې دا لانجه خلاصه کړو.) ما بيا له ساختماني شرکت سره د قرارداد ټول متن ورته ولوست او ټولې هغه خبرې مې ورته وکړې چې ولې مې ورسره

قرارداد وکړ، څومره پيسې مې تر دې دمه ورسولې دي او چا راکړې دي، دا ټول بيان مې کټ مټ بڼه په زېر او زور سره ورته وکړ او پاتې شوه د خپل ځان او تحريک په نامه د ځلي نومول دا تر منطقه پورته خبره ده، نه د چا نېت داسې دی او نه څوک دا کار کولای شي، ما قراردادي ځکه رخصت کړ چې کار بې پایته رسېدلی او موږ بايد پاتې کارونه بل شرکت ته ورکړو، ده مزاحمت پېښوه، نو ځکه مې حوزې ته وويل، نور څوک و چې ما ورته خبره کړې وای؟ دی نه د ځلي مالک دی او نه بې هم په کې يوه افغانی مصرف کړی، دی وي که بل ټيکه دار وي اخر به خپل حسابونه پاکوي او ځي به، په دې خاطر چې د ده غوښتنې موږ نورې نه شوې زغملای، نو خبره بې سرچپه کړه، مسله بې قوم، قبيلې او سيمې ته يوړه.

صمد ځاځي سره چې دی کلونه کلونه وړان و، ده ته بې پناه راوړه او همداسې نورو خلکو ته، بيا مخکې تر دې چې د ده خبرو ته غوږ ونيسي، زما نمبر خو

هر چا سره دی، ما سره به یې یو ځل تماس نیولی و چې خبره څه ده؟ د ځینو ټپکه دارانو دا خصلت وي، چې هر وخت د کور له صاحب سره په حساب او کتاب کې ورنږېري، بل ده ما سره د ټپکه دار یا قراردادي په توګه قرارداد کړی، که د ځلي د اصلي جوړوونکي یا مالک په توګه؟ که چېرې دواړه خواوې دی وي، نو بیا ما سره یې قرارداد د څه لپاره کاوه، پیسې یې ولې له ما څخه اخیستې؟ دې وخت کې صمد ځاڅي وویل: ((ته چې ځان د ځلي مالک بولي، تا په کې خپله څو روپۍ ورکړې دي؟ هغه راوښیه، دا خو د نورو خلکو پیسې دي، هغه ته څنګه په خپل ځان پورې تړې؟!)) ما ورته وویل: ((اول خو باید ته د پیسو د پیغور خبره مطرح نه کړې چې د تا په کې څو دي، (مانا زه خو پیسه دار یم او ته لا هېڅ نه لرې)) ما وویل، خدای پاک استعدادونه تقسیم کړي، یوه ته یې قلم ورکړی، یوه ته توپک، یوه ته پیسې، یوه ته یو نعمت او بل ته بل نعمت، هېڅوک پوره او کره نه دی، پاتې شوې دا پیسې که له یوې خوا یې حساب کړې، دا پیسې اکثریت ما پیدا کړي، که زه ورپسې شله شوی نه وای، دا یوه روپۍ به هم نه وه پیدا شوې او که له بلې خوا یې حساب کړې، دا د هر چا خپلې پیسې دي چې ما یې درته مخکې نومونه واخیستل، پاتې شوله ستا د شخصي پیغور خبره، ما چې د ځلي لپاره د تیاری کومه غونډه په ژوندون کې جوړه کړې وه، نږدې اته سوه کسانو په کې ګډون کړی و او بشپړ جریان یې له ژوندون څخه خپور شو، دوه زره ډالره لګولي وو او (زر ډالره) مې د ځلي د ډبرې د ایښودلو پر ورځ، پر باینرونو، بیرغونو، موټرو او سونډه سستم لګولي او نور مې هم زړه دی چې تر ټولو وروسته خپله مرسته په کې واچوم، بل هغه څوک حق لري چې په دې باب ډېر بحث وکړي چې یا یې خپله پیسې اچولې وي او یا یې هم تر همدغې کچې له نورو څخه پیسې راټولې کړي وي. زه هر چاته د ځلي د گذارش ورکولو مسولیت نه لرم، تر دې دمه همغه خلک د پوښتنې حق لري چې ماته یې پیسې راکړې دي، کله چې ما د ځلي د پرانیستې پر ورځ ټول مالي او کاري راپور وړاندې کړ، بیا یو څوک

حق لري، ووايي چې وروږه ما هم يوه افغانۍ په کې اچولې وه، ولې دې زما د مرستې يادونه ونه کړه، خو تر هغه پورې لا ډېر وخت شته)) صمد ځاځي وويل: ((ما هم مرسته راټوله کړې، خو تاسې ته مې ځکه نه درکوله چې له همغه پيله ستاسو مېکانيزم سم نه و.)) ما وويل: ((ما خو شپږ مياشتې وروسته ورسره تړون لاسليک کړ، تاسې چې هر ډول مېکانيزم غوښتنه خپله به مو جوړ کړې و، خبرې ډېرې زياتې تبادلې شوې، زما او د صمد ځاځي خبرې دومره سره ترخې شوې چې د نجات څلي له حريمه خو ووتو، د نورو ټولنيزو څلو حريمونه مو هم سره ونړول، خو د مجلس په پای کې د بدبيني پر ځای ورو ورو مفاهمې او نرمښت ته روان شو. ښاغلي حاجي عبدالباري منگل هم په کې په دې منځ کې د روغې جوړې خبرې کولې، نذير احمدزي هم، دوی ټولو وويل، هغه څه چې موږ ته ويل شوي وو، دلته خو خبره ټوله د هغو برعکس ده، صمد ځاځي هم وويل چې يون صيب زما له خبرو غلط برداشت وکړ، زما هدف دا و چې دغسې يوه ستونزه پيدا شوې وه، ما غوښتل دا شرف کړم، نور مې کوم هدف نه و. پر ما (يون) باندې چې دا څو ورځې کوم کړاو تېر شوی و، په دې برخه کې هره ناسمه خبره راباندې د توپ د مرمۍ په شان لگېدله. د مجلس په پای کې خبره ورو ورو تفاهم ته ورسېده، ما وويل به دې خاطر چې سبا ټيکه دار نورې خبرې جوړې نه کړي، د سمت او قبيلې خبره چې زه ورڅخه سخته کرکه لرم، مطرح نه کړي، ښه به وي چې د لويې پکتيا او که ممکنه وي د لوی کندهار او لويې ننگرهار ځينې مطرح مشران يا د شوراگانو رييسان دې سره راټول شي او د حاجي صيب عبدالباري منگل، چې د څلي د لومړيو مالي مرستندويانو له جملې څخه دی، په کور کې دې سره راکښي، قراردادي دې هم وي، هر چا سره چې څه شک شته، غلط فهمي او پوښتنه وي، ټول به مطرح کړي، زه به ورته خپل وضاحت ورکړم او تر دې دمه د څلي راپور، خو يوه خبره به همدلته سپينوو چې د څلي کار به روان وي،

زموږ تر منځ چې د نظر هر ډول اختلاف وي، هغه به تر ساختماني کاره بهر
حلوو، وخت کم دی او د خلی چارو کې یوه ورځ وقفه هم نه شو منلای،

حاجي عبدالباري منگل

احمدزي صيب وويل چې يو سبا دې
هم پرې کار نه کوي، تر ماسپښينه بيا
دې شروع کړي، ما ويل د پخواني
قراردادي کار ختم دی او اوسنی
شرکت سبا د خوازو په تړلو او د تيرو
پر لگولو پيل کوي، وخت نه ضايع
کوو، نور چا څه خبره ونه کړه. حاجي
عبدالباري منگل وويل، سبا زه تيار يم،
د شاه شهيد په لومړي سپرک کې مې
کور دی، دوه بچې تشريف راوړئ، ما

ويل د خلکو خبرول پر تاسو دي، دوی وويل سمه ده. دې سره زما او د صمد
خاڅي تر منځ کړکېچ هم يو څه راکم شو، هغه رخصت واخيست او زه څو
دقيقې نور هم له حاجي صيب عبدالباري منگل او نورو دوستانو سره پاتې
شوم، دې وخت کې حاجي نذير احمدزي ډوډۍ راوړه، سره کړي مېرزان او
څه نوره غوښه، ما ويل ما خو درته ويلې وو چې تر څو پورې زما او ستا جرگه
نه وي شوې، زه نه ستا ډوډۍ خورم، نه چای څښم، تر دې دمخه هغه چای هم
راوړ، خو ما ونه څښه او يو بوتل اوبه مې چې له ځان سره وړې وې، پر همغو
مې گوزاره وکړه. نذير احمدزي د مېرزي ورون بېل کړ او راته يې وويل، واللہ
چې دا ونه خوړې، که له دې ځايه راڅخه لاړ شې او يا درسره په عمر کې
وغېږېم، د پښتانه کور ته راغلی يې، دا گوډې ماتې د ورونو تر منځ راځي،
جنگ به هم کوو، سوله به هم کوو، جرگه به هم کوو، جگړه به هم کوو، دا
ټول شيان به کوو خو هدف به له لاسه نه ورکوو چې درته مې وويل ملامت
يم، بيا ملامت يم، ملامت چا وژلی؟ نو د مېرزي ورون مې وخوړ، نوره ډوډۍ

مې ونه خوږه، حاجي صيب عبدالباري منگل نور ټول دوستان خوشاله شول، تقريباً دوه بجې وې چې د نذير احمدزي له كوره د خپل كور خوا ته راغلم، ماشومان ویده وو، مېرمن مې دروازه خلاصه كړه، ويل يې ولې دومره ناوخته، ما وويل د نذير احمدزي په كور كې يوه ضروري غونډه وه، دې وويل، مشكل حل شو، ما وويل هو، يو څه خو حل شو، هغه له ټولې كيسې خبره وه، زه خپلې خونې ته راغلم، خوب رانغی، ساعت يو نيم ساعت وروسته ملا اذان وكړ، لمونځ مې وكړ، تر لمانځه وروسته هم خوب رانغی، سهار شپږ بجې مې حاجي خان محمد باز منگل سره ژمنه وه چې سروبي ته به ځو او سېلاب ځپلو ته به د شهزده سراى د صرافانو راټوله كړې مرسته رسوو.

د سلا مشورو غونډې

د اسد لومړۍ نېټه، یکشنبې سهار پاو باندې شپږ بجې راپسې له ټلوېزيونه موټر راغی، کله چې ژوندون ټلوېزيون ته ورسېدم، بناغلی قدرت الله سهاک راته تيار په ټلوېزيون کې منتظر و؛ تر ما دمخه راغلی و، سترې مشي مې ورسره وکړه، يو لاس يې له لستوني وتی و، چين يې پر اوږه وه، ومې پوښتل، خیرت دی؟ لاس دې ولې، ويې ويل، د ډاکټر صيب فاروق وردگ په کور کې د سترې مشي پر مهال په ښويه تيره وښويېدم، ولی مې ووت، ما ويل هډوکي ته خو دې زيان نه دی رسېدلی، ده وويل، نه، عکس مې واخيست، خدای فضل کړی، هډوکي روغ دی، خو نور يې سخت وکړولم، ما ويل څه خدای درباندي رحمېدلی دی، ده سره د ټلوېزيون په انگر کې لږه شېبه وگرځېدلو، نیم ساعت وروسته حاجي صيب خان محمد باز منگل هم راوړسېده، درې واړه د حاجي صيب خان محمد باز منگل په موټر کې کېناستو، په لاره کې مې وکیل صيب سهاک او حاجي صيب خان محمد باز ته د نجات څلي ټول داستان بيان کړ او دا مې ورته هم وويل چې په تېرو شپږدېرشو ساعتونو کې مې يوه دقيقه خوب هم نه دی کړی، نو که په لاره کې راباندې خوب راغی، په زړه کې مو څه تېر نه شي چې زه گنې بې تفاوته يم، لږ بېخوبه شوی يم، نو

څکه مې مخکې تر مخکې درته يادونه وکړه. هغوی د پښتنو پر حال افسوس څرگند کړ، ماته يې ډاډ راکړ؛ تر دې ځايه دې کار رارسولی چې په دې اخره کې يې خوشې نه کړې چې بيا ټول کار خرابېږي او که موږ ته په کې څه ضرورت وي، موږ ته يې هم ووايه، ما وويل تاسو دواړه د جرگې او مرکې خلک ياست، حاجي صيب خان محمد باز منگل ته مې وويل، تا خو په صرافي مارکېټ کې ډېرې پېچلي جنجالي موضوعگانې حل کړي، نيم پکتياوال او نيم مشرفيوال يې او نن دوه بجې تياره د حاجي صيب عبدالباري منگل په کور کې غونډه ده، نو له دې ځايه چې خلاص شو، که ته هم جرگې ته راشي، بڼه به شي، حاجي صيب قدرت الله سهاک خو تيار د کابل د خلکو وکیل دی، دوی له پلرونو او نيکونو د جرگو او مرکو خلک دي او د دې څلي له جريانه هم واقف دی، نو که دی هم راشي، بڼه به وي چې که يو نيم کس څه وړانې ويجاړې کاوه او خبره يې وړانوله، چې تاسو يې مخه ونيسئ، زه خو اوس يو طرف يم او ځينې خلک هسې د شخصي غرض له مخې غواړي دا کار پر همدې ځای ودروي او هر څه گډ وډ کړي، حاجي صيب خان محمد منگل وويل، حاجي عبدالباري منگل خو يو خيرخواه سړی دی، هغه خو

د ولسي جرگې غړي قدرت الله سهاک

جنجال نه جوړوي، ما ويل نه هغه خو دا جرگه هم د خير او مشورې په خاطر رابللې ده او ما ورته وويل چې ستا په کور کې به کېنو، هدف مې دادی چې جرگې ته کېدی شي داسې يو نيم کس هم راشي چې اوږو کې يې شگه وي. دوی دواړو وويل، دوه بجو پورې به انشاء الله کارونه خلاص شي، راساً به که خدای کول غونډې ته درشو، ما وويل سمه ده. په لاره کې

مو تر سروبي پورې پر بېلابېلو ټولنيزو، سياسي او کلتوري مسایلو، د هېواد پر روان ناورين او د خلاصون پر لارو چارو بحث وکړ، مجلس دومره خوږ و، چې ما ته د خوب مجال پيدا نه شو، سهار چای مو د وکیل صیب قدرت الله سهاک به هوجره کې وڅښه، هغه ډېر زیات تکلیف گاللی و، زیات لگښت يې کړی و، ما ورته وویل: وکیل صیب! پخوا به تر واده یوه ورځ وروسته د ناوې کور ته د (سورر) په نامه د خسره له کوره څه خوراکي مواد وروړل کېدل؛ د یوې ځانگړې مېلمستیا لپاره، بیا به د خسره له کوره گڼ شمېر مېلمانه پرې ورغلل او هغه څه به يې چې مخکې ورلېږلي وو، هغه به يې ټول ترې بېرته وخورل، ان د ناوې کور به تاواني هم شو، داسې نه وي چې تر راوړې مرستې ستا لگښت زیات شي، حاجي صیب خان محمد باز او سهاک صیب دواړو وخنډل، خان محمد باز وویل، والله رښتیا وايي، وکیل صیب ډېر زحمت گاللی، بیا هلکانو پاکټونه راواخیستل، حاجي خان محمد باز وویل، ټولې (شپږ نیم لکه) افغانۍ دي، د وکیل صیب په مشوره شهیدانو ته پنځه پنځه زره کړۍ او نورو زیانمنو ته درې درې زره افغانۍ. ننه بجې د (سرچينو) کلي ته چې د سروبي بازار لوېدیځ لوري ته د نږدې لس کیلومترو په واټن موقعیت لري، هلته ورسېدو. ټول خلک د کلي په جامع جومات کې راټول شوي وو، مرستې په

په سروبي ولسوالۍ کې له سېلاب څپليو سره د مرستې انځور

منظم ډول د لست له مخې مستحقينو ته ورسېدې، لس بجې مو بېرته د کابل

پر لوري حرکت وکړ، يوولس نيمې بجې کابل ته ورسېدو، دوی دواړه خپلو دفترونو ته لاړل، زه کور ته، خو ورته ومې ويل چې پر دوو بجو ياده غونډه مو بايد په ياد وي، هغوی وويل درځو ان شاء الله، زه کور ته راغلم، ښه سترې وم، چپرکت ته پورته شوم، ما ويل لږ خوب به وکړم، خو خوب رانغی، يوه بجه مې يو څه ډوډۍ وخوړه، لس کم دوه بجې راپسې موټر راغی او تر لس دقيقو وروسته په شاه شهيد کې د حاجي صيب عبدالباري منگل کور ته ورسېدم. زه لومړی شخص وم چې کور ته داخل شوم، ورو ورو نور مشران هم راغلل، درې بجې ټول پوره شول، نذير احمدزی، حاجي خان محمد باز منگل، قدرت الله سهاک، حاجي حکيم خان څاڅی، حاجي داود شاه نيازی، صمد څاڅی،

الحاج نذير احمدزی

عبدالستار ميرزکوال صيب، احمد گل توتاخېل، عمر گل مقبل، عبدالقادر طارق وردگ، دوست محمد اجرستاني، محمد عمر مرجان، حاجي زمان، ښک محمد ولسمل، په خپله حاجي عبدالباري منگل او ځينې نور مشران او ځوانان په دې غونډه کې حاضر وو، قراردادي (انجنير

رحمت ځلاندي) او ميوند شاه احمدزی هم چې يوه ورځ دمخه يې له ځلاندي سره شخړه کړې وه، راغلل، ميوند شاه احمدزي د ځلاندي له ثبت کړو خبرو او لوډسپيکر سره په غونډه کې حاضر و، په پيل کې تلاوت وشو، بيا نذير احمدزي صيب ماته وويل چې يون صيب ته خپله خبرې پيل کړه چې ټولو ته وضاحت وشي، کېدی شي ستاسو تر خبرو وروسته هېچا ته د خبرې ځای پاتې نه شي او غونډه په خیر سره پایته ورسوو او که بيا هم چا ته کومه خبره پاتې وه، هغه به يې وکړي او تاسو به ورته وضاحت ورکړئ، ما وويل: اول دې

هغه دوستان چې کومه پوښتنه، ابهام او نظر ورسره موجود وي، لومړی دې هغوی خبرې وکړي او بیا به زه وضاحت ورکړم او هم به له پيله تردې دمه ټول جریان تشریح کړم، خو د ټولو دوستانو خبره همدا وه چې زه باید لومړی ټول جزیات توضیح او تشریح کړم، د غونډې په پیل کې احمدزي صیب او نورو مشرانو له ټولو څخه هیله وکړه چې هېڅوک باید جنجالي خبرې ونه کړي، مور دلته جنجال ته نه یو راغلي، جنجال ختمولو ته راغلي یو، نه دا چې نورې ستونزې راوټوکوو. ما خپلې خبرې شروع کړې او د څلي ټول راپور چې دې کتاب کې هم راغلی، هغه مې په لنډيز سره له پيله تر پایه غونډې ته وړاندې کړ، هم مې د څلي د مرستندویانو نومونه او هم مې د هغوی د مرستې کچه ټولو گډونوالو ته بیان کړل. دا مې هم وویل چې تر اوسه مې قراردادي ته (اته) او یا زره او سل) ډالره ورسولي او یوازې (لس زره اته سوه او پنځوس) ډالره

محمد اسمعیل یون

یې په هغه حالت کې پاتې کېږي چې دی څلی مور ته راوسپاري او فني هیئت هم د هغه د کیفیت تائید وکړي چې هو کار له پروتوکول سره سم ترسره شوی دی او که فني هیئت یې کار نیمگړی وارزوه، همغومره پیسې به ترې کمېږي. دا چې ځینو خلکو د خپلو شخصي غرضونو له خاطرې د سمت، قبیلې او نورو شیانو د پاللو

اوازې اچولي، یا دا چې زه غواړم دا څلی په خپل یا د تحریک په نامه کړم، دا ټول سوچه دروغ دي او دا کار ممکن نه دی، زه د یوه فرد په توگه هېچا ته اجازه نه ورکوم چې له دې څلي څخه د سیاسي گټو لپاره کار واخلي، یوه اصلي خبره داده چې د پخواني قراردادي کار پایته رسېدلی او اوس یو شرکت چې ټول انجنیران یې زموږ او ستاسو دوستان او عزیزان دي، هغه غواړي په

ورپا ډول يې پاتې چارې بشپړې کړي، نو مور ته وخت ډېر مهم دی، ځکه مو پخواني قراردادي ته وويل چې ژر دې خپلې خوازې ټولې کړه چې دې نويو کسانو ته د کار زمينه برابره شي، هغه خوازې ټولې نه کړې او په دې کې اوه اته ورځې وخت ضايع شو او دغه نورې خبرې چې په کې پيدا شوې دا هم د همدغې انگېزې له امله دي. ما تردې خبرو دمخه د غونډې گډونوالو ته د ښاغلي نذير احمدزي د رول په باب هم خبرې وکړې او هغه سختې گيلې مې هم ورته بيان کړې چې زه يې يوازې پرېښودم او د ده له خوا د تېرې شپې د غونډې جريان مې هم ووايه، د ده د اوسېلې، ملامتې د منلو او ناغې د ورکړې خبره مې هم وکړه. نذير احمدزي هم زما خبرې يو ځل بيا تائيد کړې او د جرگې په مخ کې يې خپله ملامتې او ناغه ومنله او ويې ويل چې تر دې وروسته به سستيا نه کوو. د دې ترڅنگ ما د دې خبرې يادونه هم وکړه چې که د نجات څلي به کار کې ځينې دوستان او يا اشخاص زما پر رول خوښ نه وي، په دې کار کې خو له هرې وجې چې و، زه راتاله شوم، خو اوس يې تر هغه نه خوشې کوم چې څو مې بشپړ کړی نه وي، تر بشپړتيا وروسته به يې مور کيلي مشرانو ته حواله کړو، بيا نو دوی پوهېږي او کار يې، خو ځينو هغو خلکو ته چې د غټو کارونو د سرته رسونې ادعا او اشتها لري، ډېر نور کارونه پاتې دي، هغه دې ترسره کړي، زه به هېڅ مداخله په کې نه کوم، په احمد شاه بابا مېنه کې د ملالۍ يو لوی واک چې عبدالرشيد ايوبي صيب په تېره جدي مياشت کې پرې غونډه جوړه کړه او ويلې يې وو چې هم به دا واک جوړوم او هم څلی، خو تر اوسه هېڅ کار پيل نه شواو نه څوک پيداشول چې دا واک جوړ کړي، په ميرويس ميدان کې د (شير سرخ) منار و، اوس يې نښه نشته، هغه جوړ کړئ، بېرک خان څدران د هېواد يو بل ملي مبارز او اتل تېر شوی، د هغه په باب علمي سيمينار جوړ کړئ، څلور لارې يې په نامه کړئ او څلی پرې جوړ کړئ، او نور په لسگونو غټ کارونه، هر څوک يې چې کولای شي، پيل دې کړي، هېچا سره دې مشوره هم نه کوي، مقصد دغه کارونه دې پيل

او ترسره دې کړي، که مور یې په کار کې مداخله وکړه، بیا دې ووايي چې زموږ د کار مخه نیسئ، خو د نجات خلی په باب په غوڅ ډول وایم، اوس چې په سلو کې نږدې (نوي) برخه ساختماني چارې بشپړې شوي او په دې پاتې

انجنیر رحمت الله ځلانده

کار کې یو څوک خنډونه جوړوي او کار خرابوي، که دا کار مور دوی ته پرېږدو، نو دا به زموږ پر بېکفاتی دلالت وکړي، نو دا کار به بشپړېږي، دې کې د هر ډول دسیسو او توطیو مخه نیسو، نور پاتې کارونه چې ما یې مخکې یادونه وکړه، ټولو ته لاره خلاصه ده چې سر له همدا ننه پرې پیل وکړي. بیا انجنیر ځلانده جگ شو، ویې ویل، زه یون صیب نه مننه

کوم، همدی و چې ما سره یې همکاري کړې، خو ده ماته په تېلفون کې تېزې خبرې وکړې، ما هم تېزې خبرې وکړې، ما خوازه خلاصوله، خو یو څو ورځې په کې ځنډ راغی، اخر دوی راغلل، زما کارگران یې هم له هغه ځایه وشړل، ما پر دې خلی زیات زحمت گاللی، قرباني مې ورکړې، څو نورې متحد المال خبرې یې وکړې او له ځینو کسانو یې گیلې شروع کړې، ما غوښتل چې د ده د چلند په هکله یو څه نور وضاحت هم ورکړم، خو ټولو وویل چې مور ته راپور پوره وضاحت راکړ، نورو خبرو ته اړتیا نه شته، دې وخت کې (میوند شاه احمدزي) وویل چې ماته فقط یو څو دقیقې وخت راکړئ چې زه د ځلانده خبرې او هغه کنځلې چې یې ماته کړې، هغه درواوړوم، نور بیا تاسو قضاوت وکړئ، خو کله چې جرگه مار پوه شول چې دا خبرې کېدی شي ډېرې ترخې وي، نو له میوند شاه احمدزي څخه یې هیله وکړه چې اورولو ته یې اړتیا نه

شته، خير دى ته ځوان يې اوسېله كوه، مور خبره جوړوو، وړانې ته يې نه وړو،

عبدالستار ميرزكوال

دې سره ميووند شاه هم د جرگې خبره ومنله او د ځلانده خبرې يې وانه اورولې، ټولو په خپل نوبت مننه وكړه، ميرزكوال صيب، ستونزو او مشكلاتو ته هم اشاره وكړه او له ما څخه يې هم ډېره مننه وكړه چې تردې دمه مې ډېرې هلې ځلې كړي، داود شاه نيازي صيب وويل هغه څه چې تېره ورځ مور ته ويل شوي وو، خبره د هغه سرچپه راووته، دلته

قراردايي ته تقريباً خپلې پيسې ورسېدلي او ډېرې كمې پيسې يې پاتې دي، هغه اوازې چې ځينو خلكو اچولي، د يون صيب د راپور له مخې هغه ټولې

احمد گل توتاخېل

بې بنياده دي، احمد گل توتاخېل صيب جگ شو، يون صيب خير يوسې، زمور سر دې خلاص كړ، ما خو فكركاوه چې تا يوازې (يو) دېرش زره ډالره) وركړي، نور ټول دې سړي له ځانه لگولي، مور وويل چې دا يون ولې دې سړي ته پيسې نه وركوي، ده خوويل چې ماته څوك پيسې نه راكوي، داخو دادى تا (اته اويا زره) ډالر وركړي، ياره كه

رښتيا وایم، تر اوسه پورې ماته په زړه کې دا د يون صيب په باب ډېرې خبرې وې، دا خو چې ده كوم زحمتونه گاللي، دا خو نور هم ماته په زړه کې گران

شو، بڼه شو چې دا جرگه وشوه، هر څه واضح شول او بڼه خو لا داده چې ما تر اوسه د يون صيب په ادرس كومه خرابه خبره نه ده كړې، كه نه دا سپري به له ما څخه څومره خفه شوي و، صمد ځاځي هم خپلې خبرې وكړې او ويې ويل چې يون صيب سره زموږ د پروني ناستې هدف هم دا و چې دا مشكل يا غلظفهمي چې پيدا شوې، دا څنگه حل كړو، دلته ځوانان وو، چا به ورته څه ويلي وو، ما هغه غلي كړل، ځلانده ته مې هم وويل چې صبر كوه يو ځل ټول كېنو چې اصلي خبره معلومه كړو، يو بل تن په كې پاڅېدو، غالباً چې لومړي ځل غونډې ته راغلي و او د ځلي له ټول داستان او د قرارداد له متن څخه هم سم خبر نه و، هغه وويل دا قرارداد په فني ډول نه دی شوی، دا باید له راديو ټلوېزيون څخه اعلان شوی وای، داو طلبی. ته وړاندې شوی وای او بيا قرارداد شوی وای، دې كې ډېرې نيمگړتياوې دي، ده په داسې وخت كې قرارداد ته اشاره وكړه چې قرارداد همدا نن په اصطلاح پایته ورسېده. نېك محمد ولسمل او څو تنو نورو مشرانو هم خبرې وكړې، بيا صمد ځاځي ماته وويل چې كه تېره شپه څه خبرې ترخې تروې تبادله شوې وي، زه د هغو بڼينه غواړم، د هغو لس چنده او لس ځله زه ځان ته حواله كوم، فكر وكړه چې هغه خبرې ما ټولې ځان ته كړې دي، ما ويل نه هېڅ خبره نه ده، دا خبرې په كې راځي، دا ځلي دی، د ټولو مشترك دی، دې كې طبعاً يوه نيمه خبره تبادله كېږي، جرگه او مرکه د همدې لپاره وي چې دغسې مسلې حل كړي، په پای كې بيا زه پورته شوم او ومې ويل، فكر كوم هر څه واضح شول او چا سره چې كومه پوښتنه او گروېږنه وه او يا ابهام و، هغه ټول تر يوه ځايه حل شول، اوس راځو د غونډې نچوړ او نتيجه ته، لومړي دا چې تېر قراردادي سره د تړون مطابق قرارداد ختم دی، يو دوه تنه انجنيران به زموږ او دوه تنه به د ده له خوا وټاكل شي، يو دوه ورځو كې به د ده كار وازروي او پاتې پيسې به يې د شلو ورځو په بهير كې له تړون سره سمې وركړو.

دويم، د ځلي پاتې كار به چې دويم ساختماني شركت يې پر مخ وړي، د هغه

کار کې به څوک ځنډ او ځنډ نه پېښوي، هغه به خپل کار کوي، مشران کولای شي د کار د ښه والي به موخه وخت پر وخت د ځلي کتنه وکړي او د ښه والي لپاره هلته مېشته انجنيرونو ته خپلې لارښوونې وکړي او مشورې ورکړي.

درېم د ځلي پاتې پيسې چې د پخواني قراردادي پوروري گڼل کېږو او يو څه هم داسې چارو ته چې د دويم شرکت لاس ورته نه رسېږي، نو تقريباً ټول اوه لس اته لس زره ډالرو ته اړتيا ده، دا پيسې بايد پوره شي. او څلورم وړانديز مې دادی چې د ځلي د پرانيستې لپاره بايد يو تدارکاتي کميسيون جوړ شي چې لويې غونډې ته ترتيبات ونيسي. دې وخت کې حاجي صيب خان محمد باز وويل، (لس زره ډالره) زما له خو اعلان کره، هغه زياته کره زه خبرې نه کوم، ستاسو ټولو خبرې تائيدوم. قدرت الله سهاک هم زما وړانديزونه تائيد کړل، حاجي نذير احمدزي وويل، زه خو يو غريب وکيل يم، ما پسې (درې زره ډالره) مرسته وليکه، (درې زره ډالره) مو اصولي صيب پسې وليکل او دوه زره ډالره ما (يون) ژمنه وکړه.

په دې ډول تقريباً هغه پيسې يو ځل بيا په ژمنو کې پوره شوې چې مور ورته اړتيا احساسوله. بيا مو د تدارک پر کميسيون غور وکړ، د هر زون له عمومي قومي شورا څخه لږ تر لږه يو يو تن او که څوک نور په خپله خوښه حاضر وي، هغه هم کولای شي چې د لويې غونډې لپاره د ترتيباتو کمېسيون ته راشي، تقريباً دولس ديارلس تنه شول. زه (يون)، حاجي صيب حکيم خان ځاځی، صمد ځاځی، ميرزکوال، حاجي شېر محمد منگل، دوست محمد اجرستاني، توتاخېل، نېک محمد ولسمل، حسيني پشه يي (غياب کې)، عبدالولي، حاجي عمر او داود شاه نيازی د دې کميسيون لومړني غړي شولو. جرگه په خير او عزت سره پایته ورسېده، تر دې وروسته نور مشران رخصت شول او ما د تدارک کمېټې له غړو څخه هيله وکړه چې د يو څو شېبو لپاره پاتې شي، هغوی پاتې شول، ما ورته وويل چې اوس بايد د لويې غونډې لپاره يوه نقشه يا کاري پلان جوړ کړو، ټولو مصلحت وکړ، د دې په خاطر چې اوس

وخت کم دی، عاجله پرېکړه نه شو کولای، نو ما وړاندیز وکړ چې د حاجي صمد ځاځي په کور کې به کېنو، دی به یو ښه ډنډکی هم جوړ کړي، هم به جلسه وکړو، هم به ډنډکی وخورو، خرما او ثواب به دواړه شي، صمد ځاځي وویل، په سترگو، منم یې، ورځ او تعداد راوښیئ. د اسد پر (۴)مه نېټه د چهارشنبې ورځ یوولس بجې په شش درک کې د صمد ځاځي په کور کې د جلسې نېټه وټاکل شوه او ناسته مو په دعایې سره پایته ورسوله. د صمد ځاځي په کور کې مې له ناستې څخه هدف دا و چې زما او د ده تر منځ چې کومې ترڅې خبرې تېرې شوې وې، هغه له منځه لاړې شي.

د څلي د دويم يا بنکلايز پړاو چارې

کله چې د حاجي عبدالباري منگل له کوره په خوشالۍ سره راووتو، نو د لويې غونډې د تدارک د نوي کميسيون غړو ته مې وړاندیز وکړ، اوس خو مشکلات او ناسم پوهاوی تقريباً پایته ورسېدل، راځئ چې لار شو، د دې څلي د دويم پړاو کار ته چې همدا نن شروع شوی، هغه وگورو، ټول خوشاله شول، تقريباً يو نيم سل، دوه سوه متره پلي مزل مو وکړ؛ څلی او د حاجي عبدالباري منگل کور ډېر سره نږدې وو. څلي ته ورسېدو، ټوله خوشاله وو. د څلي چارې چې تازه پيل شوې وې، يو څو زینتي تيرې ايښودل شوې وې، يو تن مسول انجنير خپل پلان تشریح کړ، ټول سره خوشاله شول، خدای پاماني مو واخيستله او هر يو پر خپله مخه لاړو.

دا مهال د څلي جوړوونکي نوي شرکت (سټيټ کورپس) مسول انجنير خپلې خوازې راوړې وې، پخواني خوازه کار ته يې ويلي وو چې خوازې دې پورته کړه، د خوازو جنجال لا پر خپل ځای پاتې و. ده د ټولو هغو خوازو شمېر چې پر ځمکه پرته وې او په څلي کې ځوړندې يا نصب وې، يادښت واخيست او د خوازو مالک ته يې زنگ وواکه چې راشه خوازې دې ټولې کړه، هغه د ځمکې د سر يوړلې، خو په څلي کې بندې لا هماغسې بندې پاتې شوې. تر دې دمخه هم د خوازو مالک ماته يو دوه ځله يادونه کړې وه چې که همدا

خوازې راڅخه په کرایه واخلي، ښه به وي، ساختماني شرکت ته مې وويل، هغوی وويل، مور خپلې خوازې لرو، دا يې سمې تړلې هم نه دي، سبا به بيا ورسره په جنجال کې اخته يو، غم دی چې خلاص يې کړو، ښه به وي، پر خوازه کار مو يو ځل بيا فشار راوړ، خو هغه ځان اخوا دېخوا کاوه، شرکت د څلي لاندینی برخې ته د خپلې خوازې تړل شروع کړل، خو بندو خوازو ورته سخت مزاحمت پېښوه، دوه ورځې دې کې نورې هم ضايع شوې، بله ورځ انجنير محمد نصير بهسودوال چې د همدې ساختماني شرکت (ستيت) کورپس) يو فعال انجنير دی او د څلي چارې تر ډېره همدی پر مخ وړي، راته زنگ وواوه، يون صيب يو کار مې وکړ چې ستا په کې څه نظر دی؟ ما وويل، ووايه، دې خوازه کار سره يو توافق ته ورسېدو، ما ويل څه ډول؟ ده وويل، د

انجنير محمد نصير بهسودوال

ده کومې خوازې چې هلته بندې دي، د هغو تعداد مې واخيست، په هماغه شمېر مې ده ته خوازې بېلې کړې، ده ته به مور خپلې خوازې چې همدا ډول دي، خو تر دې نوي دي، هغه ورکړو او د ده خوازې به مور ته پاتې شي، چې مقصد دا مشکل حل شي، که دوی ته مور کېنو، دا

څو ورځې نورې هم پر مور تېرېږي، ځينې هغه خوازې يې چې په کانکرېټ کې بندې دي، مجبور دي هغه اړه کړي او يو څه ضايعات ولري، نو ځکه دی ځان اخوا دېخوا کوي، ما ويل دی په کې څه وايي؟ انجنير بهسودوال وويل، دی خو دېته ډېر خوشاله دی، د ده خو اوله ورځ هم همدا وړاندیز و، ما ويل چې تاسو خپل منځ کې موافق ياست، زه هم درسره موافق يم، خو چې سبا بل

جنجال جوړ نه کړي، ده ويل نه خط مې ترې اخيستی او خط مې ورکړی، سبا راځي او زه ورته له خپل گودام څخه همغه شمېر خوازې ورکوم، سبا همدا کار وشو او په دې ډول د خوازه کار او خوازو ستونزه حل شوه. دوه ورځو کې خوازې له لاندې تر پورته برخو پورې وتړل شوې، د پلستر کار پيل شو، څرنگه چې منار لوړ و، نو د پلستر کارانو سترگو تور خواړه، نو بيا يې يوه شنه پرده ترې راتاو کړه، هم پلستر شروع و او هم لاندې د تيرو کار.

لکه څنگه چې مې دمخه يادونه وکړه، د حاجي عبدالباري منگل په کور کې مو ژمنه کړې وه چې د ميزان پر (۴)مه د چهارشنبې پر ورځ به د صمد ځاځي صيب په کور کې کېنو، ما دفتر کې يو څه کارونه لرل، حاجي صيب داود شاه نيازي ته مې وويل چې ما پسې تلوېزيون ته راشه، دواړه به يو ځای لاړ شو، هغه وويل: سمه ده. له ژمنې سره سم ما پسې تلوېزيون ته راغی او په څو دقيقو کې د صمد ځاځي صيب کور ته ورسېدو. تر دې دمخه چې کومه بله دردوونکې خبره وه، هغه دا وه چې د يکشنبې پر ورځ چې کله هم مور د حاجي عبدالباري منگل له کوره رابهر شو او د زاړه قراردادي موضوع يو طرفه شوه، نو هغه پر همغه شپه فېسبوک ته د خپلو ځينو انډيوالانو په واسطه د ځلي عکسونه او خپل عکسونه پورته کړي او ويلي يې وو چې مبارک دې وي، ځلي مې درته جوړ کړ، بيا يې خپلو ځينې شخصي انډيوالانو او نورو ته هم د فېسبوک له لارې خپل تصويرونه ورلېږلي وو چې يا همدا نشر شوی پوست شير کړي او يا هم له ده څخه د مننې په پار ځانگړي پوستونه وکړي، ځينو ته يې د پوست متن هم ورلېږلی و چې دغه شان پوست بايد وکړي. کله چې ما د فېسبوک پاڼې کتلې، نو پر څو ايډيانو مې سترگې ولگېدې چې د ځلانده عکسونه او د ځلي عکسونه يې پورته کړي وو او له هغه څخه يې ځانگړې مننه کړې، هغه ته يې مبارکې ويلي، حيران شوم چې دا څه وشول، ځينو بيا هغه ته د مبارکې او مننې تر څنگ دا هم زيات کړي وو چې له پکتيا څخه راتلونکو پارلماني ټاکنو ته احتمالي نوماند هم دی. دا مهال ماته يو شمېر ځوانانو

تېلفونونه وکړل چې دا ځلی د ځلانده خوا جوړ شوی، که نورو خلکو یې پیسې ورکړي، له دې څخه څه د مومن خان د بنامار کیسه جوړه شوه، دا موضوع ولې سیاسي یا شخصي شي؟ ما وویل خیر دی لږ اوسپله وکړئ، کېدی شي خپل پوستونه او ځینې تبصرې بېرته لرې کړي، خو گورم چې پوستونه یې نه یوازې لرې نه کړل، بلکې نور یې هم زیات کړل.

ما خپل ضمیر سره یوه مشوره وکړه، پرته له دې چې د چا مشورې تر اغېز

د نجات ځلی د یکتین ساختماني شرکت ریس انجنیر رحمت الله ځلانده لخوا جوړ شوی.
الله پاک دی دانجنیر صاحب په ځیر وپارلې شخصیتونه ډیر کړي؛
چې تل داسې تاریخي اوسمبولیک وپارونه بیاور غوي او هیوادته له وپارونه وروبخښی .

لاندې راشم زړه کې مې وویل، هغه خلک چې په دې کار کې یې تر ټولو زیات معنوي او مادي خدمت کړی، هغه به څه ووايي چې مور لا ژوندي یو او خلک زموږ په سترگو کې راننوزي او پردی تورې په خپل نامه کوي، دا چې اوس یو شمېر اشخاص د نورو خلکو توره په خپل نامه کړي او د دې ځلي د بیا جوړونې پر مسیر او بهیر گردونه پرېاسي نو بیا به مور راتلونکي نسل ته په هره برخه کې د یوه رانه تاریخ د وړاندې کولو ژمنه څنگه عملي کړو؟ دا ځلی چې خپله د یوه تاریخ انځور گري کوي، نو د بیا جوړونې تاریخ یې ولې له داسې ستونزو سره مخ شي؟ نو ځکه مې د خپل ضمیر په مشوره دا گام پورته

د بيا جوړونې كيسه / 195

کړو چې ملت ته يو وضاحت ورکړم، که څه هم زه پر دې پوهېدلم چې فېسبوکي بحث ته، هغه هم له داسې اشخاصو سره داخلېدل چې له ادبي ژبې او ادبي نژاکتونو څخه څه ناڅه لرې وي، د بازار او کوڅې ژبه کاروي او يو تاريخي بحث د عوامو د خولې ناخبره منطق ته راټيټوي، دا ټول شيان مې په ذهن کې تېرېدل چې تر څنګه د خلې په باب د هرې خبرې رسنيزه کول هم د خلې کورنيو اصلي مخالفينو او هم يو شمېر تنګنظرو ته د ناوړه گټې اخيستني زمينه برابروي، خو پر حقيقت باندې د خاورو شيندلو مخنيوی راته تر دې ټولو خبرو مهم ښکارېده، نو ځکه مې دغه لاندې وضاحت په فېسبوک کې له خپلې ايډي څخه پورته کړ:

Mohammad Ismael Yoon added 3 new photos.

July 25 at 1:56am

د نجات خلې په باب

يو وضاحت او عامه پوهاوی

د (۱۳۹۵) ل کال د ميزان مياشتې پر (۲۳)مه نېټه د نجات خلې د بيلجوروني د بنسټ ډيره کښتول شوه، له هغې مودې تر دې نېټې لس مياشتې تېرېږي. په دې بهير کې يو زيات شمېر هېوادپالو او ملتپالو افغانانو د دې خلې د جوړونې لپاره مالي او معنوي هلې ځلې کړي او يو شمېر ځان غوښتونکو او ځان ځلونکو بيا نه يوازې دا چې مرسته يې نه ده کړې، بلکې ځانونه يې هم پټ کړي وو او ان د خلې د جوړېدو په چارو کې يې ځانونه هم رامنځته کول، اوس چې د خلې د جوړېدو چارې (نوي سلنه) بشپړې شوي او پر پاتې برخو هم چټګ کار روان دی، يو شمېر شهرت غوښتونکو بيا هلې ځلې پيل کړي چې دا ملي او ولسي کار د خپل ځان په نامه تمام کړي. له نجات خلې څخه يې د مومن خان د بنامار کيسه جوړه کړې او هر څوک فېسبوک کې د تورو توري په خپل نامه خپروي. له ټولو هېوادوالو څخه هيله کوو چې نه د ساختماني شرکت، نه د ټيکنارانو چې د بيسو مقابل کې يې کارونه ترسره کړي او نه زما (يون) په گڼون لاندې خلې د جوړونې چارې کوم بل شخص، سازمان يا ډلې ته مسووبي کړي.

لاندې خلې د جوړونې د چارو ټول جزيات د يوه منظم راپور په بڼه ترتيب شوي، چې يا به يې د خلې د پرانيستې پر ورځ، يا هم تر هغې ورځې يوه ورځ وړاندې يا وروسته د خلې د ټولو جوړوونکو حضور ته وړاندې شي او د هر هغه شخص پلانونه او قدراني به وشي چې د خلې د جوړېدو له بېله بيا تر پلوه يې په دې بهير کې معنوي او مادي مرسته کړې. د خلې تر پرانيستې وړاندې چې هر شخص، ډله، ټولنه، شورا يا گوند، ساختماني شرکت، ټيکه دار يا مزدورکار د خلې د جوړونې چارې ځانته مسووبي، دا صل د غندنې وړ دی او ټول بايد لاندې ډول درواغونو او ځان خوښو اشخاصو پر وړاندې واحد او قوي دريځ خپل کړو.

په درنښت

محمد اسماعيل يون

کله چې دا پوست پورته شو، نو اکثره هېوادوالو يې تائيد او هر کلي وکړ، خو

د ساختماني چارو قراردادي چې د دې خلي جوړونه يې د ځان لپاره د تبليغ او کمپاین د يوې وسيلې په توگه کاروله، له ځنډ، تامل او تحمل پرته ډېر ژر غبرگون وښود او زما پر پوست يې دغه لاندې تبصره وکړه:

Rahmatullah Zaland

یون صیبا! ته نه سترگی لري نه منطق که تا سترگی لرلی نو زما سره قرارداد موجود دی دوهم ما د تاجکو اخطارونه جنگونه او نسیسی زغلی دی دوهم د کار په وخت کې هر جا لیبلی یم ، دوهم د تڼروکاتو د قانون مطابق هر جوړونکي شرکت حق لري چې خپل جوړ شوي ساختمان د جوړیدو امتیاز ځان ته منسوب کړي، ته نه پوهاند نه موهاند نه تر اوسه د تڼروکاتو په قانون نه پوهیږي، ته نه فکر لري نه د فکر کولو هوډ، زه هغه اسناد درته وړاندې کړم چې تا د خپل پنځه کسيز متعصب گوند لپاره په دې خلي گهيان کاوه او ما دې مخه ونيوه. ته او خدای چې یو ملی شخص نومره وړوکی وی لکه ته ،ته هم د ملیتوب دعوه لري؟ ملی سړی به داسی وی، ته نه مشر یی مشر کیږدی تسی ته څوک یی چې ته ځان د هر څه مدعی بولي؟
څه گهران وړوکیه کمکیه 'چرته شادی گڼوه او خپل اصلیت ته مراجعه وکړه.
نور داسی بد ونکړي

Like · Reply · 1 · 42 mins

ورپسې يې نورو هېوادوالو ته د ځواب په ترڅ کې هم، ماته سپکې سپورې ويلې وې، له هغې جملې څخه يې اصولي صيب ته د ځواب په ترڅ کې ويلې وو:

Rahmatullah Zaland

د اصولي صيب بعضي نقاط حقيقت لري خو بعضي نقاطو کې يې افراط کړيدی، خو یون پکې هېڅ رول نه درلود بولي چارې يې ما پر مخ وړي او له ځان څخه مې هم پيسې پکې مصرف کړيدي چې د افتتاح په ورځ به يې اسناد اړايه کړم
دوهم دې ساهي ته هېڅ پښتون نشو راتللی او هېڅوک د تاجکو له ډاره نه حاضریدل چې د خلي چار پر مخ یوسی زه د سر په بیه ورته ودرېدنه نه پوهیږم چې پښتون قوم ته زما قرباني ولي اهميت نلري؟؟ ما يې په يوه ټيټه کې ډيزاين وکړو او د ټيټي مې خط واداړو .....
اوس يې ومني چې یون دروغ واي

Like · Reply · 4 · July 25 at 6:37am · Edited

همداسې يو شمېر نورو کمټيونو او نظرونو کې چې اکثره د همدې ډول اشخاصو له خوا له خپلو يا مستعارو ايډيانو څخه خپاره شوي وو، هم ماته ډېرې سپکې سپورې ويل شوې وې، چې ما ورته هېڅ ځواب ور نه کړ او دلته يې راوړل هم ضروري نه بولم، خو د دې څو خبرو يادونه مې ځکه وکړه چې کېدی شي زما په شان يو شمېر نور هېوادوال، چې د خدايي خدمتگاري په رول کې واقع شي، داسې ښکښخلو سره مخامخ شي، نو ورته په کار دي چې

خپله اوسپله ورته لوړه وساتي.

په داسې حال کې چې د تا ويلو او ما ويلو، کنخلو، تائيد او رد خبرې هم روانې وې، مور خپل کار ته هم له کوم ځنډ پرته دوام ورکاوه، کله چې د چهارشنبې پر ورځ، غرمه مهال د صمد ځاځي کور ته ورسېدو، نو له ژمنې سره سم، لس دولس تنه مشران راغلي وو. نېک محمد ولسمل، حاجي محمد حکيم ځاځي، داود شاه نيازی، ميرزکوال، حاجي عمر، حاجي زمان، انجنير دلاور توتاخېل، احمدگل توتاخېل او يو څو تنه نور مشران راغلي وو. لومړی مو پر خپلې اصلي موضوع بحث پيل کړ، د ځلي د پرانستونکې غونډې لپاره مو درې کمېټې جوړې کړې: امنيتي کمېټه چې ميرزکوال صيب به يې مشري کوي، ولسي کمېټه چې حاجي داود شاه نيازی به يې مسوليت لري او فرهنگي کمېټه چې زه (يون) به يې چارې سمبالوم، هر څوک يانې هره شورا حق لري چې دې کمېټو ته خپل غړي وروپېژني. د کمېټو د مشرتوب پر سر طبعاً په زړونو کې پوره توافق نه و، خو ظاهراً ټولو موافقه وکړه، د خلکو د خبرونو لپاره ما يوه فورمه جوړه کړې وه، چې شکل يې په دې ډول و.

گڼه	نوم	شخص يا بنسټ	د کسانو احتمالي شمېر	لاسليک

له دې فورم څخه زما هدف دا و چې هره شورا يا يې مشر دعوه کوي چې ما سره دومره خلک دي او دومره دي، خو د غونډو پر مهال بيا له هغوی څخه پنځه سلنه هم حاضر نه وي، نو که لاسليک ورڅخه واخيستل شي، ژمنې ته به نور هم ژمن شي. دا ماته ډېره پخه تجربه ده چې د ژمنې او عمل تر منځ ډېر زيات واټن موجود وي، په دې خاطر چې ژمنه پر عمل بدله شي او د لويې غونډې پر ورځ د گډونوالو کمښت احساس نه شي، نو ليکلې ژمنه په کار ده، ما دا هم وويل چې که سپری د خپلې ليکلې ژمنې لس سلنه هم عملي کړي، بيا به هم مور يوه بريالۍ غونډه ولرو، د غونډې پر مېکانيزم مو هم پوره بحث وکړو، تر ډېر بحث وروسته ناست کسان په جدول کې د خپلې ژمنې لاسليک

ته حاضر شول. صمد ځاځي له ژمنې سره سم ښه خوندور (ډنډکي) تيار کړي و، هر څه پرېمانه وو، ويې ويل بازاری ډوډۍ مې درته ځکه رانه وړه چې څه تاسو غوښتي وو، هغه شان کار مې وکړ، مور وويل سم کار دې کړي، خوند يې په همدې کې دی، د بازار ډوډۍ هر وخت پيدا کېږي، خو دا خوندوره ډوډۍ هر چېرته نه وي، پوره خوند په کې و. تر ډوډۍ وروسته مې ټولو ته مخ راواړوه، ما ويل يوه خبره بله هم په ضمني ډول يادوم، تر ډوډۍ وړاندې او د جلسې پر مهال مې ځکه ياده نه کړه، چې خبره ډېره پيکه او بې خونده وه، ما ويل هسې نه چې زمور مجلس بې خونده او يا د ډوډۍ خوند پيکه کړي. صمد ځاځي وويل، زه پوه شوم چې ته څه يادوي، زه ټولو باندې خبر يم، چندان ښه کار نه دی شوی، که ياده نه شي، ښه به وي، ما وويل، يادول يې ځکه ضروري دي چې کېدی شي ځينې دوستان پرې خبر نه وي، دوی هم بايد خبر شي، که سبا څه خبره شي، بيا به دا مشران وايي چې مور خو په دې بهير کې شامل وو، مور ته خو به دې يو احوال راکړی و. ما د انجنير ځلاندر نظر ورته ولوست، ټول ډېر خفه شول، بيا صمد ځاځي وويل، کاشکې تا هيڅ ځواب نه وای ورکړی، همداسې دې پرې ايښی وای، که تا څه نه وای ليکلي، نو هغه به ولې داسې څه ليکل، ښه يې نه دي کړي، خو تا هم بايد ځواب نه وای ورکړی. ما وويل، هغه خو ټول ځلی په خپل نامه کړی او دا خلک چې تر دې دمه يې دا ځلی رارسولی، د هغوی حق يې هم تلف کړی، ما فقط يوازې وضاحت ورکړی او دا مې هم ويلي چې زما په شمول هېڅوک حق نه لري چې د ځلي چارې ځان پورې وتړي، لومړی دا خبره خو هغه مطرح کړې وه، ما يوازې وضاحت ورکړ. بيا مې وويل، د دې خبرې يادول په دې مانا نه دي چې زه د خپل ځان ځواب نه شم ويلای، هدف مې دا و چې دا ښاغلی ځان ته ځاځي وايي، اول به يې ځاځي د ځاځيتوب جرگې ته راکاږي، بيا پکتياوال د پکتياوالي او بيا پښتانه د پښتونولۍ، که دا ټول د يوه شخص د خولې مزي نه شي ټينگولی، نو بيا زه خپله پوهېږم چې د ځان دفاع څنگه وکړم. ټوله جرگه

ورته په غوصه شوه، خو صمد ځاځي وويل چې هېچا ته اړتيا نه شته، مور ځاځيو کې د دې جرئت شته چې دې ډول خلکو سره څنگه حساب و کتاب وکړو. هغه شخص پر ځای پرېږده چې څه ډول شخص دی، دلته راغلی و، ماته يې وويل چې داسې کار مې کړی دی، ما ورته وويل چې بڼه دې نه دي کړي، اوس تاته وایم چې هم د ځاځيو په توگه ناغې ته تيار يو، هم د پکتياوالو په توگه او هم د پښتنو، هره ناغه چې ته وايي، مور يې ادا کولو ته تيار يو. تر دې وروسته څه نورې خبرې هم وشوې، ځينو دوستانو په لست کې د خلکو شمېر وليکه او لاسليک يې کړ، بيا مو دعا وکړه او جلسه ختمه شوه. زه د تلوېزيون پر لوري راغلم او مازيگر مهال د خلي ليدو ته ورغلم، په دې جلسه کې مو ژمنه وکړه چې د اسد پر (۹)مه نېټه د دوشنبې پر ورځ به بله جلسه مازيگر څلور بجې په ژوندون تلوېزيون کې وي. د صمد ځاځي له کوره په خوښۍ راووتو.

د ساختماني چارو د بشپړتيا ارزونه

د اسد پر لومړۍ نېټه، د يکشنبې پر ورځ د حاجي عبدالباري منگل په کور کې له کړې ژمنې سره سم مې دوه ورځې وروسته له انجنير سالم اخندزاده، انجنير دلاور توتاخېل او انجنير نذير عظيمي څخه هيله وکړه چې درېواړه د خلي چارې وارزوي او موږ ته خپل ليکلی نظر راکړي، انجنير صيب سالم او انجنير دلاور يوه ورځ وروسته د کار ساحې ته لاړل، نقشه او خپل انجنيري وسايل يې ځان سره واخيستل، خو انجنير نذير عظيمي پکتيا ته تللی و، ماته يې تېلفون کې وويل چې دوی دواړه دې وگوري، ما خو هسې هم خلی کتلی، بيا به يې هم وگورم او بيا به درسره خپل نظر شريک کړم، انجنير سالم او انجنير دلاور ماته په تېلفون کې وويل چې ډکون پاتې، د خلي داخلي زينه پاتې، البته يوه برخه يې شوې هغه هم نيمگړې، د خلي بهرنۍ خوا زينه پاتې، برق پاتې او ځينې واړه متفرقه کارونه يې کنډو کپړ پاتې دي، خو د خلي قطر او لوړوالی تقريباً د نقشې مطابق ترسره شوی، البته د کيفيت لپاره يې د چک وسايل نه لرو، خو دا کار يې دومره بد نه برېښي، ما ويل ستاسو ليکلی نظر بيا په يوه پاڼه کې غواړم. دوه ورځې وروسته انجنير عظيمي زما دفتر ته راغی، هغه وويل، هغه ورځ په سفر وم، اوس څه وکړم؟ ما ورته وويل، که خلی يو ځل چک کړې ښه به وي. بيا چې هغو نورو انجنيرانو خپل ليکلی نظر راکړ، تاسو به هم

پوره کوي، نو پر دې برخه لږ تر لږه دوه زره ډالر لگښت راځي. تر هغه وروسته زه قراردادي ته د پيسو د ورکړې په لټه کې شوم، حاجي خان محمد باز او نذير احمدزي ته مې زنگ وواهه چې خپلې ژمنې پوره کړه، اصولي صيب لا دا مهال په بهر کې و.

يوه دوه ورځې وروسته انجنير نذير عظيمي چې د پکتيا له يوې درنې تاريخي کورنۍ څخه دی او لکه څنگه چې مې يادونه وکړه، د څلي د تړون له پيله بيا تردې دمه يې د دې څلي د جوړونې بهير تعقيب کړی، له يو بل انجنير صاحب سره تلوېزيون ته راغی، ماته يې وويل: ((يون صيب! زه چې د دې څلي جوړېدو ته خوشاله وم، دوه علتونه وو، يو خو دا د ټولو افغانانو په تېره بيا د پښتنو د مبارزو او وياړونو يو سمبول دی او بل دا چې زما نيکه خپله د هغو اړيکو د لښکر مشر و چې د سقاوي اړو دوړ په له منځه وړلو کې يې له نورو مشرانو سره ښه پوره ونډه لرله، نادرخان بيا هغه ته د بهادري مډالونه هم ورکړل، تر اوسه مې تاته نه ويل، خو اوس مې ځکه يادونه وکړه چې څلي نور په جوړېدو دی او ماته ډېر خوند راکوي، هغه ماته وويل چې زما نيکه (وکيل حاجي عظمت) نومېده او له نن (۱۳۹۶ل) کال څخه (۸۷) کاله مخکې د يو زر (۱۰۰۰) کسيز لښکر مشر و، ما هغه ته ونه ويل چې کېدی شي زه په دې باب کوم کتابگوټی وليکم، ما ويل د مډالونو عکسونه يا عملاً مډالونه يې شته؟ هغه وويل، هو شته، زه به يې عکسونه په (وټس اپ) درته درولېرم. دوه ورځې وروسته يې د هغه د مډالونو عکسونه راوولېرل.

د بيا جوړونې كيسه / 203

دغه مهالونه چې تاسې گورئ د غازي محمد نادر خان له خوا د هغه د واکمنۍ پر مهال (وکیل حاجي عظمت خان) ته د سقاوي واکمنۍ د له منځه وړلو په پار ډالۍ شوي دي.

زه د دې ترڅنگ چې د پخواني قراردادي د حسابونو پر تصفیې مصروف وم، د څلي د پاتې کارونو چټکولو ته مې هم زیاته توجه کوله. کله چې د عبدالباري منگل په کور کې غونډه وه، تر هغې یوه ورځ وړاندې زه او انجنیر محمد نصیر بهسودوال خوشال مېنې ته لاړو چې د څلي لپاره وطنی

غرنۍ ښکلې تيرې خوښې کړو، د پلتنخنيک درې لارې ته ورڅېرمه د تيرو يوې ډېرۍ ته ودرېدو، څو تنه ځوانان راپاڅېدل، مور سره يې گرم ستړي مشې وکړل، زموږ په ليدو ډېر خوشاله شول، سملاسي يې تېلفونونه راويستل، يادگاري عکسونه يې واخيستل، مور ته يې وويل د څه لپاره راپېښ شوي ياست؟ ما وويل دغسې د نجات ځلي لپاره مو يو څه ښکلې تيرې په کار دي، ده وويل، د نجات ځلي خو زموږ خپل ځلي دی، زما نوم (محمد اسلام) دی، زه د تيرو پنځه کانونه لرم او دلته دې څو دکانونو ته هم زه تيره ورکوم، زه به درته ډېره ښه تيره راوباسم، ځلي زموږ خپل دی، زه يې هره ورځ کارونه گورم، ان د پرانستي پر ورځ هم زه په مظاهره کې حاضر وم. بيا يې د تيرو د تورلو او پرې کولو فابريکې ته بوتلو، هغه مو هم وکتله، محمد اسلام ته مو وويل چې راځه مور سره يو ځای ځلي ته لاړ شو، چې عملاً ځای وگورې او پر هماغه اندازه ورته تيرې برابرې کړې، هغه مو ځان سره ځلي ته راوړ، هغه ځای وکوت، بيا زه (يون)، انجنير محمد نصير بهسودوال، د پلستر يو ټيکه دار او محمد اسلام ژوندون ټلوېزيون ته راغلو چې له محمد اسلام سره د تيرو پر يو لومړني قيمت موافقې ته سره ورسېرو.

انجنير محمد نصير بهسودوال او محمد اسلام د تيرو پر قيمت توافق ته ورسېدل، په دې شرط چې شگه او سمنټ به د ساختماني شرکت وي، تيره او نور کار به د کار له پيله بيا تر رنګ او سولونې يا ځلونې پورې د محمد اسلام پر غاړه وي، يو متر (عرض ضرب لوړوالي) د (۸۰۰) افغانۍ شاوخوا يې د زينتي تيرې پر قيمت او د گوټ يا نوش تيرې يې چې فابريکه کې تورل کېږي، تر دې پر يو څه لوړ قيمت تفاهم ته سره ورسېدل، خو پر دې يې هم توافق وکړ چې دا قيمت وروستی نه دی، د يو څه لوړوالي او ټيټوالي احتمال په کې شته. محمد اسلام وويل: زه به سبا ته د کار لپاره يو څه تيره راولېرم. ما د قيمت په باب ځکه څه ونه ويل، چې د دوی دواړو تر منځ توافق و، يو پيسې ورکولې او بل کار کاوه. تر دوه ورځني ځنډ وروسته د ځلي د

بهرني ډيکور عملي کار پيل شو.

نور نو د خلي کار ښه په منظم ډول روان شو، د لس مترو لوړوالي په کچه (تر لومړني پيک پورې) د تيرو او پاس د پلستر کار روان و. د خلي داخل کې د ډکون کار هم خلاص شو او بهرنيو برخو ته هم خاورې راوړل شوې. د خلي چارې په منظم ډول روانې وې، مور د اسد پر (۴)مه د صمد خاخي په کور کې ژمنه کړې وه چې د اسد پر (۹)مه به ژوندون ټلوېزيون کې بيا سره کېنو او کارونه به تعقيبو و. د دوشنبې ورځ مازيگر څلور بجې په ژوندون کې سره جرگه شولو، له صمد خاخي پرته نور تقريباً اکثره هغه کسان راغلي وو چې د لويې غونډې لپاره د تدارک کميسيون غړي وو، لکه احمد گل توتاخېل، داود شاه نيازی، نېک محمد ولسمل، ميرزکوال او ځينې نور دوستان، دې غونډې ته راغلي وو. ميرزکوال (د لويې پکتيا د ځوانانو جرگه گي) يو دوه تنه ځوانان هم رابللي وو چې يو يې (سرترصيب) د جرگې مشر او بل يې د مشرتابه غړی گڼل کېدل. سره له دې چې مور په تېره غونډه کې پرېکړه کړې وه چې يوازې په ترتيب شوي جدول کې له شوراگانو او بېلابېلو بنسټونو څخه چې د خلي د بيا جوړونې په پرانيستونکې غونډه کې برخه اخلي، له هغو څخه به ليکلې ژمنه اخيستل کېږي، نور تشریحي او توضیحي بحث ته اړتيا نه شته، که څوک نه راځي، نه دې راځي. کله چې عام توافق وشو او له ځينو شوراگانو څخه يو څه ژمنه هم اخيستل شوې وه، خو اساسي کار نه و شوی، تقريباً په همغه نقطه کې وو چې تېره چهارشنبه وو، يانې په پنځو ورځو کې کوم خاص پرمختگ نه و شوی، پر لويې غونډې توافق دوام پيدا کړ، خو دې نويو ځوانانو خپل خپل شرايط وړاندې کړل، ويې ويل چې د دې غونډې ټولې چارې په تېره بيا فرهنگي چارې بايد مور ته وسپاري. مور ټول کار خپله کوو هسې نه چې پر مور څوک سياسي تجارت وکړي، هغه بل ځل هم پر مور تجارت وشو، مور د نورو د لاس اله شولو او دا ځل مور ځوانان نه غواړو د چا د لاس اله شو، مور سره د ځوانانو شل شوراگانې دي. (سرتر صيب) وويل چې زه يې د گډې

جرگه گۍ په راس کې يم، دا يې هم وويل چې مور ته بايد ټوله اجنډا راکړل شي، څوک خبرې کوي؟ په خلي کې د چا نومونه راځي؟ عمومي راپور څوک وايي؟ د راپور متن څه شی دی، مشران چې پر ستيح ودرېږي، هغه څوک دي؟ د هغوی د انتخاب صلاحیت د چا په لاس کې دی؟ او داسې نورې پوښتنې، دوی وويل: مور کې د دې وړتيا شته چې د ستيح چارې هم په خپله پرمخ یوسو، راپور هم وړاندې کړو او که داسې نه وي، مور نه غواړو چې د انضباطانو په توگه هلته ودرېږو او خلک پر مور سياسي تجارت وکړي، دوی دا هم وويل چې په تېره غونډه کې هم مور ډېره قرباني ورکړې او د ډېرې د اېښودو پرمهال مو په خط اندازۍ کې هم ونډه اخیستې وه. کله چې د غونډې برخوالو د دې دوو ځوانانو دا لوړې غوښتنې واورېدې نو چندان ښې پرې ونه لگېدې، ولسمل صيب، داود شاه نيازي او نورو ټولو ورته وويل چې دغه درې کمېټې دي، تاسې خوښه چې په هره يوه کې ځان تنظيموئ، درې واړو ته خپل خپل استازي معرفي کوئ، يوې ته يې معرفي کوئ، هر څه چې تاسې غواړئ. هغوی وويل، مور نه غواړو چې څوک زموږ پر سر تجارت وکړي، مور نورو کمېټو ته نه ځو، فرهنگي کمېټه ټوله مور ته راکړئ، تاسې ترې خلاص ياست، مور شعارونه، بينرونه او ټول شيان خپله تنظيموو، زموږ جرگه گۍ کې ټول پر کار پوه کسان شته، د ستيح چارې هم مور سمبالوو، له هغې پرته مور حاضر نه يو چې په بله کمېټه کې کار وکړو، بيا مور خپله پوهېږو چې څه وخت دا خلی پرانيزو، پر همدې ورځ که به بله ورځ. زه ورته تر دې مهاله غلی وم، ما چې د دې دوو تنو وينا واورېده، چې په وړو کې يې شگه ده، ما وويل: ((ځوانان حق لري چې په هره مسله کې ځان شامل کړي، خو ځينې مسايل داسې دي چې له سره بايد تعقيب شي او بل مور هم په دې پوهېږو چې شوراگانې څه مانا؟ کيفيت او کميت يې څومره دی؟ دا چې د ځوانانو د شلو شوراگانو د همغږۍ لپاره يوه بله جرگه گۍ جوړه شوې، دا په دې مانا ده چې د نظر اختلاف شته چې شل شوراگانې جوړې شوې دي، خو همغږي په کې

د بيا جوړونې كيسه / 207

نه شته، بل د هر ولايت شوراگانې په تېره بيا د ځوانانو ټولني هم مور ته معلومې دي چې يو بل په اسانۍ سره سره نه شي زغملای، بل د نجات څلي په پرانيستي غونډه کې د ځوان او زور، سمت، قوم او قبيلې خبره مطرح نه ده، هدف دادی چې څوک فعال گډون کولای شي هغه دې راشي، بله خبره داده چې داسې کوم تضمین موجود دی چې یوې مشخصې جرگه گۍ ته هر څه وسپارل شي او هغه یې په بڼه ډول ترسره کړي؟ سرتېر صیب وویل، مور ته به څوک تضمین راکړي چې تاسې یې تر مورې په بڼه ډول ترسره کولای شئ؟ نو زه چې پوه شوم چې دا ځوانان په ډېرو لوړو پوړیو کې دي، ما وویل، وروره! په لویه پکتیا کې د ځوانانو ډېرې ټولني شته، په لوی ننگرهار او همدارنگه په کابل، لوی

حاجي داود شاه نيازی

کندهار او نورو سيمو کې، دا چې د دې څلي په باب مور ټولو سره داسې بحثونو ته داخل شو او د دوی توافق ترلاسه کوو، دا نو کلونه کلونه وخت غواړي، اوس لنډه خبره داده چې جرگې سره دې مشوره وکړه چې غونډه کې گډون کوي که نه او که بيا مو موافقه راغله، نو بيا ټولو کمېټو ته خلک معرفي کړئ، ځوانانو

باندې زما دا خبرې بڼې ونه لگېدې، ويل يې مور ماسترۍ لرو، د چارو ادارو کې کار کوو او داسې نورې خبرې يې هم وکړې. په پای کې داود شاه نيازي ورته وويل، وروره! زه (دوه) ماسترۍ لرم او دا هر يو چې دلته ناست دی، دا ځان ته يو څه وايي، خو دې دوو ځوانانو د مجلس ډېر وخت ونيو، بيا يې خدای پاماني واخيسته او لاړل. دا مهال ميرزکوال ته ما وويل چې تاسو بيا له سره د مشورو لړۍ پيلوئ او که د څلي پرانيستو ته تيارۍ نيسئ، هغه وويل، دا

تېروتنه له ما څخه شوې وه، دا مې خپلوان وو، ما ويل چې خپلوان دې دي، خو ستا استازولي يې بس وه كنه. احمد گل توتاخېل هم په قهر شو، ويې ويل، د ځوانانو ټولنې په هر كوخه كې دي، نو هر يو سره به مور دومره بحث كوو، ما وويل خير اوس به دويم بحث ته راشو. قاضي صيب عمر بېرکزي ځدران چې زموږ د غونډې په نيمايي برخه كې راغلي و او هغه مو په دې خاطر رابللي و چې د بېرک خان ځدران د سيمينار په باب ورسره وغږېږو، د صمد ځاخي په كور كې مو په ضمني ډول يادونه كړې وه چې د څلي تر افتتاح دمخه بايد د بېرک خان ځدران د اتلوليو په باب يو علمي سيمينار جوړ كړو، نو ځكه خو حاجي داود شاه نيازي صيب د بېرک خان ځدران لمسي (عمر بېرکزي صيب) ته بلنه وركړې وه، ما وويل، راځئ چې پر همدې دويمه برخه وغږېږو، بېرک زي صيب ته مو وويل چې د غازي بېرک خان ځدران د اتلوليو په باب بايد يو علمي سيمينار جوړ كړو، سيمينار به د ملي تحريك په كوربه توب او د پكتيا د ولسونو په همكاري جوړېږي، هغه ډېر خوشاله شو، هغه ته مو څلور پنځه موضوعگانې وركړې چې د علومو اكاډمۍ ځينو غړو ته يې وركړې چې هغوي پرې ليكنې وكړي او خپله د كورنۍ غړي يې د ده په شمول هم بايد پرې خبرې وكړي، ځكه چې د غازي بېرک خان ځدران په اړه كتابونو كې ليكل شوي مواد خورا كم، خو دخلكو په زړونو كې زيات دي. د سيمينار لپاره مو د اسد (۱۹)مه نېټه وټاكله او دا مو هم وويل چې د اسد پر (۱۳)مه نېټه د جمعې پر مازيگر به يو ځل بيا پر (۴-۵) بجو همدلته راټولېږو. پر همدې توافق وشو. د دې تر څنگ چې پر سيمينار هم كار روان و، د څلي كار مې هم هره ورځ له نږدې څاره.

تقريباً د لس دولس ورځو په بهير كې د پلستر كارونه پايته ورسېدل او د تيرو كار هم مخ پر راټولېدو شو، دا مهال څلي ته د اړوندو كړكيو او دروازو په لټه كې شوم. په شاه شهيد كې څو فلز كارانو باندې وگرځېدو، په يوه كتلاك كې مو څو بېلگې خوښې شوې او فرمايش مو وركړ، فلزي كړكيو او دروازو باندې

ځکه توافق ته ورسېدو چې د دې کړکيو د خرابېدو امکانات کم دي، که نه تر دې دمخه زه دوه ځلې ننگرهار ته په همدې خاطر لارم چې هلته په (درونټه) کې د (شوې) له لرگي څخه ډېرې سې تاريخي او نقشي دروازې او کړکي جوړېږي. هغوی سره مې خبرې هم وکړې، هغوی خپل نرخ راکړ، ويې ويل چې وخت په کې ډېر لگېږي، موره يوه دروازه تقريباً په دوو مياشتو کې درته جوړولای شو، لرگي له پاکستانه راوړو، لرگي بايد وچ شي، خو ډېرې خبرې يې په کې راوويستې، يو فت يې تقريباً په (دوه نيم زره افغانۍ) يا (څلور زره پاکستانۍ کلداری) محاسبه کړ، دا دروازې او کړکي ډېرې قيمته تمامېږي، او وخت يې هم ډېر غوښته، خو زما زړه و چې همدا کړکي او دروازې جوړې کړو، خو کله چې مې د کړکيو په باب له انجنيرانو سره مشوره وکړه، هغوی وويل، دلته باد و باران وي، واورې وي، گردونه وي، هغه زينتي دروازې هغه شان کورونو او ځايونو کې لگول کېږي چې اوبه ور ونه رسېږي، کله چې اوبه ورسېږي، هغه پرسېږي، لمړ يې هم خرابوي، نو ژر له منځه ځي، بيا څوک دي چې دا دروازې او کړکي بدلې کړي. د دوی دليل او منطق پر ځای و، نو ځکه ما هم له فلزي کړکيو سره موافقه وکړه، څلورو پنځو ورځو کې کړکي تيارې او پر خپل ځای نصب شوې.

کله چې مور د ځلي د دويم پړاو کارونه پيل کړل، نو همدا مهال هغه سړک ته متوجه شوم، چې د حضورې چمن له ختيزې څنډې څخه د ځلي پر لوري راغلی او پر ځلي د کار له پيله تر اوسه بند دی. ما مخکې فکر کاوه چې حکومت دا سړک د امنيتي دلايلو له مخې بند کړی، ځکه په پورتنۍ برخه کې يې يو امنيتي چک پوست هم دی، په سيمه کې مې له يوه ترافیک څخه پوښتنه وکړه، چې دې لاره کې خو هېڅ مشکل نه شته، دا ولې نه خلاصوي؟ هغه وويل کله چې د ځلي کار شروع شو، نو د همدې سړک پر وروستۍ برخه کې چې ځلي سره وصلېږي، فاصله له هغو نورو څلورو سړکونو څخه يو څه کمه ده، کله چې دلته موټر راشي، نو ځنډ سره مخامخېږي، نو ځکه مو دا سړک

بند کړی، کېدی شي امنيتي او نور دلايل هم ولري.

دلته نو تقريباً د لس مترو په اندازه يو ځای همداسې ناجوره پاتې، کله چې دا سرک جوړېده، نو دلته بايد د لس مترو په پلنوالي او د پنځه شپږو مترو پر اوږدوالي يو وړوکی پل گوټی جوړ شوی وای چې دا سرک يې مستقيماً د جادې پر لوري له غځېدلي لوی واټ سره وصل کړی وای، ما ويل عجيبه کار دی د پنځه شپږ متره پله لپاره دا لار، دومره ځنډ ترلې پاتې، ترافیک راته وويل، صيب که تاسو يو چاره وکړئ، دغه پل گوټی هم جوړ کړئ، ډېره به ښه شي، ما ويل دا د چا کار دی؟ ده وويل د ښاروالۍ مربوط دی، ما ويل که شخصي يې څوک جوړ کړي، اجازه به ورکړي، هغه وويل کېدی شي ور يې کړي، خو دا د ښاروالۍ په ماستر پلان کې د همدې سرک برخه ده، چې تر همدغه ځايه يې جوړ کړ او دلته يې نور پنځه شپږ کاله وړاندې پرېښود. ما چې له انډيوالانو سره مشوره وکړه، هغوی وويل دا د ښاروالۍ کار دی بايد هغوی سره په تماس کې شو. د ښاروالۍ اتمې ناحيې ته مې په دې شرح يو غوښتنلیک ورولبږه.

د کابل ښاروالۍ د اتمې ناحيې محترم مقام ته!

د حضوري چمن (لاهوری دروازي) په سيمه کې د نجات ستار د جوړېدو چارې بشپړې شوي، پاتل شوي په راتلونکو لسو ورځو کې دا ځلي رسماً پرانستل شي. د ځلي شمالشرقي څنډه کې د نژدې لس مترو په واټن سرک چې د عمومي سرک برخه گڼل کېږي، بايد په اساسي ډول جوړ شي او په دې ډول به هغه ستورزه حل شي چې ددې ځای د ويجاړۍ له امله کلونه کلونه کېږي رامنځته شوي او د ترافیکو د گټې لپاره سبب شوي ده.

موږ ستاسو له محترم مقام څخه هيله کوو چې په دې برخه کې عاجل اقدام وکړئ! چې سرک له خپل جوړښت سره سم جوړ او د خلکو مشکل هم حل شي.

په درنښت

محمد اسماعيل يون

د نجات ستار د جوړوونکو په استازي

۱۳۸۰/۱۱/۲۳

د بيا جوړونې كيسه / 211

ميوند شاه احمدزي دا غوښتنليک د ښاروالۍ اتمې ناحيې ته يووړ، هغوی ورته وويل د زموږ صلاحيت نه دی، بايد د کابل ښار والی لوی رياست ته لارې شئ، هغوی ته عريضه ورکړئ چې هغوی يې په پلان کې ونيسي، يا موږ ته هدايت وکړي او بوديجه يې منظور کړي، بيا به موږ پرې کار شروع کړو. يوه ورځ وروسته مې د کابل ښاروالۍ په عنوان ورته يو غوښتنليک وليکه، درې څلور ورځې وروسته احمدزی کابل ښاروالۍ ته لارې، عرضپاڼه يې وړاندې کړه. هغوی ورته وويل صبر کوه، دپلان رييس نه شته، سفر لري، هغه چې راغی بيا

د کابل ښاروالۍ محترم مقام ته!

د حضورې چمن (لاهوری دروازي) په سيمه کې د نجات منار د جوړېدو جاري بشپړې شوي. ټاکل شوي په راتلونکو اتلسو ورځو کې دا ځلی رسماً پرانيستل شي. د خلې شمالشرقي څنډه کې د نږدې لس مترو په واټن سرک چې د عمومي سرک برخه گڼل کېږي، بايد په اساسي ډول جوړ شي او په دې ډول په هغه سټوټزه حل شي چې ددې ځای د ويجاړۍ له امله کلونه کلونه کېږي راسخنه شوي او د ترافیکو د گټې گوني سبب شوي ده.

موږ ستاسو له محترم مقام څخه هيله کوو چې په دې برخه کې عاجل اقدام وکړئ! چې سرک له خپل جوړښت سره سم جوړ او د خلکو مشکل هم حل شي.

په دولت

محترم اسماعيل يون

د نجات منار د جوړولو لیک په استازي

۱۳۹۶ لمریز کال د زریزې ۱۴ مه

به پرې خبرې وکړو. پلان رييس چې راغی، هغه وويل دا خو بايد موږ په پلان کې ونيسو او ښاروال صيب دېته بوديجه پيدا کړي، د کلنۍ بوديجه يې په پلان کې يې ونيسي او کله چې په پلان کې راغی، ماليې وزارت يې پيسې ومنلې، بيا د تدارکاتو ملي کميسيون ته ځي، هغه به يې د اعلان له لارې داو طلبۍ ته ورکوي، چې هر شرکت وگټله، بيا به يې هغه جوړوي او موږ له پلان پرته عاجل

کارونه نه شو ترسره کولای، دا وو د پنځه شپږ متره پلگوتیې داستان چې ما یې لندیز دلته وړاندې کړ، تر هغه وروسته د کابل برېښنا رییس (محب الرحمن مومند) سره په تماس کې شوم چې که دې ځلي ته برېښنا راکړي، هغه وویل، عریضه به راکړئ، زه به حکم درکړم، میتر به واخلي، لین به واخلي، زمور د کاریگرو اجوره به راکړئ، د برېښنا د پرچاو بل به پرې کړئ، نور نو چې د میاشتي هر څومره لگښت راته، هغه به ورکوي او که نه برق به موقطع کېږي، ما ویل رییس صاحب دا ځلي شخصي نه دی، دولتي دی، مور دومره وکړل چې جوړ مو کړ، نور یې دولت ته تسلیموو، دولت پوهېږي او کار یې. هغه وویل: د دولت وي که د ولس، مور برق خرڅوو، مفت برق نه شته، ما ویل نو دولت کې دا واټونه، ځلي او نارونه چا پورې اړه لري؟ هغه وویل ښاروالی پورې، دا د هغوی کار دی، مور هغې ته برق ورکوو او هغوی مور ته پیسې. تر هغه وروسته مې بیا ښاروالی ته په دې عنوان یو عرضپاڼه ولیکله:

د کابل ښاروالی درانه مقام ته!

د نجات ځلي چې په لاهوري دروازه کې موقعت لري، ودانيزي چاري يې د بشپړولو په حال کې دي او ټاکل شوي چې ژر وړولو حکومتیي ارگانونو ته ورسوليم شي.

ځلي ته د برېښنا اړتیا ده. هیله ده ځلي له څیرمه د برېښنا له هغو سترو څخه چې وخت ته روښاني ورکوي، نجات منډ له د برېښنا مزې وشلولې او په دې ډول د ځلي او ښار په روښاني او ټکنلاکي برخه واخلي.

په درنښت

محمد اسماعیل یون

د نجات ځلي د جوړوونکو په استازي

۱۳۶۹ لمریز کال د فرسید ۸ مه نېټه

دا پاڼه مې هم ښاروالی ته پسې ورولېږله، خو د دې لیکنې تر وخته پورې یې بېرته د مړي او ژوندي احوال نه دی راغلی. تر دې وروسته د ځلي پاسنی برخه چې له فلز څخه جوړېدلې، خورا مهمه وه، مور مخکې پر داسې یوه سمبول موافقه کړې وه چې دوه لاسونه به وي او منځ

د بيا جوړونې كيسه / 213

کې به يې نيولې ډيوه ښکاري، دې حالت ته تر ډېر فکر وروسته ورسېدلو، په پيل کې مو زړه و چې پر سر يې يوه لونگي جوړه کړو چې د پښتنو دعزت سمبول دی، څرنگه چې دهغې جوړول سخت و او له څلورو وارو واټونو څخه هم يو شان نه ښکارېده او ترڅنگ يې دا احتمال هم و چې کله يې واورې او باران خرابه کړي، بيا يې دېرش متره لوړه جوړول هم ناشوني ښکارېدل، ځينو

پکول او ځينو د نړۍ نقشه ياده کړه، پر هغو هم توافق رانغی، په پای کې پر همدې توافق شو چې دوه لاسونه (پنجې) به وي چې هم د يووالي سمبول دی او هم دساتنې او خونديتوب (نجات) او د دواړو لاسونو منځ کې به شمع وي چې د روښنایۍ او حقيقت سمبول دی. څرنگه چې د نجات منار د يوې تورې دورې د ختمېدو په وياړ جوړ شوی او تر هغه وروسته هېواد ته رڼايي

راغله، نو ځکه مو شمع غوره وبلله، ما خپله پر همدې جوړښت ټينگار کاوه او نورو ته مې هم تر تشريح وروسته قناعت ورکړ، پر همدې موافقه وشوه. کله چې د څلي کارونه لا پسې منظم شول، نو زه او انجنير محمد نصير بهسودوال د دې سمبول د جوړولو په لټه کې شو، دوه ورځنۍ پلټنې کومه نتيجه ورنه کړه، درېيمه ورځ مو په (قواي مرکز) کې يو فلز کار پيدا کړ، د هغه شريکباني زه پېژندلم، زما پر ليدو ډېر خوشاله شو، ما چې په تېلفون کې د څلي د نقشې تصوير وروښود، ويې ويل جوړوو يې، خو کار يې يو څه مشکل دی، په افغانستان کې لومړی ځل دی چې دا کار کېږي، دېته لومړی د فلز قالب جوړېږي او بيا د ژېړو پوښ ورکول کېږي، ما او انجنير بهسودوال ورته وويل چې موږ سره څلي ته لاړ شئ، دقيقه اندازه يې واخلي، دوی دواړه شريکباني

راسره لارل، د څلي سرته ختل هم ورته اسانه نه وو، خو وختل، اندازه يې واخيسته، د څلي د داخلي زينې اندازه يې ونيوله، زينه د متر په حساب قيمت شوه او د سمبول جوړول يې په مجموعي ډول (شپيته زره افغاني) وويلې ما او انجنير بهسودوال ورته وويل چې لږ رابنه شئ، دا په داسې حالت کې ده چې انجنير ځلانده سمبول په (يو لکو شل زره افغاني) اټکل کړی و. د اسد (۱۷) مه يې د بشپړېدو وعده وکړه، په دې منځ کې زه دوه ځله ليدو ته ورغلم، زما تر تائيد وروسته يې کار بشپړ کړ، خو ټول کار يې د زمري پر (۱۷) مه بشپړ نه شو، خبره ان د زمري يوويشتم ته ورسېده. دا ځکه مهمه وه چې د څلي يو شمېر نور کارونه د دې سمبول نصب ته منتظر وو. په ژوندون ټلوېزيون کې د زمري د (۹) مې نېټې د غونډې پر مهال پرېکړه وشوه چې بله غونډه به د اسد پر (۱۳) نېټه د جمعې پر ورځ پر همدې مهال ترسره کوو او په هغې کې به هم د ببرک خان ځدران د سيمينار او هم د څلي د افتتاحي غونډې په باب نور کارونه پسې تعقيبوو. غونډه څلور نيمې بجې پيل شوه، د تدارک د کميسيون همغه غړي حاضر وو، خو دا ځل نېک محمد ولسمل حاضر نه و، خو صمد ځاڅي تشريف راوړ، عمر ببرک زى ځدران هم غونډې ته راغلی و، د تدارک د کميسيون له غړو څخه مې پوښتنه وکړه، څنگه شول کارونه؟ نو داود شاه نيازي صيب وويل، يون صيب مورځو ډېر کار نه دی کړی؛ له يوه نوي وړانديز سره راغلي يو. ما وويل، څه وړانديزونه دي بيا؟ نيازي صيب وويل، هغه تېره ورځ مورځو د لويې پکتيا د مشرانو يوه غونډه درلوده، په هغې کې اويا تنه سپين ږيري او مخور شخصيتونه وو، په تېره بيا د خوست، طاهر خان صبري هم و، هلته مورځو دا دواړه موضوعگانې بحث او مشورې ته واچولې، د اکثرو مشرانو نظر دا و چې وخت کم دی او دا موضوعگانې په دومره کم وخت کې نه شو تعقيبولای، د څلي د افتتاح پروگرام په رابطه يې وويل چې دا بايد د ميزان (۲۳) مې ته انتقال شي، ځکه پر همدې ورځ يې ډېره اېښودل شوې وه او د نجات ورځ هم ده او څلي هم د نجات په نامه جوړ شوی دی، هلته به ورته

سم تياری هم ونيسو او ډېر خلک به په کې گډون وکړي. او دويمه موضوع د سيمينار ده چې مشرانو وويل او د استاد (حبيب الله رفيع) نظر هم همدا و چې په دې لنډو ورځو کې دې سيمينار ته تاييا نه شي نيول کېدی، نو د دې لپاره چې پوهان ښه تحقيقات وکړي، نو يوه يوه نيمه مياشت وخت ورته په کار دی، چې دوی ښه تياری ونيسي او له ښو مقالو سره سيمينار ته راشي، نيازى صيب زياته کړه چې هلته (توحيدمل توتاخېل صيب) او د علومو اکاډمۍ نور غړي هم ناست وو، د هغوی نظر هم همدا و چې دا علمي سيمينارونه په څو ورځو او اوونيو کې نه کېږي مياشتې مياشتې وخت غواړي. دوی چې خبرې دې پړاو ته ورسولې، ما ويل خبرې مو خلاصې شوې، دوی وويل، هو. ما وويل د ټولو نظر همدا دی؟ دوی وويل، تقريباً د ټولو دی، خو اوس ستاسو نظر ته هم منتظر يو، ما وويل، لومړی به د ځلي موضوع ته راشو، اول خو په دې باب يو څو پرېکړې شوې دي، تاسو وويل چې مور د لويې پکتيا او د جنوب ختيز زون د ټولو شوراگانو او مشرانو استازيتوب کوو، نو چې تاسو استازيتوب کاوه، بيا نورې مشورې ته څه اړتيا وه؟ که مور د مشورو وړ همدا سې خلاص پرېږدو، دا خو په سوونو شوراگانې دي، يوازې دا مشورې به مياشتې مياشتې وخت غواړي او بيا به هم توافق رامنځته نه شي، خصوصاً چې څوک نوې موضوع ته داخلېږي.

دويمه خبره داده چې د اسد پر (۲۸)مه مو يو ځل توافق وکړ او دا ځکه چې دا د هېواد د خپلواکۍ ورځ ده، د نجات ځلی په حقيقت کې د خپلواکۍ د بېرته تضمين يو يادگاري منار دی، د ميزان پر (۲۳)مه خو د افغانستان د نجات ورځ ده، پر دې ورځ نه لومړی ځل د ځلي ډبره ايښودل شوې او نه پر همدې ورځ بشپړ شوی دی. دويم ځل پر همدې ورځ ډبره ايښودل شوې، خو د اسد پر (۲۸)مه چې يوه بختوره ورځ ده، ان شاء الله که د خدای رضا وه، بشپړېږي به، پر دې ورځ رخصتي هم وي او خلک هم د خپلواکۍ د جشن په خاطر واټونو ته راوځي، نو که مور يې پر همدې ورځ افتتاح کړو، نو هم به ډېر خلک

په کې گپون وکړي، هم به یې تر ماشامه خلک سیل ته راشي او هم به ترې گرد چاپېره اتنونه وکړي. بل کله چې څلی پر همدې ورځ جوړ شي، د میزان تر (۲۳) مې پورې ورته څوک انتظار باسي؟ خلک یې خپله افتتاح کوي، ما او تاته نه گوري، بیا به هغه پیغام چې مور یې غواړو افغان ولس ته وړاندې کړو، ایا د عام ولس د ځینو اشخاصو له خوا به افاده شي؟ دې وخت کې میرزکوال صیب وویل، که د میزان تر (۲۳) مې نېټې پورې ترې همدا شنه ټوټه سر تر پایه تاوه وي او منځ یې څوک ونه گوري، څنگه به وي؟ ما وویل، ناوې ده که څنگه چې شال به پرې خور وي او باد به یې هم نه خوځوي؟ ما وویل د هر کار په باب باید غوڅه پرېکړه وکړو، حقیقت دادی چې پخوا زمانه نېت هم همدا و چې د میزان پر (۲۳) مه مو تیره ایښې وه او د میزان پر (۲۳) مه به یې بشپړ تیار افتتاح کوو، که پخوانی شرکت وای، نو دا کار یې تر هغه یوه ورځ دمخه هم نه شو پوره کولای، نو اوس چې دا نوی شرکت دی، هر څه یې پر خپله غاړه اخیستي، پرېږده چې دا کار ژر خلاص کړي، دا خلک د میزان تر (۲۳) مې مور ته نه منتظرېږي چې دا څلی هماغسې روښانه او تازه وساتي. دې کې میرزکوال صیب یو ځل بیا وویل، څه (یون صیب!) دې یو کې راسره ته ښه شه او دې بل کې به مور ښه شو، سیمینار یې ستا په خوښه او څلی یې زموږ په خوښه، ما وویل، یو کې هم نه ښه کېږم، سیمینار به هم پر خپل وخت جوړېږي او څلی به هم پر خپل وخت پرانیستل کېږي، هو د څلي په باب دومره ویلای شم که څوک د ډېرې لویې غونډې د جوړولو په باب اندېښنه لري، نو د درې څلور سوو مشرانو په حضور کې به یې پرانیزو، هم به خلکو ته دڅلي د پرانیسو او هم د هېواد د خپلواکۍ مبارکي ورکړو، که نور زیات خلک هم راتلل، د هغو مخه به نه نیسو او که ځینې دوستان غواړي د میزان پر (۲۳) مه پروگرام جوړ کړي، هغوی دې غټ پروگرام جوړ کړي، په همدې ځای کې دې د نجات ورځ ونمانځي، بېرته به پخوانی تاریخ راژوندی شي. دویمه خبره د سیمینار ده، که مور د علومو اکاډمۍ د څېړونکو او د هغو نظریاتو ته منتظر

پاتې شو، نو ورځ مو اوبو وړی دی، هغوی چې هغه خپل سيمينارونه پر خپل وخت ونيسي شکر دې وکارې. پر (۱۳۹۴ل) کال د افغانستان ملي تحریک په چنډو، بسپنو او د هېوادوالو په همکارۍ (۱۰۲) عنوانه کتابونه چاپ کړل، علومو اکاډمۍ چې په همدې کال يې (۱۷۵) ملیونه افغانۍ معاش اخیستی و، ټول پنځه عنوانه کتابونه چاپ نه کړل، د علومو اکاډمۍ تر سيمينارونو هم ملي تحریک څو ځله زیات او گټور سيمينارونه جوړ کړي وو. د توحیدمل توتاخېل صیب د وعده خلافې کيسه مې هم ورته وکړه چې په شپږو میاشتو کې يې مور ته د چاپ لپاره خپل کتاب تیار نه کړای شو، اوس لا خبره دېته ورسېده چې دوی نورو خلکو ته سيمينارونه نيسي. مور ولس او علمي مرکزونو ته نور څومره وخت ورکړو چې دوی دې کار ته تیار شي. د ببرک خان ځدراني پر مړینه خو (۹۲) کاله تېر شوي ایا دا کافي وخت نه و چې کومې شورا او یا هم علمي مرکز پرې غونډه جوړه کړې وای، اوس يې مور سيمينار جوړوو، که چېرې دا سيمينار کمزوری و، علومو اکاډمۍ، پوهنتونونه او شوراگانې دې، میاشت، کال وروسته ښه ژور علمي سيمينارونه جوړ کړي او بله مهمه خبره داده چې د ببرک خان ځدراني په باب په کتابونو کې ډېر کم څه راغلي، د ده خاطرې د ولس او د ده د کورنۍ د غړو په ذهن کې دي، دا باید راووخې، په دې سيمينار کې واورول شي او دا بیا کتابونو ته انتقال شي، په تېرو کتابونو کې چې څه راغلي، د هغو بیا یادونه یوازې د تکرار مانا لري. دې وخت کې قاضي عمر خان ببرک زي هم زما خبرې تائید کړې، سره له دې چې پر نورو دوستانو زما ټولې خبرې چندان ښې ونه لگېدې، خو ما خپله پرېکړه دوی ته واوروله، عمر خان ببرکزی صیب هم له تقسیم شویو دندو سره سره چاته د لیکنو نه وو ویلي، هغه دنده هم ما پر غاړه واخیسته، سر محقق ډاکټر شریف ځدراني ته مې د لیکنې وویل، هغه ومنله او ويې ویل چې غروال صیب ته به يې هم ووايم، نور يې د کورنۍ غړي او هغه مشران چې د ده خاطرې ورسره دي، هغوی به خبرې وکړي او بیا به یو پرېکړه لیک صادر کړي. د لویې غونډې لپاره د

تدارک یاد کمیسیون نور کوم پرمختیایي کار نه و کړی، زموږ خبرې چې دې حد ته ورسېدې، نو د هېواد گلالي او تنکی نابغه (سباوون ننگرھاري) هم ژوندون ټلوېزیون ته تشریف راوړ، ټولو مشرانو سره یې روغېر وکړ. مشرانو: صمد ځاڅي صیب، نیازی صیب، ببرک زي صیب ټولو ډېر وهڅاوه، بیا مور ټولو په گډه د ملي تحریک له خوا د چاپ شویو کتابونو یو کلکسیون او یو قلم ورته ډالی کړل، هغه هم په خپل نوبت مننه وکړه او دا غونډه پر همدې ځای پایته ورسېده.

د لویې غونډې د جوړولو لپاره د تدارکاتي کمیسیون یو انځور

د اسد پر (۱۹) نېټه ماسپینين درې بجې د افغانستان ملي تحریک په کوربه توب او د لویې پکتیا او د جنوب ختیځ زون د ولسونو په ملگرتیا د ببرک خان ځدران علمي سیمینار پیل شو، سیمینار ته د هېواد له بېلابېلو سیمو په تېره بیا له لویې پکتیا څخه گڼ شمېر مخور شخصیتونه او ځوانان راغلي وو، د ځدرانو اکثره مخور او مشران حاضر وو، ښه دروند سیمینار و، په پیل کې د قران کریم څو مبارک ایتونه تلاوت شول، بیا ملي سرود وغږول شو، بیا ما (یون) خبرې وکړې، بیا څو تنو قومي مشرانو خپلې خبرې وکړې، ورپسې د ببرک خان ځدران یو لمسي (نجیب الله ځدران) خپله مقاله ولوستله، ورپسې (ډاکټر شریف ځدران) خبرې وکړې، بیا یې د کورنۍ په استازۍ د ببرک خان ځدران

يو بل لمسي (قاضي عمر ببرکزی خدران) هر اړخيزې او جذابې خبرې وکړې، ورپسې په شپږو مادو کې د داود شاه نيازي له خوا د سيمينار برخوالو پرېکړه ليک واورول شو، بيا دعاييه وويل شوه، لنډه دا چې دومره خوندي او معلوماتي سيمينار و چې ساری يې په دې تېرو څو کلونو کې نه و ليدل شوی، له اهميت او نويو معلوماتو څخه ډک سيمينار و، د لويې پکتيا او په تېره بيا د

په ژوندون ټلوېزيون کې د ببرک خان خدران د اتلوليو په باب علمي سيمينار

خدرانو مشران دومره خوشاله وو چې د چا خبره په جامو کې نه ځاييدل او هر يو له ما څخه ځانگړې مننه کوله او يادگاري عکسونه يې اخيستل، د خپل ولس خوشالي زما د څو ورځوستريا په ارامۍ او استراحت بدله کړه. دا يادښت چې مې اوس تردې دمه راوړسوه د اسد (۲۱)مه نېټه سهار څلور بجې او پنځه لس دقيقې دي، نن شپه له ماښامه بيا تردې دمه د همدې اثر پر ليکلو او سمون بوخت يم، د يوې مخکنۍ شپې کيسه مې مخکې وکړه دا بله شپه ده چې تر سهاره وينس يم، اوس اودس کوم، بيا لمونځ او که بيا خوب يونه ږم، نو د کتابگوټي د پاتې برخې بشپړاوي ته دوام ورکوم.

د نجات څلي ډبرليک د شهرت او ضمير مقابله

د تاريخي څلو، تاريخي ودانيو او نورو جوړښتونو په وروستي بشپړتيايي پړاو کې، وروستی کار د همدې يادښت يا ډبرليک ليکل وي. ډبرليک ډبر لنډ او د اړوندې ودانۍ يا جوړښت ټوله محتوا او هدف رانغاړي. په ځينو برخو کې د دې وروستي کار ترسره کول که څه هم له فزيکي پلوه ډېر کوچنی وي، خو تر ټولو سخت کار وي، په تېره بيا په داسې يو حالت کې چې خبره هم څو لاسه شي، مشورې ته وغورځول شي او مشاورين هم بيا د اصلي موضوع له کيفيت، ماهيت او حساسيت څخه خبر نه وي. د نجات څلي ډبره د ځينورواياتو پر اساس د (۱۳۰۸ل) کال د ميزان په مياشت کې ايښودل شوې وه، يا هم لږ تر لږه په همدې مياشت کې پر سقاوي اړودور د وطن د ژغورنې د بري ورځې پيل شوي، تر هغه وروسته بيا تر (۱۳۵۹ل) کال پورې چې دا څلي جوړ و، نږدې يو پنځوس کاله يا دوه نسله تېر شول او له ښکېلو څخه يې بيا تر (۱۳۹۶ل) کال پورې بيا نږدې (۳۷) کاله تېر شول يا هم يو نيم پښت عمر وخور، په مجموعي ډول تردې دمه د دې څلي عمر د نږدې درې پښته

افغانانو له عمر سره برابر برېښي، اوس چې يو ځل بيا د هېواد وينې او ملتپاله قشر د دې څلي بيا جوړونې ته ودانگل او د نږدې لسو مياشتو په بهير کې يې له ډول ډول خنډونو، فشارونو او ستونزو سره سره د دې څلي کار بشپړ کړ او خبره يوازې د ډبرليک نصب ته پاتې شوه، اوس مور دې خورا ستونزمن ټکي ته راورسېدو. د څلي له لومړني ډبرليک څخه ډېر کم خلک خبر وو، ځوان پښت او د دې څلي د بيا جوړونې اکثره برخوالو او مينوالو داسې فکر کاوه چې دې کې به لکه د ځينو نورو څلو په شان د پخوانيو مشرانو نومونه وي، دا به بيا پر څلي ليکل کېږي او خلک به يې بيا گوري. د څلي تر بيا جوړونې وروسته ډېره ستونزمنه مسله هم همدا د ډبرليک مسله وه، څه ډول بايد وليکل شي؟ متن کې يې څه راشي؟ او د چا نومونه په کې راشي؟ ځينو دا ډول فکر کاوه چې دې کې د هغو پخوانيو اتلانو نومونه راځي، چې هېواد يې له سقاوي گډوډۍ څخه ژغورلی دی، هغوی سره داسې تصور و چې پخوا گڼې هم دا نومونه په کې وو، ما د څلي د پخواني ډبرليک متن پيدا کړ، دا متن په دري ژبه و، په کار وه چې پښتو متن يې هم ترتيب شي، څو ځله مې قلم ورپسې راواخيست، خپلې ژباړې راته خوندي رانه کړ، دا متن که څه هم يوازې يو څو جملې وې، خو ما ويل چې پښتو متن يې هم بايد ډېر خوندي راشي. زړه مې و چې حبيب الله رفيع صيب ته يې ولېرم، دې وخت کې مې پام شو چې داود جنبش دا متن او همدارنگه د محمود طرزي ځينې پخوانۍ ليکنې ژباړلې وې، د جنبش صيب د کابل په ټېلفون مې کوشنې وکړ، هر ځل چې مې هڅه کوله، ټېلفون به يې بند و، فکر مې وکړ چې جنبش صيب به لندن ته تللی وي، زړه کې مې وگرځېدل، راځه (وټس اپ) کې يې وگوره، خداي دې وکړي چې په همدې نمبر يې (وټس اپ) هم وي، کله چې مې په (وټس اپ) زنگ وواژه، خبرې يې راسره وکړې، ډېر زيات خوشاله شوم، خوندي يې وکړ، ما ويل دغسې د نجات څلي د ډبر ليک پښتو متن مې په کار دی، هغه وويل زما فيسبوک پاڼه کې شته، هغه چک کړه، ترې وايې خله، ما ويل تاسو ته به يې پيدا کول اسانه

وي، که دې پیدا کړ، نو پر همدغه (وټس اپ) يې راولېږه، هغه وويل، سمه ده. درې ساعته وروسته ماسپښين مهال و چې يو ځل بيا مې خپل (وټس اپ) چک کړ، جنبش صيب هم راته د ډبرليک پښتو متن رالېږلی و او هم يې راته تېلفون کړی و، خو تېلفون يې ما نه و پورته کړی، بېرته مې ورته زنگ وواهه او ډېره مننه مې ترې وکړه، هغه وويل، ما پخوانی متن له فيسبوکه پیدا نه کړ او له دري څخه مې درته يو ځل بيا وژباړه، ما ويل ډېره مننه کور دې ودان، بيا مې د څلي د کار د بشپړتيا د راپور لنډيز ورته ووايه، هغه هم ډېر خوشاله شو. پښتو او دري متنونه مې سره يو ځای کړل او تر دې ځايه خو کار د نظر له اختلافاتو پرته روان دی، خو که دا مسله هم ډېرو خلکو سره شريکه شي، کېدی شي، متفاوت او متضاد نظرونه راوتوکېږي، نو ځکه خو له يو څو محدودو کسانو پرته مې د ډبرليک موضوع تر دې دمه پټه ساتلې وه، ځينو کسانو چې پوښتنه کوله، نو هغو ته مې ويل، همغه پخوانی ډبرليک به وگورو، کومه جمله که زياتېدله، پر هغې به غور او مشوره وکړو. د څلي د جوړېدو پر مهال چې به مور له هر چا څخه د مرستې د راټولېدو خبره کوله، نو هغوی ته به مو د هڅونې په موخه يادونه کوله چې د څلي د بيا جوړوونکو په توگه به مو په ډبرليک کې نوم راځي، مور دا د دوی حق هم گانه، د نورو د تشويق لپاره هم ښه کار و او د مالي رڼاوي سبب هم گرځېده، خو له همغه پيله بيا تردې ليکنې پورې يو شمېر خلک په تېره بيا هغه ډله اشخاص چې په څلي کې يې پيسې نه وې ورکړې او يا يې د پيسو د ورکړې وس نه درلود، له دې نظر سره مطلق مخالف وو چې په دې کې دې د مالي مرستندويانو نومونه راشي، هغوی به وويل، دا څلی د ټولو افغانانو گډ افتخار دی، يو چا به د سر قرباني ورکړې وي، يو چا د مال، يو چا به معنوي منډې کړي وي، نو که په دې کې يوازې د مالي مرستندويانو نومونه راشي، دا به د ټولو هغو خلکو په برخه کې يو ډول حق تلفي وي چې په دې څلي کې يې له مالي مرستې پرته نورې قربانۍ ورکړي دي. ځينو به ويل، يو څوک به پيسې لري، وکيل، وزير

او قومندان به وي، نور به يې په سر کې الف نه گرځي، هغه به پيسې ورکوي، له حالو او حرامو لارو به يې پيدا کړې وي، مقصد دا چې پيسې لري، نور هېڅ نه لري، د هغوی نومونه به په کې راځي او بيا به له دې څخه د ځان لپاره سياسي گټه هم پورته کوي، ځينو اشخاصو چې يوازې په غونډو کې يې گډون کړی و، کله کله يې نظر هم ورکړی و، هغوی به هم ځان تر ټولو مستحق گانه او ځينو نورو چې په څو غونډو په تېره بيا په لويه غونډه کې گډون کړی و، ځانونه ورته تر ټولو مستحق ښکارېدل. يوه ورځ مې له همدې جملې څو اشخاصو ته چې زړه يې وو نومونه يې په ځلي کې راشي، وويل چا چې په لويو غونډو کې گډون کړی، هغه ټول مور دوه درې ځله په ټلوېزيون کې ښودلي، که دوی غونډه کړې، هغه په رسنيو کې ښودل شوې او دا ټول کارونه د ځلي د ډبرې تر اېښودلو دمخه شوي وو، د ځلي په جوړونه کې د غونډې ټولو برخوالو عملاً څه خاص کار نه دی کړی، که نومونه ليکل کېږي، نو هغه کسان يې مستحق دي چې له پيله او بيا تر پايه يې هر ډول مالي او معنوي قرباني ورکړې ده. د مالي مرستندويانو يوازې هغه خلک يا اشخاص مخالف وو چې په ځلي کې يې خپله کومه مالي مرسته نه وه کړې، طبيعي خبره ده چې ځلي په دعاگانو نه جوړېده، مالي قرباني او فکري تدبير ته په کې اړتيا وه، د دې په خاطر چې دا حساسه مسله د نورو له اضرارو او گواښونو خوندي پاتې شي، نو د ډبرليک اصلي متن مې چا سر نه شريکوه، پر يو داسې متن مې کار پيل کړ چې سبا ورځ هر چاته ځواب وويلاى شم. لومړی معيار خو دا و چې د ځلي د پخواني ډبرليک متن بايد ضرور راشي، پښتو متن يې هم ترتيب شي، په پيل کې پښتو متن او بيا دري متن، وروسته ورپسې د دې ځلي د بيا جوړونې لنډ تاريخ او ورپسې له هغو کسانو څخه مننه چې د دې ځلي په بيا جوړونه کې يې معنوي او مالي مرسته کړې، د معنوي مرستې لپاره خو ډېر څرگند فورمول او معيار معلوم نه و، نو ځکه خو مې په ډېر لنډ ډول د لوی کندهار، لوی ننگرهار، شمال او مرکز له قومي شوراگانو، مخورو شخصيتونو او ولسونو څخه

په عام ډول مننه ځای کړه، د لويې پکتيا له مخورو څخه مو دلته ځکه مننې ته ځای ورنه کړ چې دوی مو د څلي د اصلي وارثانو او مدعيانو په توگه د منندويانو يا کوربنو رول ته پرېښودل، ځکه دوی بايد له نورو مننه وکړي، له ځانه خو مننه نه کېږي، هغه مشخص اشخاص چې مالي مرسته يې کړې وه، د هغو راوړل مې ځکه ضروري وگڼل چې يو خو يې مالي مرسته کړې وه، حق يې و چې نومونه يې راشي، بل ځينو سره ژمنه هم شوې وه او بله مهمه خبره داده چې موږ بايد په خپلو کارونو کې رڼاوی تضمین کړو، سبا بيا يو شمېر خلکو ته پلمه په لاس ورځي او وايي، دې خلکو دا پيسې له کومه کړې، حکومت ورکړې، بهرنيانو ورکړې، که دې کې د بل چا لاس دی. د دې خلکو نومونه له دې اړخه هم ضروري وو چې نور خلک به هم داسې نېکو کارونو ته وهڅول شي او د دوی په هڅونه کې به هم مرستندوی واقع شي. د پيسو د مقدار ليکل ځکه په ډېره کې نه راتلل چې هلته دومره ځای نه و او بيا به سبا نورو اشخاصو هم دعوه کوله چې دومره پيسې خو ما هم ورکولې، زما نوم دې هم په کې راشي، البته د پيسو مقدار اعلان مو د پرانيستې غونډې پر ورځ عمومي غونډې او رسنيو ته پرېښود چې هلته به له ټولو جزياتو سره خپرېږي. البته په څلي کې د انصاف د تامين په خاطر مو له دې قاعدې څخه کار واخيست چې چا ډېرې پيسې ورکړي، د هغه نوم به په سر کې راځي او بيا همداسې تر پايه په ترتيب سره، تردې ځايه زما په ذهن کې څه ناڅه ستونزه نه وه، ځکه هر څه زما له لاسه او ذهنه تېر شوي وو، خو کله چې خپل نامه ته راغلم، نو له سخت رواني کړکېچ سره مخ شوم، له يوې خوا د شهرت شېطان راته وويل چې تر بل هر شخص دې زياتې منډې رامنډې ووهلې، توهين شولې، تحقير شولې، لس مياشتې زيار دې وگاله، د چا زنه، د چا ږيره او د چا لمن دې ونيوه، په عذر، زاری، زيار او زحمت دې له هر چا پيسې راټولې کړې، خطر ونه، گواښونه او اخطارونه ټول دې وزغمل، مالي قرباني دې هم ورکړه او معنوي زحمت دې هم وگاله، اوس د دې وخت دی چې په دې څلي کې خپل

نوم په ښه مناسب ځای کې ځای کړې، چې اينده نسل ته پاتې شي او اوس هم چې په زرگونو خلک دا څلي گوري، نو د نورو ترڅنگ به يې ستا په نامه هم سترگې لگي، په داسې حال کې چې ډبر ليک هم ستا په لاس کې دی، نو چې اوس يې نه ليکې بيا به يې څه وخت ليکې، شيطان به مې له څو لارو پر ذهن برید وکړ، گوره چې د هغو خلکو او تنگنظرو فشار ته تسليم نه شې چې غواړي تا ستړی او مايوسه کړي او له بېلابېلو لارو په څلي کې ستا د نومليکني مخه ونيسي، هغوی به د څلي تر جوړېدو وروسته ووايي چې څه ښه شوه د ده د نامه مخه خو مو ونيوله، دا هم زمور لپاره يو لوی بری دی. کله به يې دا وسوسه هم زړه کې راواچوله چې ته خو وايې زه د حقيقت پلوی يم، نو دا خو هم يو واقعيت دی چې په دې کار کې دې تر هر چا زياتې منډې وهلي، نو راشه واقعيت او حقيقت تضمين کړه، خپل نوم د ډبرو په ذهن کې نقش او راتلونکي نسل ته يې انتقال کړه. شيطان دا او دېته ورته نورې په لسگونو وسوسې په ذهن کې راواچولې، څو ورځې مې د شهرت او نېکنامۍ د غريزې له ماهر شيطان سره مقابله وکړه، کله به دی غالب و او کله به هم زه، خو څومره چې د څلي د جوړېدو ورځې رانږدې کېدلې، ما مې خپل ضمير سره مشوره زياتوله، ضمير مې راته وويل چې د ډبرو په ذهن کې د خپل نوم تر ليکني د خلکو په ذهن کې ځان ته ځای پيدا کړه، يو ځل چې څوک د خلکو په زړه کې ننوت بيا يې نو څوک له هغه ځايه په توپونو او ټانکونو هم نه شي رايستلای، اوس که ته په يوه عادي ډبره کې خپل نوم ځای کړې، نو همغه خلک به بيا وايي چې گوره د خپل نوم د ليکني لپاره يې دا کارونه ترسره کول، نه ورسره د ملت غم و او نه يې دا کار د خدای د رضا لپاره کاوه، ضمير مې راته دا مشوره هم راکړه چې د څلي تر افتتاح وروسته هم د نجات څلي کار نه خلاصېږي، نور څلي به دې هم مخې ته راشي. په دې کې به هم ډېر دعوه وکړي چې ولې يې نوم په کې نه دی راغلی، خو که ستا نوم په کې نه وي، نو ته به له دې څلي او له دې ډبرليک څخه په ښه ډول دفاع وکړې، ورته وبه وايې

که زما نوم په کې وای، نو تا به هم د گیلې حق لرلای، خو چې زه ترې تېریم، ته هم یو څه قرباني وکړه، نو په دې ډول به د ډېرو شر پېښوونکو او شهرت غوښتونکو اشخاصو مخه ونیسي. ستا د منطق دفاعي ځواک به زیات شي او د نجات څلی به د ډېرو خلکو د ځاني غوښتنو له بریده وژغورې، خپل ضمیر سره تر همدې ژورې مشورې او هر اړخیز مصلحت وروسته دې نتیجې ته ورسېدم چې په ډبرلیک کې به خپل نوم ته ځای نه ورکوم، تر ډېر فکر وروسته مې د څلي لپاره دغه لاندې متن مناسب وگاڼه او پر ډېره د همدې متن د لیکنې په لټه کې شوم:

بسم الله الرحمن الرحيم

نجات څلی

د بېساري ستر مشر او لوی نابغه يعني اعليحضرت محمد نادر شاه افغان د سربښندنې او هېوادپالو مجاهدتونو په یاد چې د هېواد له گوټ گوټ نه د وطن د فرياد په اورېدو يې د غلو د نسکورولو په تکل د جنوبي مېرنيو په ملتيا په خپلو اته مياشتنيو اقداماتو او د (۱۳۰۸) لمریز کال د تلې پر (۱۶)مه يې د وزيرستان په يرغل د افغانانو لوړ مرکز فتحه او لاندې کړ او د سقاو زوی يې له خپلو خاينو ملگرو سره د افغانستان له مخې ورک او پوپناه کړ، دا ټينگه خاطره او پخه ابده جوړه شوه چې په لومړي ليد نظر والو ته، د وطن د دې ژغورونکي مېرنتوب او لوړ همت روښانه وي، افغان ملت يې دا لوړ چوپړ ولمانځي او د خپل ټولنيز ژوندانه د ښکمرغولو لپاره د دې ډول ځانځارونې او سربښندنې پل ونیسي او تعقيب يې کړي.

منار نجات

به یادگار فداکاری و مجاهدات وطن خواهانه یگانه قائد معظم و نابغه بزرگ

اعنی اعلیٰ حضرت محمد نادرشاه افغان که به استماع فریاد وطن از گوشهٔ مملکت به عزم استیصال سارقان در طی اقدامات هشت ماههٔ خود با دلیران جنوبی و به هجوم وزیرستان (۱۶) میزان سال (۱۳۰۸) هجری شمسی مرکز سنیهٔ افغانیه را فتح و تسخیر و بچه سقو را با اراکین خائنش از صفحهٔ افغانستان محو و معدوم نمود. این خاطرهٔ استوار و آبدۀ ثابته بنیاد گذاشته شد تا در بادی الانظار اهل بصیرت، شجاعت و علو همت این نجات دهندهٔ وطن ثابت بوده ملت افغان این خدمت عالی شان را تقدیر و این گونه ایثار و فداکاری را در تأمین سعادت حیات اجتماعی خویش تاسی و تعقیب کند.

د نجات څلي بيا جوړونه، مننه او کور ودانی

د نجات څلي د بيا جوړونې چارې د افغان ملت د بېلابېلو پړگنو د مشرانو له خوا د (۱۳۹۵ل) کال د تلې پر (۲۳)مه نېټه د يوې لويې پرتمينې غونډې په ترڅ کې پيل او د (۱۳۹۶ل) کال د زمري پر (۲۸)مه نېټه، چې د هېواد د خپلواکۍ د بېرته گټلو له ورځې سره سمون خوري، بشپړې شوې. لومړنۍ ساختماني چارې يې د (پنځه ميلیونه، نهه لکه، نهه پنځوس زره، شپږ سوه او پنځوس) افغانیو معادل د (اته اتيا زره، نهه سوه او پنځوس) ډالرو په مقابل کې د (پکتين ساختماني شرکت) له خوا او پاتې نورې ساختماني چارې، ډيکور او ښکلايزه برخه يې د ستيت کورپس (STATE CORPS) ساختماني شرکت له خوا په وړيا ډول ترسره شوې.

د ټول افغان ملت له غيرتي مشرانو، په تېره بيا د لوی کندهار، لوی ننگرهار، شمال او مرکز د ولسونو، قدرمنو هېوادپالو افغانانو، جنرال عبدالرازق، گلاب منگل، حميد الله خيبر، حاجي خان محمد باز منگل، حاجي حکيم خان څاڅي، حاجي عتيق الله احمدي، حاجي عبدالباري منگل، محمد يوسف اصيل زوی، راضيه منگل، الحاج مولوي تره خېل محمدي، کمال ناصر

اصولي، حاجي محمد نذير احمدزي، ضياء الحق امرخېل، عبدالرشيد ايوبي، شېرعلي خان شېر، غلام محمد كاموال، ډاکټر رضوان احمدزي، ساختماني شرکتونو او نورو ټولو افغانانو څخه د زړه له تله مننه کوو، کور ودانۍ ورته وايو، چې د دې څلي په بيا جوړونه کې يې مالي او معنوي مرسته وکړه او دا څلي يې پر تيارو، جهالت او وحشت باندې د رڼا او عزت د يوه بریمن يادگار په توگه يو ځل بيا له سره جوړ او هسک کړ.

په درنښت

د لويې پکتيا ټول ولسونه

تر دې وروسته بيا د ډبرليک د جوړولو په لټه کې شوم. په داسې حال کې چې د څلي کارونه منظم روان وو، په دفتر کې هم گڼ شمېر کارونه را دمخه کېدل، تر ټولو غټ مشکل د خلکو ناپلانه ملاقاتونه دي، زما دفتر ته هر څوک هر وخت راتللاي شي، ځکه ما له پيله بيا تردې دمه د خلکو پر راشه درشه هېڅ ډول بنديز نه دی لگوی، څرنگه چې د هر وړوکي او غټ دولتي چارواکي دروازه د خلکو پر مخ بنده وي، نو ځکه خو خلک داسې يو ځای ته مراجعه کوي چې لږ تر لږه د دوی يو ډاډ پرې حاصل شي. که څه هم د ډېرو خلکو د کارونو سرته رسول زما په وس کې نه دي، خو تر خپله وسه ورسره لگيا يم، د

سرطان وروستی ورځې او په تېره بيا داسد مياشت له کارونو ډکه وه، په همدې ورځو کې زما يو ځوان خوری (احسان الله) به لغمان کې په يوې هوايي مرمی ولگېد او شهيد شو، د هغه د مور کومه ژړا او انگولا چې ما واورېده، څو ورځې يې راته فکري تمرکز خراب کړ، کله چې پر سړي د کورغم او د سارا غمونه او نور ولسي کارونه راټول شي، نو ضرور به له ستړيا سره مخامخېږي. په تېره بيا له داسې يو حالت سره چې د عوامو په خبره، ته به يې مړی ژړوې او دی به دې خولې پورې خاندي. د نجات څلي مسلې بڼه ډېر وځورولم، خو که مقاومت مې نه وای کړی او همداسې پاتې شوی وای، هغه حالت يې بيا تر دې اوسنۍ ستړيا هم سخت و. د اسد پر (۱۹)مه ما او انجنير نصير بهسودوال

يو کاري مهالوېش جوړ کړ، د هغه له مخې مې د اسد (۲۰)مې او (۲۱)مې کارونه د پلان مطابق پر مخ يوړل، د اسد پر شلمه د څلي په ځمکنۍ برخه کې فرشونه واچول شول او پر (۲۱)مه بيا د څلي د سر سمبول تيار شو، مانېام مهال د هغه د نصب لپاره لاړو، جگ کرينگ يې په

لاره کې نه پرېښود، حاجي زمان، فریدون شېرزي او میوند شاه احمدزي مرسته وکړه، کرينگ له کابل باي څخه حرکت کړ. دوی تر امنيتي چکپوسټونو تېر او تر لاهورۍ دروازې يې ورساوه.

دا مهال مې بناغلي نذير احمدزي ته هم زنگ ووايه، هغه هم د خپل کور له خوا ساحې ته راغی، د سمبول د جگولو چارې يې وکتلې، خوښي يې څرگنده

کړه، دغه راز يې (درې زره ډالر) چې مخکې يې ژمنه کړې وه، هغه هم راکړل او دا يې هم وويل چې په تېرو وختو کې د څلي په کار کې که له مورڅخه

د شپې له خوا د څلي د بيا جوړونې د وروستيو چارو کتنه

استيا شوې وي، د هغو بښنه غواړم، ځکه ټول کار او جنجال مور تاته پرېښود. احمدزي صيب سره مې همدلته دا خبره وکړه چې د اسد پر (۲۸)مه به که خیر و د څلي د افتتاح مراسم ترسره کړو، هغه وويل، بيا به سره کېنو چې د يوې ښې غونډې بندوبست وکړو، ماښام ناوخته د څلي شاوخوا د لويې پکتيا گڼ شمېر ځوانان او نور خلک راټول شوي وو، ټولو د څلي پر کارونو خوښي څرگندوله او يادگاري عکسونه يې اخيستل. د څلي چارې له مهالوپش سره سمې روانې وې، ان شاء الله چې ټاکلې نېټې ته به په خیر سره بشپړې شي. د اسد پر (۲۲)مه سهار لومړی ټلويزيون ته او هلته تر څو ضروري ملاقاتونو وروسته، کابل ولايت ته مخامخ حق مارکېټ کې (جاهد ساين) لېزري خطاطی ته لاړم هغه سره مې مخکې هم کتنه کړې وه، البته تر دې څو ورځې وړاندې زه او ضياء الرحمن ضياء په درېيم مکروريانو کې يوې لایزري حکاکۍ ته تللي وو، له هغه څخه مو حال و احوال اخيستی و. خو (جاهد ساين) داسې يوه لېزري خطاطي ده چې په کابل کې تر دوی بل څوک د خطاطی لوی ماشين نه لري،

هغه ته مې وويل، د ډبرليک لپاره بايد تاسو خپله د تيرې خوشولو لپاره راسره لاړ شئ، هغه خپله هراتي او او چا راته ويلي وو چې د ډبرليک لپاره د هرات د چشت شريف تر ډبرې بله ښه ډبره نه شته، ده ته مې وويل چې تاسو خو هغه تيره پېژنئ؟ ده وويل، هو پېژنم يې. په لاره کې مو محمد اسلام چې هغه هم په اصطلاح د تيرو متخصص دی، ځان سره واخيست، ميرويس ميدان ته ورڅېرمه د شاداب ظفر بلاکونو ته مخامخ د تيرو لويې لويې کارخونې او خرڅلاو ځايونه دي، فياض حميد مې د خطاطۍ دوکان کې پرېښود، ما ويل چې زموږ تر راتگه تاسو د ډبرليک ډيزاين جوړ کړئ، څه فابريکې چې وې ټولې مو گروگام کړې، اکثريت هتيوال پېژندگلوۍ وختل، هغوی هم راسره يو څه ملگرتيا وکړه. مور يو متر په يو متر او شل سانتي کې تيره غوښتله، په دې کچه نه وه. شپېته په اتياوو، اويانو او ان په سلو کې پيدا کېدله، يوې کارخونې ته لاړو، مالک يې سمه سټري مه شي وکړه، ماته يې وويل، خيريت دی؟ ما ويل، تيرې پسې راغلي يو، هغه سره د هراتۍ تيرې په گډون هر ډول تيره وه. هغه يو بل چاته تياره هراتۍ تيره تورلې وه، خپل کاريگر ته يې وويل، که دا يې خوښه وي، دا ورته تياره کړه، هغه وويل، بل چاته مو جوړه کړې، ما وويل، چې د بل چا ده نه يې غواړو، مور ته بله پيدا کړه، کاريگر يې يوه بله تيره پيدا کړه، (60 سانتي په 160 سانتي کې). ده وويل. د ډبر ليک لپاره اکثره خلک همدا تيره اخلي، چې (60 سانتي) بر ولري، مور چې وکتل خوښه مو شوه، تيار دوه ډبرليکونه ترې راتلل، (60 په 80 سانتي کې) ترې دوه تختې جوړېدلې، دا مهال يې ماته وويل، دلته نورې سپينې تيرې هم شته، چينايي دي، هم په بر کې او هم په اوږدو کې لويې لويې دي، دې ته مصنوعي تيرې وايې، دا يې وړې تيرې اوږه کړي، بيا يې بېرته ترې دغسې تيره جوړه کړې، څه مواد يې ورسره يو ځای کړي، تيره تر هراتۍ تيرې هم لوکسه او سپينه وه، ما وويل خوښه مې شوه، چې د مصنوعي نوم دې پرې کېښود، نو زړه مې ونه شو، ځکه زما اکثره مصنوعي شيان نه خوښېږي، يوه تيره طبيعي پاتې وه، دا هم مصنوعي

شوه، ما وويل، زموږ ځلي ټول له طبيعي شيانو جوړ شوي، طبيعي خانگړنه لري، مصنوعي کوو يې نه، نو همدا وطني هراتي تيره مو خوښه ده، هغه يې ژر راته منظمه کړه، جدولونه يې ورته برابر کړل، (۴۵۰۰) افغاني يې قيمت شو، بېرته د خطاطي دکان ته ورغلو، متن ما او فياض حميد اوه اته ځله ايډېټ کړ، تر بيا بيا کتنې وروسته به هم په کې يو نه يو توري ناسم و، کله چې پوره باوري شو، نو هغه ته مو لاسليک وکړ، خطاطي والا ته مې وويل، اجوره دې ووايه، پر هغه زما تر ډېر ټينگار وروسته هغه خپل نرخ ايله (۱۴۰۰۰) افغانيو ته راتيټ کړ، ورته مې وويل چې سبا دوشنبه د اسد پر (۲۳)مه به يوه د بېلگې په توگه جوړه کړې، که مو خوښه شوه، بله به هم جوړه کړې او که نه بيا به تيره او ليک دواړه بدلوو، د ماسپښين دوه بجې وې، له هغه ځايه د ځلي ليدو ته ورغلم، د محمد اسلام د کاريگرو له خوا لا د تيرو لگول نه وو خلاص شوي، هغه ته مې بيا زنگ ووايه چې څلور، پنځه بجې به ځلي ته راشې چې کاريگر دې ډېر سست دي او کار هم ډېر پاتې دی. څلور بجې مې ټلويزيون کې ډوډۍ وخوړه او هلته د حاجي صيب مونجي په گډون له څو سپين ږيرو او ځوانانو سره تر کتنې وروسته بېرته ځلي ته لاړم، محمد اسلام هم راغلی و، خو انجنير پوپل چې ما سره يې دا مهال وعده وه، د يو ضروري کار له امله حاضر نه و، محمد اسلام څخه مې لوز واخيست چې د دوشنبې تر (۱۲) بجو بايد د تيرو کار خلاص وي او د انگاف او رنگ کار يې بايد شروع شي، هغه وويل، پيک لاندې د تيرو د لگولو لپاره (وايرنگ) ته اړتيا ده، هلته تيرې نه ټينگېږي، همدلته نږدې له يو فلز کار سره مو خبره خلاصه کړه، هغه وويل سبا اته بجې به ما خپل کار خلاص کړی وي، ماښام بېرته ټلويزيون ته راغلم، دلته مې د ټلويزيون اداري پلاوي سره د اسد (۲۶)مه د غونډې او د ځلي د افتتاح د غونډې په باب جلسه وکړه. اته نيمې بجې کور ته ورسېدم تر ډوډۍ وروسته مې دغه يادښت وليکه.

يو ځل بيا جرگې او مرگې

د اسد (۲۴)مه نېټه د سپې شنبې ورځ بيا په منډو تېره شوه، سهار لومړی ټلوېزيون ته او بيا له هغه ځايه نجات څلي ته لاړم، د څلي کار بڼه روان و، خو بيا هم تر ټاکلي پلان يو څه شاته پاتې و. بيا پوهنتون ته، له هغه ځايه لوړو زده کړو وزارت ته او له هغه ځايه بيا ملي بانک ته! هلته مې د بانک له رييس ښاغلي (جاويد وفا) سره د ازادۍ ورځې د نمانځې په باب خبرې اترې وکړې، له هغه ځايه بيا د څلي کتلو ته ورغلم، تر هغه وروسته مو بيا ټلوېزيون کې د ازادۍ په باب د لويې غونډې جوړولو لپاره د ترتيباتو په باب بحث وکړ، څلور بجې مې بيا د ملي بانک له رييس سره ملاقات و. دا مهال نذير احمدزي صيب زنگ ووايه چې دلته د جنوب ختيځ زون شورا راغلې او د څلي د افتتاح په باب ځينې اندېښنې او نظريات لري، که تاسو هم راشئ، ښه به شي، ما ويل لږ بند يم، که دوی يو څه معطلېدلای شي، نو زه هم درځم، خو په راتگ درځم. هغه وويل، دوی وايي مور انتظار کوو. تر ملاقات وروسته د احمدزي صيب کور پر لوري لاړم، لاره سخته بنده وه، څه کم دوو ساعتونو کې ورسېدم، ماښام لمانځه ته څه وخت پاتې و، چې زه ورسېدم، اکثره هغه مشران په کې وو چې څو ورځې دمخه مو هم مور ورسره د حاجي صيب عبدالباري منگل، صمد ځاڅي په کورونو او ژوندون ټلوېزيون کې څو ځله پر همدې تړاو کتلي

وو. ښاغلي داود شاه نيازی، صمد څاڅی، حاجي عمر، ميرزکوال، بخت محمد څدران او يو څو تنه نور نوي مشران او ځوانان په کې وو، وروسته عبدالرشيد ايوبي او نېک محمد ولسمل هم راغلل.

يو ځل بيا د څلي موضوع راياده شوه او په تېره بيا د افتتاح خبره، د جنوب ختيځ زون شورا وويل چې زموږ د شورا نظر دادی چې دا بايد د اسد پر (۲۸)مه افتتاح نه شي، يوه اوونۍ وروسته يا د همغې اوونۍ د چهارشنبې پر ورځ دې پرانستل شي، داود شاه نيازي وويل چې د چهارشنبې ورځ هملته نږدې د جنوب ختيځ زون شورا ده او هلته نږدې يو زر تنه مشران راځي، هغه به ټول تر غرمې وروسته سره راشو، څلي ته او څلي به افتتاح کړو. يوه په کې وويل چې (د پکتيا د ځوانانو جرگه گۍ) وايي چې موږ هېڅوک هم افتتاح ته نه پرېږدو او څو چې د افتتاح صلاحيت او د غونډې پروگرام له موږ سره نه وي او که څوک راغلل نو زموږ له غبرگون سره به مخ شي.

ځينو نورو وويل د اسد (۲۸)مه ډېره مصروفه ورځ ده، ميديا هم مصروفه وي، نو ښه ده چې دا يوې بلې ورځ ته انتقال شي. چا وويل چې څلي بايد د يوه شخص په نامه تمام نه شي، ټولو په کې قرباني ورکړې ده، داسې نه شي کېدی چې يو څوک دې هر څه په لاس کې ونيسي، چا وويل چې د غونډې پر ورځ دې د څلي تاريخچه د يوه بېطرفه سړي له خوا ولوستل شي، مننه او کور ودانی دې هم د يو بېطرفه شخص له خوا وويل شي، هر څه دې د بې طرفه خلکو له خوا برابر شي.

اخوا دېخوا دومره خبرې وشوې چې ځينې په کې زړې، ځينې په کې بېخونده او ځينې هم په کې غرضي او په شخصي ډول ماته راجع وې. ما ورته لومړی د اسد د (۲۸)مې نېټې د پرانستې گټې يوه بيان کړه. د بېطرفه شخص په باب مې وويل چې کاشکې دا کار هم له سره بېطرفه کسانو راپيل کړی وای، کاشکې خو يې دا جرئت لرلای چې د څلي د جوړونې په بهير کې د يو چا طرف واقع شوی وای، دا د دې مانا ورکوي، هغه چا چې دا څلي يې تر دې

ځايه راورسوه، هغوی مانا بې کفايته دي او يا چا سره طرف دي، اوس به د هغه بل طرف د خوشالۍ په خاطر دا طرف له منځه وړو او په اصطلاح داسې بې طرفه کسانو ته به زمينه برابري چې تر اوسه بې هېڅ کفايت نه دی بنودلای. زه چې څومره د قضیې پر ماهيت پوهېرم، يو شمېر خلک چې د ځلي د جوړونې له بهيره بې ځان پټ کړی و، اوس غواړي اصلي جوړوونکي حاشیې ته کړي او يو ځل بيا پر واقعیتونو خاورې واړوي. کوم شی چې واضح دی هغه دادی چې دا ځلی به جوړېږي او افتتاح کېږي به، خو ښه داده چې د اسد پر (۲۸)مه افتتاح شي او که څوک ځان ته يو څه وايي، نور ځلي هم ډېر پاتې دي، هغه دې جوړ کړي. عبدالرشید ایوبي صیب چې لږ وروسته راغلی و، هغه هم وضاحت وغوښت، ما وویل، دوه خبرې دي، ځلی د اسد پر (۲۸)مه افتتاح شي او که تر هغه وروسته. ما ویل زه یې پر (۲۸)مه ټینګار کوم او جنوب ختیځ زون شورا یې پر بله ورځ. ایوبي صیب ته مې د دې خبرې یادونه هم وکړه، اوس ښه شو چې تاسو هم تر لسو میاشتو وروسته بیا دې پروسې ته داخل شوی، نو تاسې هم باید خپل نظر ووايي! ایوبي صیب غوڅه خبره ونه کړه، یو ځل یې وویل چې زما خو زړه غواړي چې پر (۲۸)مه دې شي، خو چې نور یې نه غواړي بله ورځ دې شي. دا غونډه یو ځل بیا پر ډيالوګ بدله شوه او په ترڅه ډيالوګ چې نه غواړم د ټولو بیان دلته وکړم او د لوستونکو ذهن پرې ستړی کړم، خو اخره کې ما وویل چې ځلی د ټولو افغانانو دی، نو ښه ده چې یو ځل بیا له ټولو مطرح شوراگانو سره پرې بحث وشي، سبا شپه دې همدلته له هرې شورا په تېره بیا د لوی کندهار، لویې پکتیا او لوی ننگرهار له شوراگانو څخه په مساوي ډول پنځه پنځه تنه راشي او ځینې نور مطرح شخصیتونه، ټول به لومړی دلایل ووايو او بیا به په ګډه پرېکړه وکړو، پر همدې د عا وشوه. د وتو پر وخت ما د جنوب ختیځ شورا ته وویل هغه کسان چې د نجات ځلي به باب دومره خبرې کوي، ښه ده چې د ملالۍ ځلي او واټ د جوړونې پرانیسته هم وکړي. دغه دی ایوبي صیب تیار راغلی، د تېر کال د دسمبر پر (۱۰)مه

نېټه يې په احمد شاه بابا مېنه کې د ملالی په نامه واک چې له پخوا څخه هم د هغې په نامه نومول شوی و، د جوړېدو او د ځلي د بنسټ ډبره کېښوده، تاسې پوښتنه وکړئ چې د ستنې سیم په اندازه کار په کې شوی دی؟ دې وخت کې ایوبي وویل دا ډبره عدالت گوند ایښې، زه يې ذمه وار يم او عدالت يې ذمه وار دی، د هغه ځای وارث معلوم دی، عدالت، دی عدالت. ما ورته وویل، څه وخت يې جوړوې؟

ایوبي صیب وویل، ما په کې وخت نه دی ټاکلی دا چې څه وخت يې جوړوم دا زما خپل کار دی او چاته حق هم نه ورکوم چې ماته ووايي څه وخت يې جوړوې؟ د هغه ځلي وارث موجود دی، عدالت گوند دی، ما ورته وویل، نه خپل کور دې دی چې هر وخت دې زړه وغواړي جوړوې به يې؟ تا خو د سوونو خلکو په مخ کې وعده وکړه، هغه خو يو عام ځای دی، د ټول ولس دی، هسې نه چې يو گوند لوحه نصب کړي نور بيا لار شي. که دا ولس رښتيا هم ولس وي، نو په کار ده چې د داسې عامه ځايونو پوښتنه وشي. ایوبي صیب وویل، نجات ځلي کې مې هم تر ټولو زیاته مالي او معنوي قرباني ورکړې ده، کېدی شي یون صیب به يو دوه ځله تر ما زیات ځلي ته تللی وي، نور کار خو موږ کړی. ایوبي صیب وویل، ما شل شل منزله، دېرش دېرش منزله تعمیرونه جوړ کړي، زه يې نه یادوم، دا يو څو متره ځلي نو بيا څه دی؟ بله خبره دا ده چې یون صیب يو فرهنگي سړی دی، ښه به وای چې فرهنگي کارونه يې کولای، په سیاست کې يې گوتې نه وهلاي ډبره به ښه وای. درانه لوستونکي چې دا اثر لولي او يا يې کله هم د ایوبي صیب ژمنې لیدلې وي، هلته به ورته ښه پته لگېدلې وي چې داسې خلک هم شته چې په رڼا ورځ دې په سترگو کې درننوزي، ما زړه کې وویل، افرین په دې سپین سترگی او افرین په دې اخلاقي جرئت، هغه ته ځان داسې ښکارېده چې گنې د سیاست ستر متخصص او د ټول افغانستان سیاست د ده پر محور راڅرخي. ما وویل، که دې ولس سياستوال له درواغو منع کړل، نو دا به هم زمور لپاره يو غټ بری

وي، لنډه دا چې دا غونډه تر ټولو غونډو سترې کوونکې، له غرض، کینو او وسوسو څخه ډکه غونډه وه. د سه شنبې ماسختن چې د نذیر احمدزي له کوره راغلم، نو لومړی مې د همدې ورځې یادښت ولیکه او بیا د شپې تر ناوخته (درې بجو) پورې مو د همدې کتاب، متن وکوت. لږ شان خوب او سهار (۹) بجې یو ځل بیا ځلي ته لاړم، کارونه مې چک کړل، زه او انجنیر نصیر احمد پوپل بیا د بیرغونو د ستو د لیدو لپاره لاړو، فلزکار ژمنه وکړه چې نن ماسپینین یې د نصب کار شروع کوم، تر دې یوه ورځ دمخه زه، انجنیر پوپل او فلزکار، له سیدنورمحمدشاه مېنې څخه عبدالحق څلور لارې ته لاړو چې هلته د

انجنیر نصیر احمد پوپل

بیرغونو ستنې وگورو. (انجنیر رضا) چې د بیرغونو دا ستنې یې ودرولې وې، ما لا ورځ دمخه هغه سره ملاقات کړی و او هغه هم د دې ستو تایید کړی و. انجنیر رضا نه یوازې عبدالحق څلور لارې ډیزاین کړې، بلکې پښتونستان واټ او د ښار یو شمېر نورې څلور لارې یې هم ډیزاین کړې، انجنیر رضا په خټه افغان هزاره دی، هغه ماته په کابل کې ښاروالۍ کې له

یو شمېر متعصینو څخه هم شکایت وکړ او ویې ویل چې قصداً نه غواړي د پښتونستان څلور لارې جوړه شي. هغه د نجات ځلي په ښکلاييزه برخه کې هم د خپلې همکارۍ ډاډ راکړ او دا یې هم وویل، کوم فلزکار چې تاسو ته دا ستنې جوړوي، کار یې د ډاډ وړ دی. تر هغه وروسته کابل ولایت ته مخامخ حق مارکېټ ته لاړم چې ډبرلیکونه ترې راواخلم، هغه تیار جوړ وو، (۱۴۹۰۰) افغانۍ مې ورکړې، ډبرلیکونه مې ترې واخیستل، دوه ډبرلیکونه او په اوسپنه کې یوه جوړه شوې وړه لوحه. په لاره کې په ډېر احتیاط راغلو چې ډبرې ماتې

نه شي. ډبرليکونه مې په خپل دفتر کې غلي کېښودل، چې څوک يې ونه گوري، دا هغه متن دی چې عوامو او خواصو سره پرې ډېره مشوره نه ده شوې او که دا متن يو ځل د غرضي خلکو خولې او مشورې ته غورځېدلی وای، نو ځلی به پر ځای پاتې و، پر دې به سره نه جوړېدل، د ډبر ليک متن له اصولو سره سم ترتيب شوی و.

په تيره کې همغه متن چې وپانډې ورته اشاره وشوه، حک شو، دا يې بېلگه ده:

دا ورځ هم بيا په منډو رامنډو تېره شوه، ډېره سترې کوونکې ورځ، وخت کم او کارونه زيات.

د اسد پر (۲۵)مه، د شپې (اته) بجې يو ځل بيا د احمدزي صيب په کور کې جرگه شو، لومړی ايوبی صيب تلاوت وکړ، بيا حاجي صيب نذير احمدزي

هرکلی ووايه، ويې ويل، نن بايد د خوشالي خبرې وکړو، د ورانۍ خبرې پرېږدو، د ځلي تاريخ مو بېرته تازه کړ، په خوشالي سره بايد د افتتاح ورځ وټاکو، زه نه د مشرۍ دعوه کوم، يوازې ستاسو خدمتگار يم.

نېک محمد ولسمل صيب وويل: ((مور يو اوږد مزل لرو، په وړو وړو خبرو يې بايد خدشه دار نه کړو، تره مهمه ده، تره بايد ماته نه شي، که حالات ضروري وي، دلايل قوي وي او گټه يې زياته وي، که تره ماته شي پروا نه کوي، خو که د اسد (۲۸) مه يا بله ورځ په گټه وي، تصميم بايد پرې ونيسي!)) د رحمت الله کټوازي صيب په نامه يو شخص وويل: ((د ميديا، سياستپوهانو او نورو ټولو پاملرنه او نظر د اسد (۲۸) مې ته دی، نو په دې ورځ يې افتتاح کول مناسب نه دي، بله ورځ که راشي ښه به شي.))

ايوبي صيب وويل: ((پرون زه د موضوع له عمقه نه وم خبر، په دې ورځ ميديا ډېره مصروفه وي، رسنيزه کول ډېر مهم دي، که چېرې بله ورځ شي، نو يوه بله ورځ به هم زموږ په افتخاراتو کې زياته شي.))

د مشرقي شورا استازي وويل: ((له هر قوم څخه بايد ټول مشران په کې گډون وکړي او که ټول رانه شي نو دا مسله يې ارزښته کېږي.))

د (سرتېر) په نامه يو ځوان وويل: د اسد (۲۸) مه د خپلواکۍ ورځ ده، د نجات ځلي ورځ بايد بله مهمه ورځ وټاکل شي، نه يوازې ورځ، بلکې دا چې پر هغې ورځ نور څه کېږي، پر هغو هم بايد بحث وشي.

يو ځوان چې نوی دې بهير ته داخل شوی و، وويل: ((ځانغوښتنې بايد نه وي.))

نذير احمدزي صيب وويل: ((که پر دوو ورځو يا نېټو فيصله ونه شوه، درېيمه لار هم شته، خو موږ نه غواړو، درېيمې لارې ته لار شو، هر څه بايد په اتفاق او اتحاد وشي.))

رحمت الله کټوازي صيب وويل: ((د اسد پر (۲۸) مه که کومه پېښه وشي او خلک په وينو کې ولمبېري، نو مسوليت به يې څوک پر غاړه اخلي؟))

نېک محمد ولسمل صيب وويل: ((که پر بله ورځ څه پېښه وشوه، مسوليت به يې څوک پر غاړه واخلي؟))

ايوبي صيب وويل: ((د تېرې غونډې لپاره مو ښه امنيتي تدابير نيولي وو، خو دېته يې هېڅ نه شو نيولای.))

ميرزکوال صيب وويل: ((معاون صيب څخه مننه! باتدبيره قوم هغه دی، چې په تياره کې رڼا راولي، که مور خپله له يوه بحران څخه راونه وځو، نو بل ته به له بحرانه د راوتلو لاره څنگه وښيو؟))

داود شاه نيازي وويل: ((مور چې څه دلايل لرل، اجماع مو پرې کړې وه، د جنوب ختيځ زون، توافق کړی و چې د اسد (۲۸) مه کې به جشن وي، په لارو او کوڅو کې به تگ راتگ هم مشکل وي، راتلونکې چهارشنبه که جوړه شي، ښه به شي، ځکه خو د جنوب ختيځ زون (اوياووتنو) مشرانو پرېکړه کړې وه چې پر دې ورځ دې افتتاح شي، نو زموږ خو همدا ورځ خوښه ده، ځکه په دې ورځ تيار شپږ اوه سوه تنه سپنبريري راځي، څلي سره نږدې په يوه هوټل کې غونډه لرو، تر غونډې وروسته به څلي ته راشو، افتتاح به يې وکړو، خبره به خلاصه شي.)) تر دې خبرو وروسته يو نيم په کې وويل: که داسې توافق ته نه رسېږو، نو ښه داده چې رايگيري وکړو او خبره فيصله کړو، د وروستي نظروال په توگه بايد ما خبره کړې وای، احمدزي صيب او نورو ماته وويل، خير نو اوس تاسو ووايست چې څه وکړو؟

ما وويل: ((له تاسو ټولو څخه مننه چې يو ځل بيا پر دې اساسي موضوع راتپول شوی او مننه خو په دې کوم چې لس مياشتې وروسته ماته د څلي وارثين په لاس راغلل، زه ډېر خوشاله يم چې دوی مسوليت پر غاړه اخلي او د منار د بشپړېدو افتتاح کوي، ما د اسد د (۲۸) مې لپاره خپل لسگونه دلايل لرل چې اوس خبره ډيالوگ ته نه باسو، د رايگيري خبره هم ځکه نه کوو چې رايه اچونه په هغه حالت کې خلک کوي چې د ټولو خواوو تناسب په کې مراعت شوی وي، څوک د رايې حق لري او څوک يې نه لري، د دې غونډې

څرنگوالی د حقیقي رایې اچونې ایجاب نه کوي نه دلته د ټول هېواد له بېلابېلو سیمو استازیتوب شته او نه هم هغه اصلي کسان چې تر دې دمه یې دا څلی رارسولی دی، نو خبره باید په اتفاق سره ترسره شي، اوس چې د جنوب ختیځ زون شورا او یو شمېر نور خلک چې نوي دې بهیر ته داخل شوي او د دې جریان تشریح او توضیح ته هم اړتیا لري، هغه غواړي کومه بله ورځ انتخاب کړي، د دې خلکو پر وروستي او نهایی هدف او مرام هم زه سل په سلو کې پوهېرم، نه غواړم، خبره کوم جنجال ته ووځي، زما هدف د څلي جوړول وو، هغه ترسره شو، که هغه کې ما صادقانه منډې وهلې وي، خدای به یې اجر راکړي، که نه نو له چا څخه د څه شي د غوښتنې اړتیا نه لرم، د څلي افتتاح اصلي موضوع نه ده، اصلي موضوع لومړی د نجات ورځ او دویم خپله څلی دی، افتتاح یې یوه ضمني او فرعي موضوع ده، اوس نو دا جرگه چې په هېڅ وجه نه د ټولو پښتنو، نه هم د ټولو سمتونو او نه هم د ټولې پکتیا د ولسونو استازیتوب کولای شي، خوبیا هم چې د افتتاح د ورځې پر تغیر ټینګار کوي، هره ورځ چې دوی غواړي همغه دې وټاکي، لکه څنګه چې نیازي صیب وویل، د چهارشنبې ورځ هلته تیاره غونډه ده، پر هماغې ورځ دې افتتاح کړي. ځکه چې د دویم ځل لپاره به ورته بیا د دې خلکو راټولول هم مشکل وي، نو ښه ده چې پر همغه ورځ یې افتتاح کړئ.

د دې ډول غونډو پر هدف مور پوهېدلو، چې اکثره دا ډول غونډې د حکومت له خوا جوړېږي، د ډوډۍ او هوټل لګښت یې هم حکومت ورکوي، څه متحدالمال خبرې په کې وشي او د حکومت ځینې خبرې تائید شي او یو نیم ناخبره په کې انتقاد هم وکړي او بیا غونډه پایته ورسېږي.

هره ورځ د شوراګانو مشرانو ته هم سخته وي چې خلک راټول کړي او لګښت پرې وکړي، یو شمېر خلکو ته چې د غرمې ډوډۍ ورته کړې او هم د موټر کرایه، د نږدې خپلوانو جنازې ته هم نه ځي، نو پاتې شوه ملي غونډو او جرگو ته تګ. ما ویل څه څه ته به یې په تکلیفوو چې ورځ تغیر کړو، نو پرېږده چې

هر څه د دوی په خوښه تمام شي. خدای حاضر دی چې تر دې دمخه شپه چې د نذیر احمدزي په کور کې پر همدې مناسبت غونډه وه، تر هغه وروسته مې له خپل ضمير سره مشوره وکړه او پرېکړه مې وکړه چې څه دوی وايي همغه ورسره ومنه، څرنگه چې ځان له يوه تاريخي مسوليت څخه خلاص کړم، نو ځکه خو مې اول دوی ټولو ته نوبت ورکړ، په پای کې مې وويل، ورونو! زه دلته نه د کوم گوند، نه د کومې شورا، نه د کوم قوم او نه د کوم سمت په استازی خبرې کوم، د يوه عادي افغان په توگه مې خپل نظر او دلایل پخوا بيان کړي وو، اوس چې تاسې خپل نظر لرئ، ورسره مخالفت نه لرم، تاسې ټول کارونه په منظم ډول جوړ کړئ، که مور غونډې خلکو ته په کې اړتيا وه، پر مور غږ وکړئ، څه مو چې له واکه او ځواکه پوره وي، هغه به ترسره کوو، يوازې يو وړاندیز لرم او هغه دا چې تر دې ځايه مالي حسابونه ټول پاک او شفاف دي او ټولې پيسې زما په خپل لاس تېکه دار ته وررسيډلې او لاسليکونه مې ترې له نېټې سره سم اخيستي دي، هغه مالي راپور زه درکوم، داسې نه شي چې وروسته نور

د نذیر احمدزي په کور کې د جرگې یو انځور

خلک دعوه وکړي او ووايي چې ما خو په کې دومره پيسې اچولې دي، هغه زما نوم څه شو او يا د هغو کسانو نومونه هېر او تېر شي چې تر دې دمه يې څلي ته پيسې ورکړې دي. نو هغه راپور چې په هر چا لولئ، بې طرفه وي او

که با طرفه، هغه بايد دقيق وي، ځکه چې سبا به هغه خلک وايي چې پيسې مور ورکړې او نومونه د نورو خلکو يادېږي، هغو ته زه مسوليت لرم چې د خپلو پيسو حساب و کتاب يې څرگند کړم. دويمه مسله داده چې دوه ځله دا څلی له ستونزو سره مخامخ شو، يو ځل ښاغلي گلاب منگل په کې مداخله وکړه او مشکل يې حل کړ او دويم ځل شميم کتوازي فوق العاده همکاري وکړه او يو بل ساختماني شرکت يې پيدا کړ چې پاتې کارونه يې پر مخ يوړل، نو د هغوی له تصميم پرته که هره جرگه پرېکړه کوي، هغه به بې انصافي وي. ځکه کوم کسان چې دلته اوس پرېکړه کوي، دا د بحران په وخت کې يو هم حاضر نه وو او نه يې څه ترسره کړي، نو پر همدې خبرو مو دعا وکړه، غونډه پایته ورسېده، نذير احمدزي صيب او نورو مننه وکړه، نيازي صيب وويل، لږ وخت راکړئ، هغه په تېر وخت کې زما د کارونو ډېره ستاينه وکړه او ډېرې تائيدي خبرې يې وکړې، خو ما ټولو ته وويل، تاسې خپلې جلسې ته دوام ورکړئ، نور کارونه پسې تعقيب کړئ او څه چې مو فيصله وکړه، که مور ته د مرستې اړتيا احساسېدل، هغه به ترسره کوو.

په همدې کې ما له ټولو اجازه واخيسته او د خپل کور پر لوري رهي شوم، د شپې مهال مې څلی هم وکوت او د پنجشنبې سهار يو ځل بيا څلي ته لاړم او دغه راز مې پر همدې ورځ چې د اسد (۲۶) مه نېټه وه، د ازادۍ د کليزې د نمانځلو لپاره د پاتې کارونو د سرته رسونې په خاطر چټکې هڅې پيل کړې. د پنجشنبې ورځ ډېره مصروفه ورځ وه، د يوې غټې غونډې لپاره ترتيبات نيول چې لا ډېر کارونه يې پاتې وو، نو ژر مې يو کاري پلان جوړ کړ، دا مهال د ښاروالۍ د دولسمې ناحيې رييس (عبيدي صيب) او د حوزې د ملي امنيت امر (حاجي محمد زمان) راته زنگ وواکه چې هلته د احمد شاه بابا مېنې ولسونو د (رضا رفعت) او (بهشتي) چې د سر کال کانکور کې اول نمره گان شوي او يو بل قاري صيب (نصير احمد) په وياړ غونډه جوړه کړې، که ته رانه شې، دا خلک او مور ټول خفه کېږو، مجبور شوم، هلته لاړم، ښه لويه غونډه

وه، (۱۲) بجې له هغه ځايه څلي ته لاړم، پاتې كارونه مې ورته وويل او بيا له هغه ځايه يوه بجه دفتر ته راغلم. په دفتر كې مو له انډيوالانو سره د استقلال د ورځې نمانځغونډې ته ترتيبات ونيول، څرنگه چې سړ كال په كابل او ټول افغانستان كې د خپلواكۍ جشن نمانځل كېده، نو هغه دوه درې سټېجه چې ډېر بڼايسته وو او دا دوه كاله مور د يوې شپې لپاره په (۲۵۰۰) ډالره په كرايه راوړل، سړ كال دا محدود سټيجونه مخكې تر مخكې ريزرف شوي وو، د دفتر ملگرو وويل، مور يې تر هغه په بڼه ډيزاين جوړوو، هم كم لگښته دي او هم به يې هر وخت جوړوو، خوازي مو راوغوښتلې او ماسپښين مهال پرې كار پيل شو. مور د اسد (۲۸)مه، كال پر كال د اسد پر (۲۶)مه نمانځو او بيا يې يوه ورځ وروسته پر (۲۷)مه شپه چې سبا يې د استقلال ورځ وي، خپروو، نو دا كار مو هم د پلان مطابق روان و.

د شپې اته نيمې بجې غونډه پيل شوه، د خداى فضل و، دومره كسان راغلي وو چې د ټلوېزيون په انگرې كې نه ځايېدل، غونډه په بڼه ډول پيل شوه او په

په ژوندون ټلوېزيون كې د خپلواكۍ ورځې د نمانځې يو انځور

بڼه ډول پايته ورسېده، په غونډه كې مې يو ځل بيا د څلي د اكمال خبرې وكړې او هم مې د مرستندويانو نومونه په ترتيب سره واخيستل او ومې ويل چې له دغو كسانو پرته بل هېچا مالي مرسته نه ده كړې.

د خلي ډبرليک او د هغه برخليک

د جمعې ورځ سهار (۸) بجې تلوېزيون ته راغلم چې ځينې کارونه منظم کړم، جلال اباد ته مې د تگ تياری نيوه، ځکه چې د اسد له (۲۸) مې نېټې څخه د خلي افتتاح هم وځنډېده او دلته د ازادۍ په وياړ زموږ غونډه هم پایته ورسېده، څه وخت راته سپما شو. د پنجشنبې ورځ لس بجې راته له ننگرهار څخه ځينو دوستانو زنگونه ووهل چې که موږ سره په جلال اباد کې د خپلواکۍ جشن ونمانځې ډېر خوند به وکړي، هغوی وويل، د جمعې ورځ تر دوو بجو که جلال اباد ته راشې، موږ ښار کې گرځو، د هېواد بيرغونه راسره دي، نو ته هم موږ سره وگرځه، ما ويل ډېر کارونه دي دروبه نه رسېږم، هغوی وويل، څه يو ساعت نور هم (۴) بجې درته منتظر يو، د ټولو هيله ده، ويې ويل زموږ نور مشران خو ډارېږي، په داسې پروگرامونو کې گډون نه کوي، نو ټولو ويل، يون صيب که راشي، زموږ ستريا به رفع شي، جشن به خوند وکړي، ما ويل زه کوبښن کوم، خو وعده سل په سلو کې قطعي نه ده، هغو وويل، قطعي يې کړه. د پنجشنبې ماښام ناوخته د ننگرهار والي (گلاب منگل صيب) زنگ وواوه، اول يې د خلي

د حال او احوال پوښتنه وکړه، هغه له جنجالونو خبر وو. بیا یې وویل که جشن لپاره ننگرهار ته راشې، ډېره به ښه شي، ما وویل، دلته کارونه دي، خو کوشنېن کوم. د جمعې سهار (۸) بجې ټلوېزيون ته راغلم، دغه یادښت مې ولیکه، اوس غواړم، په ژوندون کې د تېرې شپې د پروگرام د ایډېټ پوښتنه وکړم، بیا غواړم منار ته ډېر لیکونه یوسم، چې تردې دمه یې چا مخ نه دی لیدلی، د هغو تر نصب او په خلی کې که ممکن وو، دیوه بیرغ تر نصب وروسته غرمه دولس-یوه بجه دننگرهار پر لوري حرکت وکړم.

د اسد پر (۲۷)مه د جمعې مبارکه ورځ شاوخوا لس بجې مې دوه ډېرلیکونه چې مخکې مې د هغو د څرنگوالي په باب یادونه کړې وه، خلی ته یوړل، مجیب الرحمن لحاظ هم راسره و، خلی کې مې کارگرانو ته وویل چې زه اوس تیار ولاړ یم، دا ژر ولگوئ، ځکه چې مخکې تر دې چې خلی افتتاح شي، هر سړی پرې یوه تبصره کوي، ځینې به بیا وایي چې زما نوم ولې په کې نه شته، ما خو هم یوه ورځ په کې منډه تره کړې، ساختماني انجنیر ته مې وویل چې کله دې هم ډېر لیکونه نصب کړل، یوه پرده پرې وغوروه چې تاسو دلته کار کوئ (تیرې فرشوئ)، هر سړی به راخپري، بیا به دا ډېر لیک گوري او تاسو ته به د کار مزاحمت پېښوي او یو شمېر هغو تنگنظرانو ته به هم پلمه په لاس ورشي چې نه خپله کار کولای شي او نه هم نور زغملای شي. انجنیر نصیر احمد پوپل راته وویل چې ته بېغمه اوسه، کله چې کار خلاص شو، زه ورته یو پوښ ورکوم او د پرانیستي پر ورځ به یې ترې بېرته لرې کړو. زه بېرته ټلوېزيون ته راغلم او د جلال اباد سفر ته مې ځان تیار کړ، ډاکټر هجرت گردیوال چې د ملي تحریک غړی دی او کور یې څرخي پله سره نږدې سیمه کې دی، ماته یې لا پروډون ويلي وو چې که جلال اباد ته ځي، نو د جمعې ورځ غرمه مې د کندوز پخوانی والی (سلیم خان کندوزی) او وکیل صیب (اجمل عمر) مېلمانه دي، نو تیار په دې لاره راشه، غرمه به دلته تېره کړې، بیا به ځي. دولس نیمې بجې له دفتره ووتم، ما ویل څه د خلی کار به وگورم، بیا به د بابا مېني پرلاره

څرخي پله سيمې ته ځان برابر كړم. كله چې څلي ته لاړم، نو كارگرانو د يوه ډبر ليك د نصب كار پيل كړی و، څرنگه چې ډبرليک په ډېر احتياط لگول كېږي، نو وخت غواړي، نو ځكه ترې روان شوم، يوه نيمه بجه د ډاكټر هجرت ځای ته ورسېدم، ډوډی يې ماته معطله كړې وه، كندوزي صيب او اجمل عمر صيب سره مې څو دقيقې د مملكت پر مسايلو بحث وكړو، دې كې يې وويل، ډوډی تياره ده، بله كوټه كې ډوډی ايښې وه، كله چې ډوډی ته تللو، نو په دې وخت كې د (انجنير نصير يما) له خوا زنگ راغی، انجنير يما هغه څوك دی چې د دې منار د بېروني ډيزاين نقشه يې جوړه كړې وه. ماته يې وويل: ((استاد انجنير نصير هستم، از ميدان هوايي گپ ميزم، همين حالا از ساحه كار به ما كاربرگ زنگ زده بود، كه دو نفر از موتر سپاه ضد مرمی تا شد، مرا تهديد هم كرد، يك سنگ (كتيبه) كه نصب شده بود او را و ديگری كه در زمين به ديوار تكيه شده بود، هر دويش باخود برد، نمبر تلفون خود را هم داد و گفت هر كس امد اين نمبر ما است، برای ما زنگ بزند، و گفتند كه ما عضو يا معاون شوراى ولايتی پكتيا هستم، اين منار مربوط ماست، اين سنگ ما اصلاح ميكنيم، و دوباره ميارييم، و نام خود را صمد ځاځى معرفى كرد)) چورت مې ډېر خراب شو، ما ويل كه دا مسله لكه د هغو نورو په شان يو ځل مشورې ته لاړه، نو هېڅكله به يې سم حل راونه وځي، دې وخت كې بيا غږ شو، استاده ډوډی تاته منتظره ده، ژر لاړم، ډوډی ته، خو چندان ښه راباندې ونه لگېده، ژر مې يو څو مړی تېرې كړې، له والي صيب او وكيل صيب څخه مې اجازه واخيسته، ورته مې وويل چې څلور بجې ننگرهار كې يوه غونډه ده، بايد ځان ورسوم، دوه بجې او پنځه لس دقيقې د ډاكټر هجرت له كوره راووتم، تنگي ته دوه نيمې بجې ورسېدم، كله مې زړه غوښتل چې راځه بېرته وگرځه، بيا مې وويل، سبا خو غير له هغې هم د اسد (۲۸)مه ده، خير يوه ورځ به گوزاره وكړو، په همدې منځ كې مې نذير احمدزي صيب ته زنگ وواژه، ما ويل دغسې پېښه شوې، صمد ځاځي ډبرليكونه ځان سره وړي دي. هغه وويل، لږ صبر

کوه، چې زه ورته زنگ ووهم، بېرته يې ماته زنگ ووايه چې هغه وايي مور سره مشوره نه ده شوې او په خپل سر دا تيرې راوړل شوې دي، دا نومونه مور ته د منلو وړ نه دي، دې کې پخواني شهيدان نه دي راغلي، مور به ټولو سره مشوره کوو او بيا به تصميم نيسو چې دا او که نورې تيرې ولگوو، ما ورته وويل چې د وړلو مشوره يې له چا سره کړې ده؟ ده ته دا صلاحيت چا ورکړی چې د نورو له مشورو پرته دا کار وکړي، بل ده خو په ځلي کې څه عملي ونډه هم نه ده اخيستې چې که چېرې دی نه وای، نو دا ځلي به نه و جوړ شوی، بل نور ځلي او ودانۍ چې جوړې شوې دي، هغه دې وکتل شي چې هغو کې ډېر ليکونه څه ډول ليکل کېږي، مخکې يې پر ما تور پورې کاوه چې دی په کې خپل نوم ليکي، اوس دې په کې زما نوم پيدا کړي. نذير احمدزي وويل، څه خير دی، ته لږ اوسېله کوه، زه يې انشاء الله يو دوه ساعتونو کې حلوم، کله چې نغلو ته ورسېدو، نو ساعت څه باندي درې بجې وې، موټر خراب شو، موټر مې په يوه خوندي ځای؛ د کابل طرف د نغلو ډنډ په وروستۍ برخه کې د کبانو په نويو جوړو شويو هوټلونو کې ودروله، له سروبي څخه مستري راغی او موټر يې جوړ کړ. ما په دې منځ کې چای وڅښه، د هرات، کابل، ننگرهار او ځينو نورو ولايتونو له يو شمېر اوسېدونکو سره مې، چې همدلته دمه کېدل، سياسي بنديار وکړ، ما بنام مانځه مهال مې والي صيب گلاب منگل وليد، هغه وويل، تر لمانځه وروسته به مجلس کوو. تر لمانځه وروسته مې يو ځل بيا ورته د ځلي تېر داستان او اوس د ډېرليکونو برخليک او د افتتاح مراسم ټول تشریح کړل. هغه نذير احمدزي ته زنگ ووهه، هغه په يوه محفل کې و، خبرې ورسره ونه شوې.

د شپې زه جلال اباد کې خپل کور ته لاړم، چورت مې خټه و، شريف الله ناصري او فريدون شېرزي ته مې وويل، بناړ کې ځوانان ډلې ډلې گرځي، که خوښه مو وي، راځئ مور به يې هم په جشن کې گډون وکړو. لومړی مستوفيت واپ ته ورسېدو، کله چې خلکو مور وليدلو ټول راټول شول،

ويل يې يادگاري عكسونه اخلو، گڼه گونډه چې زياته شوه، نو يو ځوان وويل، يون صيب د هغه موټر سر ته پورته كړئ چې هم خلكو ته مباركي وركړي او هم خبرې وكړي. دې سره پوه شوى نه يم، خلكو په دقيقه كې د موټر سر ته وخبرولم، د ملي بيرغ په رنگ، رنگ خولى يې راته په سر كړه، ملي بيرغ يې راته غاړه كې واچوه، ټول څو شپې غلي شول ما ټولو ته د خپلواكۍ مباركي وركړه او بيا مې يو څو شعارونه هم وركړل، دوى ټولو بدرگه كول، شپيلې، چكچكې او گرم احساسات څرگندېدل، كله چې زما شعارونه خلاص شول، نو دې كې د موسيقۍ يو درز شو، ځوانانو په اتني او گڼا شروع وكړه، واړه او ځوانان له مخې لگيا وو، چا مخونه د ملي بيرغ په شان درې رنگه رنگ كړي وو، چا درې رنگه جامې اغوستې وې، څرنگه چې دا مهال جلال اباد كې ډېره گرمي وه، نو له ټولو خولې روانې وې، د هر ځوان مخ او بدن له درې رنگه رنگونو ډك و، عينا لکه په هند كې چې د رنگونو (هولي) مېله وي. ټول جلال اباد رنگين وو، كله چې موسيقي لږ ارامه شوه، يو دم يو ځوان غږ كړ، ژوندى دې وي يون صيب چې په دې توره شپه كې له مور سره جشن نمانځي، ټولو بدرگه كړ، بل وويل، مرگ دې وي په معلم عطا، مرگ دې وي په دوستم، ټولو ورسره دا شعارونه بدرگه كول. دې وخت كې مې يو چاته وويل چې د اشخاصو ضد شعارونه مه وركوئ، نن يوه ملي ورځ ده، د خپلواكۍ شعارونه وركړئ. بيا نور دا شعارونه غلي شول، د ښار درېو نورو واټونو ته لاړم، هر ځاى كې د خلكو همدومره مينه او هركلې و، د خلكو مينې زما هغه ستريا تر ډېره حده وايسته چې د نجات منار د بيا جوړونې په برخه كې د يو شمېر تنگنظرو اشخاصو له خوا راته رامنځته شوې وه. د شپې ۱۲ بجې كور ته لاړم.

سهار اته بجې بيا د ولايت مقام ته ورغلم، مېلمانه هم راروان وو، والي صيب (محمد گلاب منگل) يو ځل بيا نذير احمدزي ته زنگ وواوه، تېلفون يې رخ شو، د مشكل د حل په باب يې ورسره خبرې وكړې، هغه ورته ډاډ وركړ، بيا ما منگل صيب ته وويل چې ته خپله كابل ته لاړه نه شې او ټول راټول نه كړې دا په يو او دوه تېلفونونو مشكل نه حلېږي. والي صيب په دې قانع شو چې كابل كې به د يكشنبې پر ماښام يوه جسه ونيسو، والي صيب وويل، د دې ځاى تر جشن وروسته، هلته په غازي امان الله خان لوبغالي كې په همدې مناسبت د كركټ لوبې دي، هغه به هم مور سره په گډه وگورې. جلال اباد كې جشن په ښه شور او ځور سره تېر شو، بيا غازي امان الله خان لوبغالي ته لاړو. هغه هم ښه خوندور پروگرام و، د لغمان والي عبدالجبار نعيمې صيب هم حضور درلود. (زهير صيب) چې دا څو كاله په ننگرهار كې د ملي جشنونو په جوړېدنه

په جلال آباد كې د خپلواكۍ ورځې د جشن يو انځور

كې كارنده ونډه لري، راته وويل چې نن شپه زموږ لوى تفريحي پروگرام دى، ضرور پاتې شه، مور ډېر خوشالېږو، پاتې شوم، د شپې جشن ته لاړو، په زرگونو ځوانان او له كوزې پښتونخواه څخه مشهور هنرمندان ورته راغلي وو، ملي ترانې وويل شوې، ډرامې اجرا شوې، د مدني ټولنو استازي (قرار عزيزي صيب) څو تنو مشرانو ته مډالونه هم وركړل، زه يې هم ياد كړم، دوى دې خداى ښاد كړي، سهار اته بجې له كابله د جلال اباد پر لوري راغلم، يوولس

د بيا جوړونې كيسه / 251

نيمې بجې راورسېدم، لږ استراحت مې وکړ، څلور بجې ټلوېزيون ته لارم، د پکتيا د يو شمېر قومي شوراگانو استازي او څو تنه مخور شخصيتونه راغلي وو، هم يې د څلي په باب بحث وکړ او هم يې د ډبرليک موضوع ياده کړه. د ډبرليک موضوع کې دوی هم څو نظرونه لرل، چا وويل نومونه دې وليکل شي، چا وويل، نه دې ليکل کېږي. معمولاً هغه کسان د نورو د نومونو د ليکلو مخالف وو چې پيسې يې نه وې ورکړې. د دې داستان ليکل ځکه ضروري دي چې هره هغه موضوع چې يو طرف په کې زيانمن شوی وي او اکثریت ته په کې زیان نه وي اووبستی، نو که دا وخت کې مسله مشورې او رایې اچونې ته واچول شي، د اکثریت نظر اتومات تايديږي. هغه کسان چې مادي او معنوي قرباني يې ورکړې وي، که هغوی حق په جانب هم وي، هغه نور هم تاواني کېږي. اصولي صيب چې دا څه موده بهر کې و او ما ورسره له جلال اباده په (وټس اپ) خبرې کولې، راته وويل چې يکشنبه مازيگر رارسېږم، اول ستا دفتر ته او بيا د غونډې ځای ته ځو.

په ژوندون ټلوېزيون کې د پکتيا له مخورو سره د ناستې يو انځور

اصولي صيب شپږ بجې زموږ دفتر ته راورسېده، د پکتيا له مخورو څخه مې خدای پاماني واخيسته، ما او اصولي صيب مجلس وکړ، ټول جريان مې ورته تېر کړ او بيا له ژوندون څخه د څلي پر لوري لاړو، هغه مو وکوت، دی هم ډېر خوشاله شو او بيا د والي صيب گلاب منگل کور ته ورسېدو.

درنه جرگه او ترخي خبرې

د زمري پر (۲۹)مه د يکشنبې ورځ د شپې اته بجې به وې چې زه او اصولي صيب د گلاب منگل کور ته ورسېدو، حاجي خان محمد باز منگل چې (لس زره ډالر) يې دې څلي سره مرسته کړې وه، هغه او څو تنه نور سپين ږيري هم راغلي وو. گلاب منگل، نذير احمدزي او نورو ته مې لا مخکې تر مخکې دا ويلي وو چې دې غونډې ته بايد اکثره مالي مرستندويان او د متعرضينو په استازۍ دوه درې تنه راشي چې يو بل ته د مرستندويانو د نومليکني يا نه ليکني په باب قناعت ورکړي، که دوی يو بل سره موافقې ته ورسېدل، نو زموږ هېڅ اعتراض نه شته او که بيا هم هره شورا خپل لس پنځه لس تنه غړي خپلې دې غونډې ته راولي او هر يو بيا په خبرو کې ځان ته د مساوي وخت حق غواړي، دا خو نو بيا د هغو کسانو په حق کې ظلم کېږي چې اصلي لگښت يې ورکړی او هغه کسان چې د نورو حق سلبوي، دا خو نو بيا کوم اخلاقي ارزښتونه نه دي. څو شپې ناست وو چې ضياء الحق امرخېل صيب راغی ورپسې غلام محمد کاموال چې دواړوپه څلي کې يو (يو نيم زر) او بل (زر) ډالره

مرسته كړې، يوازې يوازې راغلل. ما احمدزي صيب ته ويلي وو چې د متعرضينو په استازۍ دې صمد ځاځي، داود شاه نيازي او يو تن بل څوك راشي، هغه كسان چې د خپلو ټولنو استازولي وكړاي شي له يوې شورا دې گڼ شمېر كسان نه راځي، خو كله چې احمدزي صيب راغی، هغه سره صمد ځاځي، نيازي صيب، ايوبي صيب او نهه لس تنه هغه نور ځوانان هم راغلل چې دا څو ورځې يې پر همدې مسله مور سره ناندري وهلې وې او غوښتل يې چې يوازې د دوی خبرې بايد تائيد شي. ما چې دا ډله وكتله، بېرته هغه زور داستان را په زړه شو. حاجي صيب عبدالباري منگل سره هم څو تنه وو، زړه كې مې وويل، له دې جرگې څخه حتمي د خفگان بوی راځي.

لومړی امرخېل صيب د قران كريم يو څو ايتونه تلاوت كړل، بيا احمدزي صيب خبرې پيل كړې، د څلي په باب يې يو ځل بيا تېر داستان په داسې شكل

الحاج محمد نذير احمدزی

بيان كړ، لكه څوك چې د بل چا د شولو نهال گزو گام كړي، له ډېرو شيانو څخه په مجلس كې د ځينو اشخاصو دنزاکت په وجه سرسري تېر شو، نوې خبره په كې دا وه چې (زرمتي صيب) پنځه كاله مخكې د دې څلي امر اخيستی و، كار يې شروع كړی و، بېلابېلو خلكو په كې

منډې ترې كړې وې، هېچا صرفه نه ده كړې، هر چا زيار ايستلای. د احمدزي صيب له خبرو داسې ښكارېده چې په دې ناستو كسانو كې هېچا هم خپلې ژمنې نه دي ماتې كړې او هر چا منډه ترې كړې. بيا يې وويل د سقاو د زوی تر مړي وروسته بيا د زون شورا فيصله وكړه چې څلی بايد جوړ شي او د پښتنو اتفاق پرې راشي. بيا يې د څلي لپاره غونډې تشریح كړې، د هغو ټولو بيان يې وكړ چې ما يې مخكې پر څرنگوالي بحث كړی دی.

ما چې كله د احمدزي صيب مكملې خبرې واورېدې نو مجبور شوم وخت

واخلم او موضوع يو څه په تفصيل سره تشریح کړم. دلته يې له ځينو تکراري برخو تېرېږم، خو ومې ويل چې د څلي اصلي وارثان يا مدعيان د څلي د ډبرې تر اېښودو وروسته بيا تر شپږو او ځينې يې تر (۹) مياشتو وروسته راڅرگند شول. ما چې کوم کارونه کړي، د قرارداد په شمول يا تحميلي وو، يا د ملي احساس له مخې او يا هم د وخت ضرورت له مخې او په دې کې له ټولو هغو کسانو سره چې پيدا کېدل يې شوني وو، مشوره شوې، يوازینی کار چې له ډېرو خلکو سره مشوره په کې نه ده شوې، هغه د ډبرليک موضوع وه، دا مسله ماصولو ته پرېښوده، ځکه چې دې کې د مشورې له لارې توافق ممکن نه و، نه يوازې دا بلکې د څلي رنگ، د ډېرو انتخاب او نور که دا ټول يو ځل مشورې ته اچول شوي وای او بيا مو د ذوقونو، فکرونو او سليقو اختلافات هم په کې پام کې نيولي وای او بيا مو ټولو مطرحو شوراگانو سره دا خبرې مطرح کړې وای، نو کلونه کلونه وخت ته اړتيا وه او بيا به هم توافق نه و ترلاسه شوی،

د يوه اتفاق لپاره به نورې بې اتفاقی رامنځته شوې وای، نو ځکه ممکنه نه وه چې ټول کارونه دې د ازادې او هر اړخيزې مشورې له لارې ترسره شي. د ډبرليک موضوع هم همداسې ده. دا دوه برخې لري، يوه تاريخي برخه ده چې هغه نه زه، نه د قوم سپين بيري، نه شورا او نه بل څوک حق لري چې په هغې کې بدلون راولي.

ډبرليک پخوا يوازې (دري) متن درلود، داود جنبش پښتو ته هم ترجمه کړ، دويمه برخه يې د بيا جوړونې، مننې او کورودانې وه. دا مو د اصولو له مخې عياره کړې، دې ډول ته ورته ودانې وگورئ، هلته چې له کومو اصولو څخه کار اخيستل شوی، دلته هم همغه اصول کارېدلي، که موږ غواړو چې ټولنه د

اصولو خواته بوځو، نو بايد چې اصول پر ځان عملي کړو. که مننه ونه کړو، سبا نورو دې ډول کارونو کې له مور سره څوک مرسته نه کوي، سبا بيا هر څوک توره سره کوي چې دا څلی ما جوړ کړی، پرېږده چې مالي مرستندويان يې معلوم وي او د مرستې او مننې دا کلتور بايد عام شي. دا طبيعي خبره ده چې مرستې کمو خلکو ورکړي، که د هغو نومونه ذکر شي او نور چې اکثريت دي، مالي مرسته يې نه ده کړې، هغوی دې سره عکس العمل ښيي او بله خبره دا ده چې دا ډول خلک د مالي مرستندويانو په توگه ياد شوي، نه د معنوي خدمتگارانو په توگه. تر کومه ځايه چې ما پورې يې اړه لرله، ما د خپل نوم له ليکنې څخه په دې خاطر ډډه وکړه چې تنگنظرانو ته پلمه په لاس ورنه شي او د نورو د نومونو د مخنيوي سبب نه شي. يانې مور کې تنگنظري دومره عامه ده چې يو څوک يو چا سره مرسته کوي، هغه ترې مننه کوي او درېيم کس وايي چې ته څه حق لرې چې له هغه څخه مننه کوي؟ زه په دې کې موافق نه يم! د دې ډبرليک پر ټولو خواوو مې هر اړخيزه رڼا واچوله او دا مې ورته وويل چې صمد ځاځی تللی، په تور موټر کې او ډبرليک يې راښکته کړی او ځان سره يې وړی دی. دا د دې پيغام ورکوي، چې ځلی مصون نه دی، سبا به يو بل څوک ورځي، د هغه به د برېښنا گروپ خوښ نه وي، يوه ډبره به يې خوښه نه وي، هغه به هم د خپل ذوق مطابق هغه راباسي او ځان سره به يې وړي. گڼ شمېر دلايل مې نور هم وويل چې د ليکنې د زيات اوږدوالي له امله ورڅخه تېرېږم. پر دې هم رڼا واچوله چې په مننه کې ولې لوی کندهار، لوی ننگرهار، شمال او مرکز په ترتيب سره راغلي او د لويې پکتيا ټول ولسونه مو ولې د کوربنو او منندويانو په توگه راوړي دي. دا خبره خپل حکمت او خپل منطق لري. دا مهال ضياء الحق امرخپل اجازه واخيسته، که څه هم ټول مجلس ورته وويل چې کينه، خو هغه وويل، زه کار لرم، خو هيله مې ده چې په وړو وړو خبرو پسې ونه گرځوو.

دې پسي احمد گل توتاخېل خبرې وکړې، ويې ويل چې په مجلس کې بايد

احمد گل توتاخېل

توند الفاظ ونه کارول شي، زه د توتاخېلو د شورا په استازي وایم چې که چېرې نومونه راځي بيا چې د (انجنير دلاور توتاخېل) نوم يې په سر کې رانه شي، نو بيا دې د هېچا هم نه راځي، نقشه هغه جوړه کړې او تر ټولو زياته قرباني يې ورکړې، احمدگل توتاخېل يو ځل بيا د قرارداد مسله ياده کړه چې مور خبر

نه شو چې څنگه وشو، د هغه لکه چې زما داستان له ياده وتی و چې ما د دې جبري قرارداد تفصيل ورته څو ځله بيان کړی و. دې پسي صمد ځاځي نوبت واخيست، هغه تر نوبت مخکې هم څو ځله لنډې لنډې خبرې وکړې او غوښتل يې زما خبرو کې هم مداخله وکړي، خو ټولو ورته وويل چې خپل نوبت کې دې خبرې وکړه. صمد ځاځي وويل: زه د نومونو مخالف يم، زه د يون د خبرو مخالف يم، يون ټول عمر قومونه په جنگ اچولي دي، شيطاني يې کړې، اوس هم شيطاني کوي، دا اوسنی غونډه يې هم يوه شيطاني غونډه ده، د شيطانت لپاره يې رابللي ده، دی په قومونو کې نفاق اچوي، دی څه کاره دی چې راځي د ځلي په کار کې مداخله کوي، ځلی زموږ دی، دی هېڅ حق نه لري چې راشي او موږ کې نفاق واچوي، زه پوهېرم ځلی، د هېچا نومونه په کې نه پرېږدم، دلته خلکو شهيدان ورکړي، هغه به پر ځای پاتې وي، اوس به د يو څو تنو نومونه په کې راځي، زه درته وایم چې دې کې پيسې پټې شوي، ما ټول حساب نيولی، دا به زه نيسم، غلاوې دوی کوي، توروڼه پر نورو پورې کوی، زه له اوله د دې قرارداد مخالف وم، دا دوی له ځانه کړی، دا شيطان دی، بې غير له شيطانته يې بل کار نه شته، اوس زموږ د لويې پکتيا په قومونو کې

تفرقه اچوي، څه وروړه خپل کار دې کوه، ته څوک يې چې راځي او دې کار کې مداخله کوي؟ صمد ځاڅي دا خبره هم ياده کړه هر څوک چې خپلې

صمد ځاڅي

پيسې غواړي زه به يې بېرته خپلې پيسې ورکړم، خو ځلي کې يې نومونه نه پرېږدم. دا مهال که هر څومره خلکو ورته وويل چې کېنه غلی شه، شخصي حريم ته مه داخلېږه، ډېر تېز مه ځه، حق نه لري، په دې هوجره کې څوک توهين کړي، خو هغه داسې تېز روان و چې د هېچا خبره يې نه اورېدل، ډېرې نورې توندي خبرې يې هم حواله کړې چې د

ځينو پر ليکلو يې انسان څه چې کاغذ هم شرمېږي، مجلس ډېر بې خونده او پيکه شو، ما ورته هېڅ ونه ويل، يوازې په قلم مې د ده د مبارکې خولې خبرې ليکلې. هغه ډېر احساساتي و، لاسونه يې خوځول، خپل حواس او خوله يې نه شوه کنټرولولای، څه يې چې په خوله راتلل، هغه يې ټول ويل، کله چې جرگې دی له توندو خبرو منع کاوه، ما ورته وويل، دی خپلو خبرو ته پرېږدئ چې

عبدالستار ميرزکوال

اصلي جوهر يې معلوم شي، که تاسې د ده خبرې بندې کړئ، نو اصلي ماهيت يې پټ پاتې کېږي.

ده پسې ميرزکوال صيب يو ځل بيا د تېرو ورځو په شان نوبت واخيست او ويې ويل چې زه له يون څخه ډېره مننه کوم، ده ډېر زحمت گاللی، خو راځئ چې اوس دا جنجال حل کړو، د نومونو له

ليکلو څخه به تېر شو چې اختلاف ترې پيدا کېږي، نه به يې ليکو، پر خپل

وخت به غونډه ونيسو، پر همدې به اتفاق وکړو. د ميرزکوال صيب خبرې تفصيلي وې، خو لنډه نچوړ، محتوا او ماهيت يې همدا وو.

غلام محمد کامه وال

غلام محمد کاموال صيب وويل: راځئ چې ټول د اتفاق او اتحاد خبرې وکړو، دښمن راکې خپلونه جوړ کړي او نور مو هم سره پاشي او دلته موږ په وړو خبرو نښتي يو. د کاموال صيب د خبرو محتوا داوه چې د صمد ځاځي له

خبرو سره جوړ نه و، خو خبره يې په ادبي او مرموز ډول کوله. دا وخت ډوډۍ تياره شوه، کوربه غږ کړ، ډوډۍ ته راځئ، ما دا مهال پرېکړه کړې وه چې زه ځم خو بيا مې وويل، د پښتانه له کوره د ډوډۍ پر مهال تلل د کنځلو په مانا دي، همدومره کنځلې بس دي چې ما وخورلې، نو ولې يې زه په بله مانا بل چاته وکړم. گلاب منگل ډېر لگښت کړی و، د دې جرگې د ځينو غړو د الفاظو په تناسب د ډوډۍ قيمت ډېر لوړ و. ما يو دوه مړۍ تېرې کړې، خو لکه سنگتيا چې سپرې تېروي، هېڅ فکر مې نه کاوه چې د جرگو او مرکو په کور کې د پښتنو د نرخ پر دسترخوان دې دا څه واوړم، ځان مې ډېر ټينگ کړ، تر يو سخت عاطفي فشار لاندې وم، د خوشال او پير روښان کيسې رايايدې شوې: زه يې چالره وهم، قدر يې چا زده، په اور وسوه دغه توري قلمونه. څو ځله مې د سترگو کونجونو ته اوبښکې راوړسېدې، ځان مې ټينگ کړ، خو د خبرو مجال نه و.

تر ډوډۍ وروسته کله چې بېرته مجلس راټول شو، ما ټولو ته وويل، که له ما څخه څوک خفه شوي او يا هم د مجلس بې نزاکتي شوې وي، زه له ټولو څخه بښنه غواړم، نور زه ستاسو ټولو په اجازه رخصت اخلم، تاسو خپله فيصله

حاجي خان محمد باز منگل

وکړې، که بيا هم مور غوندې خلکو ته په کې څه ضرورت و، احوال راکړې، زه جگ شوم، خو حاجي خان محمد باز منگل، حاجي عبدالباري منگل او څو تنو نورو ټينگ ونيولم، ويل يې هيڅ امکان نه لري چې لاړ شې. څو چې دا جرگه پایته نه وي رسېدلې، ته نه شې تلالی، په ډېر زور يې کېنولم. دا مهال حاجي صيب خان محمد باز منگل

ووويل: اول خو زه دا خبره کوم چې دا د چا د توهين او تحقير ځای نه دی، نن چې دلته د يون صيب کوم توهين او سپکاوی وشو، دا د ده توهين نه دی، دا د ټولو پکتياوالو توهين دی، که چېرې دا افتخارات د ټولو وي، نو بيا خو ټولو ته حق ورکړئ او که بيا يوازې د پکتياوالو وي، نو بيا مو څه کول چې له نورو قومونو او ولايتونو څخه مو دې ځلي ته خلک راغوبتل او جرگې مو ورسره کولې، سمه ده يون صيب د لغمان دی، خو ده خو د ټولو پښتنو غم پر سر اخیستی، د دې پر ځای چې مننه ترې وشي، اضافي تحقيرېري او توهنېري. زه له صمد ځاڅي څخه جدي خفه شوم، بايد رسماً له يون صيب څخه بښنه وغواړي، ما ويل حاجي صيب بښنې ته هيڅ اړتيا نه شته، څومره چې دا مسله شاربو لاپسې خرابېري، تاسې مشکل حل کړئ، بښنې څه کوئ، تر دې ما ته سختې کنځلې شوې دي، اوس ځلی تکميل کړئ! صمد ځاڅي لاهم لاسونه خوځول او گواښنه يې کوله او تا فکر کاوه چې دا ټول بهير له پيله تر پايه د ده په مټ رارسېدلې، بيا يې هم ووويل: زه داسې خلکو سره جرگې ته چېرته کېنم، دا خو تاسو راوستم، ده مخکې د تېلفون خبره ياده کړه، دی خو څه جبرائيل امين نه و چې ما به يې تېلفون ځوابوه. څومره چې دې د هغه يادونه کوله، هغه نور هم گرمېده.

دا مهال عبدالرشید ایوبي صیب د خبرو نوبت واخیست، ویې ویل چې د خلې

عبدالرشید ایوبي

د تاریخ په باب خو معاون صیب (نذیر احمدزي) رڼا واچوله، یون صیب هم خبرې وکړې، زه یې تائیدوم. زه خپله له پيله تر پایه د خلې په کار کې شریک وم، ان د سکرتریت چارې مې هم پر مخ وړلې، تلاوت مې هم کاوه، زه په پیل کې په دې نظر وم چې نومونه دې

ولیکل شي، چې خلک تشویق شي، خو اوس په دې نظر یم چې که ونه لیکل شي، ښه به وي، ایوبي صیب څو نورې خبرې هم وکړې، خو لنډیز یې همدا و، سره له دې چې ایوبي صیب ته مې ماسپښین مهال زنگ وهلی و، چې په ډبرلیک کې ستاسو نومونه راغلي دي، خو یو شمېر خلک یې مخالف دي، ما ستاسو د نومونو د حفاظت په خاطر خپل نوم ایستلی دی، اوس باید تاسې د خپلو نومونو دفاع په خپله وکړئ.

که غواړئ اینده کې نور داسې کارونه ترسره کړئ، نو د خلکو د هڅونې لپاره دا کار ضروري دی، زموږ په یوه مننه هېڅ نه کمېږي، خو مقابل کې هغوی هغومره مرسته کړې ده. که د منفي بافاتو کلتور همداسې حاکم پاتې شي، نو ټول عمر به زموږ استعدادونه د دوی د تنگنظرۍ ښکار گرځي. دا چې دوی ټول په گډه او یو ځای له احمدزي سره غونډې ته راغلل، نو غالباً چې دوی په خپل منځ کې دې توافق ته رسېدلي وو چې که خپل منځ کې هر ډول اختلاف لرو، خو (یون) ته مو باید موقف یو وي. دا یو گمان دی، خدای دې وکړې چې حقیقت ونه لري. دا گمان مې ځکه یاد کړ چې دا همغه ډله خلک وو چې د خلې کار یې پیل کړ، نور یې بیا ځانونه پټ کړل، کله چې ټول کارونه ماته پاتې شول او بیا کارونه بشپړتیا ته ورسېدل، نو دا ډله یو ځل بیا له سره

رامنظمه شوه، دوى فكر كاوه كه دا كار همداسې په چټكۍ پر مخ لاړ او زمور له مداخلې پرته ترسره شي، نو اينده تاريخ كې خو مور ته هېڅ نه پاتې كېږي، د دوى په فكر دا ټول كړېدلې يون ته ځي، نو ځكه خو له بيا راپيدا كېدو سره سم يې له توطيو پرته بل هېڅ كار نه و. جرگې وې، مركې وې او لانجې وې، همدا مهال چې لانجې هم روانې وې، يوه هم يوه ورځ د خلي د جوړښت په باب څه نه ويل چې كوم كار يې كوم ځاى ته ورسېده، جنجال يې يوازې دې باندې و چې څه وخت يې افتتاح كړو او څنگه يې افتتاح كړو.

دې پسې داود شاه نيازي (د جنوب ختيځ زون د شوراريس) نوبت واخيست،

حاجي داود شاه نيازی

هغه په پيل كې وويل، صمد ځاځي توهين وكړ، دى بايد يو پسه د ناغې په توگه جرگې ته راوړي، يون صيب د ټولو پښتنو مشر دى، زمور افتخار دى، پاتې شوه د نومونو ليكنه، مور يې له اولې ورځې څخه هم مخالف وو او اوس يې هم مخالف يو، پر دې مو توافق نه دى كړى، نو ځكه مور ډبرې راوړې، نيازي صيب دا واضح نه كړه چې د چا او چا تر منځ توافق نه دى

شوى، هغوى چې پيسې وركوي او هغوى چې نه يې وركوي. توافق خو له يوې مقابلې خوا سره كېږي، هغوى چې پيسې يې نه دي وركړې، كه هغوى خپل منځ كې توافق وكړي، كه ونه كړي، څه مانا لري؟ تاسو خو له هغه چا سره توافق نه دى كړى چې پيسې يې وركړي او دغه اشخاص چې له نومليكنې سره مخالفت كوي، يو هم پيسې نه دي وركړي.

ورپسې جنرال ايوب منگل خبرې وكړې، ويې ويل چې يون صيب هغو خلكو (شمالټلوالې) سره خپل خط معلوم كړى، مور بايد دى كمزورى نه كړو، يوازې يې پرې نه ږدو، دا خو نو چې مور ده سره داسې چلند كوو، نو دا به اخر څنگه

شي؟

اصولي صيب وويل: څوك به نه خفه كېږي، ځاځي ورونه او مشران كه دلته څوك ناست وي، هغه دې نه خفه كېږي، زه واقعيتونه وایم، له (۱۳۹۰ل) كال راهيسې موږ دې مسلې پسې گرځو، تر وزيره لارو، څه مو وكړل؟ څه مو ترلاسه

كړل؟ نو همدغه سړی (يون) و چې دا كار يې درته منظم كړ او تردې ځايه يې راوړسوه، اوس د دې مستحق دی چې توهين شي؟ صمد حاجي بايد ناغه وركړي، ده ټوله جرگه توهين كړې، زه څو ځله صمد حاجي پسې ورغلم چې دې څلي ته پيسې وركړه، ده وويل پنځه زره ډالر

د ولسي جرگې غړی کمال ناصر اصولي

ورسره دي او يو نيم لک افغانۍ نورې هم لرم، خو چې دا ټپکه دار وي، زه دا پيسې نه وركوم، بيا مې گل پاچا مجيدي ته وويل، هغه هم وويل چې دا ټپکه دار وي، موږ پيسې نه وركوو، دا چې صمد ځاځی له هغه سره په څه شي وران و، هغه هم ځاځی دی، دی هم دی، هغه نو موږ نه پوهېږو، دې وخت کې يو دم صمد ځاځي وويل، ته هم داسې دروغ وايې او يون هم داسې دروغ، هغه ته مې چې څه وويل، تاته يې هم وایم، دې وخت کې هلته مخامخ د ځاځيو يو سپين ږيري ناست و، له قهره همداسې شنېده، اصولي صيب ته يې وويل: ((ته هم غلې کې ورسره شريك يې)) هغه ورته وويل: ((چا سره؟)) سپين ږيري ورته وويل: ((ټپکه دار او ين (يون) سره (زه يې وروښودلم)، تاسې درپوراره په غلې کې شريك يئ)) ما چې دا حال وكوت، د هغه متل له عملي بڼې سره مخامخ شم، چې پښتنو کې عام دی. ما د غلا د مخنيوي په خاطر دا دومره سختې تېرې كړې، اخر يې پر ما هم په عام مجلس کې کې داسې تور پورې كړ، نو كه يو سړی په داسې يو حالت کې واقع شي، د هغه رواني حالت

به څنگه وي؟ پر خپلو پښتنو او هغه هم د هغو خلکو پر حال مې ډېر افسوس راغی چې جرگه او مرکه کې کېني، د لويې پکتيا پر عظمت مې هم زړه وسوځېده، خدای دې وکړي چې نورې جرگې داسې ترخې نه وي. دا مهال اصولي صيب وويل: هر چا چې ډېره له څلي کښته کړې وي، دا دې معلوم شي، دا د څلي حريم ته سپکاوی دی. صمد ځاڅي وويل، ما کښته کړې، نيازي وويل، ما کښته کړې، څه کولای شي، اصولي صيب وويل، سبا بايد بېرته په خپل ځای کې وي، صمد ځاڅي ورته وويل، هېڅوک يې نه شي پورته کولای، ځی لاس مو خلاص، اصولي صيب وويل، زه سبا درځم، ته راشه چې زه څه کوم، داود شاه نيازی هم وربرگ شو، خلک تر منځه شول، خبره له لاس اچولو راوگرځېده، دې منع کې ځينو کسانو د څلي د لومړني ډبرليک پر متن هم اعتراض درلود، ويل يې دا توند دی، دا بايد بدل شي، زمور کورونه چې شاه شهيد کې چور شول، همدا وجه وه چې دې خلکو (شمالتلوالې) سره مور پخوا مقابله کړې وه، ځينو ويل، لږ ښې خوږې خبرې په کې ځای کړئ، دا خو نو سقاو دی که څه بلا دی، هغه يې ياد کړی. دا ډول خلک چې د څلي له پخواني ډبرليکه اصلاً هېڅ خبر نه وو، داسې فکر يې کاوه چې دا هم ما (يون) جوړ کړی، دا يې هم ويل چې ولې يې نادر خان ته (نابغه) ويلي، دې باندي بيا د کندهار خلک خفه کېږي، داسې دلايل يې ويل چې تا به ويل په عمر کې د دې څلي پر تېر تاريخ نه دی ورته شوی، ځينو ويل يوازې وليکئ، نجات څلي، دې تاريخ ماريڅ څخه يې بېخي تېر شئ!

بيا گلاب منگل خبرې وکړې، هغه وويل: زه خو په لومړي گام کې د خپل ځان له طرفه له يون صيب څخه معذرت غواړم، صمد ځاڅی زما خپلوان او د کلونو انډيوال دی، خو دا کار چې دلته وشو، دا مناسب نه و، اوس خو خپل منع کې يو، يون صيب او کاموال صيب د پکتيا نه دي، نور ټول پکتياوال يو، رشتيا به سره وايو، څو کاله مور دې کار پسې گرځېدلو، کومې نتيجه ته ورسېدلو؟

جرگي مو څومره ډېرې وکړې، د احمدزي صيب په کور کې پنځه شپږ جرگي وشوې، نتيجه يې څه شوه؟ ايوبی صيب وايي، ما سکرتریت وکړ او تلاوت،

وروسته بيا څه وشول؟ هېڅ، يو جرگي دي، يو کار دی، جرگي خبرې دي او کار عمل دی، زه درته رښتيا وایم، که یون صيب نه وای، په پنځه کلونو کې مو هم دا څلي نه شو جوړولای، تاسو ټول پکتياوال یاست، زه هم د پکتيا یم، تاسې رښتيا ووايئ چې تاسې کوم يو ما پسې راغلي یاست چې دې څلي کې کمک وکړه، يو راغلي یاست؟ نه، خو دی څو څو واره ما پسې راغلی دی،

محمد گلاب منگل

داسې هر چا پسې، د خلکو زنه يې نيولې، زاری يې ورته کړي، پسې يې ترې اخیستي، هغه هم په داسې حالت کې چې پسې هم په ډېرې سختی پیدا کېږي، مه کوئ په لحاظ د خدای، کله چې ټپکه دار دا څلي ږنگوه، تاسې کې څوک وو چې ورته ويلي يې وای راشه پسې زه درکوم، قرارداد راسره وکړه، کله چې دی ما پسې راغی او ما ورته يو څه امکانات برابر کړل او تر هغه وروسته بيا ده ورسره قرارداد وکړ، نو دې کې د ده څه گناه ده؟ افسوس چې مور ستراتيژیک فکر نه لرو، نور خلک بيا ستراتيژیک فکر کوي، خو مور کې چې يو څوک پیدا شي چې ډېر لرې فکر کوي، هغه ته بيا دغسې ستونزې جوړوو. که د اصولو، دود، عرف او قواعدو خبره شي، نو د مالي مرستندويانو نومونه هر چېرته ليکل کېږي، سړک، کتاب، دا کوم عیب نه دی، سبا ته به خلک وايي چې زموږ پيسې يې څه کړې، دی خو به ورته يو ځواب ووايي، نور خلک چې بيا د دروغو وعدې کوي، هغه به څنگه سپينوي؟ د ټولو اصولو مطابق دا د مرستندويانو حق دی، خو څرنگه چې اوس دې څلي کې ما خپله

هم بيسې ورکړې دي، نو د خپل نامه په خاطر زه وایم چې نومونه دې نه په کې لیکل کېږي. گلاب منگل نورې خبرې هم وکړې. حاجي خان محمد باز منگل وویل چې زه هم یون صیب کمک ته هڅولی یم. که د ده هڅونه نه وای، زه هغې غونډې ته نه ورتلم، دې وخت کې ما په زوره وخت واخیست، ما وویل: له ټولو څخه مننه، که څوک خفه شوي وي، له هغو ټولو څخه بښنه. د دې ځلي موضوع خو حل شوه، ما ویل د دې په خاطر چې ځینې خلک د ډېر کار مدعیان دي او هر کار ځان پورې تړي او ځان د هر کار جوگه گڼي، نو بڼه به وي چې په (ببرک چمن) سیمه کې د ببرک خان ځدران په نامه د څلور لارې د جوړېدلو چارې همدې ډلې، شخص یا اشخاصو ته وسپارو، هغه دې جوړه کړي، هېچا سره دې مشوره نه کوي، بیا یې پرې خپل نوم لیکه که نه یې لیکه، د مرستندویانو نوم یې لیکه که یې نه لیکه، خو شپږو میاشتو کې دې ورته کار خلاص کړي، پر نجات ځلي نور بحث په کار نه دی، خپله مرستندویان ناست دي او معترضین هم، هر څه چې دوی فیصله کړه، همغه شان دې شي. دا مهال یو ځل بیا گډ پر شروع شو، مانا د کار ننگونه دې ولې وړاندې کړه دا خبره مه یادوه، مانا هغه کې به هم دغسې یو څوک پیدا شي کار به خلاص کړي او بیا به په پای کې پرې مور غورځنگ وکړو او ځان به اصلي وارثان وگڼو او هغوی به حاشیې ته کړو.

د رحمت الله کنټوازي په نامه یو څوک چې تر دې دمه یې له نظر پرته په ځلي کې چا کوم عملي کار لیدلی نه و، یو ځل بیا وویل، یون صیب! ته اوس نور کارونه پرېږده چې هغه څوک کوي که نه؟ اوس دا مسله خلاصه کړه، ما وویل، دا خو خلاصه شوه، اوس هغه بل کار ته شی چې عملي کار درته معلوم شي. بیا څو مشرانو صمد ځاځی په زوره راجگ کړ چې ما سره یې پخلا کړي، ما وویل ضرورت نه شته، زه درڅخه ځم، تاسې خپل مجلس ته دوام ورکړئ، صمد ځاځی یې چې زما څنگ ته راوست، ما ته یې وویل، گوره چې زه سپین ږيرو په زوره راجگ کړم، که نه زه چېرته تاته د بښنې لپاره راتلم، زما خبرې

گوره همغه دي چې زړه کې دې څه ونه گرځي. ما وويل نه بښنه خو بايد زه تانه وغواړم، چې ډېرې عالمانه او مودبانه! خبرې دې وکړې، د دې په مقابل کې څوک څه ځواب لرلای شي. سره له دې چې رواني حالت مې بڼه نه و، خو يو ځل بيا مې ټولو ته وويل چې تاسو ټولو نه بښنه، صمد حاجي نه هم بښنه، څرنگه چې اواز مې لږ توپير پيدا کړ، نو ژر مې خپل لاسي بيگ راواخيست، له غونډې بهر شوم، که دوی هر څومره ټينگ شول، خو ځان مې ترې خلاص کړ، گلاب منگل او جنرال ايوب منگل راسره باندې راووتل، خدای پاماني مو واخيسته، د گلاب منگل ډرپور کور ته راوړسولم، په موټر کې مې چورت واهه، زړه کې مې وويل، دېرش کاله مې د ستميانو او نورو هېواد دښمنه عناصرو پر وړاندې فرهنگي او سياسي مبارزه وکړه، دومره يې نه يم ځورولی، لکه په دې څو مياشتو کې چې خپلو پښتنو هغه هم هغو ته د صادقانه کار له امله وکړولم. د شپې يوولس نيمې بجې وې کور ته راوړسېدل، اودس مې وکړ، بيا لمونځ او تر هغه وروسته مې د نن شپې دا ترخې تجربې او ترخې خاطرې د نجات منار په څېر د يوه يادگار په توگه ثبت کړې، چې خپل راتلونکي نسل ته يې انتقال کړم او کله که هم راتلونکی پښت له پښتنو روڼ اندو څخه د کمکاری گيله کوله، نو دا خاطره دې د خپلې زمانې د يوه ټوليز انځور په توگه د خپل قضاوت په تله کې په عادلانه ډول محاسبه کړي، اوس درې نيمې بجې دي، لږ وروسته لمونځ، بيا خوب، که راغی؟

ژوندون کې د بسني او پخلاينې جرگه

کله چې د يکشنبې ماسختن ناوخته د گلاب منگل له کوره لومړی زه او بيا نور ناخوښه گډونوال راووتل، نو څرنگه چې د جنوب ختيځ زون شورا او

په ژوندون ټلوپزيون کې د بسني او پخلاينې جرگې يو انځور

همدارنگه د ځاځيو د ځوانانو يوې ټولنې د چهارشنبې پر ورځ پر افتتاحيې غونډې ټينگار کاوه، نو د دوشنبې پر ورځ يې د شش درک په هغه دفتر کې چې کله د جنوب ختيځ زون د دفتر، کله هم د مدني ټولنو د همغږۍ د مرکز، کله هم د غورځنگ د دفتر او کله هم د کلتوري ټولنو د گډې جرگه گۍ په نامه يادېږي، غونډه وکړه. د دې دفتر مالي لگښت د جمهور ريس د يوه مشاور له خوا ورکول کېږي او اکثره ورته همغه ټولنې او اشخاص ورځي چې

د همدغه ښاغلي متابعت ته تيار دي، كله كله ورته په ناخبرۍ كې يو نيم ازا د شخصيت هم ورشي. د جمهور رييس دا مشاور يوې نيمې قومي شورا ته د غونډې او په هوتل كې د غرمې د ډوډۍ لگښت هم وركوي او يا هم له خپل دولتي موقف څخه په گټې اخيستنې درېيم شخص ته وايي چې لگښت پرې كړي، خو ټول عام خلک چې دې دفتر ته ورځي، هغه د دې دفتر پر اړوندتيا خبر نه دي، يو احتمال دا هم دی چې د چهار شنبې ورځې د غونډې مالي لگښت هم د دې لړۍ يوه كړۍ وي. دې ښاغلي د نجات څلي د ډبرې تر ايسنودلو وروسته ويلي وو، دا كار به هم اخر ماته پاتې كېږي، ځكه دوى كې خو زه داسې سړى نه وينم چې دومره غټ مالي بار دې اوچت كړي او يا دې له چا څخه مرسته راټوله كړاى شي. خير په هر ډول د شش درك په همدې دفتر كې د جنوب ختيځ زون شورا غونډه وه، هلته كېدى شي يو شمېر نور اشخاص يې هم رابللي وي، دا شورا وايي، كوچيان هم مور سره په دې شورا كې شامل دي. سره له دې چې د ټولني په اساسي كارونو كې د اوسنيو شوراگانو رول اكثره هېوادوالو ته معلوم دى، چې ځينې وخت تشريفاتي بڼه لري، خو بيا هم ځينې شوراگانې ادعا كوي چې ولس دوى سره دى، په يوه ولايت كې د نږدې ورته نومونو تر چتر لاندې څو شوراگانې فعاليت كوي، هر يوه يې د ولس د استازولۍ دعوه كوي، ځينې يې تر ولايتي شوراگانو، ولسي جرگې او نورو هغو جرگو څخه چې په رسمي ډول د ولس استازولي كوي، هم لوړه ادعا لري. خير په هر ترتيب، د جنوب ختيځ زون شورا وايي چې د اوو ولايتونو او جمع كوچيانو بڼه استازولي كوي او تر نورو شوراگانو يې په نظر او عمل كې وزن زيات دى. دا او دېته ورته شوراگانې تر ډېره حده حكومت پلوى رنگ لري، پر مستقيم او نامستقيم ډول د جمهور رييس د ويناوو تائيد كوي، كه د جمهور رييس غني ځينې كارونه د انتقاد وړ هم وي، نو دوى ورسره بيا په دې حالت كې ځان نه مخامخوي او غلي پاتې كېږي، دې شورا (جنوب ختيځ زون شورا) كې يو شمېر داسې اشخاص او افراد هم شته

چې زموږ د فکر تائيد کوي، البته علني ميدان ته نه راوځي، خو زړه کې پر مور خفه کېږي، کله چې دې شورا پرېکړه وکړه چې که نور څوک راځي که نه، مور په هر ترتيب چې وي، ان که د زور استعمال هم وي، د چهارشنبې پر ورځ دا ځلی افتتاح کوو. دا په داسې حال کې ده چې د ځلي ډبرليک د اسد پر (۲۷) مه له ځلي وړل شوی و، ځلي لا ډبرليک نه درلود خو پر افتتاح يې ټينگار کېده. دا ډبر ليک که څه هم صمد ځاځي وړی و، خو وروسته يې په ملگرتيا کې د دې شورا مشرتابه هم ځان سره شريک کړی و، نو ځکه خو داود شاه نيازي د گلاب منگل په کور کې وويل چې دا کار يې زما او زموږ د شورا په خوښه کړی، خو هلته څرگنده نه شوه چې د اوو ولايتونو شوراگانو يا استازو سره څنگه د جمعې د لمانځه پر مهال مشوره وکړه؛ هغوی هم ژر موافقه وکړه او بيا ډبرليک هم د داسې يو چا له خوا ځان سره يوړل شو چې دې شورا سره اړيکي نه لري. د جنوبي قومونو د يووالي شورا چې مشري يې قومي مشر (نېک محمد ولسمل) کوي وايي چې د جنوبي ولايتونو اکثره شوراگانې دوی سره دي او د ځوانانو يو شمېر ټولني هم، دوی وايي شورا يې حکومتي رنگ نه لري او تر هر چا زيات په ښه ډول د ولس استازيتوب کوي، دوی چې د يکشنبې پر ماسخوتن له ما سره د صمد ځاځي له چلنده خبر شول، خواشيني يې څرگنده کړه، ويې ويل چې صمد ځاځي د ټولې پکتيا توهين کړی، دا نه د پکتياوالو دود دی، نه د پښتونولۍ، نه د انسانيت. هغه په ځاځيو کې د يوې محدودې ډلې د مشري دعوه لري، دی څه حق لري چې پر ټولو خلکو خپل نظر تحميل کړي. دوی د دوشنبې پر ورځ خپل منځي غونډه لرله او هلته يې پرېکړه کړې وه چې دوی د سه شنبې پر ورځ سهار (۹-۱۰) بجې ځلی افتتاح کوي، د دوی په وينا چې تر (۲۰۰۰) تنو پورې يې دې غونډې ته رابللای شول. ما ته يې زنگ وواهه چې مور خو دغسې پرېکړه وکړه، تاسو مور سره گډون وکړئ. ما وويل، دا مسئله اوس د شوراگانو تر منځ اختلافي شوه، زه نه غواړم په دې مسئله کې دخيل

شم، تاسو خپله پرېکړه وکړئ، که زما منئ، لومړی هغې بلې شورا سره کېنئ، تفاهم ته سره ورسېږئ، که نه کېدل، خپله پرېکړه خپله وکړئ، زه نه ستاسو په غونډه کې گډون کوم او نه د هغوی، که ستاسو غونډه کې گډون وکړم، هغه نور به وايي چې دا ده زموږ پر ضد والمسولي دي، زما هدف د څلي جوړول وو، افتتاح د څلي د جوړونې کومه اساسي برخه نه ده، هر څوک يې چې افتتاح کوي، پروا نه کوي، پر دې هم پوهېږم چې ځينې ډلې او اشخاص چې نور کار نه شي کولای، په دغسې ورځو کې راوځي، يادگاري عکسونه اخلي او خلکو ته ځان بښي چې دغسې کارونه مو ترسره کړي دي، خو که ټول کارونه په اتفاقي ډول ترسره شي، ښه به شي.

د جنوبي قومونو د يووالي شورا د دوشنبې مازيگر امنيتي قومندانۍ ته د غونډې د امنيت د خونديتابه لپاره ليکلی خبر ورکړ، هغوی ورته وويل، هغه بلې شورا هم مکتوب رالېږلی دی، موږ نه شو کولای، دلته دوه ورځې سر په سر د امنيت لپاره راشو، تاسو خپل منځ کې جرگه شئ، يوه ورځ وټاکئ موږ د يوې شورا غوښتنه هم نه شو منلای، تر څو چې تاسو سره جوړ نه شئ، دا خبرې د زون قومندان (سالم احساس) د دې شورا استازي، (عادل صيب) ته کړې وې. کله چې د جنوبي قومونو د يووالي شورا او د ځاځيو يو شمېر ځوانان خبر شول، نو بيا دې شورا سره جرگه شول، تر ډېرو جنجالونو، بحثونو وروسته څو پرېکړو ته ورسېدل. لومړی دا چې څلي د ټولو دی، نو ټول هغه اشخاص چې د دې څلي په جوړونه کې يې نقش لرلی، په تېر بيا د دوی په اصطلاح (يون صيب) چې اساسي کار يې کړی، هغه زموږ له خوا توهين شوی، بايد عزت يې پر ځای شي، بښنه ترې وغوښتل شي او په هر ترتيب چې وي، په غونډه کې گډون وکړي، د هغه له گډون پرته افتتاح نيمگړې ده، ځکه ټول پوهېږي چې دا څلي اساساً چا جوړ کړی، دويمه خبره داده چې د افتتاح ورځ دې نه سه شنه وي، نه چهارشنبه، يوه بله ورځ دې وي، د سياسي گوندونو او ډلو ټپلو اشخاص دې د افتتاح پر ورځ بيانې نه ورکوي چې له څلي څخه سياسي گټه

پورته نه کړي او يو شمېر نورې پرېکړې. د دوشنبې پر ورځ چې د جنوب ختيځ زون شورا کومه غونډه درلودله، په هغې کې هم يو شمېر مشرانو د يکشنبې ورځې د ماسختن د غونډې پر جريان خواشينې څرگنده کړې وه، دا يې نه يوازې زما (يون) توهين گڼلی و، بلکې دا يې د ټولې پکتيا عرف او رواج ته هم يو سپکاوی گڼلی و. د سه شنبې سهار بيا دې شوراگانو خپلمنځي غونډې لرلې، يو ځل بيا په کې پورته موضوعاگانې يادې شوې وې، د جنوب ختيځ زون شورا پرېکړه کړې وه چې داوو ولايتونو او جمع کوچيانو په استازي دې يون صيب ته يو شمېر مشران ورشي، بښنه دې ترې وغواړي او په هر ډول چې وي مجبور دې کړي چې په پرانيستغونډه کې گډون وکړي، لس بجې ماته د جنوبي قومونو د يووالي شورا رييس (نېک محمد ولسمل) زنگ ووايه چې زموږ د شورا له خوا هم لس پنځه لس تنه او همدارنگه د جنوب ختيځ زون له شورا څخه هم لس پنځه لس تنه راځو، بښنه هم غواړو او د غونډې په باب وروستۍ پرېکړه هم تاته پرېږدو.

ما ورته وويل، تاسې هم مه راځئ او هغو ته هم ووايه چې رانه شي، ښه به وي. ځلي بشپړ دی او زه نه غواړم د ځلي په کار کې تر دې زيات دخيل شم او يو شمېر هغو تنگنظرو ته د بې اتفاقي لپاره پلمه برابره کړم، چې نه خپله کار کولای شي او نه نور څوک کار ته پرېږدي، تاسې خپل منځ کې کېنئ، سره جوړ شئ، څومره چې مو غونډه ښه وي، موږ پرې خوشالېږو. ده وويل، موږ دوه بجې درځو، تاسو بايد حتمي په خپل دفتر کې اوسئ، ما وويل، زه يو څه نور پروگرامونه لرم، هلته روان يم، بله خبره داده چې سپين ږيرو خو نه د چا توهين کړی، نه يې چاته بده خبره کړې، سپين ږيري ولې بايد د بل چا د توهين کفارو ورکړي، نور اتگ ته اړتيا نه شته، کله چې ځلي افتتاح شو، بيا زه خپله درځم، دا مهال حاجي صيب خان محمد باز منگل هم زنگ ووايه، هغه هم وويل، دغسې سپين ږيري درځي، څه ورسره کوې؟ ما وويل، که ورته ووايې چې رانه شي، ښه به وي، زه چېرته روان يم، حاجي صيب باز وويل، ما ورته

وویل چې اصلي مدعي د سره نه وي ستاسو د سپین ږيرو تگ څه مانا؟ دوی وویل چې مور د هغه په استازی نه ورځو او نه هغه داسې کوم شخصیت دی چې د ټولې پکتیا استازي وکړای شي، هغه په ځای او په خپل کلي کې څوک نه مني، مور د لویې پکتیا د مشرانو په توگه په دې خاطر ورځو چې یون صیب ته زموږ د پکتیا په کور کې توهین شوی دی. ما وویل حاجي صیب، سپین ږيري د احترام وړ خلک دي او دا خبرې په دې نه ارزې چې دومره مشران دې په تکلیف شي، تردې سختې کنځلې هم مور ته شوي، خو موږ زغملې دي، دا یوه بې بله هم پرې له پاسه، نو ځکه خو باید مشران په تکلیف نه شي، هغه وویل، زه ورته وایم.

د ماسپینین یوه بجه وه، په دفتر کې مې خپل کاغذونه راټولول، زړه مې و چې لومړی کور او بیا له هغه ځایه احمد شاه بابا مېني ته لار شم، همدې شېبه کې د توتاخېلو د قوم یو مشر (احمد گل توتاخېل) دفتر ته راننوت، یون صیب مور راغلو، مشران راسره دي، ما وویل، مشران ولې راغلل؟ ده وویل، راتگ یې ضروري وو، ته خفه شوی یې، دوی ټول ستا عذر ته راغلل، ما وویل، دا خو والله چې بڼه کار ونه شو، دا خبره دومره غټه وه چې اوس دې دومره مشران په تکلیف شي؟ ما ویل اوس چې راغلي، نو دلته زما دفتر کې به کېنو، هغه وویل، ډېر یو، دلته نه ځایېرو، بېرون پاکه هوا کې څوکی هم شته، هلته چمن کې به کېنو، ده وویل، نور مشران هم راروان دي، دوی تر څو لمونځ کوي، هغه نور هم رارسېري، ما ویل څه تر هغه به زه هم اودس او لمونځ وکړم، درکښته کېرم. هلکانو ته مې وویل فرشونه ورکښته کړئ، چمن کې یې اوار کړئ، جرگه پر ځمکه بڼه ښکاري، پر څوکیو جرگه خوند نه کوي. د جنوبي قومونو د یووالي شورا غړي هم راورسېدل. ټول شل پنځه ویشت کسان شول، د پکتیا، لوگر، غزني، خوست، پکتیا او کوچیانو استازي په کې شامل وو. حاجي صیب عبدالباري منگل یې مشري کوله، (حاجي پرې) چې پخوا په ولسي جرگه کې د کوچیانو وکیل و، هم ورسره و، جنرال ایوب منگل، نېک محمد ولسمل،

غازي، احمد گل توتاخېل، يو څو تنه ځوانان، شپون، خپلواک ځاځي او نور هم ورسره وو چې دلته يې اوس د ټولو نومونه زما په حافظه کې نه شته. غونډه په دعايې سره پيل شوه، لومړی ما ورته بڼه راغلاست ووايه د تکليف له امله مې ترې بښنه وغوښته، بيا حاجي صيب عبدالباري منگل خبرې پيل کړې، ويې ويل: ((يون صيب! ته زموږ مشري، مور د اوو ولايتونو مشرانو د نورو په استازۍ تاته راغلي يو، مور تا څخه بښنه غواړو، مننه درڅخه کوو چې تا مور سره د ځلي په کار کې منډې ووهلې، مور تا د مشرقي نه گڼو، تا د ټولو پښتنو مشر گڼو، نو اوس که له کوم شخص څخه گناه او خطا شوې وي، دا د ټول قوم او ټولې پکتيا خبره نه ده، مور خفه په دې يو چې دا کار د پکتيا په کور کې وشو، مور د هغه شخص په نمايندگۍ نه يو راغلي، مور د لويې پکتيا د ولسونو په استازۍ راغلي يو، مور له تا څخه بښنه غواړو او عذر درته کوو چې هم به خپله مرورتيا بېرته اخلي او هم به مور سره په غونډه کې گډون کوي، که ته گډون ونه کړې، دا افتتاح څه مانا؟ ټول په دې پوهېږو چې دې ځلي کې چا ډېرې منډې وهلي او چا تر دې ځايه راوړسوه، که ته گډون ونه کړې، نو زموږ غونډه به ډېره پيکه شي او مخالفين به ډېر خوشاله شي، وايي به چې په يوه ځلي سره نه جوړېدل، نو په نورو غټو خبرو به څنگه سره جوړ شي؟ حاجي صيب عبدالباري منگل دومره تواضع وکړه چې ماته خپل ځان ډېر بد ښکاره شو، هغه وويل، يون صيب! تر هغه مور له دې ځايه نه ځو چې مور ته مثبت ځواب رانه کړې او په خوشالۍ مو له دې ځايه رخصت نه کړې. حاجي عبدالباري منگل اوږدې خبرې وکړې، خو لنډيز يې همدا و چې ما وړاندې بيان کړ. ورپسې جنرال ايوب منگل وويل: هر کله چې عقل پر احساساتو غالب نه وي، داسې مشکلات پيدا کېږي، څه تيرې چې دي د پښتنو پر سر ماتېږي، زموږ په نيت او اخلاص کې ډېر توپير دی، له يون صيب څخه زموږ هيله او ارزو داده چې تر دې ځايه دې خبره رارسولې، بايد په وروستۍ غونډه کې هم برخه واخلي، مشران همېشه رټل شوي او کنځل شوي او دالړۍ

به لا دوام پيدا کوي، مور کوم پښتون مشر بې کنځلو او بې رټلو پرې ايښی، چې تا به پرېږدو، نو ته هم بايد ورته اوسېله پورته کړې، تر دې وروسته به نورې کنځلې هم درته وشي، ستړی به دې کړي، مایوسه به دې کړي، اوس خو دې له پښتنو سره د کار تجربه نوره هم څو ځله زیاته شوه، مور په وړو وړو خبرو نه جوړېږو، نو تا خو لویو کارونو ته لاس اچولی، ما ټولو پښتنو ته ویلي چې که تاسو د یون ملاتړ نه کوئ، نو د تخریب حق خو هم نه لرئ، خو چاته یې وایې، زموږ هیله د پښتنو یووالی دی، اوس دلته مشکل پیدا شوی او دا مشکل تاسو حلولای او دا اتفاق تاسو تضمینولای شئ، نو که تاسو غونډې ته راشئ، ټول مشکلات به حل شي، د هغو خلکو مخه به هم ونیول شي چې نه غواړي دا ځلی په ښه ډول سرته ورسېږي.

په ولسي جرگه کې د کوچیانو پخواني وکیل (حاجي پرې) وویل: زموږ هیله او ارزو داده چې ته په دې مسله کې برخه واخلي، د ټولو پښتنو په اتفاق به دا کار کوو، سوږې باید زیاتې نه کړو، سوږې باید بندې کړو، که ته گډون وکړې، په دې اتفاق راځي، مسله هر چاته معلومه ده چې دلته اساسي کار چا کړی، په همدې خاطر مور عذر ته راغلي یو او مور باید له دې ځایه نهیلي او تش لاس لار نه شو، هغې شورا حاجي صیب عبدالباري ته ټول واک ورکړی چې هر څه یون صیب وایي، مور بې منو، نو ته باید زموږ عذر ومني! زه نه غواړم خبرې اوږدې کړم، پر همدې به دعا وکړو.

ورپسې ښک محمد ولسمل وویل: د جنوبي قومونو د یووالي شورا پرېکړه کړې وه چې نن یې افتتاح کوو، د چهار شنبې ورځ دوی غوښتله، څو تنه منځگړي راغلل، مور ورته درې وړاندیزونه لرل، مرور باید پخلا شي، یوه بله ورځ (نه سه شنبه، نه چهارشنبه) باید غوره شي او مشترکه کمېټه باید وټاکل شي. اوس د دې پرېکړې په اول پړاو کې یو، دوه نورې هم باید عملي شي، دا د یوې شورا کار نه دی، تر څو چې ټول پرې متفق نه شي، یوه شورا باید په خپل سر دا کار ونه کړي او که دوی بیا هم پر خپله خبره ټینگار کوي، مور

مجبور يو د چهارشنبې سهار يې افتتاح كړو. مور خو وايو چې تر څو يون صيب قانع نه شي، مور چاته اجازه نه وركوو، ده چې هره فيصله وكړه، همغه به منل كېږي.

احمد گل توتاخلې وويل: د يوه سړي خبرې د ټول ولس خبرې نه دي، پر هغې به نه سره خاوبدي كېږو. په هغه مجلس كې زه خپله وم. رشتيا هم سپكاوى وشو، دا سپكاوى ټولو پكتياوالو ته سپكاوى و، زمور خپل سپكاوى و، مور اوس د قومونو د مشرانو په توگه بښنه غواړو، مور خبر شو چې د جنوبي قومونو د يووالي شورا خفه ده، نيازي صيب وويل چې اول دې همدا شورا مخكې شي، مور به ورپسې يو، اوس مو خلك خبر كړي، كه ورځ بدله شي، ډېره به سخته وي، خو هر څوك چې خفه دي، بايد پخلا شي. اوس زه وايم كه يون صيب په كې گډون ونه كړي، اول دا زه په كې گډون نه كوم، زما د ټولې شورا يو تن هم ورته نه راځي، د يون صيب موضوع وږه خبره نه ده، كه دا مور لويه نه گڼلای، مور دلته بښنې ته نه راتللو، زه يون صيب د مشرقي نه گڼم، د ټول افغانستان مشر يې بولم، په قسم چې په لويه پكتيا كې دى څومره مينوال او طرفداران لري، په مشرقي كې هغومره نه لري، نو يون صيب بايد په كې گډون وكړي.

يو دوو تنو نورو وويل: د يون صيب پلويان په لويه پكتيا كې ډېر زيات دي، هغوى پرې قرباني وركړې، مظاهري يې د ده په پلوى رايستلي، كه دى گډون ونه كړي، هغه ټول ترې خفه كېږي، يون صيب بايد د دې جرگې مخه وكړي. نورو دوستانو هم دېته ورته خبرې وكړې. ما (يون) وويل: اول خو له ټولو مشرانو څخه بښنه غواړم، چې په دې گرمۍ كې يې تكليف وگاله، كه زه د يو طرف په توگه د دې تكليف سبب شوى يم، نو زه بښنه غواړم. مشرانو د خپل سړيتوب له مخې د بښنې خبره مطرح كړه، اصلاً د عذر او بښنې خبره مطرح نه ده. نه دې مشرانو او مخورو څخه كومه خطا، اشتباه او ترخه خبره شوې چې دوى دې بښنې ته اړ كړي او نه زه په داسې يو لور دريځ كې يم چې ما څخه

دې څوک بښنه وغواړي او هغه هم بيا داسې مشران، د بښنې خبره به هېڅ نه يادوو، زه يو شخص يم کوم چا چې کومه تروه او ترخه خبره کړي، هغه اوس په دې ټولنه کې عام رواج دی، په فيسبوک کې هم هره ورځ يو په بل پسې خبرې کوي، حتی کنځلې هم تبادله کېږي، دا کنځلې منځلې او سپورې خبرې، تر ټولو دمخه همغه شخص ته راجع کېږي، چې له خولې يې راباسي، د څلي موضوع چې نه وای نو دا خپگان هم نه رامنځته کېده، هغه لا نورې ډېرې قربانۍ ته اړتيا لري، د نجات څلي يوازې يوه سمېنتي ستنه نه ده، بلکې په دې کې د يوه لوی ملت د قربانۍ او معنويت افاده پرته ده، که نه ودانۍ خو تر دې ډېرې زياتې جوړې شوې دي، ولې پرې دومره بحث نه کېږي، ماته چې دا مشران هره خبره وکړي، زه يې د غورځولو حق ځان ته نه ورکوم، خو د دې لپاره چې د دې جرگې قدر هم وشي او هغو اشخاصو ته هم د جرگې ارزښت معلوم شي چې دروغ وايي او توهين کوي، نو زه يوازې يو دوه شرطه لرم، دا شرطونه داسې نه دي چې د بښنې په اړه دي او يا هم زما شخصي غوښتنې دي. زما شرطونه دادي چې د نجات له څلي څخه اوس د مومن خان د ښامار کيسه جوړه شوې، هر سړی په کې توره سره کوي او ځان مومن خان بښي، نو که ځينو اشخاصو او ډلو رښتيا هم د دې څلي په جوړونه کې اساسي نقش لرلی وي، نو دوی خو دېته ورته نور څلي هم جوړولای شي. لومړی شرط مې دادی هر هغه څوک چې د قوم د مشرۍ دعوه لري، شورا لري، جرگه لري او يا جرگه گۍ لري، لکه صمد ځاځی، د جنوب ختيځ زون شورا، دوی دې د شپږو مياشتو په بهير کې په (ببرک چمن) سيمه کې د ببرک خان ځدران په نامه يوه څلور لارې او يو څلی اباد کړي، دوی دې مخکې او نورې ټولې شوراگانې دې ورپسې وي. د عدالت گوند مشر (ابوبې صيب) تقريباً (۹) مياشتې وړاندې په (احمد شاه بابا مېنه) کې د (ملالی څلور لارې او څلي) د جوړولو ژمنه کړې وه، تر اوسه يې يوه ډبره هم په کې نه ده ايښې، تاسو مشران لار شئ، له دغو ښاغلو څخه تر نن ماښامه پورې د دې واټونو د جوړونې په باب ليکلې ژمنې

او لاسليکونه راوړئ، زه به سبا ته په دې غونډه کې گډون وکړم. دې سره به دوه نور ملي کارونه هم ترسره شي او ولس ته به يې گټه هم ورسېږي. زما په دې شرطونو ټول يو ځل و خوځېدل، والله يون صيب دا کارونه خو مور نه شو کولای، ما وويل چې نه يې شئ کولای، جرگه خو د دې صلاحيت لري چې له دواړو خواوو څخه واک واخلي او ازاده فيصله وکړي او بيا هغه فيصله پلې هم کړي، يوه وويل، هغوی کله زمور خبره مني، بل وويل، هغوی کله دا کارونه کولای شي، مور ته به ووايي چې کوو يې، بيا به يې نه کوي، ما وويل دا ليک هم ترې راوړئ چې ووايي نه يې شو کولای، که سبا بيا بل چا هغه کارونه ترسره کړل، چې دوی يې بيا په افتتاح کې مداخله ونه کړي چې دې سره موافق يو يا نه يو، ډبرليک دې ورته هم په خپله خوښه جوړ کړي، خپل نوم پرې ليکي، نه يې ليکي، هر څه چې کوي مور به په کې هېڅ مداخله نه کوو، دې کې د خوست شورا يو تن غړی (غازي) راپورته شو ويې ويل: هغوی به وايي، مور په خپل قوم کې سړي نه لرو چې د بل قوم د سړيو لپاره به ځلي جوړوو، کله چې يې ببرک چمن کې نومرې توزيع کولې مور ته يې په کې کومه نومره راکړه، ټولې يې خپلو خپلوانو ته ورکړې او ځلي به يې مور جوړوو؟ زه چې پوه شوم، خبره بېخي قبيلويت ته وځي، ما ورته وويل چې ببرک خان ځدران د ټول افغانستان افتخار دی، دا سمه ده چې د پکتيا و او ځدران و، خو د تورې گټه يې ټول افغانستان ته رسېدلې ده، هغه د ځدران په توگه نه، بلکې د يوه افغان په توگه پر ټولو افغانانو حق لري، که په هر قوم کې داسې اشخاص وي، چې خدمت يې د ټول هېواد په کچه وي، بايد د هېواد په کچه ولمانځل شي او هغه چې د ولايت او ولسواليو په کچه وي، بايد په هماغه کچه ولمانځل شي. دې وخت کې په غونډه کې يو ناست ځدران هم اعتراض وکړ، په غونډه کې نورې قومي او قبيلوي خبرې مطرح شوې، د غزني استازي او څو نورو مشرانو بيا د ځلي په باب خبرې وکړې، دلته د دواړو شوراگانو د استازو تر منځ يو ځل بيا ټکر رامنځته شو، يوې ويل چهارشنبه به غونډه وي، بلې ويل، نه به وي،

تېرې خبرې يو ځل بيا د ورځې د اختلاف تر شعاع لاندې راغلې، دې وخت کې دواړو خواوو، (حاجي عبدالباري منگل) او همدارنگه (نېک محمد ولسمل) ماته مخ راواړوه چې دا مشکل هم زه حل کړم. ما وويل، څومره چې خبرې زياتېږي اختلافات هم زياتېږي او نورې نوې خبرې هم په کې راپيدا

په ژوندون کې د بښنې او پخلاينې جرگه

کېږي، نو ښه به دا وي چې خبره راتوله کړو. ما وويل، ورځ دې د جنوب ختيځ زون د شورا په خوښه وي، خو د څلي د پرانيستو پر مهال به د جنوبي قومونو د يووالي شورا مشران تر مخه او د دې بلې شورا مشران به ورپسې وي. زه د دې سپين ږيرو او مشرانو د احترام په خاطر او په دې خاطر که چېرې زما په گډون سره اتفاق رامنځته کېږي، نو زه هم د جنوب ختيځ زون د شورا په غونډه کې گډون کوم او هم د څلي په افتتاح کې، خو د يوه افغان فرد په توگه، نه د کوم گوند، ډلې، سمت او قوم د استازي په توگه د خلکو خبرول هم په تاسو دي، زه ځکه پر خلکو د راتگ ټينگار نه کوم چې ځينو خلکو ته بيا د مخالفت پلمه برابره نه شي، خو تاسو کوښښ وکړئ پرانيستغونډې ته ډېر خلک راوبولئ! ټول خوشاله شول، دعا مو وکړه، دوی رخصت شول او زه خپل دفتر ته پورته شوم، خو دقيقې وروسته کمال ناصر اصولي صيب زنگ وواهه، خبر شوم چې په غونډه کې گډون کوې، ما ويل هو! د مشرانو په خاطر، ده وويل ښه شول، زه هم راځم. گلاب منگل چې سهار مهال ماته زنگونه وهلي وو او ما يې تېلفونونه مس کړي وو، هغه ته مې زنگ وواهه، ورته ومې ويل د سپين

د بيا جوړونې كيسه / 279

ريرو د ټينگار له امله مجبور شوم چې په غونډه کې گډون وکړم. هغه وويل بڼه شول چې جنجال خلاص شي. ما سهار تاته په همدې خاطر زنگ وواهه چې يو نيم کس که ځان ته ډېر غره وي، نو زه د چهارشنبې پر ورځ سل تنه ځوانان د څلي مخې ته ودروم، بيا دې څوک نر شي او څلي ته دې راشي او دا دې له مشورې پرته په خپل سر افتتاح کړي. بيا يې وويل، څه اوسېله به کوو،

په ژوندون ټلوپزيون کې د بڼنې او پخلاينې جرگې يو انځور

نو ځکه مې تاته زنگونه ووهل، خو ستا ټلېفون مصروف وو، گلاب منگل زياته کړه، اوس که داسې وکړې چې سبا ته بروشرونه چاپ کړې او د څلي تر رسمي افتتاح وروسته يې ټولو خلکو ته ورکړې بڼه به شي، له ټولو هغو کسانو بايد مننه په کې شوې وي چې مالي مرسته يې کړې وي، د مرستې اندازه يې هم په کې وليکه، چې ټول هر څه واضح وي. اوس د ايوبې صيب گوند او نور اشخاص بيا يادگاري عکسونه فيسبوک ته پورته کوي چې مبارزو مو رنگ راوړ، پرېرېده چې ټول هر څه واضح شي. هغه له ما څخه بڼنه هم وغوښته چې د ده په کور کې ماته هغه ترڅې خبرې وشوې او هم يې راڅخه مننه وکړه چې په ډېره زياته اوسېله مې کار تر دې ځايه راوړسوه. ايوبې صيب او ملگرو يې د يادگاري عسکونو ترڅنگ په خپلو نورو پوستونو کې دې خبرو ته هم اشاره کړې وه چې ځينو اشخاصو غوښتل دا څلي په خپل

نامه تمام کړي، خو دوی او دوی ته ورته خلکو یې مخه ونيوله، هېڅ ډلې او

گوند د خلي تر افتتاح وړاندې داسې ډله بيز عکس نه و خپور کړی.
 پورته انځور کې ایوبي صیب د خپل گوند له غړو سره د خلي تر پرانیستې
 دمخه د یادگاري انځور اخیستنې په حال کې لیدل کېږي.
 گلاب منگل وویل: د بروشور ټول لگښت زه خپله ورکوم، پنځه زره دانې چاپ
 کړه، ما وویل، ډېر ناوخته دی، کله به وشي، هغه وویل، خپل کوشنښ وکړه،
 ماښام اوه بجې د اسد دانش دفتر ته ورسېدم، تر ننه نیمو بجو پورې مې بروشور
 ډیزاین کړ، هغو ته مې وویل، په هر ډول چې وي، سبا سهار لس بجې یې
 غواړم، هغوی د شپې پرې کار شروع کړ، زه د شپې لس بجې کور ته راغلم،
 سهار چای او د غرمې ډوډۍ مې نه وه خوړلې، لس بجې مې ډوډۍ وخوړه،
 سهار اته بجې دفتر ته لاړم او د دغه یادښت پر لیکلو مې پیل وکړ. (۹) بجې
 اسد دانش بروشورونه دفتر ته راولېږل چې دا دی دلته یې بڼه کاپي کوو:

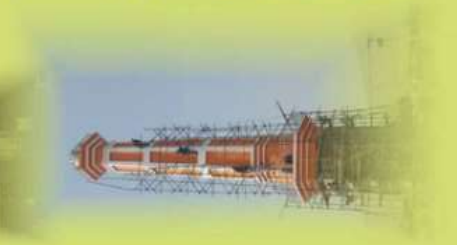
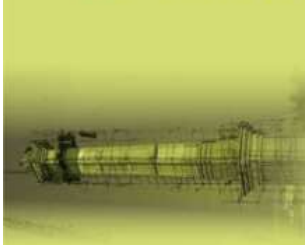
د نجات خلی مالي مرستندویان

نوم	نېټه
1	غزالي عبدالرزاق
2	گلزار منگي
3	محمد نبي عمير
4	حاجي خان محمد يار منگي
5	حاجي حليم خان عايشي
6	حاجي شير الله اخديني
7	حاجي ميوالاري منگي
8	محمد يوسف اخديني
9	راشد منگي
10	مولوي براء علي محمدني
11	گلزار باهره زمني
12	حاجي محمد بايزيد اخديني
13	محمد اسماعيل هوت
14	شاه باقر فرخيل
15	ميوالاري نوري
16	شير علي خان شير
17	فلاح محمد اکرمال
18	داکتر زمني اخديني
19	965,100

د نجات خلی مالي مرستندویان

د نجات خلی د ډبري ایښودو مراسم

د بيا جوړونې كيسه / 283

اوس يوولس بجې دي، لږ وروسته د جنوب ختيځ زون د شورا غونډې ته ورځم، دا چې تر هغه وروسته به څه كېږي، هغه به په پاتې يادښتونو كې ولولئ! يوولس نيمې بجې د جنوب ختيز زون د قومونو د يووالي شورا غونډې ته چې (ستاره شهر) هوټل كې جوړه شوې ده او حضور ي چمن ته ورڅېرمه موقعيت لري، راغلم. كله چې له موټره كښته شوم، اصولي صيب هم له موټره كښته شو، ستړي مشي مو سره وكړل، هغه وويل په زړه كې چې اخلاص وي، داسې پر يوه وخت رارسېږو، غونډه كې ښه ډېر سپين ږيري او قومي مشران راغلي وو.

د جنوب ختيز زون د قومونو د يووالي جرگه

وكيلان هم په كې حاضر وو، د سولې او ملي يووالي او همدارنگه د څلي په اړه يې خبرې كولې، پر حكومت هم له معمول سره سم خبرې وشوې، انتقادونه هم په كې وو، دا اوس معمول دی چې انتقادونه به كېږي، يو شمېر خلك چې خان حكومت پلوی گڼي، پر هغو دا ډول خبرې ښې نه لگېدې، نادرخان كټوازي انتقادي، خو علم گل كوچي بيا متحدا المال خبرې وكړې، ماته هم بلنه راکړل شوه، ما لومړی د سولې په باب پر حكومت او جمهور رييس د روانو انتقادونو لنډه ارزونه وكړه، ومې ويل چې نه ټول انتقادونه عادلانه دي او نه ټولې ستاينې، يو معيار بايد غوره شي او هر انتقاد بايد يوه حل لاره ولري. اوس انتقادونه هم پيكه شوي، تاثير يې هم كم شوی، ولس انتقاد كوي، وكيل انتقاد، مشاور وزير انتقاد، وزير انتقاد او ان خپله جمهور رييس انتقاد كوي، ټول وطن

انتقادونو نیولې، اوس پر انتقادونو هم انتقاد په کار دی. هغه کسان چې توند
 انتقادونه کوي، پر هغوی تور دی چې څوکې نه دي ورسپدلي، نو ځکه یې
 د انتقاد لمن نیولې او هغوی چې ستاینې کوي، پر هغوی دا انتقاد دی چې د
 خپلو څوکيو د ساتنې لپاره تر حده زیات د جمهور رییس ستاینه کوي. ښه
 لاره داده چې که جمهور رییس ښه کارونه کول باید تائید شي او که بد یې
 کول، باید رد شي، تعادل باید په پام کې ونیول شي. لاندې (علم گل کوچي)
 غږ کړ چې ټول داسې نه دي، هر چا باندې باید بېخايه انتقاد ونه شي، دی د
 کوچیانو په چارو کې د جمهور رییس مشاور دی، ما وویل، زه داسې مشاورین
 پېژنم چې په یوه کال ان دوو کلونو کې یې هم جمهور رییس لیدلی نه دی، نو
 مشوره به څنگه ورکوي؟ د درباري غوره مالانو د رول په باب مې هم بحث
 وکړ، ما وویل، یو مشاور جمهور رییس ته پاسته او نرم بوتان ډالی کړي وو،
 ورته یې ویلي وو چې پښې دې په کې ارامه شي، د ده کار خو مشوره ده، نه د
 بوتانو وروړل، نو چې بوت پاک ورته وایي، هغه خو په همدغه حالت کې ورته
 وایي، بیا مې د وخت د کموالي له امله د ځلي تاریخ په ډېر لنډ ډول بیان کړ او
 په پای کې مې پر ټولو غږ وکړ چې که څوک ځان د جمهور رییس وارث گڼي
 نو ښه ده، هغه دې ولس سره کېني، د ولس غوښتنې دې واورې، جمهور رییس
 ته دې ورسوي او بېرته دې ولس ته احوال راوړي چې یو کال وروسته هم
 رارسېدی شي که نه؟ ما وویل، مور باید واقعیتونه د خپل مقام په خاطر قرباني
 نه کړو، د سولې په اړه دومره وایم چې د کرزي صیب په وخت کې یې هم
 اساس پر جنگ ایښی و او یو تنظیم سالار یې په راس کې و او اوس یې هم
 یو تنظیم سالار چې د طالبانو او نورو مخالفانو مخالف دی، په راس کې
 دی، سوله په دې بڼه نه شي تضمیندلای.

تر ما وروسته نورو ویناوالو، چې ویل کېږي یو یې د جمهور رییس د تره زوی
 دی او اوه څلوېښت کاله کېږي امریکا کې اوسي، اوس راغلی دی.
 (احمدزی) تخلص کوي، هغه خبرې وکړې، هغه هم پر جمهور رییس نیوکه

وکړه او د يوه مشاور گيله يې هم واوروله، چې په يوولسو مياشتو کې يې يو ځل هم جمهور رييس کتلی نه دی. خو ده هم د خپل تره زوی په شان ژمنه وکړه چې دا مشکل به زه حلوم. په پای کې حق پناه صيب چې له نن څخه (۱۲-۱۵) کاله وړاندې د کابل د ولايتي شورا وکیل او رييس و، خبرې وکړې، لومړی يې د سولې او بيا يې د ځلي په باب نظر څرگند کړ، د ځلي په باب يې وويل: ((کله چې زه د کرزي صيب په لومړۍ دوره کې د کابل د ولايتي شورا وکیل وم، د دې ځلي د جوړونې امر مې له حامد کرزي څخه واخيست، بيا مې خرم صيب ته ورکړ، هغه راته وويل، پيسې نه شته او بيا مې له کرزي صيب څخه د پيسو امر هم واخيست)) ده وويل: ((د ځلي لومړی کار ما پيل کړی دی، بيا وروسته نور خلک پيدا شول او خبره دې سلسلې ته ورسېده.)) تر دې وروسته خلک ډوډۍ ته لاړل، د غونډې تر پای وروسته او د ډوډۍ تر پيله پورې زماني واټن کې ماته فرصت په لاس راغی او دغه يادښت مې وليکه.

ولوليز پيل او بي خوږه پای

تر ډوډۍ وروسته يو شمېر خلک د څلي پرانستو ته لارل، خو يو شمېر خلک خپلو کارونو پسې، مور له هوتله تر څلي پلي لارو، نږدې پنځه سوه متره لاره وه، کله چې څلي ته نږدې شو، په لاوډ سپيکر کې د نذير احمدزي غږ اورېدل کېده، يو څو خبرې مو واورېدې، تر هغې دمخه د قران کریم تلاوت د څو ايتونو شوی و، بيا نذير احمدزي ټولو قومونو څخه مننه وکړه او ويې ويل چې

د نجات څلي د بيا جوړونې د پرانستونې يو انځور

ټولو په کې برخه اخیستې ده، مبارک مو شه! تر هغه وروسته ملي سرود وغږول شو، بيا پټۍ پرې شوه، بيا رفيع صيب د څلي په باب خپلې خبرې پيل کړې. غونډه کې شعارونه، ولولې او گڼه گڼه نه وه. د (۱۳۹۵ل) کال د ميزان پر

د بيا جوړونې كيسه / 287

(۲۳) مه چې کومه غونډه جوړه شوې وه، دا له هغې سره د کمیت او کیفیت له پلوه د پرتلنې وړ نه وه، د غونډې سونډه سستم هم منظم نه و، د سټیج چارې هم. مور د پټۍ په پرېکولو کې خپله ونډه واخیسته، نور ترې رخصت شو، که اینده نسل د دې او هغې غونډې د پرتلنې خبرې یادوي، نو مسولیت یې د ټولو هغو اشخاصو پر غاړه دی چې د دې څلي په بشپړتیا یې پراو کې یې تیرې ټولولې، ما په دې اثر کې د دې خلکو یادونه کړې ده.

د نجات څلي د بيا جوړونې د پرانستغونډې يو انځور

زما خپل پلان دا و چې د څلي په پرانیستغونډه کې به لږ تر لږه لس زره تنه گډون کوي، پر هر شخص، گوند او ډلې مې د خپلو کسانو د خبرولو بار ایښی و، ژمنلیک مې اخیسته، ځینو ته مې ویلي وو چې له ډول او سورني سره به راځي، له ملي بیرغونو سره به راځي، لومړی به تلاوت کېږي، بیا به ملي سرود غږول کېږي، بیا به د لویې پکتیا په استازۍ یو تن مشر د څلي تاریخچه لولي او له مرستندویانو به مننه کوي. د منار پر سر چې کوم لوی بیرغ نصب دی، پنځه تنه مشران به د څلي سر ته پورته کېږي، یو تن به له لوی کندهار، یو به له لویې پکتیا، یو به له لوی ننگرهار، یو تن به له شمال او بل به له مرکز څخه وي، ټول به په گډه د افغانستان بیرغ پورته کوي، د دې بیرغ لوړوالی نږدې شپږ دېرشو مترو ته رسېږي، بیا به همزمان ورسره (۱۲) بیرغونه چې لاندې نصب دي، له هرې سیمې څخه پنځه پنځه تنه دا بیرغونه پسې پورته کوي، چې

مجموعاً (۶۰) تنه کېږي، د دې تر څنگ به دوه ډبر لیکونه چې ختیځ او لویدیځ خواته به نصب وي، له هغو به پردې لرې کېږي تر هغه وروسته به د دې غونډې د برخوالو پرېکړه لیک لوستل کېږي، په پرېکړه لیک کې به پر نورو مسایلو سرېږه له حکومت څخه غوښتنه کېږي چې وخت پر وخت د نجات ورځې د اتلانو یادونه او ځلونه وکړي، د هغوی په نامه ملالونه جوړ کړي، د نجات ورځ د هېواد په رسمي جنترۍ کې ځای کړي او هر کال د پخوا په شان یو ځل بیا د نجات جشن جوړ کړي او پر همدې ورځ د نجات د ورځې د اتلانو په نومونو، نوي نسل او هېوادپالو افغانانو ته ملالونه او ستاینلیکونه ورکړي او دېته ورته یو لړ نور ملي مسایل به په پرېکړه لیک کې ځای کېږي او له حکومت څخه به یې د تطبیق هیله کېږي، تر پرېکړه لیک وروسته به ملي اتن کېږي او دې سره به پروگرام پایته رسېږي، دا زما خیالي او ارمني نقشه وه، د ازادۍ ورځ مې ځکه ورته غوره کړې وه چې نېکمرغه ورځ وه او دا ځلی هم د ازادۍ د بیا احیا کوونکو یو یادگار و، زما هیله وه چې د خپلواکۍ پر ورځ دا ځلی په رنګارنګ گروپونو ښکلی وي او د یوې اوونۍ لپاره به له ماښامه تر سهاره روښانه وي. د اسد پر (۲۷) مه مو د ډبر لیکونو د نصب کار پیل کړ، خو لکه څنګه چې مې دمخه یادونه وکړه، د صمد ځاځي په نامه یوه شخص هغه راکښته او ویل کېږي چې داود نیازی یې هم ملګرتیا کوله، نن چې ځلی پرانیستل کېږي، نو ډبرلیک په کې نه و، دې ښاغلو هم تر دې وخته جوړ نه کړای شو او هغه پخوانی یې هم پرېښود، د ډبرلیک ځای داسې سپېره ښکارېده لکه په (۷۰) یمو کلونو کې چې غلو تاریخي ودانۍ لوتلې وي. دوی یوازې د پرانیستې پر مراسمو ټینګار کاوه، د ځلي نور غم ورسره نه و. دا یوازینی ځلی و، یا یوازینی ودانۍ وه چې له کوم ډبرلیک او یادښت پرته یې پرانیستغونډه وشوه. د ډبرلیک له غورځولو یا وړلو بیا تر پرانیستغونډې پورې شپږ ورځې تېرې شوې، خو په دې منځ کې دې شوراگانو یو ډبرلیک ان یو یادښت هم جوړ نه کړای شو، خو پرانیستغونډې ته سخت گڼی نیولي وو.

د نجات څلي د بيا جوړونې د پرانستغونډې يو انځور

زه له خپل ولس څخه ډېره بښنه غواړم چې زما له هڅو سره سره زه تر پايه پر دې بريالی نه شوم، چې د خپل ولس او د دې څلي له شان او شوکت سره مناسبه د دې څلي پرانيست غونډه جوړه کړم، کورنيو تنگنظرو، لنډو پارو، ځينو ارگ مېشتو غوره مالانو او يو شمېر نورو کړيو ټولو سره لاسونه يو کړل او د يوې سترې ملي داعيې د څلا مخه يې ونيوله، دا چې تر دې وروسته به د دې څلي پر برخليک څه کېږي؟ ډبرليک به څوک ليکي؟ څرنگه به يې ليکي او څرنگه به يې نصبوي، په ټوليز ډول د څلي ساتنه او پالنه به څوک کوي؟ دا به راتلونکي وخت ثابتوي او نوی پښت به قضاوت کوي. په همدې جملې سره د دې کتاب وروستی برخې ته رسېږم او د دې ترڅنگ غواړم په دې وروستی برخه کې يو ځل بيا د مالي رڼاوي لپاره يو څو نورې جملې هم ورزياتې کړم. کله چې د فني هيټ له خوا د (۸۸۹۵۰) امريکايي ډالرو له جملې څخه د کاري نيمگړتياوو له امله (دوه زره ډالره) له پکتين ساختماني شرکت څخه وگرځول شول، نو تر هغه څو ورځې وروسته يو شمېر سپين ږيرو او په تېره بيا د جنوبي قومونو د يووالي شورا مشر (نېک محمد ولسمل) او يو شمېر نورو مخورو له ما څخه هيله وکړه چې که دا پاتې دوه زره ډالره هم ورته ورکړې، بڼه به شي، خير دی که کار کې يې يو څه نيمگړتياوې هم احساسېږي. څه موده وروسته بيا يادې شورا ما ته يو ليک هم راوولېږه، نو دغو مشرانو ته د

ولگول شول. (۳۵۰۰) ډالر له ما سره د امانت په توگه پاتې دي. کله چې د څلي متفق عليه وارثان پيدا شول، کولای شي دا پیسې او هغه درې زره ډالره چې له اصولي صیب سره په امانتي بڼه پاتې دي، ترلاسه کړي او پر خپل وخت د څلي پر ترمیماتي او نورو اړتیا وړ چارو ولگوي. د دې کتاب چاپول مې ځکه ضروري وگڼل چې د څلي معنوي او تاریخي برخه هم خوندي شي او د څلي د فزیکي جوړښت ترڅنګ د څلي معنوي ودانۍ هم د لوستونکیو په ذهن کې انځور شي. تر دې داستان وروسته غواړم یو څو مهمو مشورو او تجربو ته اشاره وکړم چې هم مې د دې څلي د جوړونې له بهیر او هم مې د روزگار له کړلېچونو څخه ترلاسه کړي دي، که زموږ نن او راتلونکې پښت هغه په څیر سره ولولي، نو کېدی شي د خپل وخت ځینو د ستونزو په راکمولو کې ورسره مرستندوی شي.

مشورې، تجربې او توصیې

د دې اثر په پای کې غواړم له قدرمنو لوستونکو او راتلونکي نسل سره ځینې مشورې، تجربې او توصیې شریکې کړم، په تېره بیا هغو کسانو سره چې غواړي ما غوندې یو کار ته لومړی د مینې او بیا د تحمیل له دروازې ورداخل شي، تقاضا لوره وي او عرضه هم کمه، د نظر سرچینې متعددې وي، خو د پرېکړې او مسولیت نامعلومې، امکانات کم وي او تقاضا زیاته، سیاسي خطر ونه زیات او دفاعي ځواکونه کم، ځان بنودونکي زیات او د کار سرونه کم، امکانات کم او کارونه سخت، تنگظري زیاته او ژور فکر کم او نور په سلگونو مرضونه او غرضونه. په داسې یو حالت کې څه کول په کار دي؟ غواړم په دې برخه کې خپلې څو مشورې، تجربې، توصیې، نظرونه او وړاندیزونه در سره شریک کړم.

- په هر کار کې هغه وخت مشوره وکړئ چې کار له ځنډ او ځنډ سره مخامخ شوی وي، کله چې کار په نورمال ډول روان وي او تاسو د مشورې لړۍ پیل کړئ، نو په خپله مو په لوی لاس د کار پر وړاندې بېلابېلو نظرونه او خنډونه رامنځته کړل.

- مشوره باید د مشورې له اهل سره ترسره شي، هغه کسان چې په اړوند کار کې تجربه او دخل ونه لري، له هغوی سره مشوره کول د وخت د ضایع

كېدو او فكري پاشلتيا سبب گرځي.

- په يوه كار كې چې له بيله له چا سره مشوره پيل شوې وي، بايد همغو سره سر تر پايه مشوره وشي، د كار په بهير او يا هم د اتمام پرمهال له نويو مشاورينو سره مشوره، نه يوازې دا چې د تېر شوي كار د ځواكمنۍ سبب نه گرځي، بلكې اصلي شخص مجبور دى، يو ځل ټول بهير نويو مشاورينو ته تشرېح كړي چې دا كار هم په خپله د وخت د ضايع كېدو سبب گرځي او زيات وخت نوې مشورې له پخوانيو مشورو سره په تضاد او ټكر كې واقع كېږي او د كار د ځنډ سبب گرځي.

- پر هر كار چې پوره واكمن وي، د مشورې لپاره يې وخت مه ضايعه كوه، خپله يې په مستقيم ډول ترسره كړه.

- هر كله چې يوه تاريخي او ملي كار ته ورداخلېږي، قلم او كاغذ ځان سره واخله، ټول ورځيني يادښتونه وليكه. كله چې كار پر خپل مسير او بهير روان و، نو خپرولو ته يې اړتيا نه احساسېږي او كله كه چا هم د اصلي كار د مخنيوي او انحراف هڅه كوله، نو يادښتونه بايد بشپړ او مستند وي او تر كار وروسته يې بايد نشر كړي چې راتلونكي پښت ته د عبرت سبب شي. ښه بېلگه يې همدا نجات څلى دى.

- له كم عقلو، ځان بنودو، شهرت غوښتونكو، په تېره بيا له داسې اشخاصو سره بايد ډېر احتياط وشي چې علم يې كم وي، امكانات يې زيات او د شهرت غريزه يې هم قوي وي، دوى كولاى شي اصلي شخصيتونه ستړي، يا له خپل اصلي مسيره منحرف او يا هم په پاى كې د نورو كړي كارونه او وهلي توري په خپل نامه كړي.

- په هر کار کې باید له زیات تدبیر، دقت، جرئت او غوڅ دريځ څخه کار واخیستل شي، په دې برخه کې کم تعلل، بې جرئتي، هغو ځانغوښتونکو ته د دې زمينه برابروي چې خپله کار نه شي کولای، خو دې کې مهارت لري چې څنگه د نورو کارونه په خپل نامه تمام کړي.
- کله چې یوه ملي موضوع کې راټاله شوی او د کار په محور کې راغلی، نو یو شمېر ناکاره اشخاص بیا هڅه کوي چې د سیمې، ژبې، قوم، قبیلې او ځانپالنې تور درباندي پورې کړي، د کار تر بشپړاوي پورې باید له دې ډول اشخاصو سره له هر ډول بحث څخه ځان لرې وساتي. ځکه دوی غواړي چې کار پر تپه ودرېږي، اصلي محرک تر پوښنې لاندې راولي او بې کفایته یې وښيي.
- مالي حسابونه باید کنترول او رانه وي چې پلمه جوړوونکو ته د هېڅ ډول تخریب زمينه برابره نه شي. مالي حسابونه باید مستند وي. د راکړې ورکړې تاریخ او د طرفینو لاسلیک ولري.
- په وروسته پاتې ټولنو، په تېره بیا په هغو ټولنو کې چې قبیلوي مناسبات پرې حاکم وي، د ټولمنلي شخصیت جوړونه او زغمه اسانه کار نه دی، یو څوک دې دا هیله نه لري چې له ټولو خوا وو دې تائید یا وستایل شي، هغه باید د خپلو کارونو د بشپړاوي په لټه کې شي، نه د تائیدونې یا ردونې په فکر کې.
- په لویو کارونو کې ((ښه مه کوه بد نشته)) د متل له عملي اړخ سره ضرورو

مخامخېرئ، دا بايد ومنئ چې د خپلو ښو څپېره مو ضرورو پر مخ لگي، خو دېته بايد مخکې تر مخکې تيارى ولرئ او د مايوسۍ احساس ته لاره ورنه کړئ!

- خپل ذهني ځواک بايد داسې عيار کړئ چې د خپلو نېکيو له امله له سختې بدۍ سره مخامخېرئ، که د بدۍ د زغم اوسېله مو پيدا کړه، نو د برياليتوب چانس مو زيات دى، داسې هم نه ده چې ټولنه د چا نېکي هېروي، خو متل دى: ((تر هغو پورې چې رښتيا راځي، درواغ کلي وړانوي.)) دا متل د زمانې د تجربو د تکرار نتيجه ده. نو صبر او زغم هم په کار دى، په همدې خاطر وايي چې ((د صبر مېوه خوږه ده)).

- دا هم وايي چې ((ښه وکړه او سيند کې بې واچوه))، مانا دا چې اوبه هم د چا ښه نه هېروي، يو وخت دا ښه د اوبو سر ته راوځي، خو تر هغه پورې پوره استقامت په کار دى.

- د عقيدې او فکر ترمنځ انډول ساتل په کار دي، هغې نړۍ کې د دې دنيا د ټولو کارونو او حسابونو تصفيه کول، هم هغو دنياپالو ته د جرئت زمينه برابروي، چې غواړي، حسابونه هغې دنيا ته انتقال کړي او دوى پر دې دنيا د نورو په زحمتونو خپل عيش او عشرت وکړي، خپل ځان هونښار وگڼي او نورو ته د ساده گانو خطاب وکړي، نو هغه حسابونه چې په دې نړۍ کې بې د تصفيې امکان نه شته، هغه بايد هغې دنيا ته انتقال شي او د دې دنيا نور حسابونه بايد په همدې دنيا کې تصفيه شي.

- په يوه جرگه، جلسه يا غونډه کې د متوازنو خلکو، لکه د قومي شوراگانو،

ګوندونو، مدني ټولنو او نورو حرکتونو د مشرانو او مالکانو تر منځ توافق ته رسېدل اسانه کار نه دی، باید یو شخص تر مخه، خبره غوټه او له نورو څخه په غوڅ ډول د خبرې د رد یا تائید هوکړه ترلاسه کړي. د خبرو اوږدوالی او د ګڼو دلایلو تبادلې خبره نوره هم پېچلې کوي او غونډه بې نتیجې پایته رسېږي.

- متفرق مشران، سپینږيري او نور مخور زیاتره وخت د یوې خبرې د مشروعیت د تائید لپاره ښه کار ورکوي، نظر دېته چې د یوې لاندې د حل سر راوباسي، په داسې یو حالت کې باید یو شخص مخکې تر مخکې د شخړې حل راویستی وي، نور مشران باید همدې حل لارې ته رامت کړي، د تائید سر پرې وڅوڅوي او به دې ډول یې د تخریب مخه ونیسي.

- کله چې یوه مسله ډېره پېچلې شي او بل څخه د قربانۍ هیله لرو، نو د ټولنیز کار د خونديتوب په خاطر باید تر ټولو لومړی خپله د هغه کار اصلي مدعي قربانۍ ته تیار شي، که دی قرباني ورکړي، د قضیې دویم او درېیم اړخ ته د زیات تخریب زمينه نه برابرېږي او کار خپل ثمر ته رسېږي.

- که غواړې چې یو کار په ښه ډول ترسره کړئ، نو څومره چې وزن لرئ، هغومره ځان مه ښیئ، تر هغه ټیټه کچه اختیار کړئ، دې حالت کې د مقابل طرف حساسیت نه راپورته کېږي او تاته د دې زمينه برابرېږي چې خپل پلانونه په ارامه او نرمه توګه عملي کړي.

- د عرضې او تقاضې تر منځ باید انډول وساتې، کله چې دې د خلکو تقاضا پورته کړه، خلک بیا هغه خپل حق گڼي، که پوره دې نه کړه، نو د خلکو د خپګان سبب گرځي، خو که د تقاضې په انډول دې عرضه زیاته وړاندې

کړه، نو دا کار د خلکو د خوشالي او ستا د ټولنيز باور د زياتوالي سبب گرځي، هدف دادی چې د ژمنې او عمل ترمنځ بايد سمون، انډول او انطباق موجود وي.

- د يوه کار لپاره بايد زېرمه ځواک ولرئ، که يو چا درسره ژمنه وکړه او تا ټوله ډډه پر هغه ولگوله او هغه هم له خپلې ژمنې په شا شو، نو طبيعي خبره ده چې کار نه ترسره کېږي، په داسې حال کې بايد ته پټ زېرمه ځواک ولرې چې له هغه څخه د دويم يا درېيم قوت په توگه کار واخلي، خو لومړی ژمنه کوونکی بايد خبر نه شي چې ته نور ريزرف ځواک لرې، په داسې يو حالت کې بيا هغه فکر کوي، څه که زه خپله ژمنه عملي هم نه کړم، نور څوک شته چې هغه کار ترسره کړي.
- که يو کار سل په سلو کې هم تا تر سره کړی وي او يا يې د ترسره کولو جوگه يې، کوشنېن به کوي چې کار ټول ستا په نامه تمام نه شي ځکه چې په ټولنه او چاپيريال کې تنگنظره خلک کم نه دي، نه دې د دې کار بشپړاوي ته پرېږدي او که دا کار د زړه په وينو هم ترسره کړې، نو داسې تبليغات به درپسې وکړي چې هم ستا د کار ارزښت راټيټ کړي، هم تا پيکه کړي او هم له نورو څخه د دې جرئت سلب کړي چې سبا ستا په شان کارونه ترسره کړي.
- کار خپله کوه نوم د بل کوه، که څه هم په لنډه موده کې دا قرباني اسانه نه ده، خو د لنډ فکرو اشخاصو مخه په دې ډول نيولای شي، دا کار ستونزمن دی، خو مېوه يې بيا خوږه ده او راتلونکی پښت يې پر ارزښت پوهېږي.

- کونښن وکړه، کم اصله خلک او هغه اشخاص چې کورنی نصب او سلسله یې درته پوره معلوم نه وي او په یو ناڅاپي ډول په ټولنه کې یو څه ناڅه مطرح شوي وي، شهرت او قدرت ته ونه رسوي، دا ډول خلک نه یوازې بېرته تاته غم دي، بلکې په ټولنه کې د مصنوعي ودې له امله، عامو خلکو ته هم د سخت زیان او سردردی سبب ګرځي.

- د هر کار د سرته رسونې لپاره د زمان او مکان قید و برید وټاکه، ځکه چې په یوه کار کې مهال او ځای معلوم نه وي، انسان د خپل طبیعي خصلت له مخې د خپلې ارامتیا په خاطر هغه کار بل وخت ته پرېږدي، هغه بیا بل وخت ته او همداسې یو کار نیمګړی پاتې شي.

دا وې یو څو مشورې، تجربې او څو توصیې، اوس غواړم تاسو ته د دې کتابګوتي وروستی وروستی برخه؛ پایله، بنسټ او مننه دروړاندې کړم:

پايله، بښنه او مننه

هر لوی ملي او هېوادنی کار د سرته رسونې خپل خپل پېچلی بهیر لري، په دې بهیر کې یو انسان له سترو خنډونو، جنجالونو او پېچومو سره مخامخېږي، هودمن او مفکر انسان همغه دی چې په لومړي گام کې ځان له ستونزو او جنجالونو وژغوري، خو که جنجالونه او کړاوونه حتمي او جبري شول، نو بیا دې ورته پولادي اراده اختیار کړي. د نجات څلی چې زمور د معاصر تاریخ د یوه ترخه پړاو پر ضد د ولسي پاڅون د بري یو سمبول و، په شعوري او قصدي ډول دا نښه له منځه یوړل شوه او د بیا جوړونې د مخنیوي لپاره یې هم په قصدي ډول هڅې کېدې. د څلي د بیا جوړونې داستان ټول ستاسو له مخې تېر شو. هر څه ستونزې او کړاوونه چې وو، له هغو راتېر شو او څلی جوړ شو. له دې کبلې بهیر څخه مور گڼې تجربې، پایلې او عبرتونه ترلاسه کړل. د دې څلي په کار کې د ستونزو راتوکېدل او د تنگنظره اشخاصو راڅرگندېدل، د نورو نتایجو ترڅنګ یوه پایله دا ورکړه چې دا اثر یې وټوکوه، که چا مخالفت نه وای کړی، ستونزې نه وای زېرول شوې، نو بیا خو دا اثر نه رامنځته کېده او د هغو گټو افغانانو د مبارزو او سرښندنو حق نه ادا کېده چې له دې هېواده یې پر خپل وخت د ظلم، وحشت، دهشت او ایله جاری ټغر ټول کړ. په ډېرو کمو اثارو کې د هغو یادونه شوې ده، په دې اثر کې یو ځل بیا د هغو له جملې څخه

د ځينو مبارزينو يادونه وشوه. د هغو يادونه پر مور باندې د هغوی حق دی او دا کار د هغوی د پور په ادا کولو کې مرسته کوي، نو ځکه خو د ځينو خلکو يا اشخاصو مخالفت د ځينو ضررونو تر څنگ دا گټه هم درلودله چې زه يې اړ کړم، دا اثر وليکم. که دې اثر کې ځای نيم، د ځينو خنداچوونکو اشخاصو يادونه راغلې وي، ځينې واقعيتونه ويل شوي وي او دا واقعيتونه په نن او سبا کې د دوی شخصيتونو ته څه زيان رسولاى شي، زه د هغې گټې له امله چې دوی د دې اثر د رامنځته کېدو له امله، ولس ته شونې کړه، بښنه غواړم، زه له ټولو هغو اشخاصو بښنه غواړم چې په دې کتاب کې د راغليو واقعيتونو د بيان له امله د خفگان احساس کوي، زه د دوی هر يو شخصيت ته احترام لرم، خو که واقعيت او حقيقت ونه وایم، پر دين او دنيا به مې غاړه بنده وي. له (ارسطو) څخه چا پوښتنه وکړه چې پر خپل استاد (افلاتون) ولې سختې نيوکې کوې او ولې ترې سختې پوښتنې کوې؟ هغه ورته وويل: ((افلاتون راباندې ډېر گران دی، خو حقيقت تر هغه هم راباندې زيات گران دی)). دلته که ځينې شخصيتونه پرموره گران دي او يا گران وو، خو د ځلي بيا جوړېدل او د هغه په باب ناويل شوي حقيقتونه هم پر مور ډېر گران دي، نو ځکه خو له ټولو هغو دوستانو څخه چې په دې تېر (۱۰-۱۱) مياشتني بهير کې په يو نه يو ډول له ما څخه خفه شوي، زه له ټولو بښنه غواړم، يا مې څوک پر ډېرو ټلېفونونو په تکليف کړي، يا په ميسجونو، يا په پېغورونو، له هغو ټولو څخه بښنه غواړم، کېدی شي، د هغوی مجبوريتونه مانه وو درک کړي او د ځلي په باب له هغوی څخه زما غوښتنې تر واقعي حالته پورته وې او يا هم هغوی د شرم او حيا له مخې نه غوښتل خپل عذر او مجبوريتونه ماته بيان کړي، يا يې هم د بيان وخت نه درلود، له هغو ټولو بښنه غواړم، انسان ډېر کمزوری موجود دی، مور بايد د انسان مجبوريتونه د هغه پر قصدي نيمگړتيا تعبير نه کړو. له هغو دوستانو هم ډېره بښنه غواړم چې ځلي سره يې ښه ډېره مرسته وکړه، خو زما ټلېفونونو ډېر په تکليف کړي وو، زه پر دې پوهېدل، چې دوی ماته د (نه) ځواب نه شي

راکولای، پر ځان فشار راوړي، خو ما نه خفه کوي، زه پر دوی باندې د راغلي فشار له امله بښنه غواړم، هغو دوستانو څخه هم ډېره بښنه غواړم چې په دې اثر کې د ځينو ستغو کلیمو له امله دوی په اينده کې د خفگان احساس کوي، لنډه دا چې له ټولو هغو اشخاصو، ډلو او بنسټونو څخه چې په یو نه یو ډول زما له خبرو او کلام څخه په دې اثر کې خفیف او یا شدید ضرر گوري، بښنه غواړم. کېدی شي د دې کتاب د لیکلو له امله یو شمېر افغان ضد اشخاص هم گټه پورته کړي او یو شمېر هغو اشخاصو ته هم دا پلمه په لاس ورشي چې زموږ د خپلمنځي نیمگړتیاوو د څرگندولو له امله مخالف لوري ته گټه رسوي، مور وایو که دا نیمگړتیا مور کې وي، نو ولې یې د سمون لټه ونه کړو، ولې یې څرگندې نه کړو؛ چې ناروغي تشخیص نه کړو، نو درملنه به یې څنگه کړو؟ مخالفین زموږ پر ټولو نیمگړتیاوو خبر دي، نو ځکه خو په ډېر جرئت سره پر مور بريدونه کوي، دا مور یو چې ځان ناگاره اچوو، نیم عمر په شکایتونو تېروو او نیم هم په غیبت او نیوکو، کار ته ډېر کم وخت ورکوو او د کار سړي نه شو زغملای. ایا راتلونکي نسل ته مور دا مسولیت نه لرو چې ورته ووايو، مور د خپلې زمانې په دغسې ترخو واقعیتونو کې ژوند کاوه او که مور تاسو او یا هم راتلونکي پښت ته کومه ښه ډالۍ نه ده در ډالۍ کړې، نو علتونه او دلایل یې دغه وو، هغوی باید له دغسې ستونزو ځان لرې وساتي. نور داسې گڼ دلایل وو چې د دې اثر لیکلو ته یې اړ کړم.

د دې اټکل هم شته چې د دې اثر تر چاپ وروسته، یو شمېر اشخاص د دې اثر پر وړاندې راوپارېږي، کينې څرگندې کړي، د فیسبوکونو مخونه ډک کړي او یو ځل بیا د حقیقت په سترگو کې د خاورو شیندلو هڅه وکړي، خو زه نه غواړم، هغوی سره بل بحث یا تاویلو ماویلو ته داخل شم، ما په دې اثر کې د رښتیا کیسه په زېر او زور سره تېره کړې، تر دې وروسته چې بیا هم څوک د واقعیتونو د تحریف هڅه کوي، عقل به یې د عدالت له محوره وتی وي.

دا به هم بې انصافي وي چې د مننې پر وخت مور هغه کسان هېر کړو چې په

يو نه يو ډول يې د دې څلي بيه بيا جوړونه كې خپل رول لوبولی دی، قومي مشران، سياسيون، مخور شخصيتونه، شوراگانې، ځوانان او نور ټول پر خپل ځای د مننې وړ دي، چې ټولو پر خپل ځای او وخت اخلاقي، مشورتي، معنوي او نصيحتي مرسته كړې ده. خو څرنگه چې دا ټول معنوي ارزښتونه او مرستې دي او د معنوي څيزونو د ارزونې لپاره كومه مشخصه تله نه شته، نو ځكه خو په ډله ييز ډول له دوی ټولو څخه مننه په كار ده، خدای دې دوی ته ثوابونه او جنتونه وړ نصیب كړي، خو هغو كسانو چې مادي مرسته يې كړې او څومره والي ته يې پر خپل ځای نغوته شوې، غواړم يو ځل بيا د نورو ټولو مرستندويانو په استازي له ښاغلي جنرال عبدالرازق، گلاب منگل، حميد الله خير، حاجي خان محمد باز منگل، حاجي حكيم خان ځاڅي، حاجي عتيق الله احمدي، حاجي عبدالباري منگل، محمد يوسف اصيل زوی، راضيې منگل، الحاج مولوي تره خېل محمدي، كمال ناصر اصولي، حاجي محمد نذير احمدزي، ضياء الحق امرخېل، عبدالرشيد ايوبي، شېر علي خان شېر، غلام محمد كاموال، ډاكټر رضوان احمدزي او سټيټ كورپس (State corps) ساختماني شركت، د هغه له مشر چې د خپل نوم له يادونې يې تل ډډه كړې، د دې شركت له قدرمنو انجنيرانو؛ انجنير اسحق تكل، انجنير محمد نصير بهسودوال، انجنير نصير يما، انجنير نصير احمد پوپل، چې په لسگونو زره ډالر يې پر پاتې ساختماني چارو او ښكلايزه برخه ولگول، قدرمن ورور شمېم كټوازي، انجنير دلاور توتاخېل او نورو ټولو دوستانو څخه مننه كوم چې كه د دوی ټولو مرسته نه واى، نو دا څلي به نن دومره هسك نه و ولاړ، له نورو ټولو هغو خواخوږو دوستانو څخه چې په الفاظو كې د مننې د ادا كولو افاده ورڅخه مشكله ده او نوموركي خدمتگاران گڼل كېږي، له ټولو څخه د يو افغان، يو مسلمان او يو انسان په توگه مننه كوم، كور ودانې ورته وایم، دوی د ملي نجات دا څلي چې د ټول وطن د عزت څلي، گڼل كېږي، هسك كړ، الله (ج) دې د دوی د عزت څلي هسك كړي.

د دې خبرې يادول هم ضروري بولم چې دا اثر د زمري پر (۲)مه نېټه پيل او د وري يا سنبلې پر لومړۍ نېټه پایته ورسېد. د (۳۰) ورځو په بهير کې دا اثر هم ليکلی شوی، هم کمپوز شوی او هم يې د سمون چارې ترسره شوي، دا په داسې حال کې و چې د ځلي کارونه هم روان وو، گڼې غونډې هم وې او نور زيات شمېر کارونه هم روان وو؛ يوه ډېره سترې کوونکې او مصروفه کاري مياشت وه. سره له دې چې د دې اثر هره برخه مې تر ليکلو وروسته څو څو ځله کتلې او ايډېټ کړې، خو بيا هم د زياتو ډول ډول تېروتنو احتمال په کې شته، هيله ده درانه لوستونکي، هغه تېروتنې وزغمي او په خپلې لويۍ سره يې راوبښي.

په دې اثر کې نه يوازې د ځلي بيا جوړونه په تفصيل سره راغلي، بلکې د دې ځلي د جوړولو، بيا ړنگولو او بيا جوړولو ټولو برخو ته هم په کې اشاره شوې ده.

خدای تعالی دې د پښتنو مل شي

په درنښت

محمد اسمعيل يون

۱۳۹۶ لمريز کال د وري لومړۍ نېټه

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**